

*«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-
тәсілдері : теория, практика» III
атты республикалық ғылыми-тәжірибелік
конференциясы*

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III
«Қазақ педагогикасы» республикалық ғылыми-әдістемелік,
ақпараттық-танымдық, педагогикалық журналы

***«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-
тәсілдері : теория, практика» III***

*атты республикалық ғылыми-тәжірибелік
конференциясы*

Қызылорда 2019жыл

ӘОЖ 49.0
КБЖ 88.00

Пікір жазған: Д. Аманбек- педагогика ғылымдарының кандидаты.

Ұйымдастырушы, жинақтаушы: «Қазақ педагогикасы» республикалық ғылыми-әдістемелік, ақпараттық-танымдық, педагогикалық журналы

ISBN 978-5069-8201-76-9

Конференцияның мақсаты Педагогтардың жаһандану дәуіріндегі білім беру жүйесіндегі жаңашылдықтардың тиімді тұстарын игере отырып, күнделікті сабақ беру процесінде қолданып, жүзеге асыру барысында жинақтаған тәжірибелерімен бөлісе отырып, тәжірибе алмасу алаңын қалыптастыру.

ӘОЖ 49.0
КБЖ 88.00

ISBN 978-5069-8201-76-9

МАЗМҰНЫ

1. АБЕКОВА ЭЛЬМИРА	6
2. ЕРЗАКОВА ДИНАРА	10
3. ТУРЕХАНОВА РОЗА АБДЫХАНОВНА.....	12
4. ИБРАГИМОВА ГУЛЗАМИРА БАТЫРХАНОВНА	15
5. САРСЕНБАЕВА УЛДАНАЙ АДІЛХАНОВНА.....	18
6. АЛИАСКАРОВА ЛАУРА ОНГАРОВНА.....	22
7. ЦЫБЕНКО ЕЛЕНА АНАТОЛЬЕВНА.....	26
8. МЫРЗАГАЛИЕВА АЙШАГУЛ ЕСИМКЫЗЫ.....	30
9. ОНАЛБАЕВА САМГА ЕРМЕКОВНА	35
10. ГАБДУЛЛИНА АНАРА АДИЕТОВНА	37
11. НУРЛАН АЙТОЛХЫН	39
12. ОТАРБАЕВА КАМШАТ ЖҮМЕКЕНҚЫЗЫ	43
13. ТАДЖЕДИНОВА КУРАЛАЙ КЕСТАНОВНА.....	46
14. ЖЕТИЛГЕНОВА АЙНУР АМАНДЫКОВНА.....	49
15. ЗЕЛЕНЦОВА ТАТЬЯНА ВИКТОРОВНА.....	53
16. АБАТ ҚАСЕН АБАТҰЛЫ.....	57
17. КАСЕМБЕКОВА ЛАУРА МУХТАРОВНА	59
18. ИНГАЙБЕКОВА ГУЛЬМИРА АМАНГЕЛЬДИНОВНА	64
19. АСАНБЕКОВА ГУЛМИРА САГАТОВНА	71
20. ТЕЛЕУЕВА ИНДИРА БАЙГАЗИНОВНА.....	74
21. ЛИ АЛИСИЯ НИКОЛАЕВНА	77
22. КАСЕНОВА АЙНУР КАДЫРАХМЕТОВНА	80
23. ШАЯНБАЙ ҮМІТҚАН АЙТҚАЛИҚЫЗЫ	85
24. СЕКСЕНБАЕВА САУЛЕ КЕНЖЕГАЛИЕВНА	90
25. ГРИДИНОЙ ЛЮДМИЛЫ ИВАНОВНЫ	93
26. АУБАКИРОВА РЫСКҰЛ ТҮБЕКБАЙҚЫЗЫ.....	95
27. ТАШИМОВА ДИНАРА.....	98
28. ГРИДИНА АННА ВЛАДИМИРОВНА.....	101
29. ЛИСУНОВА НАДЕЖДА ЕВГЕНЬЕВНА	104
30. ТРЕГУБОВА ЖАГУЛ КУДАЙБЕРГЕНОВНА	107
31. АХМЕТОВА ЖАНАР САПАРБЕКОВНА	110
32. ВОЙТЯКОВА АЙГЕРИМ ЕРКЕНОВНА	113
33. МАРКИТАН ИРИНА ДМИТРИЕВНА.....	116
34. ШУМАЕВА ДИНАШ КАНАШЕВНА	120
35. ЕРИМБЕТОВА ЖАНАТ СЕРИКБАЕВНА	123
36. МАНТАЕВА САЛАМАТ НУРЛЫБЕКҚЫЗЫ	126
37. БАЛҒАБАЕВА АҚНҰР.....	126

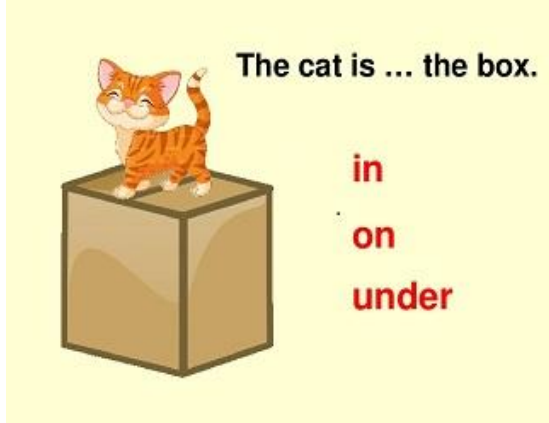
38. ТАБЫЛДИНА БАЛДЫРҒАН ЖАЛҒАСБАЕВНА	129
39. АЛИМОВА АНАРХАН РАХИМЖАНОВНА	131
40. ТҰРЛЫБЕКОВА БАЯНСҰЛУ АЛЛАХИЯРҚЫЗЫ.....	134
41. САГАТБЕКОВА СЕРИКҚАЙША КАБЫЛҒАЗИНОВА.....	137
42. ЖЕКЕБАЕВА ЖАЗИРА ШАЙКЕНОВНА	141
43. ИСМАГУЛОВА ДАМЕШ НУРМАКОВНА	144
44. КАРАГУЛАНОВА АЙЖАН СМАКАНОВНА	147
45. МУКАЖАНОВА БАЯН КЕНЖЕТАЕВНА.....	152
46. МЫРЗАЛИЕВА АЙНҰР ЕРАЛЫҚЫЗЫ.....	156
47. КЕМЫЛБЕКОВА ГҮЛЗИНА ОҢҒАРБЕКҚЫЗЫ	159
48. ЖУМАБАЕВ МЕЙРАМГАЛИ КОНЫСБАЕВИЧ	162
49. АЙТМАГАМБЕТОВ КЕНЖЕБЕК МАРЯКОВИЧ	162
50. КУНПАЙСОВА ГУЛЬНАРА	165
51. ЖАБИКЕНОВА САЛТАНАТ	169
52. ОМАРОВА ҰЛБОЛҒАН	173
53. АЛШЫНБАЕВА ҚАРЛЫҒАШ	177
54. ИЗМАТОВА ШОЛПАН СЕРИКБАЕВНА.....	181
55. ЖАМАНБАЕВА УЛБОБЕК	184
56. ТУРИМОВА БОТАГОЗ ИМАНАЛИЕВНА.....	188
57. ЕРЕЖЕПОВА НУРГУЛ ЕСЕНБЕКОВНА	193
58. БАЛГАЗИНА МАФРУЗА РАХМАНКУЛОВНА	197
59. БАЛГАЗИНА АСЕЛ РАХМАНКУЛОВНА	203
60. САПЕНОВА ГУЛЬБАЛУ БОЛАТОВНА	207
61. ШАЯНБАЕВ АЛТАЙ МҰРАТХАНҰЛЫ	211
62. САРБАСОВА МӨЛДІР ӘЗІМХАНҚЫЗЫ	216

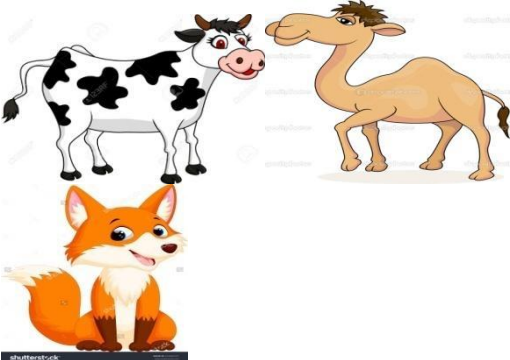
АБЕКОВА ЭЛЬМИРА

Абай атындағы №31 жалпы орта мектеп, ағылшын тілі пәні мұғалімі

Түркістан облысы. Түркістан қаласы.

Long-term plan unit: 4 The world around us		School: № 31 named after “Abay”	
Date:		Teacher name: Abekova.E	
Grade: 1 st		Number present:	Absent:
Theme of the lesson: Animals			
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to		1.S3 pronounce basic words and expressions intelligibly 1.S5 produce words in response to basic prompts 1.L1recognise short instructions for basic classroom routines spoken slowly and distinctly 1.L3recognise the spoken form of a limited range of basic and everyday classroom words	
Lesson objectives		All learners will be able to:	
		pronounce basic words denoting animals, recognise simple greetings and basic colours; Most learners will be able to: produce words in response to basic prompts,recognise basic intonation distinguishing questions from statements, understand the meaning of new words; Some learners will be able to: respond appropriately to some questionsand use some short answer forms correctly	
Assessment criteria		- name the animals using the pictures - paintthepictures	
Value links		Trilingual communication Cooperation and mutual respect Learning-centered activities	
Cross curricular links		Naturestudy, Art	
ICT skills		White board	
Previous learning		Days of the week	
Plan			
Planned timings	Planned activities (replace the notes below with your planned activities)		Resources
Beginning 5min	Greeting: Teacher greets learners; learners respond to greeting and take their places. Warm up Naming the words from previous lesson.		

	 The cat is ... the box. in on under	
	Dividing into 2 groups. They should take cards on the desk. Domestic and farm animals.	
Middle 5 min 3 min 3 min	Introducing a new topic. T: Look at the board. Tell me, please, What can you see at the board? Do you know these animals? Can you name them in Kazakh? Who knows the translation of “ит”? What is the English for “мысық”? So, can you guess the theme of our lesson? Good for you! Presenting new words. Teacher shows different pictures using the strategy "Flash". The teacher asks learners to repeat the words in groups, in pairs and as individuals. This way of drilling gives a chance to learners to learn the new words. As my learners are 1st Grade learners, they cannot read, that is why this is the only way to input information. Watching video. First of all, let's watch a video, listen to sounds of animals and name them. Teacher gives the learners “concept’ and “convergent” questions.	Flash cards Cards https://www.youtube.com/watch?v=INvj8vules

4 min	-What is it? It is a cow. What is it? It is lion. -Is it a big? No, it isn't. Is it a small? Yes, it is. Descriptor: -A learner names animals and answers the questions them. Game “Slowly-slowly”. Now, let's play the game “Slowly-slowly”. - I show the pictures slowly and you should find What can you see in the picture? 	Cards
5 min	Descriptor: A learner guesses the hidden picture according to the animals. Rest time Working with book. Now let's do exercise 2. Small or big? Find and tick. Make a poster. 1) You should match the animals with habitats or places where they live. Group work. I'll give you two papers and you should stick the pictures dividing into two groups. Domestic animals which live in the farms near the people and wild animals which live in the forest.	Cards
5 min		

5 min	Descriptor: -A learner chooses the wild animals and the domestic animals. Listen and guess -Now listen the sounds of animals and birds and you should guess what animal is it. Descriptor: -A learner guesses and names the animals by listening their sound. Game “Chess”. Check your knowledge. Play the game chess.	Pictures farm and forest
End 5 minutes	Descriptor: -A learner choose a card and answer the question. Giving homework. Creative work. I'll give out everybody worksheets with the pictures of animals and you should paint them at home. Feedback. Show your mood → happy like a monkey → sad like a wolf → energetic as a lion	Chess

Additional information		
Differentiation – reluctant speakers will be able to begin with the most rote part of the verbal exchange (B part) to help them gain confidence in speaking. More able speakers will be encouraged to add complexity to the sentences with colours and numbers.	Assessment – how are you planning to check learners' learning? Verbal assessment	

ЕРЗАКОВА ДИНАРА

*Абай атындағы №31 жалпы орта мектеп, ағылшын тілі пәні мұғалімі
Түркістан облысы. Түркістан қаласы.*

LESSON Unit 6: Traditions and folklore <i>Springtime in Kazakhstan.</i>		School: Abay 31	
Date:		Teacher: Erzakova D	
CLASS: 1		Number present:	absent:
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to	1.S3 - pronounce basic words and expressions intelligibly 1.L3 - recognise with support simple greetings recognise the spoken form of a limited range of basic and everyday classroom words 1.L1 recognise short instructions for basic classroom routines spoken slowly and distinctly		
Lesson objectives	All learners will be able to:		
	• Pronounce words and expressions intelligibly • Recognise greetings • Recognise short instructions		
	Most learners will be able to:		
	• Follow teacher’s instructions • Name things on the topic		
	Some learners will be able to:		
	• Say simple sentences using words and expressions on the topic		
Previous learning	Springtime in Kazakhstan: birds, flowers, rabbits, bees, sun, a butterfly.		
Plan			

Planned timings	Planned activities (replace the notes below with your planned activities)	Resources
<u>Beginning</u> 5 min	<u>Organization moment.</u> <u>Greetings.</u> Teacher greets students; students respond to greeting and take their places. <i>Teacher:</i> Hello, boys and girls! How are you? <i>P:</i> I am fine thank you. And you? <i>Teacher:</i> I am fine too. Thank you. Take your seat please! <u>Warm up</u> Teacher divide class into two groups winter and spring. Learners should take flashcard from the box and take their places. Teacher asks and pupils answer the questions: 1. <i>What day is it today?</i> 2. <i>What is the weather like today?</i> 3. <i>What season is it now?</i> 4. <i>What is the next season?</i> • Look at the screen. <i>What's this? What can you see on the board?</i> <i>I can see ...</i> • Elicit and pre-teach spring words the sky, the sun, tree, flower, spring, butterfly, bee, bird, rainbow. Today's our theme is spring! Do you like spring season? <i>P:</i> Yes <i>T:</i> Good! Play the game "Flashcard touch" Keep the flashcards on the desk. Tell your students to sit around the flashcards on the desk and to put their hands up in the air. Say a flashcard (e.g. "spring") and students have to quickly touch the correct card. Play a few rounds.	Flashcards pictures, glue, A3
<u>Middle</u> 22 min	<u>The activity "Is it?"</u> Is it a bird? Is it a flower? Is it a tree?	

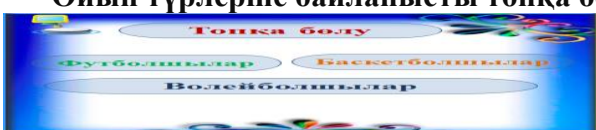
1 min	Is it a leaf? <u>Match the pictures with word.</u> <u>Watch the video “Spring is here”</u> Teacher gives letters and pupils make up a words: (pair work 1) bees, birds 2) leaves, snow Odd one out Pictures 1.flowers, bus , trees, birds 2.bees, sun, sky book come here. Odd one picture out. T: If it is right, clap your hands. If it is wrong, stamp your feet.	
2 min	<u>Make a poster holidays in spring and winter.</u> Children, do you know what kind of holidays we celebrate in spring and winter? Now we make a poster with group. Spring and winter holidays.	
End 5 min	Feedback Giving home work.	

ТУРЕХАНОВА РОЗА АБДЫХАНОВНА

Абай атындағы №31 жалпы орта мектеп, бастауыш сынып мұғалімі

Түркістан облысы. Түркістан қаласы

Тақырыбы: Қосу және азайту.Мектептегі спорт алаңы		Мектеп: Абай атындағы № 31 ЖОМ
Күні: 18.11.2019ж	Қатысқаны: 25 Қатыспағаны:0	Мұғалім аты-жөні:Р.Туреханова
Сынып: 2 Ж		
Оқудың мақсаттары	2.1.2.5. **Бір таңбалы және екі таңбалы сандарды ондықтан аттап қосу және азайту тәсілін қолданып 100 көлеміндегі сандарды ауызша қосу және азайтуды орындау. Жүздіктерді қосу және азайту. 2.1.2.8. Екі таңбалы сандарды қосу және азайту алгоритмдерін қолдану.	
Сабақтың мақсаттары	Барлық оқушылар: Екі таңбалы сандарды толық ондықтарға дейін толықтыратын бір таңбалы сандарды ауызша қосуды және толық ондықтардан бір таңбалы сандарды азайтуды орындайды; Екі таңбалы сандарды сандарды қосу және азайту алгоритмін қолданады; Толық жүздіктерді қосады және азайтады.	

	Көпшілік оқушылар: Екі таңбалы сандарды сандарды қосу және азайту алгоритмін қолданады; сандық тібекті жалғастырады.	
	Кейбір оқушылар: Орындалған амалдарды түсіндіру үшін сандардың жаңа моделдерін ойлап табады; сандық тізбек құрастырады.	
Тілдік мақсаттар	Оқушылар орындай алады: Толық ондықтарға дейін толықтыратын қосуды ауызша есептеу және сандардан толық ондықтарды азайтудың қалай жүзеге асырылатынын түсіндіре алады. Пәндік лексика және терминология. Разрядтық қосылғыштарға жіктеу. Толық ондықтармен екі таңбалы саннан бір таңбалы санды азайту.	
	Сабақта диалог/жазу үшін пайдаланылатын сөйлемдер. <i>Талқылау.</i> Санды разрядтық қосылғыштарға жіктеу нені білдіреді?	
	<i>Жазу:</i> Сандық тізбектер, есептер мен теңдеулерді шешу, кесінділерді тұрғызу.	
Тірек білім	Екі таңбалы сандарды разрядтық қосылғыштарға жіктеу, амалдың белгісіз компонентін табу ережесі, кесінділердің ұзындықтарын өлшеу.	
Жоспар		
Жара	Жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
3 мин	Оқушыларды сапқа тұрғызу. Оңға бұрыл деп бұйрық беру. Оқушылар оңға бұрылып мұғалімдермен сәлемдеседі. Қайта солға бұрыл деп бұйрық беріледі. Орындарына отырады. -Балалар бұл әрекетті қай кезде орындаймыз? -Дене шынықтыру сабағы қай жерде болады? -Спорт алаңында қандай ойындар ойнайды?	
1 мин	Ойын түрлерімен таныстыру 	
	Ойын түрлеріне байланысты топқа бөлу 	Топ аты жазылған қағаздар

5 мин	Үй жұмысы 3-мысал 2-топ 3-топ 60-35=25 43+17=60 49+21=70 24+76=100 50-14=36 100-67=33 33+67=100 37+13=50 90-18=72 44+56=100 100-53=47 100-18=72		
Жаңа сабақ	Ойын: Ойлы болсаң озып көр. Мақсаты: Өткен сабақты қайталап,оқушылардың білімін пысықтау.		
Тақтам ен жұмыс	1 есеп (Ә) 1. Есепті шығар. Сызбаны толтыр. а) Жарысқа 13 қала мектебі, ал олардан 17-сі артық ауыл мектебі қатысты. Жарысқа барлығы неше мектеп қатысты? Қ А артық ?		
15мин			
Сергіту сәті			
5 мин	Логикалық сұрақтар қою.		
6 мин	Өзіндік жұмыс 1-нұсқа 2-нұсқа 26+3= 34+5= 32+8= 30+8= 12+14= 16+11= 55+45= 65+35= 100-65= 100-75= 67+33= 87+13=	1-нұсқа 2-нұсқа 26+3=29 34+5=39 32+8=40 30+8=38 12+14= 26 16+11=27 55+45=100 65+35=100 100-65= 35 100-75=25 67+33=100 87+13=100	Кеспеле р
Бағалау	Әр топты өз добымен бағалау.		Доп суреті
5 мин	 		
Кері байланыс			
Үй тапсырмасы 3- мысал			
Рефлексия Сабақ / оқу Мақсаттары шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен жоспарлаған саралау шаралары тиімді болды ма? Мен берілген уақыт ішінде үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай түзетулер енгіздім және неліктен?		Төмендегі бос ұяшыққа сабақ туралы өз пікіріңізді жазыңыз. Сол ұяшықтағы Сіздің сабағыңыздың тақырыбына сәйкес келетін сұрақтарға жауап беріңіз.	

ИБРАГИМОВА ГУЛЗАМИРА БАТЫРХАНОВНА

184 негізгі орта мектеп, бастауыш сынып мұғалімі

Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы,

Қожакент ауылы

КІТАП-РУХАНИ САРҚЫЛМАС ҚАЗЫНА

Мақсаты: Кітап-сарқылмас рухани қазына дей келе,білімнің кітап арқылы берілетін ұғындыру.Кітаптың адам өміріндегі маңызы ғылым мен білімнің пайдасы жайлы түсіндіру.Кітапқа деген қызығушылықтарын,оқулықты күтіп ұстауға үйрету.

Көрнекілігі: слайд,оқулықтар,оқу-білім туралы айтылған сөздер жазылған плакаттар

Түрі: сайыс

Тәрбие сағатының барысы: I Ұйымдастыру кезеңі

Тәрбиеші: Құрметті ұстаздар,оқушылар,ата-аналар бүгінгі «Кітап-рухани сарқылмас қазына» атты тәрбие сағатына қош келдіңіздер.

Кітап та алма ағашы,

Жемісін біздер теретін.

Тәтті алмаға балашы,

Кітабыңның әр бетін-деп

М.Әлімбаев атамыз жырлағандай әдеби кітаптар мен оқулықтар сендерге білім көзі, рухани қазына.Біз кітап арқылы бастауыш мектептің өзінде-ақ бүкіл адамзат өмірімен танысамыз.Кітап білімімізді молайтады,кітаптан көп үлгі-өнеге мен тәрбие аламыз.Оқыған тоқығаның көп болса,жеңбейтін жау,алынбайтын қамал жоқ.

Ал, «Оқымасаң ой тоқырайды» деген сөз кітап оқымағанның ойы таяз,санасы төмен,өмірі қараңғы болады.

«Кітап-білім бұлағы,білім-өмір шырағы» деген дана сөз тегінен тегін айтылмаған.

1.Кітап неден жасалады? (қағаздан) Видеороликке назар аудару.

2.Кітаптарды қайдан аламыз? Кітапханашы сөзі

3.Әділ-қазы мүшелерімен таныстыру

Әр топты таныстыру

1. «Ойшылдар » тобы -Өнер білім бәрі де оқуменен табылған.

2. «Білімділер» тобы: Білімнен қуатты күш жоқ,

Біліммен қаруланған адам жеңілмейді.

Ширату сұрақтары (әр топ басшыларына 10 сұрақтан беріледі)

Сайыстың кезеңдері:

1. «Кім көп біледі?» ойыны

2. «Ойлан тап!»

3. «Мен жазушымын»

4. Бұл қай сәт?

5. «Мен актёрмын»

6.Кітапты түптеу

V. «Кім көп біледі?» ойыны

Мақсаты:Сөздерді үш тілде айту.

1.Тарақ расческа

2.Айна зеркало

3.Сабын мыло

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

- 4.Тіс пастасы зуб паста
- 5.Тіс щеткасы зуб щетка
- 6.Сүлгі палатенцо

VI. «Ойлан тап» кезеңі

Байлық мәтінінің авторы кім?	10 ұяшық
Ы.Алтынсариннің алғашқы өлеңі қалай аталады?	20 ұяшық
Амоним сөздер деген не?	30 ұяшық
Дыбыс нешеге бөлінеді?	40 ұяшық
Музыкада неше нота бар?	50 ұяшық
Күй деген не?	60 ұяшық
Бұрыштың түрлерін ата?	70ұяшық
Ең үлкен үш таңбалы санды ата.	80 ұяшық
Өсімдік неше бөліктен тұрады?	90 ұяшық
Табиғаттағы су қандай күйде кездеседі?	100ұяшық

Оқушылардың тақпақтары.

Слам Н,Рамазан Аят,Әділхан А,П.Назерке.

«Мен жазушымын» кезеңі

Балалар сендерде ақ қағазға қалам алып,бір сәт жазу жазып жазушы болыңдар.

1.Мәтін құрау

2.Өлең шығару

VIII.

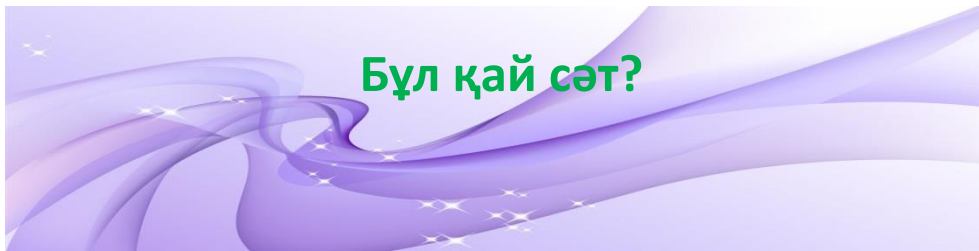
Балалардың
тақпақтары
К.Нұрдулла,
Т.Айдын,
А.Даниярова,
И.Нәлтай,
А.Үсенбек,

Е.Махмут

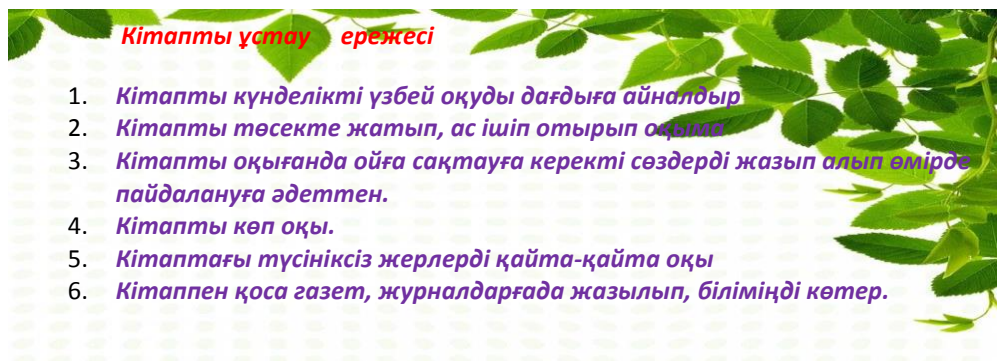
IX. «Бұл қай сәт?» (дискіден оқу)

1-топ: 26 сабақ

2-топ: 81 сабақ

X. «Кітапты ұстау ережесі» (Тәрбиешінің оқуы)

XI. «Мен актермын»

1-топ: Н.Нұрғали

2-топ: Т.Айдын

Өлең: «Бұл өмірде не жаман?»

Асқар Е.

Мен актермын

Балалардың тақпағы.

XII. «Кітапты түптеу» ойыны.

ома)

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

2. Кітап – ең сабырлы ұстаз (Нұрсұлтан Назарбаев)
3. Көп жасаған білмейді,
Көп оқыған біледі. (М.Әуезов)
4. Артық ғылым кітапта,
Ерінбей оқып көруге (Абай Құнанбаев)

1. Әр адамның ең жақсы досы кітап (М.Әуезов)
2. Кітап – ойдың талмас қанаты. (Абай Құнанбаев)
3. Кітап көп ақылдың құртылған көлі (Ө.Тұрманжанов)
4. Кітап – даналардың данасы. (Халық сөзі)

XIII. Қорытындылау.

- 1) Ән: Тілләбек А.
- 2) Әділ қазыларға сөз кезегін беру

Мұғалім : Кітапхана кітаптардың ордасы,
Білсең кітап нағыз жол басшы,
Біздің ғасыр білімділер ғасыры,
Деп айтқандай Нұрсұлтандай елбасы.

Елбасы: Н.Ә. Назарбаев өзінің кезекті жолдауында «Қазақстан әлемінің бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарынан лайықты орын алу үшін өзінің мәдениеті мен ғылымын, білімі мен білігін, рухани байлығымен елімізді айдай әлемге паш ете білу керек» деген еді. Олай болса, құрметті қонақтар, ұстаздармен бірге отырып балаларымыздың кітап оқуға ынтасын арттыру мақсатында жұмыс істейік. Кітаппен дос болайық кітапхана көрермендері көбейе берсін.

САРСЕНБАЕВА УЛДАНАЙ АДІЛХАНОВНА

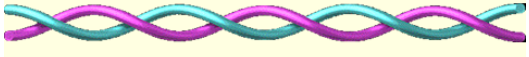
Абай атындағы №31 жалпы орта мектеп, бастауыш сынып мұғалімі

Түркістан облысы. Түркістан қаласы

Дүниетану Сабақтың тақырыбы: Біздің сынып		Мектеп: Абай атындағы №31 жалпы орта мектеп Мұғалімі: Сарсенбаева Ұ
СЫНЫП: 2 «З»	Қатысқан оқушылар саны: 24	Қатыспаған оқушылар саны: 0
Сабақ негізделген оқу мақсаттары	2.1.2.3 Мектеп қоғамдастығын дағы ұжымдық, топтық және тұлғааралық мінез-құлық нормаларын түсіндіру	
Сабақ нәтижесі:	Оқушылардың барлығы мынаны орындай алады: Оқулықта берілген және қосымша тапсырмаларды орындайды. Жазба жұмыс жасайды. Сұраққа жауап береді. Оқушылардың көбісі мынаны орындай алады: Топтық жұмысты брлесе орындайды.Өз бетінше жұмыс жасайды. Сұраққа жауап береді. Қосымша үлестірме ресурстармен жұмыс жасайды. Оқушылардың кейбіреуі мынаны орындай алады: Оқулықтан тыс берілген қосымша тапсырмалады орындайды, тақырып бойынша қосымша мәліметтер мен дәлелдер келтіре алады.	

Бағалау критерийі	Жеке, жұптық, топтық тапсырмаларды орындай алады. Сабақ барысында тыңдаушының назарын өзіне аудара алады.
Ресурстар	Оқулық, суреттер, топқа бөлуге арналған кеспе қағаздар және әртүрлі заттар, топтық тапсырмалар, кері байланыс, стикер.
Әдіс-тәсілдер	Сұрақ-жауап, әңгімелеу, түсіндіру, ойын, көрнекілік. Рефлексия.
Пәнаралық байланыс	Музыка, қазақ тілі.
Сабақтың жоспары	
Жоспарлан ғануақыт	Сабақ барысы :
Басталуы 5 минут	Ұйымдастыру кезеңі 2 минут Топтарға бөлу. Топқа бөлу ■ I топ «Оқушылар» ■ II топ «Сыныптастар» ■ III топ «Ұжым» Психологиялық ахуал қалыптастыру: 3 минут Психологиялық дайындық Білім терең теңіз бе? Білім, еңбек егіз бе? Рухани азығым – Осы екеуі де, - Дейді атам, - білімді Еңбекпенен сен ізде. Талдау: Өздеріңізді қалай сезінудесіз? Үй тапсырмасын сұрау Үй тапсырмасы

Жаңа білім 10 минут	Мектеп дегеніміз не? Мектеп ережелерін ата? Үзілістегі ережелерді атап бер? Топтық жұмыс ■ Мақсаты: мектеп бөлмелерін табу, сипаттама беру Білу және түсіну Оқушылар оқулықтағы негізгі тақырыппен танысады. Жаңа сабақ Ұжым деген не? Сенің достарыңды ұжым деп атауға бола ма? Сергіту сәті Жұмбақтарды шешіп сынып бөлмесін реттеп қой										
Ортасы 10 минут	Қолдану Дәптермен жұмыс. Дәптермен жұмыс <table border="1"> <tbody> <tr> <td>Дос болсаң берік бол,</td> <td>дұшпан аяғына қарайды.</td> </tr> <tr> <td>Құс қанатымен адам -</td> <td>дұшпан күдіріп айтады.</td> </tr> <tr> <td>Азаматпен дос бол,</td> <td>досымен мықты.</td> </tr> <tr> <td>Дос басқа қарайды,</td> <td>досына серік бол.</td> </tr> <tr> <td>Дос жазылып айтады,</td> <td>қадірлі біледі.</td> </tr> </tbody> </table> Талдау Жаңа тақырыпты бөліктерге бөліп, оқуға тапсырма береді. Топтағы бір нөмірлі балалар бір мысалды қарастырып, бірге отырып талқылап, өз топтарына келіп түсіндіреді. Сынып ұжымындағы әдептілік ережелерін жадында ұста: 	Дос болсаң берік бол,	дұшпан аяғына қарайды.	Құс қанатымен адам -	дұшпан күдіріп айтады.	Азаматпен дос бол,	досымен мықты.	Дос басқа қарайды,	досына серік бол.	Дос жазылып айтады,	қадірлі біледі.
Дос болсаң берік бол,	дұшпан аяғына қарайды.										
Құс қанатымен адам -	дұшпан күдіріп айтады.										
Азаматпен дос бол,	досымен мықты.										
Дос басқа қарайды,	досына серік бол.										
Дос жазылып айтады,	қадірлі біледі.										

Аяқталуы Сабақты бекіту 10 минут	Тапсырма «Саялы ағаш» «Саялы ағаш» тапсырмасының мақсаты: оқушылар ағашқа әдептілік, мейірімділік сөздерін айтып жапырақ жабыстырады. Сонда саялы үлкен ағаш пайда болады Бағалау Кері байланыс Үйге тапсырма: түсініп оқу
Бағалау 5 минут Кері байланыс 3 минут	Бағалау парақшасы Оқушыларды «Жарайсың!» «Жақсы!» «Керемет!» «Талпын» марапат сөздерімен бағалады Кері байланыс Оқушыларды 3 бағанға тұрғызды <i>1 баған «Маған сабақ ұнады. Мен бәрін түсіндім»</i> <i>2 баған «Мені сабақ қызықтырмады»</i> <i>3 баған «Мен еңтеңе түсінбедім»</i>
Үйге тапсырма: түсініп оқу	
Саралау – Сіз қосымша көмек көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Сіз қабілеті жоғары оқушыларға тапсырманы күрделендіруді қалай жоспарлайсыз?	Бағалау - Оқушылардың үйренгенін тексеруді қалай жоспарлайсыз?

Рефлексия Сабақ / оқу мақсаттары шынайы ма? Бүгін оқушылар не білді? Сыныптағы ахуал қандай болды? Мен жоспарлаған саралау шаралары тиімді болды ма? Мен берілген уақыт ішінде үлгердім бе? Мен өз жоспарыма қандай түзетулер енгіздім және неліктен?	Төмендегі бос ұяшыққа сабақ туралы өз пікіріңізді жазыңыз. Сол ұяшықтағы Сіздің сабағыңыздың тақырыбына сәйкес келетін сұрақтарға жауап беріңіз. Бүгінгі сабақтың оқу мақсаты мен міндеттері орындалды. Сыныптағы ахуал жағымды болды. Мен жоспардағы саралау шаралары тиімді болды. Берілген уақыт аралығында дайындап алып келген тапсырмаларымды орындатып үлгердім. Мен өз жоспарыма өзгертулер мен түзетулер енгізбедім.
Қорытынды бағамдау Қандай екі нәрсе табысты болды (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз)? 1: «Сәйкестендір» ойыны 2: Ұжым мен сыныптастарға мысал келтіру арқылы түсіндіру әдісі сәтті өтті Қандай екі нәрсе сабақты жақсартта алды (оқытуды да, оқуды да ескеріңіз)? 1: Топтық жұмысқа берілген тапсырмалар 2: «Саялы ағаш» тапсырмасы жақсы тәсіл бола алды Сабақ барысында мен сынып немесе жекелеген оқушылар туралы менің келесі сабағымды жетілдіруге көмектесетін не білдім? Бүгінгі сабақта оқушылар белсене қатысып тапсырмаларды орындай алды. Сабақта ерекше көзге түскен оқушылар Мұхамедин, Алинур, Ұлдана, Жанерке, Ернұр, Жаснұрлар болды. Сабақ өз деңгейінде өтті.	

АЛИАСКАРОВА ЛАУРА ОНГАРОВНА

*№27 орта мектеп-гимназия,
көркем еңбек пәнінің мұғалімі
Алматы облысы,
Талдықорған қаласы.*

Ғылым адам санасына болмысы бөлек,
ерекше ұтқыр ұғымдарды орнықтыру
арқылы ғана терең ұялайды.

Әбу Нәсір әл-Фараби

Қазіргі уақыт талабына орай қазіргі мұғалімнің негізгі міндеті – оқушылардың бойында қиын мәселелерді шешу барысында баламалы көзқарастарды салыстыра отырып салмақты шешімдер қабылдай алатын және сыни тұрғыдан ойлай білетін қабілеттерін қалыптастыру.

Оқушыларға сұрақ қоя білуді және жауап бере білуді, жаңалықтар аша білуді және іздену процесіне қуануды үйретуге бағытталған оқу процесін қалай құруға болады? Бұл жерде маған көмек ретінде технологияның сыни тұрғыдан ойлауды дамыту тәсілдері, шығармашылық жобамен жұмыс барысында қолданатын элементтер келеді.

«Жоба» сөзі (латынның projectus сөзінен алынған) «қимыл жоспары», «ниет», «ұсыныс» дегенді білдіреді. Жоба – болжалды кемшіліксіз бейненің немесе болатын нысанның прототипі. Оқудың шығармашылық жобасы барысында өзі қалыптастырған және бұйымды дайындауды ойдан іске асырған, субъективті немесе объективті жаңашыл қабілеті бар және мұғаліммен кеңесе отырып, жұмысын бақылау барысында орындай білу деп түсіну.

Шығармашылық жоба әдісінің негізінде оқушылардың танымдық қабілеттері, шығармашылық ойлау, өздігінен құрай білу, ақпараттық кеңістікке бейімделе білу, сыни тұрғыдан ойлай білу қабілеттері жатыр. Жобалардың тәсілдерін қолдануда оқу барысының әр кезеңіндегі мектептегі білімді игеру барысында оқушылар білімді және білуді интегралдауға мүмкіндік алады.

Жоба – бұл:

1. Проблема.
2. Жобалау (жоспарлау).
3. Ақпараттарды іздеу.
4. Өнім.
5. Презентация.

Мұғалім шығармашылық жобамен жұмыс істеу барысында жалпы:

- оқушыларға қажетті ақпаратты табуға көмектеседі;
- ақпарат көзі болып өзі табылады;
- барлық үдерісті үйлестіреді;
- оқушыларды көтермелейді;
- оқушылардың жобалармен тиімді жұмыс жасауы үшін қайта байланысты ұдайы қолдап отырады.

Оқушылардың жоба тәсілдері бойынша жұмыстарды ұйымдастыру барысында мен оқушылардың жекелеген оқыту түрлерін ғана емес, сондай-ақ топтық жұмыс түрлерін де қолданамын. Топтық жұмысқа қатысушыларды іскер бағытпен, қарым-қатынаспен, сыныптастарын жақсы қырынан тану, өзін солармен салыстыру, өзіндік бағалау шеңберін ұлғайту жағымен қызықтырады. Сонымен қатар, топтық жұмыс оқушылардың қызығушылық бойынша бірігуіне мүмкіндік береді. Тапсырманы белгілі мерзімде орындауға тәрбиелейді, өйткені осыдан бүкіл ұжым жұмысының жемісін көруге болады. Көркем еңбек сабақтарында түрлі материалдарда өңдеу тәсілдерін ғана қолданып қоймаймыз, сондай-ақ аяқталған көркем бейнелерді жасаймыз.

Өзімнің көп жылдық ұстаздық тәжірибеме сүйене отырып, сабақ мазмұны неғұрлым оқушылардың көңілінен шықса, соғұрлым даралық танытуға мүмкіндік туып, шығармашылық қабілеттерін танытуға мүмкіндік алатынын айтар едім.

Жобалық тәсілдерді қолдану кәсіби ынталандыруды дамытып, оқушылардың танымдық және жасампаздық қабілеттерін қалыптастырады.

Менің алдымда тұрған басты міндеттердің бірі – көрке еңбек мұғалімдеріне білім жүйесін жақсы білетін, ептілік пен жалпыға қажет дағдылық қабілеттері бар белгілі бір тұлғаны қалыптастыру қажет. Мақсатты білім алуға және кәсіби бағыттын анықтау үшін оқушыны қалай даярлау керек? Оқушыларды белгілі бір еңбектің түрімен таныстырып, түрлі бағыттар бойынша ой-өрістерін кеңейту керек.

«Көркем еңбек» пәні – білім беретін сала, математика, физика, химия, биология бойынша ғылыми білімдерін жинақтайтын бағыт. Олар өнеркәсіпте, энергетикада, ауыл шаруашылығында, байланыста, халыққа қызмет көрсету саласында қолданыс табады. Оқушылар сабақтарында түрлі материалдарды түрлендіруге және белгілі бір еңбек өнімін шығаруға мүмкіндік алады. Жобалық қызметті жүргізу кәсіби тұрғыда өзін-өзі билеп, қызығушылығына байланысты мамандықты таңдауға, қажеттілікке және мүмкіндіктерге жол ашады. Жобалық қызмет үдерісіндегі өзін-өзі дамытуды таңдалған қызмет саласы бойынша жүзеге асыруға болады.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Мен үшін оқушылардың бейімділіктерін қалыптастыруға және оларды көрсете алу үшін мүмкіндігінше жағдай жасау. Бір жағынан тұлғаның бейімділік жағына көп көңіл бөлу керек. Оқып жатқандардың зерттеу жүргізу барысында жаратылыстану-ғылыми, жалпы техникалық және арнайы тәртіп жағынан біріктіру білімі, базалық кәсіби құзіретті қалыптастыруға әкеледі. Жоба мұғалім мен оқушы үшін еңбек өнімі ретінде, іздену тәсілі ретінде және зерттеу құралы ретінде маңызды.

Шығармашылық жоба бойынша жұмыстың кезеңі, шағын зерттеу жұмыстары бес кезеңнен тұрады.

Шығармашылық	жобалау	кезеңдерінің	мазмұны.
--------------	---------	--------------	----------

1. Проблема.

Бұл сатыдағы басты міндет – көптеген проблемалардың маңыздысын анықтау.

2. Проблемалық салану ұғыну.

Ол үшін сұрақтарға жауап беру: проблема, қай салада маңызды?

3. Нақты қажеттілікті анықтау. I шағын зерттеу.

Үшінші кезеңнің басында жобаны орындау бойынша қандай мәселе тұрғандығы және қандай бағыт бойынша жұмыс жүргізу керектігі белгілі. Сонымен қатар нақты не қажет? Ол үшін I шағын зерттеу жүргізу керек. Үдеріс барысында «жобалау» қажеттілігі туындап, жағдайға байланысты деңгейі анықталып, шешу жолдары зерттеледі.

Барлық оқушы жобаның тақырыбын өзі таңдай алмайды. Осыған байланысты менде «жобалар банкі» қалыптасты. Оқушыларға шығармашылық жобалардың тақырыбын және қажетті ақпараттарды тез табу үшін ең қызықты материалдарды нұсқаулық карта түрінде ресімдеймін. Бұл жерде фотосурет немесе сурет беріліп, жұмыстың қысқаша мазмұны баяндалады.

4. Нақты міндеттің анықтамасы және оның тұжырымдамасы.

Нақты қажеттіліктің болуымен нақты міндетті тұжырымдауға болады. Мәселен, оқушыға нақты кезеңде спорттық сөмке қажет болды делік, сонда міндет келесідей қалыптасады: құрастыру және сөмкені жасау.

5. Негізгі параметрлерді айқындау және шектеу.

Негізгі параметрлерді айқындау және жағдайға және тілекке байланысты бағытталатын белгілі бір өнімді шектеу,

Мысалы: Шығарылатын спорттық сөмке келесідей болу керек:

- 50*25*25 см мөлшерден артық болмау керек;
- төмен бағаны құрауы керек;
- көп функциялы және жан-жақты болу керек;
- әдемі болу керек.

6. II шағын зерттеу (дәстүрді, тарихты, үрдісті айқындау)

Белгілі бір нәрсені жоспарлау, құрастыру барысында сапалық және жаңашылдық жағына сүйене отырып жаңа, өзіндік, қайталанбайтын өзіңнің жұмысың болу керек. Бұл зерттеудің осы жерде көп көмегі болады.

7. III шағын зерттеу. «Ойластыру жұлдызшалары» кластерінде құрылады.

Бұл кезеңде «ойластыру жұлдызшалары» құрастырылады. Ортасына өнімнің атауын жазып, жан-жағы келесідей сипатталады:

- * Жұмыс барысында қандай материалдар қажет болады.
- * Қандай құралдар және жабдықтау қажет болады.
- * Өнім қандай түрде болады, дәстүрді және жаңаша сәнді сақтай ма.
- * Арналған өнімнің дизайны ішкі көрініспен сәйкес келе ма.
- * Барлық моделдеу және құрастыру кезеңдерін жазып отыру керек.
- * Жасау технологияларының барлығын жазып отыру керек.
- * Жоба шығынды болмас үшін жұмыс соңында алғашқы құнын есептеу керек.

8. IV шағын зерттеу. Идеяларын, түрлерін, баламаларын жүзеге асыру.

Осы кезеңде туындаған мәселелер бойынша барлық идеяларды тіркеу қажет. Оқушылар өздеріне сұрақ қояды: «Ал егерде осылай болса ше?.. Өнімді осы нұсқада

жасасам ше?.. Басқа материалды пайдаланған жағдайда не болады (мысалы киіздің орнына жұқа киізді пайдалану)?..» Олар фраза түрінде жазылып, эскиз түрінде салынуы мүмкін.

9. Ушағын талдау. Талдау и синтез идеялары. Тиімді нұсқаны таңдау.

Барлық идеяларға «иә» немесе «жоқ» деген кесімдерді ұсыну керек. Ол үшін келесі сұрақтарға жауап беру керек: қолжетімділік, құны, материалмен қамтамасыз етілу, еңбек сыйымдылығы.

Тандалған әр идея нақты бағаланған жағдайда ең жақсысын тез таңдауға мүмкіндік болады.

7. Әрі қарай жобамен тікелей жұмыс жасалынады:
8. 10. Материалды таңдау.
9. 11. Құралдарды, жабдықтарды таңдау.
10. Технологиялық жобаларды құрастыру.
11. Жұмыс орнын дайындау.
12. Экономикалық және экологиялық негіз.
13. Сапалық бақылау.
14. Технологиялық операцияны орындау.
15. 17. Коррекция.
16. Бақылау, сынау.
17. 19. Жазбалар. Жарнама.
18. 20. Безендіру.
19. Жобаны қорғау.

Шығармашылық жоба бойынша жұмыстың кезеңдерін талдау барысында көп жылдар бойы ғылыми жұмысқа оқушыларды тарта отырып зерттеушілік қызметке қандай шешуші рөл беріледі.

Жоба бойынша жұмысты орындау барысында оқушылардың қызығушылықтарына үлкен мән беру керек. Олардың дайындық деңгейлері әр түрлі болғандықтан оқудың жекелеген және сараланған түрін қолданамын.

Жобалардың сәтті жүзеге асуы үшін келесі әдістерді қолданамын: миға шабуыл, рөлдік ойындар, проблемалық сұрақтар. Жобалық жұмыстардың мазмұнын оқушылардың қызығушылықтарымен ұштастырып отыру керек. Сонда ғана олар кәсіби қызмет саласын игеруге талпынатын болады.

Оқушылар өз жобаларын қорғау барысында сыныптастарын, мұғалімдерін жұмысты орындау барысындағы әділдікпен, ынталылықпен, шығармашылықпен, ықпал ету тәсілдерін қолдана отырып, ұсынылып отырған шешімдерге дәлелдер келтіріп, жұмыстың маңыздылығын сендіруге үйренеді.

Жобамен жұмыс істеу барысында мұғалім мен оқушының қызметі әр түрлі келеді. Алайда екеуі де бір-бірімен қатар жүреді. Оқушыларға әрдайым кеңес, қажетті материалдарды қалай іздеу керектігі, көрнекі ақпаратты қалай жасау керектігі, презентацияда өз ойын қысқаша түрде қалай айту керектігі туралы және т.б. түсіндірме жұмыстарын жүргізіп отыру керек. Жобаларды дайындау барысындағы барлық кезеңдерде сарапшы ретінде емес мұғалім кеңесші және көмекші ретінде қатысады. Оқу барысында оқушылардың рөлі де өзгереді: үдерістің белсенді қатысушылары ретінде қатысады. Жұмыс тобындағы қызмет олардың команда болып жұмыс істеуіне, қалыптан тыс шешімдер шығаруына көмектесіп, ортақ жұмыста өздеріне белгілі бір жауапкершілік алып, жұмсаған күштеріне және алған нәтижелеріне қуанады. Шығармашылық жұмыс барысында балаларда істеген жұмыстарына толық және терең қанағаттанушылық болады. Балалардың шығармашылық белсенділігі артып, әлеуметтік позициясы айқындалады. Сонымен қатар мектепке деген махаббаты, еңбекке деген махаббаты оянады.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Жобаларды істеу барысында оқушылар зерттеу жүргізуге, тиімді шешімдер қабылдауға, өзінің қабілеттерін бағалауға, диалог құрауға, мамандық таңдау барысында шығармашылық күштерін жандандыруға мүмкіндік алады.

Шығармашылық жобаны орындау үдерісінде оқушылардың әр бөлшекке күштері жұмсалып, дайын бұйым жеке шығармашылығы болып табылады. Бұл тиімді еңбек жолындағы мәңгі есте қалатын маңызды қадам. Жобасын орындаған әр оқушы еңбек тәрбиесіне қадам жасап, эстетикалық тұрғыда дами түседі. Ұлттық өнердегі үлгілерді пайдалана отырып, өзінің өнімдерін шығарады.

Бейнелеу және технология сабағында орындалатын жобалардың тәсілдік ерекшелігі барлық жұмысқа жарамдылығы болып табылады. Тоқыма, пластика, сүрек, темір, халықтық үлгідегі кәсіпшілік және қолөнер, кулинарлық өнімдер, сызбалық жұмыстар, техникалық шығармашылық жұмыстар, дизайн жатады.

Жобаларды көлемді жасауға, көптеген идеялармен бөлісуге, сәндік-қолданбалы өнер жағынан қабілеттерін көруге уақыт және мүмкіндіктер жеткіліксіз. Өйткені оқу уақыты шектеулі. Сол себепті сабақтан тыс пән бойынша үйірме жұмыстарын жүргізуге тура келеді.

Ақын, әдебиет зерттеуші ғалым, педагог, мемлекет қайраткері Ахмет Байтұрсынов былай деп жазған еді: «Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектеп сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі – білімді, педагогика, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім».

Жобалардың негізінде балалардың бойында шығармашылыққа деген қызығушылықтары артып, еңбектенуге үйренеді. Менің мақсатым – білімді, қабілетімді оқушылардың бойына дарыту.

ЦЫБЕНКО ЕЛЕНА АНАТОЛЬЕВНА

Кгу «когалинская средняя школа»,

Кербулакский район, Алматинская область

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГРАФИЧЕСКИХ ОРГАНАЙЗЕРОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Сегодня школа динамично меняет свой облик. Это связано, прежде всего, с серьезными переменами в казахстанском образовании.

Перед учителями встают проблемы: «Как учить в век информатизации?», «Как повысить качество, как знания, полученные на уроках, помогут ученику стать конкурентоспособной личностью?».

Обновление содержания образования в Республике Казахстан ставит перед собой главную цель: совершенствование педагогического мастерства учителей в контексте обновления образовательной программы и внедрение системы критериального оценивания. Данная программа основана на развитие спиральной формы образования, основанной на когнитивной теории Д. Брунера. Спиральная форма обучения предполагает, что повторное рассмотрение материала, который будет усложняться на

протяжении всего школьного обучения, дает большее преимущество в развитии современного учащегося, нежели традиционные формы обучения. Задача педагогов в ходе применения обновленной программы, привить учащимся основные человеческие нормы и морали, сформировать толерантность и уважение к другим культурам и точкам зрения, воспитать ответственного, здорового ребенка.

Я работаю учителем русского языка и литературы, и считаю, что именно мы, должны начать формирование у учеников навыков самообразования, умения обучаться тому, как обучаться, становление их независимыми, самомотивированными, увлечёнными, уверенными, ответственными личностями с развитым критическим мышлением, проявляющими компетентность в цифровых технологиях.

Развитие казахстанских учащихся будет проходить путем внедрения активных форм обучения, в ходе которых предполагается, что учащиеся будут самостоятельно развивать функциональную грамотность, активно «добывать» знания, с огромным желанием развивать коммуникативные навыки общения со сверстниками, и творчески подходить к решению проблем.

Путем применения эффективных подходов обучения обновленной программы эту задачу легко решить.

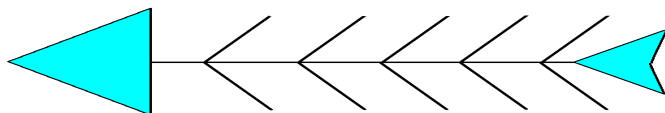
Графические органайзеры – это все, что каким-то образом помогает организовать информацию на листе бумаги (или экране компьютера), чтобы улучшить ее запоминание, усвоение, анализ или применение. В процессе визуализации информации ученик вдумывается, осмысляет, пропускает информацию через себя, представляя ее в визуально-концептуальном ключе.

Графические органайзеры - изобразительный способ структурирования большого объема информации в логическом порядке. Они помогают ученику схематично представить сложную информацию простым для понимания образом.

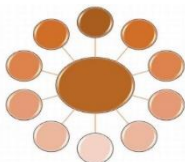
Графические органайзеры могут быть заданы учителем, а могут быть разработаны самими учениками. Изображение органайзера может носить универсальный характер, а могут соответствовать той тематике, по которой пишется развернутый ответ. Обучающиеся вписывают свои ответы непосредственно в графический органайзер.

Графические органайзеры и их описание

1. «Фишбоун» («Рыбья кость»). Позволяет выявить причинно-следственные связи в произведении. Основой для выполнения работы по схеме является проблема, содержащаяся в тексте или рассказе учителя. В «голове» «фишбоуна» записывается - вопрос темы, верхние косточки - основные понятия темы, нижние косточки — суть понятия, хвост — ответ на вопрос. Записи должны быть краткими, представлять собой ключевые слова или фразы, отражающие суть.

2. Прием «Понятийное колесо». В центре пишется ключевое (изучаемое на уроке) понятие (тема), а вокруг него, соединенные лучами слова или словосочетания, которые дети находят в тексте.. Например, дать задание сгруппировать похожие понятия, а затем назвать признаки, по которым проводилось объединение. Так хаотичное, на первый взгляд, “колесо” выстраивается в стройную логическую схему.

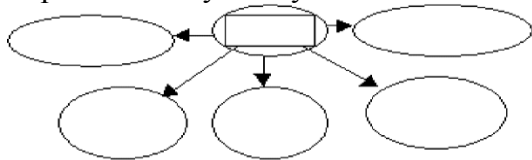
3. Кластер (гроздь): предполагает выделение смысловых единиц текста и его графическое оформление в виде грозди.

Это способ графической организации материала, позволяет сделать наглядными те мыслительные процессы, которые происходят при погружении в ту или иную тему. Кластер является отражением нелинейной формы мышления. Последовательность действий проста и логична:

1. Посередине чистого листа (классной доски) написать ключевое слово или предложение, которое является «сердцем» идеи, темы.
2. Вокруг «накидать» слова или предложения, выражающие идеи, факты, образы, подходящие для данной темы.
3. По мере записи, появившиеся слова соединяются прямыми линиями с ключевым понятием. У каждой из «веточек» в свою очередь тоже появляются «веточки», устанавливаются новые логические связи. В итоге получается структура, которая графически отображает наши размышления, определяет информационное поле данной темы.

В работе над кластерами необходимо соблюдать следующие правила:

1. Не бояться записывать все, что приходит на ум. Дать волю воображению и интуиции.
2. Продолжать работу, пока не кончится время или идеи не иссякнут.
3. Постараться построить как можно больше связей. Не следовать по заранее определенному плану.

Каким же образом происходит организация учебного процесса?

Главная роль отводится тексту. Его читают, пересказывают, анализируют, трансформируют, интерпретируют, дискутируют, наконец, сочиняют. Учащемуся надо **освоить** свой текст, **выработать** собственное мнение, **выразить** себя ясно, доказательно, уверенно. Чрезвычайно важно умение слушать и слышать другую точку зрения, понимать, что и она имеет право на существование.

На этапе текстовой работы, мне кажется наиболее удачной будет работа с графическими органайзерами. Эта работа позволит учащимся извлечь необходимую информацию из текста, выделить главную и основную информацию, поделиться этой информацией в группе и нести ответственность за извлеченную информацию.

Тема : Польза изобретений.

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)

5.СГ1.понимать основное содержание текста, определяя главную информацию.

Цели урока:

Учащийся сможет:

- определять и извлекать главную информацию;

3. (ГР) Работа в группах.

Выполните задания к текстам:

- С помощью графических органайзеров докажите свою точку зрения (учитель распределяет разные виды органайзеров по группам)

Графические органайзеры на тему: «Польза изобретений»:

1 группа «Велосипед» - органайзер «Фишбоун»;

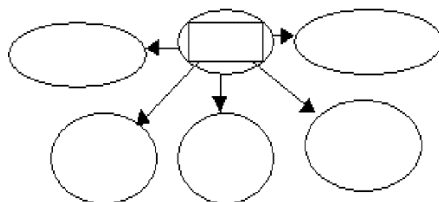

Велосипед

Несомненно, велосипед – лучший вид транспорта.

Во-первых, он более технологически продвинут, чем автомашина. Велосипед – средство с крайне низким энергопотреблением: использует только 35 калорий на километр против 1860 для среднего автомобиля с одним пассажиром. Во-вторых, велосипеды быстрее, чем автомобили, особенно во время городских пробок. В-третьих, поездки на велосипеде – простое удовольствие: легкое движение – в один момент, бросая вызов приближающемуся холму, подняться и устремиться к следующему подъему, наслаждаясь острыми ощущениями от скоростного спуска. Итак, велосипед – ветер в лицо, шквал ощущений от движения. Это жизнь в ее лучших проявлениях!

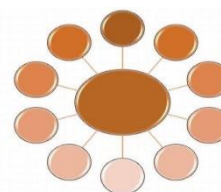
2 группа «Корабль» - органайзер «Кластер»;

Корабль

Тяга к далеким горизонтам гнала человека прочь от родных берегов еще в доисторическую эпоху. За 4000 лет до н.э. по Нилу уже ходили первые деревянные гребные суда с прямоугольным парусом и рулевыми веслами на корме. В эпоху великих географических открытий португальцы и испанцы открывали новые миры на каравеллах - трехмачтовых кораблях с косыми (латинскими) парусами. Движущая сила – торговля поэтому для надежной и дешевой перевозки товаров по бурному морю нужен устойчивый, маневренный корабль с помещением для груза. Около 1200 г. до н.э. появляется конструкция, ставшая основной формой парусного судна.

3 группа «Вертолет» - органайзер «Понятийное колесо»

Вертолет

Вертолет – поднимается в воздух при помощи специальных лопастей, которые достаточно сильно раскручиваются. Этот вид транспорта также может быть пассажирским, грузовым или военным. Обладая всеми летными качествами, присущими самолету, вертолет имеет, кроме того, целый ряд замечательных специфических свойств: он может взлетать с места без предварительного разбега, неподвижно висеть в воздухе на нужной высоте, передвигаться поступательно во всех направлениях, производить повороты в любом направлении, как во время поступательного движения, так и при зависании; наконец, он может садиться на маленькую площадку без последующего пробега.

4. «Джигсо» . Учащиеся в группах выполняют задание и затем эксперты по одному вопросу собираются в тематические группы для обсуждения того, как этот материал можно преподнести другим. После все собираются в первоначальные группы и рассказ идёт по кругу. (Метод «Джигсо» будет способствовать созданию благоприятной

коллоративной среды, развивать способность прислушиваться к мнению других, воспитывать толерантность и умение созидать)

5.ФО Контрольный опрос. Учитель проводит опрос, чтобы выяснить как усвоен учебный материал, задает вопрос любому ученику и выставляет оценку группе

Графическое представление информации способствует развитию умения работать с текстом, так как позволяет учиться формулировать главную мысль, выделять ключевые слова, делить текст на структурные части, сворачивать информацию в виде вторичных источников (план, алгоритм, таблица, схема), разворачивать ее («читать» формулы, уравнения), перекодировать из визуальной в словесную и наоборот.

Графический органайзер решает задачу формирования навыков критического анализа, сравнения, обобщения умения устанавливать причинно-следственные связи, классифицировать явления, строить логические и критические рассуждения, выводы на основе произведения; способствует развитию коммуникативных навыков на основе глубокого понимания и анализа художественного произведения.

Учащиеся овладевают способами поиска, подтверждения, систематизации и аргументации информации, нахождения межпредметных связей.

Необходимость использования графических органайзеров обусловлено тем, что на уроках русского языка и литературы учащимся приходится работать с большим потоком информации, которые он не может запомнить и освоить полностью.

Графические органайзеры используются как средство систематизации, организации и визуализации информации, преобразование информации в другую форму на уроках русского языка и литературы, улучшают понимание темы учащимися, учат не просто читать текст, но и понимать его содержание.

Развивает все навыки: слушание, говорение, чтение, письмо.

Ученые установили, что их применение улучшает показатели учащихся в нескольких направлениях. А именно:

- Улучшается запоминание информации – в том случае, когда она представлена как визуально, так и в текстовой форме.
- Улучшается понимание прочитанного.
- Растет успеваемость, в том числе у школьников, имеющих трудности в обучении.
- Улучшаются навыки критического мышления.

МЫРЗАГАЛИЕВА АЙШАГУЛ ЕСИМКЫЗЫ

№ 41 орта мектеп

бастауыш сынып мұғалімі

Ақмола облысы Целиноград ауданы

Қабанбай батыр ауылы.

Пән: Өзін – өзі тану

Мұғалімі: Мырзагалиева А.Е.

Сыныбы:

Оқушылардың саны:

Тақырыбы: Ақкөңілділік туралы

Құндылығы: Сүйіспеншілік

Қасиеттері: Адамдарға риясыз қызмет ету, жанашырлық, шынайылық.

Мақсаты: Оқушыларға ақкөңілділік туралы түсінік бере отырып, сүйіспеншілік құндылығының мәнін ашу. Міндеттері: 1. Білімділік: Оқушыларды адамдарға риясыз қызмет жасауға үйрету. 2. Дамытушылық: Оқушылардағы жанашырлық қасиеттерін дамыту. 3. Тәрбиелік: Оқушыларды шынайы болуға тәрбиелеу.	Ресурстар: (материалдар, дереккөздер) 2. http://kz-minusovki.ucoz.kz 3. bilim-all.kz
Сабақтың барысы: 1. Ұйымдастыру кезеңі. 5 Т – ережесі: 1. Тәртіп. 2. Талап. 3. Тыныштық. 4. Тазалық. 5. Татулық. Балалар ережені есімізге түсіріп, сыныптың тәртібін сақтап, оқып - білуге талаптанып, тыныштықты орнатып, тазалықты сақтап, бүгінгі күнімізді татулықпен өткізейік. Тыныштық сәті. Су асты патшалығына ойша саяхат. (Оқушылардан шеңбер құрып отыруды, қолдарын тізесіне немесе үстел үстіне қояды, аяқтарын айқастырмауды өтініңіз. Арқаларын тік ұстауын қадағалаңыз. Жайлы, баяу музыка қойыңыз). Мұғалім: Көзіңізді жұмыңыз және бірнеше рет терен тыныстаңыз; денеңізді босатыңыз. Бірнеше секундтан соң теңіз түбіне саяхат жасаймыз. Теңіз жағасымен келе жатқаныңызды елестетіңіз. Толқындардың жеңіл шалпылына, шағалалардың шуылына құлақ түріңіз. Жалаң аяқтарыңызбен құмды сезініңіз. Шалғайдан қара нүкте көріп тұрсыз: ол жақындаған кезде дельфин екенін түсіндіңіз. Ол сізді теңіз түбіне алып кету үшін келді. Ол өте әдепті жәндік, сізді шыдамдылықпен күтіп тұр. Жайлап оның арқасына отырыңыз, мықтап ұстап, жолға шығыңыз. Дельфиннің арқасында жайланып отырып, өзіңді қауіпсіз сезіну, су астында жүзу қандай керемет. Жан-жағыңызға қараңыз: мұнда кемпірқосақ тәрізді арлы-берлі жарқырай қалқыған әсем балықтар қаншама. Теңіз түбіне бойлаған сайын айнала қалайша өзгереді, суда тербелген қаншама ғажайып балдырлар. Қараңызшы, қандай орасан зор балықтар, ал енді анау жаққа көз тастаңыз... бұл орасан зор сегізаяқ. Су асты неткен қызықты әрі ғажап әлем. Сіз бір нәрсені байқадыңыз ба? Мұнда неткен тұңғыш, толық тыныштық. Осы тыныштық күйде болыңыз. (Мұғалім бірнеше секунд үнсіз қалады). Ал қазір жоғарыға, өз әлемімізге кері қайтуға дайындалыңыз. Айналаға жіті қараңыз. Ғажап түстерге тағы бір рет қараңыз және тыныштыққа құлақ түріңіз. Осындай тыныштық сізге самалдай әсер береді. Енді дельфин кері қарай жолға шықты. Сіз су бетіне шықтыңыз, жағаға жақындадыңыз. Дельфиннің арқасынан түсіңіз, оны сипалаңыз және осындай ғажап саяхатқа апарғаны үшін ризашылық білдіріңіз. Сыныпқа оралыңыз және өз орныңызға келіңіз. Бірнеше	

секундтан соң көзіңізді ашыңыз, осы түйсінген тыныштықты өз бойыңызда сақтауға тырысыңыз. Рахмет! Сұрақтар: 1. Неліктен ағайынды бауырлар кінәні әрқайсысы өз мойнына алуға тырысты? 2. Бауырмалдық пен мейірімділік қандай ізгі қасиеттердің негізінде туындайды? 3. Өзгелерге деген ізгі ниеттерің мен жылы лебіздеріңді қалай білдіресіңдер? 4. Өзгелердің қамқорлығына бөленіп, мейірімін сезінгенде қандай күйде боласыңдар?	
3. Сабақтың дәйексөзі. (Ұл балалар бір рет оқиды, қыз балалар бір рет оқиды, барлығы бірге қайталайды) Махаббат, достық, бауырмалдық - адамның ең бір асыл қасиеттері. Ғабит Мүсірепов Мүсірепов, Ғабит Махмұтұлы (22 наурыз 1902 - 31 желтоқсан 1985) – қазақтың халық жазушысы, драматург, сыншы, мемлекет және қоғам қайраткері. Қазақ КСР ҒА академигі (1985), Социалистік Еңбек Ері (1974), Қазақстан халық жазушысы. Сұрақтар: 1. Айналасындағы адамдардың жақсылығын қалай сезінесіңдер? 2. «Жаныңда жүр жақсы адам»дегенді қалай түсінесіңдер? 3. Жақсы іс адамның қандай әрекеттерінде көрініс табады? 4. Дәйексөзден қандай ой түйдіңіз?	
5.Оқиға айту (Мұғалім сыйы) Жақсылық пен Жамандық <i>Ертеде Данышпан ата өз ұрпағын сынау үшін адамның оң иығына жақсылықты, сол иығына жамандықты отырғызып қойыпты. Адам бір іс жасарда жақсылық «істе» десе, жамандық «істеме» деп сыбырайды екен. Сөйтіп адамның бойында қай қасиет басым екенін байқамаққа оны сапарға аттандырыпты.</i> <i>Адам біраз жол жүріп, өзен жағасымен шаршап келе жатса, судың жағасына шығып қалған балықты көреді.</i> <i>Балық секіріп суға жете алмай жатыр екен. Жақсылық жаны ашып:</i> <i>– Адам, ана балыққа көмектесіп жібер, – десе, Жамандық:</i> <i>– Қой, жөніңе жүре бер, уақытыңды алма, – дейді.</i> <i>Адам балықтан әрірек асып барып, мойнын бұрып қарайды. Балық шарасыздан көзі жәуітеңдеп, көмек сұрағандай болады. Адам шыдай алмай кері бұрылып барып, балықты суға салып жібереді. Балық ризашылығын білдіріп. Суда ойнақшып, секіріп, құйрығын бұлғақтатып суға сүңгіп кетеді.</i> <i>Адам одан әрі жүре береді. Бір теректің қасынан өтіп бара жатып, шыр – шыр еткен дауысты естіп тұра қалады. Қараса, кішкене ғана торғайдың балапаны ұясынан құлап қалған екен. Еңкейіп енді көтерейін деп жатса, Жамандық:</i> <i>– Осы торғайдың балапанына бола жолдан қалмақпысың? Оны көтеріп ұясына салу үшін, теректің басына шығу керек. Мерт болсаң қайтесің? Өзің далада ит – құсқа жем боласың ғой,</i>	

– дейді. <i>Адам ойланып тұрып қалады. Осы сәтте Жақсылық:</i> – Ей, адамзаттың баласы, сен әлсіздерге қорған болып, қол ұшыңды беру үшін жаратылғансың. Мына бейшара балапанды ұясына сала кет. Шарапаты тиеді, – дейді. Адам тағы да шыдай алмай балапанды алып, теректің басына өрмелеп шығып, ұясына салып кетеді. Балапан шиқ – шиқ етіп, қанатын қағып, разы болады. Адам демалып алмақшы болып отыра бергенде, аяғының астында бидайдың дәнін әрең сүйреп бара жатқан құмырсқаны көзі шалады. Құмырсқа дәннің о жақ, бұ жағына шығып, қозғауға ыңғайлы ретін таба алмай, ісі өнбей келеді екен. Адам әуелі жамандықтың айтуымен құмырсқаны дәнінен айырып тастағысы келіп оқталады да, шыр – пыр болған Жақсылықтың сөзіне құлақ түрді. Ол: – Әй, адам - ау, қалай ғана адамдығыңнан айнып кетуге әзір тұрасың. Бұл құмырсқа өзінен үлкен дәнді сүйреп, машақаттанып келе жатқанда, қол ұшыңды көрсетіп жолына салып жіберудің орнына, оны қызықтап, ермек қылғың келгені қалай? Одан да еңбек етуді осы кіп – кішкене тіршілік иесінен үйренбейсің бе? – деп налыған екен. Адам өз ойынан ұялып, райынан қайтады. Сөйтіп Данышпан ата ұрпағын алдына шақырып алып: – Міне, балам, жамандыққа ерсең жаман боласың, жақсылыққа ерсең жақсы боласың. Мен саған үш сын бердім, үшеуінен де өттің, разымын. Енді осылай адамдығыңнан айнымай, айналаңа қамқор болып, жамандыққа жоламай, жақсылыққа жолдас бол, – деп батасын береді. Содан бері адам баласы жақсылықпен мұратына жетіп келеді екен. Сұрақтар: 1. Әңгімеде қандай қасиеттер туралы айтылған? 2. Жақсылық жасау дегенді қалай түсінесіңдер? 3. Қандай құндылықтар адамды жақсылық жасауға ұмтылдырады? 4. Жақсы адамның бойында қандай қасиеттер болады? 5. Барлық адамның қолынан жақсылық жасау келе ме? Әңгімелеп беріңдер.	
5. Шығармашылық жұмыс, топпен жұмыс. Оқушылар үш топқа бөлінеді. Тапсырма: 1 – топ: Жақсылық жасау деген не? (топтастырып постерге жазу) 2 – топ: Жақсы аданың бойында қандай қасиеттер болады? (топтастырып постерге жазу) 3 – топ: Жақсы адам- елдің ырысы, Жақсы сөз – жанның тынысы. (мақал-мәтелді оқындар, негізгі ойды тауып, өмірден мысал келтіріңдер).	
Топпен ән айту. Жақсы адамдар Әні мен сөзі: А. Оралов	

Сендер аман болыңдар жақсы адамдар, Жақсы адамдар – бұзылмас тас қамалдар. Табаныңның астында жатады әлі Пенделіктен өресі аспағандар Қайырмасы: Жақсы адамдар, жақсы адамдар, Сендер аман болыңдар жақсы адамдар. Жақсы адамдар, жақсы адамдар, Сендер аман болыңдар жақсы адамдар. Жақсы адамдар. Жақсы көрем сендерді жақсы адамдар, Жүрегінде өйткені аппақ ар бар. Сендер жайлы шырқалар асқақ ән бар, Күйіп кетсін көре алмас бәтшағарлар Жақсы адамдар, жақсы адамдар Жақсы адамдар, жақсы адамдар, Жолы болсын ақ ниет бар адамдар! Жақсы адамдар. Сендер жайлы шырқалар асқақ ән бар, Жолы болсын ақ ниет бар адамдар! Сендер аман болыңдар жақсы адамдар, Қарап өтсін сендерге басқа жандар. Қайырмасы: Жақсы адамдар, жақсы адамдар Қарап өтсін сендерге басқа жандар Жақсы адамдар, жақсы адамдар Қарап өтсін сендерге басқа жандар Жақсы адамдар. Жақсы адамдар, жақсы адамдар, Сендер аман болыңдар жақсы адамдар. Жақсы адамдар, жақсы адамдар, Сендер аман болыңдар жақсы адамдар. Жақсы адамдар.	
8. Сабақтың қорытынды сәті. Тыныс алуға зейін қою. Баяу музыка қойылады. Мұғалім: Сіздерден аяқ-қолыңызды айқастырмай, түзу отыруыңызды өтінемін. Біз қазір тыныс алу жаттығуын жасаймыз. Тыныс алуға зейін қойған кезде, біздің ақылымыз дем алады. Ауаны ішке жұту кезінде тыныштық пен қуаныш қабылдаймыз. Демді сыртқа шығарған кезде өзіміздегі мазасыздықтарды сыртқа шығарамыз. Кәне, дайындалайық, балалар. Көзімізді жұмамыз..., арқамызды тіктейміз..., қолдарыңды тізеге қоюға болады... Д е м а л..... ш ы ғ а р... (жаймен 9-10 рет)немесе1.....2 [3]. Бүгінгі сабақтан игерген жақсы қасиеттерді есімізге түсіріп, жүрегімізге сақтайық.	

ОНАЛБАЕВА САМГА ЕРМЕКОВНА

К.Әзірбаев атындағы №15 орта мектеп информатика пәні мұғалімі

Алматы облысы, Іле ауданы, Боралдай кент.

**АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ
ОНЫҢ АДАМ АҒЗАСЫНА ӘСЕРІ**

Мақсаты:

Бүкіләлемдік өрмек – интернетке байланысты оқушылардың білімдерін нығайту, тиянақтау; пәнге қызығушылығын арттыру. Оқушылардың интернет туралы толық ой қалыптастыру, оқушылардың тапқырлық, ізденімпаздық қасиеттерін қалыптастыру, шығармашылыққа баулу, оқушылардың ой - өрісін, тіл байлығын, есте сақтау қабілеттерін дамыту. Адамгершілікке, ізеттілікке, техника қауіпсіздігін сақтауға тәрбиелеу.

Кездесудің түрі: Пікірталас

Кездесудің әдісі: сұрақ - жауап /ситуация туғызу, шешу жолын айту, нақты дәлелдер келтіру/

Кездесудің көрнекілігі: тақырыпқа байланысты видео материалдар, Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі

Мұғалім сөзі:

Қайырлы күн, құрметті ұстаздар мен оқушылар! Көптеген тұтынушылар компьютердің бірсыпыра өте пайдалы мүмкіндіктері бар екендігіне көздерін жеткізді. Ол мәтін теру, әр түрлі есептер шығару, көлемді мәліметтер сақтаумен қатар көңіл көтеру мақсаттарында да қолданыла береді. Қажетті құрылғылармен және соларға сәйкес программалармен жабдықталған компьютер музыкалық орталыққа айналып, сүйікті саздарыңызды тыңдай отырып дем алуыңызды қамтамасыз ете алады. Егер қызықты кино көргіңіз келсе де, компьютер негізінде шағын кинотеатр жасап алуға болады. Оны фильмдер, клиптер, тіпті өзіңіз түсіріп цифрлы күйге түрлендірген бейнежазбаларды да көру мақсатында пайдалана аласыз. Жұмыс істеп тұрған компьютер өз айналасында толқын ұзындығы 1, 5 м болатын электромагниттік өріс құрайды, сол өріс аясына түскен адам зиянды сәуле әсеріне ұшырайды. Осындай сәулелердің тағы да басқа шығар көздері болып ұялы телефондар, микротолқынды пештер, теледидар және радиоқабылдағыштар саналады. Осындай құралдарды компьютер тұрған жұмыс бөлмесіне орналастырып, оларды пайдалану дұрыс емес, өйткені барлығының да адамға тигізетін әсері қосыла отырып, жалпы зияны артады. Ал олардың денсаулыққа тигізетін зиянды әсері радиация тәрізді бірте - бірте қосыла келе көбейіп отырады. Компьютер алдында ұзақ отырғанда, көбінесе оның адамның нерв жүйесіне әсер етуі басым болады. Ауру бірден басталмайды. Бірте - бірте шаршау сезімі жиі пайда болып, адамның ашуланшақ болуы байқалады, басы айналады, әрі ауыра бастайды. Есте сақтау қабілеті нашарлап, өмірге деген қызығушылығы азаяды, жүрегі сыздап, жиі - жиі салқын тиіп, тәбеті де нашарлайды. Міне, біздің бүгінгі дебат сайысымыз бүгінгі күнде қарқындап дамып келе жатқан компьютердің, оқушылар арасында кеңінен қанат жайып кеткен агент төңірегінде болмақ.

II. Пікірталас шарттары:

1/ Компьютер мен ғаламтордың пайда болуы жайлы.(1 - жақтаушы, 2 - даттаушы) 3 - минуттан 6 минут.

2/ Ғаламтор досымыз ба, әлде жауымыз ба? (2 - жақтаушы, 2 - даттаушы) 3 - минуттан 6 минут.

3/ Спикерлердің қорытынды сөзі. (3 - жақтаушы, 3 - даттаушы) 5 минуттан 10 минут.

4/ Қорытынды сөз. (мұғалім)

5/ Көрермендер пікірі, тілегі.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Сөз кезегін бүгінгі сайыскерлерімізге береміз. Ендігі кезекте топ мүшелерімен таныстырып өтелік:

«Жақтаушы» тобының спикерлері: (6 - 7 оқушы)

«Даттаушы» тобының спикерлері: (6 - 7 ата-ана)

1.«Жақтаушы» тобының спикері Мейірбек Алихан

Армысыздар құрметті көрермен, менің қарсыластарым! Біз бүгінгі дебатта сіздердің сұрақтарыңызға барынша жауап беруге тырысамыз. Біздің ұстанып отырған позициямыз «Ғаламтор керек, ол біздің өмірімізге қажет» Ғаламтордың пайдасы өте зор. Алдымен Ғаламторға анықтама берейік. Ол бүкіл ғаламдық тор, бүкіл әлемдегі миллиондаған компьютерлік желілерді бір - бірімен байланыстыратын орасан зор компьютерлік желі. Қазіргі уақытта кез келген информациялық технологияның жаппай техникалық компоненті компьютер болып табылатыны белгілі. Компьютерлік телекоммуникацияны пайдалану – алыстағы компьютермен диалогтық режимде немесе электрондық почта режимде жұмыс істеуді ұйымдастыруды қамтамасыз етеді. Сондай - ақ, электрондық почта өте қолайлы және аса қымбат емес.

Кез келген адам күніне 6 - 7 сағат уақытын компьютер алдында өткізеді Қалаңыз, қаламаңыз, бірақ компьютерсіз жұмыс бітіру әсте қиын. Халықтың ақылды машина мен ғаламторды меңгеруі жұмысты да жеңілдетеді. Алысқа бармай үйде отырып - ақ біраз шаруаны тындырасыз. Осыны ескерсек, нық сеніммен «компьютер – біздің айнымас досымыз» деуімізге болады.,

Адамдар арасындағы байланысты кеңейтеді. Ата-аналарға әрқашан баланың қай жерде екенін білуге мүмкіндік береді.

Қауіпсіздікті қамтамасыз етеді. Төтенше жағдайда полицияға немесе жедел жәрдемге тез қоңырау шалуға болады(4 сурет). Интернеттен қажет ақпарат алуға көмегін тигізеді.

Керек кезде калькуляторды, оятқышты, сағатты, шамды, камераны қолдану мүмкіндігі бар. Оқу үрдісінде байланыстың тиімді жақтары.

Ғаламтор ұғымы XX ғасырдың аяғында пайда болса да, жүрдек пойыздың жылдамдығын еске салатындай жедел қарқынмен кең қанат жайып келеді. Әйгілі Ер Төстік ертегісінде Төстік жыл санап емес, ай санап, күн санап өсіпті дейтін жері болатын. Сол Ер Төстіктің ер жетуі сияқты дамып отырған бір сала болса, ол – бүкілғаламдық желі – Ғаламтор деп санар едім.

Оның өзі шығу тарихы да қызық. «1957 жылы Кеңестер Одағы жасанды жер серігін ғарышқа ұшырған соң, АҚШ Қорғаныс министрлігі «егер соғыс бола қалған жағдайда Америкаға сенімді ақпарат алмасу жүйесі керек болады» деп есептеген. Ондай жүйені АҚШ - тың Орталық барлау басқармасының қызметкерлері ойлап тапқан деседі. Бұл мақсатта Лос-Анджелес, Юта және Калифорния штаттарындағы университеттерге және Стэнфорд зерттеу орталығына компьютерлерді бір - бірімен жалғайтын желі жасау тапсырылады. ARPANET деп аталатын жоба 1969 жылы 29 қазанда төрт мекеменің компьютерлерін телефон арқылы байланыстырады.

Содан соң ARPANET дамып - жетіліп, оны түрлі сала ғалымдары пайдалана бастайды. 1983 жылы бұл атау «Ғаламтор» деген ұғыммен алмастырылды». Қазіргі кезде Ғаламтормен тек қана компьютерлік желілер арқылы емес, сонымен қатар, байланыс спутниктері, радиосигналдар, кабельдік теледидар, телефон, ұялы байланыс, арнайы оптикалық - талшықтық желілер және электр желілері арқылы да байланысуға болады.

Бұл күнде Ғаламтор тұрақты пайдаланушылар саны бүкіл әлем бойынша 1, 5 млрд. адамнан асыпты. Бұл – жер шарын мекендейтін халықтың төрттен бір бөлігі ғаламтор игілігін өз кәдесіне жаратуда деген сөз.

2. «Даттаушы» тобының спикері – Дәуренбекова Томирис:

Сәлем бердік қауымға! Біздің қарсыластарымыз «Ғаламтор керек, ол біздің өмірімізге қажет. Ғаламтор пайдасы зор» деп жатыр. Қазіргі таңда Ғаламтор әлемдік қауымдастықтың негізгі ақпараттық - коммуникациялық құралына айналып отыр. Бұл

тұрғыда қарапайым халықтың күнделікті өмірдегі байланысқа деген қажеттілігі туралы айтпасақ та болады.

Жаңа сен бір сөзінде «компьютер – біздің айнымас досымыз» деуімізге болады деп айтып кеттің. Мүмкін дұрыс та шығар. Алайда, дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметіне сүйенсек, «ақылды машинаның алдында көп отыратын ересек адамдардың 92 пайызы жұмыс соңында өзін нашар сезініп, шаршап - шалдығады екен. Дәрігер мамандардың айтуынша, олардың денсаулығына зор нұқсан келеді. Дәрігерлер «адамзаттың басына түскен дерт пен қауіп - қатердің түп - төркіні компьютерде жатыр» деген тоқтамға келген. Рас, бүгінде жас та, кәрі де монитордан көз алмайды.

Біріншіден, компьютерден зардап шегетін адам ағзасының бір мүшесі – көз. Себебі, әрқилы түске еніп, жалт - жұлт жанатын монитор көзге үлкен күш салады. Екіншіден бастың желке тұсының (қарақұсының), мойын мен иық, жауырын, білектің ауыруы.

Бұрындары көбінесе монитор өте зиянды дейтін. Мамандар клавиатураның одан да қауіптірек екенін айтады. Себебі, клавиатурадағы төмен диапазоннан тарайтын электромагниттік сәулелер саусақ арқылы ағзаға әсер ететін көрінеді. Нәтижесінде, компьютермен көп жұмыс істеген адам жүйке ауруына ұшырайды. Және де компьютердің алдында көп отырғандар саусақ ауруларына да шалдығады.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының деректері бойынша адам денсаулығының 50%-ы өмір сүру сипатынан, 17-20%- әлеуметтік және табиғи жағдайдан, 17-20%- тұқымқуалаушылық ерекшеліктерінен, 8-9%-ы денсаулық сақтау ұйымдарының тиімді жұмыстануынан тәуелді екен. Бұдан, адам өмірінің зиянды әсерден қашық болуы өз денсаулығына немқұрайлы қарауынан, салауатты өмір салтын ұстануынан, сауаттылығынан байланысты екені шығады. Адам өркениеттің жетістіктерін өз денсаулығына зиян келтіруіне жол бермеуі тиіс.

Мұғалім: Қазір адамдар қызмет орнында да, үйде де компьютермен жұмыс істей береді. Оның өмірімізге, кеңінен енгені соншалықты, бала біткен ойыншықпен емес, компьютермен ойнап, өзінің өміртанымын ғаламтордағы желі ішінде қалыптастырады. Қазіргі күнкөріс қамы мен заман ағымының күрделілігі, көптеген ата - аналар тәулік бойы балаларының тыныс - тіршілігіне бақылау жасай алмай, олар шектен тыс бейне монитордың алдында отырғандықтан денсаулығына зор зиянды әсер алады.

ГАБДУЛЛИНА АНАРА АДИЕТОВНА

*Амангельдинская сошд, учитель русского языка и литературы
Западно-казахстанская область, таскалинский район.*

МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ В ШКОЛАХ С КАЗАХСКИМ ЯЗЫКОМ ОБУЧЕНИЯ

Преподавание русского языка и литературы в школах с казахским языком обучения имеет свои особенности и трудности, ведь для учащихся этот язык является вторым. И, конечно, при овладении им встречаются множество барьеров, один из которых – языковой барьер. Ведь в семьях школьников и их окружении все говорят и смотрят передачи, читают книги на родном языке, и естественно, что у них возникают трудности при изъяснении своего мнения, описания определенных явлений на русском языке.

Для улучшения освоения второго языка и оказания помощи учащимся, я, как учитель-словесник, применяю различные методы и приемы на своих уроках. Особое место, конечно, в языковой системе обучения занимает лексический уровень, так как овладение

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

словарным запасом слов служит одним из основных факторов развития речевых умений и навыков. Что мы понимаем под речевым развитием навыков у учащихся? Под этим понятием мы понимаем процесс развития способности ученика воспринимать, создавать речевые тексты в соответствии с целями и условиями речевой деятельности. Без этого невозможна коммуникация в типичных жизненных ситуациях.

Моей целью, в данном случае, является пробудить интерес школьника к русскому языку, научить его разговаривать на русском языке без акцента, привить интерес к русской литературе.

Для достижения этих результатов я использую на уроках методы мозговой атаки, когда ученикам нужно высказать большое количество вариантов решения, а затем из высказанных идей отобрать наиболее перспективные, удачные и практичные. Применение этого метода способно значительно повысить активность всех школьников, так как в работу включаются все ребята. В ходе работы они получают возможность продемонстрировать свои знания и задуматься о возможных вариантах решения задачи. При этом они учатся коротко и максимально четко выражать свои мысли, анализировать их, высказывая свое мнение на русском языке, подражая ответам других. Это метод я активно применяю при изучении новой темы, например, в 6 классе тема «Как образуются осадки», ученикам дается задание - высказывать свои мысли, даже если они кажутся невероятными, фантастичными. Все предложения я фиксирую на доске. Дети должны знать, что каждый из них может и должен внести свой вклад в создание ответа или в банк идей. Желательно в каждой идее найти что-то положительное, значимое, и рассмотреть возможность ее применения в иных условиях. Возможно, для этого нужно будет ее немного подкорректировать, усовершенствовать.

Также считаю эффективным написание рассказа по ключевым словам, когда ученики самостоятельно из текста выбирают ключевые слова, идеи и составляют свой рассказ, активно применяя их в речи. Такую работу можно проводить на каждом уроке, тогда у учеников будет развиваться навык пересказа.

При изучении художественных произведений в 10 классе А.Р.Беляева «Голова профессора Доуэля» и М.А.Булгакова «Собачье сердце», я применяла диаграмму Венна для определения общих и отличительных черт главных героев. Ученикам было легко выявлять и сравнивать персонажей произведений. Так как тексты этих произведений объемные, и не все ученики смогли прочитать их, я предложила им просмотр фильмов, снятых по этим романам, после которых еще давала им задание на оценку работ актеров.

Вместе с тем по изучению биографий отдельных писателей и поэтов, для того, чтобы ученики могли запомнить важные моменты и даты жизни, я применяю методы составления хронологической таблицы, где в одной графе пишутся даты, в другой события, это дает учащимся возможность самостоятельно работать с текстом.

Предполагая те или иные формы работы, я имею в виду, что учащиеся умеют выполнять задания поискового характера, а также упражнения различной сложности. При этом очень просто управлять познавательным процессом, не подавляя, не навязывая свой взгляд, а учитывая мнение каждого ученика.

Для развития речевых навыков после прочтения текстов также стараюсь применять методы составления «толстых» и «тонких» вопросов, которые позволяют учащимся самостоятельно разрабатывать и задавать вопросы своим одноклассникам, и в то же время самим знать полный ответ на них, отсюда можно проследить ознакомлен ли ученик с текстом.

Действенным закреплением урока является составление «синквейна», когда учащиеся полностью имеют представление о теме. Например, в разделе «Мир труда» по окончании темы «Н.А.Заболоцкого «Не позволяй душе лениться», ученики составляя «синквейн» к слову «труд», могли привести прекрасные прилагательные и синонимы к этому слову, выразить свое видение.

Легким и интересным для школьников является составление «ассоциативного куста» или, проще сказать, составление «кластера» по той или иной теме. Почти на каждом уроке применяю это прием.

При обучении учащихся второму языку важно понимать, что художественных книг они читают мало именно на русском языке и то, что в современном мире их куда больше занимают гаджеты, чем книги. Здесь, естественно, напрашивается вопрос о том, как заинтересовать их чтением, как привить им этот важный навык, ведь именно читая книги, дети развивают навыки грамотного письма, пересказа.

Для выполнения этой непростой задачи в нашей школе с прошлого учебного года был запущен проект «READx», целью которого является пропаганда чтения на примере самых активных читателей разных по возрасту, профессиям, увлечениям и интересам, их объединяет – любовь к чтению книг. На общешкольном родительском собрании был дан старт этому проекту, ведь самым главным примером для детей всегда становятся их родители. Уже второй год в школе активно применяют разные методики чтения и предоставления прочитанных книг учащимися, это прежде всего, выполненные ими самими презентации, буктрейлеры, что положительно сказывается на их развитии в чтении художественной литературы. Благодаря этому проекту в библиотеке стало больше читателей.

Я считаю, что таким образом, тщательный подбор материала, интересных заданий творческого характера, применение различных приемов и методов помогают мне воспитывать у учащихся интерес к изучению русского языка, развивают творческие способности, формируют умения и навыки овладения русским языком.

НУРЛАН АЙТОЛХЫН

№69 мектеп-гимназия, қазақ тіл мен

әдебиеті пәнінің мұғалімі

Нұр-Сұлтан қаласы

ДӘСТҮР САБАҚТАСТЫҒЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ЖАЛҒАСТЫҒЫ

«Абайдың әдеби мектебі немесе Абай ортасы туралы ой түйіндерді ақын жайында айтылған алғашқы пікірлердің астарынан іздеген жөн. Бұл орайда ақын турасындағы ой-пікір ұшқындары көрнекті әдебиет пен мәдениет өкілдерінің, яғни, Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов сынды алаш қайраткерлерінің еңбектерінен көрініс тауып, төңкерістен кейін кең ауқымда сөз бола бастағаны мәлім»[1]

Қазақ әдебиеттану тарихында осы тақырып жөнінде «әдеби мекетеп», «ақындық мектеп» ұғымдарын алғаш ғылыми қолданысқа енгізген М.Әуезов болды. 1909 жылы ақын шығармалары жинақталып, басылып шыққаннан кейін «Абайға еліктеп өлең жазушы ақындар Қазақстанның қай жерінде болса да кездесетін болды». «Бұл жағынана қарасақ, -дейді Мұхтар Әуезов, - XX ғасырда Абайдың әсері көпке жайылып, кең өріс таба береді. Ақын мұрасының өзінен соңғы қазақ әдебиетіне бұлайша қатынасуы, оның жалпы қазақ әдебиеті тарихына көрсеткен үлгісі, әсері деп түсінеміз». Аталған мәселені зерттеу XX ғасыр әдебиет тарихының міндетіне қарай ауысатынын айта келіп, Абайдың өз айналасында үнемі бірге болып, ақынның анық жақын шәкірті болған ақындардың шығармаларын қарастырып, толыққанды зерттеу мәселесіне көңіл аударады.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Мұхтар Әуезов «Абай шәкірттері туралы» атты мақаласында:

«Абайдың көзі тірісінде, оның айналасына жинаған талапкер, өнерлі жастардың саны көп болған. Бұлардың ішінде әншілер, композиторлар, халық фольклорын жырлаушылар, әнші ақындар, орыс мәдениетін білуге талпынған жай көзі ашық жастар аз емес еді. Бұлар әр буыннан шыққан болатын. Іштерінде жас жағынан Абайға тетелес: Көкбай, Мұқа, Бейсембай ақын сияқтыларынан бастап, Абайдың балалары: Ақылбай, Мағауия және інісі – Кәкітай сияқты көп адамдар болады...» - дейді [2].

Өткен ғасырдың орта шенінде «Абайдың әдеби мектебі» деген термин ғалымдар арасында айтыс тудырды. Әдеби еңбектерде тұрақтанбай, «Абайдың ақындық айналасы», «Абай мектебі», «Абайдың әдеби ортасы», «Абайдың ақын шәкірттері», «Абайдың ақындық дәстүрі», «Абай тұсындағы ақындар», «Абай тұсындағы поэзия» деп әр қилы аталса да, олардың түп тамыры, беретін мағынасы бір екені түсінікті... Бұл атаулардың негізі бір-ақ нәрсеге сыятынды. Ол өмірде болып өткен айқын шындық–Абайдың әдеби ортасы жайлы аса күрделі мәселе мен соның бір саласы ретіндегі Абай ақындығының шыңына шыққан кезінде орын тепкен ақын маңында тәрбиеленіп, көптеген көркем туындылар берген бір топ өнерлі жастар жайы еді» [3] деген М.Мырзахметовтың пікіріне қосылмасқа болмайды. Ал әдебиетке келгенде оны кең мағынада әдеби дәстүр аясында қабылдау және тар мағынасында ақынның маңындағы, айналасындағы күнделікті тәрбиесін көрген шәкірттеріне қатысты зерттеу ғылыми ортаны екіге бөлуге себеп болды. Осы екі ұшты айтылған пікірлерді сол кездегі кеңестік идеология сәтті пайдаланып, ода әрі өршітіп, үлкен даудың бастауына себепші етіп қойды. Методология жағынан дұрыс бекімеген ақындық мектеп концепциясының төңірегіндегі дау-дамай Абай айналасындағы шәкірттердің өз дәрежесінде зерттелуіне атарлықтай кедергі келтірді. Ақынның қасындағы шәкірттерін нақты бөліп көрсетпеген соң, мектеп өкілдерінің саны әр зерттеушінің өз болжамы бойынша не артып, я болмаса кеміп отырды. Абай мектебін сынға алушы С.Мұқановтың: «Сонымен, 1934 жылы Әуезовтың мақаласында төрт адамнан ғана құралатын «Абай шәкірттерінің» тізіміндегі адам саны 1951 жылы жиырма бес-отызға жетеді», -деген пікір айтқан болатын. Себебі, бұл тақырыпқа байланысты зерттеушілердің өзі бір топтамға келе алмады. Жоғарыда атап өткендей Мұхад Абайдың ақын шәкірттері ретінде Ақылбай, Мағауия, Көкбай, Шәкәрім, Әріп, Әсеттерді атап көрсетеді. Ал Қ.Мұхаметханов кейінгі еңбектерінде, Мағауия, Көкбай, Шәкәрім, Әріп, Әсеттерді, Ақылбай, Тұрағұл, Уәйіс, Мұқа, Әбубәкір, Баймағамбет, Әрхам, Иманбазар сынды ақындарды көрсетеді. Сонымен қатар, Абай шәкіртіне Е.Ысмайлов Ақылбай, Мағауия, Кәкітай, Әбубәкір, Әбсалық, Нармамбет, Көкбай, Әріптерді Абайдың тура шәкірті деп, ал Абайдан үйренген деп Сұлтанмахмұт, М.Ж.Көпеев, С.Дөнентаев бастаған он бір ақынды айтады. Ал М.Әуезов 1934 жылдың өзінде-ақ С.Торайғыров, С.Дөнентаев сияқты Абайдан көп кейін әдебиетке қосылған ақын-жазушылар жөнінде тоқтала кетіп, оларды Абайдың шәкірттеріне қоспайды, бұл ақындарды Абай дүниеден өткен соң, «Абайдың ақындық дәстүрін дамытушылар» деп қарайды.

Біраз ғалымдар бұл ұғымға Абай төңірегіндегі ақындармен шектеу жасаса (біз де соны ұстанамыз), енді біреулері Абай кезіндегі және одан кейінгі дәуірдегі ақын-жазушыларды Абайдың ақын шәкірттері деген топқа қосып жатты. Бұл ретте С.Мұқанов «Абайдың шәкірттері туралы» деген мақаласында Абай дәстүрлерін бүкіл қазақ әдебиетінен іздеу қажет екендігіне назар аударып, Абайдан кейінгі ақындарды да Абайдың шәкірттеріне жатқызады. [1]

Абайдың шәкірттері өздерінің талабы мен талантына қарай екі бағытта болған. Алғашқылары өз жандарынан шығарма жазбай, Абай шығармаларын, Абай аударған Пушкин, Лермонтов, Крылов өлеңдерін, көбінесе Абайдың шығарған әндерімен, өздерінің сарындарымен елге жаюшылар, Абайдан естіген орыс халқы жайындағы әңгімелерді, шетел жазушыларының әңгіме-романдарының оқиғаларын баяндап, елге таратушылар. Екіншілері - Абайдың идеясын, өлеңдерін халыққа жаюмен бірге, өздері де күрделі көркем шығармалар жазып, Абай мектебінің өрісін кеңейткен, талантты ақын шәкірттері.

Абайдың жолын қуған, өз тұсында көркем шығармалар тудырғандар Абайдың немере інісі Шәкәрім Құдайбердіұлы, Абайдың өз балалары Ақылбай, Мағауия, Әубәкір, сондай-ақ Әсет Найманбайұлы, Көкпай Жаңатай, Әріп Тәңірбергенұлы мен Нарманбет Орманбетұлы сияқы ақындар.

Енді әңгіме барысы Абайдың ақындық мектебінің көрнекті өкілдерінің бірі- Нарманбет Орманбетұлы турасында сөз қозғамақпыз. Ол 1859 жылы Қарағанды облысы Ақтоғай ауданында дүниеге келген. Нарманбеттің тегі-алдында алқалы елі, аузында дуалы сөзі бар, билік пен шешендіктің қасиеті дарыған тұқымның тұяғы болып келеді.

Ақын негізінен Бұқар жырау, Дулат, Шортанбай сынды айтулы ақындардың ұрпаққа қалдырған асыл мұрасынан сусындап өскен. Нарманбеттің тырнақалды шығармасын 14 жасында жазылса керек. Әйтсе де Нарманбет шын мәніндегі ақындық жолға кейінірек ден қойды. Атап айтар болсақ, ақынның өлең сөзге деген құлшынысы Абай өлеңдерімен танысқан кезде, яғни, XIX ғ. сексенінші жылдары ақын шығармалары жинақталып, басылып шыққан сәтпен сәйкестік табады. «Абайға еліктеп өлең жазушы ақындар Қазақстанның қай жерінде болса да кездесетін болды». «Бұл жағынана қарасақ, - дейді Мұхтар Әуезов, - XX ғасырда Абайдың әсері көпке жайылып, кең өріс таба береді. Ақын мұрасының өзінен соңғы қазақ әдебиетіне бұлайша қатынасуы, оның жалпы қазақ әдебиеті тарихына көрсеткен үлгісі, әсері деп түсінеміз», - деп тұжырымдайды [2]. Ендігі жерде ұлы Абайдың өлеңі Нарманбет үшін ғажайып өнер әлеміне қарай бағыт-бағдар беретін темірқазықтай нысанға айналды. Шын мәнінде Нарманбет Абайдың сөз өрнегімен танысқанға дейін отаршылдық сипаттағы «зар заманның» ықпалында болғаны мәлім, ақынның «Сарыарқа, сайран жерім-ай» деп келетін өлең жолдарынан ақынның түңілуін, тығырыққы тірелуін байқаймыз. Әр нарсені екі жақты қарайтынымыздай, Нарманбет біріншіден, Абайдың ақындық мектебінің айтулы өкілі тұрғысынан сөз зергері болса, екінші бір қырынан, кеңестік идеология үстемдік құрып тұрған кезде Нарманбеттің есімі «зар заман» ақындары қатарында бағаланды. Көркемдік дәстүр мен идеялық және рухани сабақтастық тұрғысынан алғанда зар заманның сарыны бұдан да арғы заманнан тамыр тартады. Сол рухани-көркемдік үндестікті дәл аңғарған Мұхаң «Зар заман ақындарының барлығындағы сары уайым-Асан бастаған сарын...Өткені арғы заманның Сыпыра жырауы, Қазтуғаны, бергінің алаша Байтоқ жырауы, Досқожасы болсын-барлығыда да зар заман дәуірінен үлкен орын алтын ақындар. Көбінесе сөз саптауы мен күй сарыны осы шеңбердің ішіндегі үлгімен келеді», - деп әдеби ағым мен бағытқа қойылатын ортақ көркемдік талап тұрғысынан баға бере келіп: «Бұқар жыраудан соң XIX ғасырдағы зар заман ақындарының басы- Махамбет, одан кейінгілері Шортанбай, Мұрат, Алтынсарыұлы, бұлардан соңғы бір буыны Абаймен тұтас ақындар... Зар заманның артқы ақыны- XIX ғ. мен XX ғ. жапсарынды өмір сүрген, сол кезде өлең айтқан- Нарманбет. Заман зарының ең ақырғы күйін шертіп, тоқтаған осы ақын», - дейді [3]. Сонымен қатар, А.Бабашовтың «Ақын шығармашылығындағы «Зар заман» ағымының сарыны мен Абай дәстүрінің реалистік сипатының тоғысуы оның поэзиясының тақырыптық және көркемдік қырларының байлығын аңғартады. Ақын

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

халқының отарлық қысымдағы күрделі дәуірінің барша шындығын реалистікпен суреттей отырып, әлеуметтік өмірдің ең маңызды мәселелерін өлендерінің басты тақырыбы етіп алады. Абай мен Нармамбет махаббат тақырыбына жазған өлендерінің көбі таза сұлулықты, көркемдікті дәріптеп кететін халық ұғымындағы шығыс сарыны мен ауыз әдебиет үлгілеріне ұқсайды. Осы мәңгілік тақырыпты жырлауда ақын Абай өрнегінен үлгі ала отырып, әйелдің асылдығы мен көркін, жақсы жарасымды мінезін өлендеріне арқау етіп, оны шабыттана жырлаған. Сонымен қатар Абай өлендерінің көркемдік нәрін сіңіре отырып, жаңа түрлерін шеберлік қырына орай ұтымды қолданған. «Ауыл қайғысы», «Кер заман», «Шал қайғысы», «Ілкімді құс», «Мен бір аңқау пендемін» атты өлендері Абайдың «Сегіз аяқ» өлеңінің өрнегімен жазылған, - деп келтіреді өзінің зерттеу еңбегінде[4].

Оның ақындық ізденісінде «Зар заман» ағымының тақырыптық-идеялық сарыны, Абай поэзиясының дәстүрі заңды жалғасын тапты.

Мысалы ретінде Нармамбеттің заман шындығын анық та батыл бейнелеген шығармалырының бірі «Кер заман» өлеңі. Мұнда ел адамдарының психологиясы, ауылнай, старшындардың бейнесі, ұлықтардың паракорлығы дәл бейнеленеді.

Осы өлең жолдарында Абайдың «Болыс болдым мінеки» атты өлеңімен іштей үндестік сезіледі. Абай тәрізді нармамбет те сол кездегі адамдардың түрлі психологиялық портреттерін жасайды.

Келіп түсті

Тіккен үйге.

Белде қылыш,

Сары тұһүйме.

«Тентектерді

Тез келтір» деп,

Жарлы берді

Болыс-биге.

Бұл-қырық ат айдап, жолында елді қырып-жойып келе жатқан ұлықтың қаһары. Осылайша дүркірей ықтыра келген ұлыққа құрақ ұшқан ауылнай, болыстар «ләббай, тақсыр!» деп құрда құрдай жорғалайды. Ұлықтың «келсін!» деген қатулы әмірін естіген соң, не істерін білмей, суыққа тонған торғайға ұқсап, бүріскен, қойдай иірілген жазықсыз шаруалардың күйі мынандай:

Ұлыққа келді жиылып,

Әруақтарға сиынып.

«Здрасти, тақсыр» деп,

Бастарын шұлғып, иіліп.

Соңында біреудің арызымен келген ұлық жазықсыз халықтан пара алып-алып кетеді. Осы орайда белгілі ғалым Е. Ысмайлов Нармамбетті Абайдан көп үйренген, тура шәкірті дей отырып, ол да би, болыс, старшындарды қатты сынаған деген ой айтады.

Нармамбеттің әдеби мұрасы өз кезіндегі қазақ өмірінің айнасы іспетті. Онда қазақтың күнделікті тұрмыс жай мен арман мүддесі, сонымен бірге жалпы қоғамдық сана мен ой-пікірдің өрістеу бағытын аңғауымызға әбден болады. Ол елінің басындағы қара бұлтша үйірілген осы тарихи ауыртпалықты жыр етіп жазған өлең жолдарынан «зар заманның» лебі ескенімен, ол жаңа сипаттағы реалистік әдебиеттің, соның ішінде Абайдың ақындық дәстүрінің көркемдік үрдісінің тоғысуымен дараланды.

ОТАРБАЕВА КАМШАТ ЖҮМЕКЕНҚЫЗЫ

№3 орта мектебі кмм бастауыш сынып мұалімі

Ақмола облысы Целиноград ауданы Талапкер ауылы

Сабақ негізделген оқу мақсаты	2.3.5.2. бақылаулар негізінде ҚР мемлекеттік рәміздерінің қолданылу саласын анықтау.	
Сабақ мақсаты:	Оқушылардың барлығы: бақылаулар негізінде ҚР мемлекеттік рәміздерінің қолданылу саласын анықтайды , атайды. Оқушылардың көпшілігі: бақылаулар негізінде ҚР мемлекеттік рәміздерінің қолданылу саласын анықтайды, атайды, сәйкестендіреді. Оқушылардың кейбірі: бақылаулар негізінде ҚР мемлекеттік рәміздерінің қолданылу саласын анықтайды, атайды, сәйкестендіреді, түсіндіреді.	
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> ҚР мемлекеттік рәміздерінің қолданылу саласын атайды.	
Тілдік мақсаттар	Қазақстан Республикасы, мемлекеттік рәміздер, ту, елтаңба, әнұран	
Құндылықтарды дарыту	Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік, құрмет, ынтымақтастық, ашықтық	
Пәнаралық байланыстар	Музыка, қазақ тілі.	
АКТ қолданулар	Видеожазба	
Бастапқы білім	Оқушылар ҚР мемлекеттік рәміздері туралы біледі	
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	(Ұ)Сынып оқушылары «Елтаңба» , «Ту» , «Әнұран» сөздері жазылған стикерлерді таңдай отырып3 топқа бөлініп отырады. Сәлемдесу. Үлкенге де сіз, Кішіге де сіз Бас иеміз сіздерге, Құрметпенен біз! (Ұ)«Сәлемдеме жіберу» әдісі. Қазақстан-менің Отаным деген сөзді 3 түрлі (қызыл, сары, көк) қағаздарға ораймын. Оқушылар әуен ойнап жатқанда оралған затты сынып ішінде береді; музыка тоқтаған кезде, оқушы бір қабатын ашады. Әр қабатқа тақырыпқа қатысты бір әріп жазылған, оқушылар қағазды ашып, әріпті дауыстап айтады, одан кейін оралған затты әрі	Стикер қағаздар Түрлі-түсті стикерлер

	қарай береді. Осылайша заттың орамасы біткенше жалғасады. Нәтижесінде бүгінгі сабақтың тақырыбы ашылады және сабақтың мақсаты жарияланады.	
Сабақтың ортасы 5 минут	(Ұ) Оқушылар интербелсенді тақтадан « Менің туған жерім- егеменді Қазақстан » видео жазба тамашалап, ойларын тұжырымдайды. (Д) Сұрақтар жаңбыры » әдісімен оқушыларға жедел сұрақтар қойылады: - Қазақстан қандай ел? - Қазақстанның мелекеттік нышандары қандай? - Қазақстанның астанасы қай қала? - Ел президенті кім? - Мемлекеттік нышан деген не? Оқушылар өз жауаптарын « Шапалақ » әдісімен бағалайды (Т) Оқушыларға өздерімен қатарлас шетелдік туристердің мектептерін тамашалауға келгенін көз алдарына елестету сұралады. Мақсатымыз: туристерге мемлекеттік рәміздердың мән-мағынасын ашу арқылы өз елімізді таныстыру. Тапсырманы орындамас бұрын « Мемлекеттік рәміздер » бейнежазбасы көрсетіледі. Тапсырманы орындау үшін оқушылар үш топқа бөлінеді. 1-топ: Елтаңба 2-топ: Ту 3-топ: Әнұран /әрбір топ өзіне берілген мемлекеттік рәміздердің мағынасына сай постер құрастыру керек/ Тапсырма орындалып болған соң, топтар өз постерлерін қорғайды, бірін-бірі « Жапондық бағалау » әдісімен бағалайды. (Ұ) «Мен-қазақпын» әнінің әуенімен дене жаттығуларын жасайды	Оқулық, мәтіндер. Оқулық, ватмандар, түрлі-түсті маркерлер Топтық жұмысқа арналған ресурстар
Ширату жаттығуы 5 минут		
Сабақтың соңы 10 минут	(ҚБ) Суреттерге мұқият қараңыз. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздерінің қандай жағдайларда қолданылатыны туралы әңгімеле Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері тағы қандай салаларда қолданылады? Жұпта ой бөлісіңіз.	

Кері байланыс 1 мин	Дескриптор: <i>Білім алушы</i> –Қазақстан Республикасының мемлекеттік Әнұранының қолданылу саласы туралы айтады; –Қазақстан Республикасының мемлекеттік Елтаңбасының қолданылу саласы туралы айтады; –Қазақстан Республикасының мемлекеттік Туының қолданылу саласы туралы айтады. «Сөйлейтін қабырға» әдісі Бұл тапсырманы орындау үшін оқушылардың санына қарай рәміздер туралы мәліметтер жазылған үлестірме парақшаларды таратып беремін. A4 мөлшеріндегі қағазға жазылған «Елтаңба», «Ту», «Әнұран» деген сөздер сыныптың қабырғаларында ілініп тұрады. Оқушылар берген белгі бойынша «сөйлейтін қабырғада» ілінген атауларға сәйкес жылдам 3 топқа бөлінеді. Кейбір оқушылар қолдарындағы сөздер туралы әңгімелеп беруі керек. Оқушылар өз жұмыстарын «Понтомимо» әдісімен бағалап өтеді. Тапсырманы түсініп, жақсы орындадым десе-екі қолын жоғары көтереді; Тапсырма мен үшін қиын болды десе-басын төмен салбыратады; Тапсырма мен үшін түсініксіз болды, ұнамады десе-екі қолымен бетін басады. «1 минут» әдісімен оқушылар кері байланыс жасайды, сабақта өтілген сөздер тізбегін атайды.	
--------------------------------	---	--

ТАДЖЕДИНОВА КУРАЛАЙ КЕСТАНОВНА

Жаңаөзен политехникалық колледжі

Маңғыстау облысы, жаңаөзен қаласы, ақсу шағын ауданы

АБАЙ ҚҰНАНБАЕВТЫҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ

I. Сабақтың тақырыбы:

Абай Құнанбаевтың өмірі мен шығармашылығы

II. Сабақтың мақсаты: Абай Құнанбаевтың өмірі мен шығармашылығы туралы түсінік беру, алған білімдерін тексере отырып, оқушылардың танымын кеңейту, сөздік қорын молайту.

III. Сабақтың тәрбиелік мәні:

Ұлтымыздың ұлыларының еліне еткен еңбегін бағалай білуге тәрбиелеу, ақынның сөз өнерінің қыр- сырымен таныстыру, Абай өсиеттерінен нәр алғызу, арқылы ақын армандаған толық адам тұлғасын қалыптастыру, елін, жерін, Отанын сүйуге, білім, тәрбие беруге, адалдыққа, адамгершілікке, мейірімділікке тәрбиелеу.

IV. Сабақтың түрі:

 Аралас сабақ.

Сабақтың әдісі: Сұрақ –жауап, топпен жұмыс, іздену, зерттеу, талдау, кубизм, 5 жол өлең шығару, СТО стратегиялары, Блум жүйесі.

V. Сабақтың көрнекілігі: Абай портреті, интерактивті тақта, кітап көрмесі, Абай шығармалары, кубик, карточка, сызба таблицалар, суреттер, тест сұрақтары, Абай туралы жазылған даналардың сөздері.

VI. Сабақтың барысы:

а/ ұйымдастыру кезеңі.

ә/ оқушыларды түгендеу.

б/ үй тапсырмасын сұрау.

в/ жаңа сабақты түсіндіру.

Блоктау әдісі бойынша.

1. Абай өмірі мен шығармашылығына тоқталу (топпен жұмыс).

2. Көрнекілікпен таныстыру **кубизм әдісі** бойынша сұрақ қою.

3. Үй тапсырмасын сұрап, жаңа сабақты бекіту мақсатында студенттерді

2 топқа бөліп, сайыс ұйымдастырамын

Абай поэмалары: «Масғұт», «Ескендір», «Өзім әңгімесі». Абайдың 45 қара сөзі.

4. Абай туралы көрнекіліктермен таныстырамын.

5. Абай өлеңін талдаймын.

	3	2	3		
A)	Ә/сем/паз	бол/ма	әр/не/ге	8	а
	3	2	3		
	Ө/нер/паз	бол/саң	ар/қа/лан	8	б
	3	2	3		
	Сен де бір	кір/піш	дү/ние/ге	8	а
	3 1	1 1	2		

Ке/ті/гін тап та, бар қа/лан 8 б

8 буынды, шалыс ұйқас.

	1	3	3	2	2	
Ә) Мен жаз/бай/мын ө/лең/ді ер/мек ү/шін,						11 а
	1	2	4	2	2	
Жоқ – бар/ды, ер/те/гі/ні тер/мек ү/шін						11 а
	4	3	2	3		
Кө/кі/ре/гі се/зім/ді, ті/лі о/рам/ды						12 б
	2	2	3	2	2	
Жаз/дым үл/гі жас/тар/ға бер/мек ү/шін.						11 а

11-12 буынды, қара өлең ұйқас.

Сайыс ұйымдастыру (3) Баланың қызығушылығын ояту.

Бірінші топ «Абай»

1. Ыбырайдың қандай әңгімелері бар?
2. 1879 жылы Орынборда қандай кітабы басылды?
3. Ыбырай Алтынсаринның бір өлеңін жатқа айт?
4. Ыбырайдың Торғайдағы мектебі қай жылы ашылды?
5. Ыбырайдың қандай шығармаларын білесің?
6. Ыбырайдың әкесі қайтыс болғаннан кейін кімнің тәрбиесінде болды?

Екінші топ «Ыбырай»

1. Абай Құнанбаев қай жылдары өмір сүрген?
2. Абайдың «Сабырсыз, арсыз, еріншек» өлеңін жатқа айтып бер?
3. Абай Құнанбаевтың қандай поэмалары бар?
4. Семейдегі «Приходская школада» неше ай оқиды?
5. Абайдың дүниеге көзін ашқан кім?
6. Абайдың «Ескендір» поэмасы Шығыс елдерінде қандай атпен тараған?

Үй тапсырмасын сұрап, жаңа сабақты бекіту мақсатында студенттерді 2 топқа бөліп, сайыс ұйымдастыру.

1. Мәнерлеп оқу сайысы
2. Ой толғау
3. 5 жол өлең шығару
4. СТО әдісі / плакатты ілу/
5. Топтастыру
6. Блум жүйесі
7. Бекіту сұрақтары

Ой толғау.

Абайдың табиғат лирикасын кітаптан оқу.

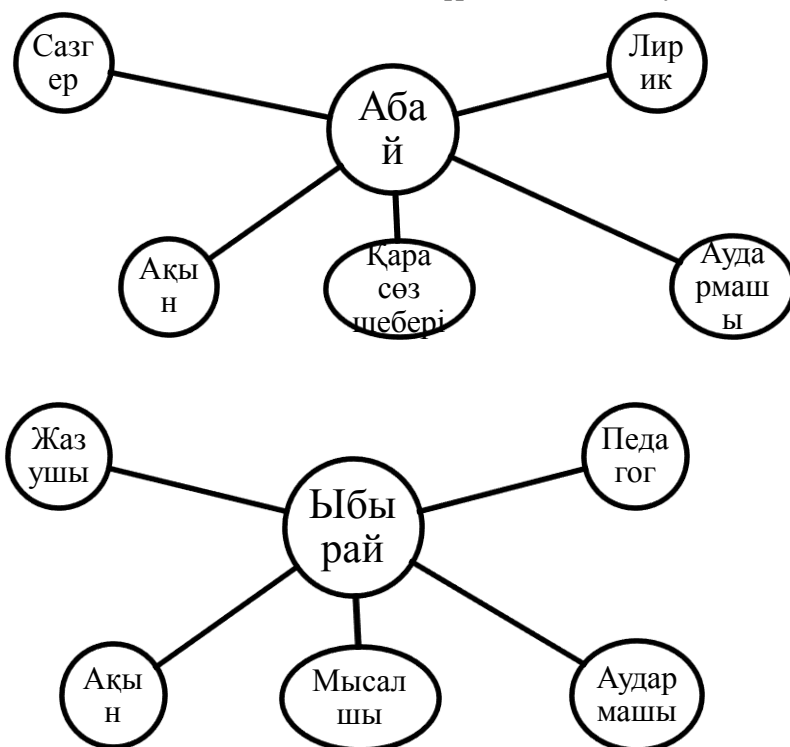
Ыбырайдың табиғат лирикасын кітаптан оқу.

5 жол өлең шығару.

Абай: Бірінші топқа «Ана» тақырыбына 5 жол өлең шығару.

Ыбырай: Екінші топқа «Бала» тақырыбына 5 жол өлең шығару.

Сын тұрғысынан ойлау. Сто әдісі.

Блум сұрақ қою өлшемі.

- 1) Оқығанды, айтқанды еске түсіру.
- 2) Түсіндіру сұрақтары. (негізгі идеяны ашу)
- 3) Аударма сұрақ (эссе, өлең жазу, 2 жол өлең шығару)
- 4) Талдау сұрақтары.
- 5) Жинақтау сұрақтары.

Абайдың қара сөздерін бейне таспадан тыңдау.

Бекіту сұрақтары:

1. Абай Құнанбаев қай жылы, қай жерде дүниеге келді?
2. Абай қай медреседе оқыды?
3. Абай аудармаларын ата.
4. Абайдың қандай поэмалары бар?
5. Қанша қара сөзі бар?
6. Жастарды оқу, өнер, білімге үндейтін өлеңдерін ата.

Бағалау.

VII. Қорытындылау

Үй тапсырмасы.

Абай өмірі, шығармашылығын оқып, әңгімелеу, өлең талдау, жаттау.

ЖЕТИЛГЕНОВА АЙНУР АМАНДЫКОВНА

*М.Мәметова атындағы Қызылорда педагогикалық жоғары колледжі,
психология пәнінің оқытушысы
Қызылорда қаласы.*

ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ДАМУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ – ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКАСЫ

Ақыл – ой дамуы білім мен іскерліктерді алу процесінде қалыптасқан білім, іскерлік және ақыл-ой әрекетінің жиынтығымен сипатталады. Мәні жағынан *ақыл - ой дамуы* – бұл адам ойының мазмұны мен формасы. Қазіргі психология және педагогика оқытушысының оқушыларға беретін білімі мен іскерлік мазмұнын ойлау және ақыл-ой деңгейін анықтайды деп дәлелдейді. Ақыл - ой дамуы жаңа білім мен іскерлікті меңгерудің, жаңа ақыл-ой әрекетінің пайда болуымен қызмет атқаруының негізі және базасы болып табылады.

Ақыл ой дамуы интеллект мәселесімен немесе жалпы ақыл-ой қабілетімен ұштасады. *Интеллект* – бұл білім мен іскерлік жиынтығы емес, оларды жетістік пен игеруге көмектеседі. Индивидтің жеткен ақыл-ой дамуы деңгейі оның интеллектуалды қабілеттеріне тәуелді. Дегенмен де, ақыл-ой дамуы тек интелектіге тәуелді емес, ол көптеген факторлармен шарттасады: Мәселен: мәдениетпен, өмір жағдайымен, оқу мекемесінің ерекшелігімен, оқыту әдістерімен т.б. Отандық психологияда тұтас зерттеу бағыттары ақыл-ой дамуы деңгейі мен оқыту мазмұны арасындағы, тәрбиелік әдістердің сипаты мен байланыстылығын анықтайды. Ойлауды қалыптастырудағы оқыту әдістерінің рөлі туралы зерттеулер ақыл-ой әрекеттерін кезеңдермен қалыптастыру теориясымен байланыстырады. Бұл теорияларға негізделген еңбектерде ойлау дамуын басқарудың және оған жоспарлы әсер ету жолдары теориялық, әдістемелік жағынан өңделген. «*Ақыл – ой даму деңгейі*», «*интеллект*», «*оқыту*» түсініктерін қатар қойып қарастыру дұрыс емес. Бұл психологиялық феномендердің диагностикасы әртүрлі болуы мүмкін. *А.Бине, Ч.Спирмен, Л.Термен* интеллект - деп интеллектуалды тестер арқылы өлшенетін нәрселерді атады. Интеллектуалдылық коэффициенті (IQ) интеллект синониміне айналады. Психодиагностиктер интеллектіні дұрыс өлшеу үшін әр түрлі міндеттерді немесе тапсырмаларды таңдайды. Біреулері *абстрактылы ойлау тапсырмаларын таңдап алды*, себебі олар шынайы өмірде кездеспейді де өткен өмір тәжірибесінде меңгерген білімдердің әсері тимейді деп есептейді. Ал, басқалары интеллект жасанды, өмірге сай келмейтін конструктімен өлшеу қателік, оларды күнделікті өмірден алу керек деп есептейді. (Р.Стернберг). Кейбіреулері вербальды емес тапсырмалар арқылы интеллектті, тілдік конструкцияларға тәуелсіз генеральды факторларға өлшейді деп санады. Оған қарсы көзқарас - вербальды тапсырмалар интеллектті бағалауға мүмкіндік береді, себебі ол тілдік қабілетпен тығыз байланысты.

Германияда кең қолданылған белгілі топтық тестінің бірі - *Рудольф Амтхауэрдің интеллект құрылымының тесті*. [1] Ол 1953 жылы шықты. Тест 13-61 жастағы адамдардың интеллектуалды даму деңгейін өлшеуге арналды. Тест 9 субтесттен тұрды. Олар интеллектуалдың әр түрлі функцияларын өлшеуге бағдарланған болды. 6 субтест – вербальды өрісті (сфераны), 2-уі – кеңістік қиялды, 1-уі есті диагностикалауға арналды. Интеллекті IQ мен теңестіріп, XX ғ. бірінші жартысындағы психологтар оны туа біткен және тұқым қуалайтын қасиет, дамудың шарттарына тәуелсіз болады деді. Осыдан, оның ұзақ уақыт бойы өзгермейтіндігі және тұрақтылығы туралы пікір қалыптасты. Адам жасы ұлғайған сайын IQ өспейді деп есептеді. Адамның IQ көрсеткішін анықтау үшін сынаушыға берілген объектілер арасындағы логико - қатынастарын түзуді талап ететін тапсырмалардың бірқатарын орындау керек болады. Дұрыс орындалған тапсырмалардың ұпайларының қосындысын стандарттыққа жатқызады. Міне осы IQ көрсеткіші болып

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

табылады. Стандартты IQ даралық көрсеткіштің статистикалық нормамен сәйкестігін көрсетеді. Ол өзінің орындау көрсеткіштері бойынша топты тестілеу нәтижелерінің жинағының осіндегі жеке тұлғаның алған орнын белгілейді. Интеллектуалды тестің нәтижесін дұрыс қолданып, бағалау үшін тесттік көрсеткіштер бойынша индивидтің алған орнының қаншалықты тұрақты екендігі туралы сұраққа жауап беру керек. Кейінгі зерттеулердің арқасында интеллектуалды тесттер адамдар арасындағы табиғи өзгешіліктерді емес, сыналу уақытына дейін қалыптасқан білім деңгейі мен ой ептілігінің болуымен анықталатындығын мойындайтын түсініктер өріс ала бастады. [2]

Қазіргі кезде интеллектуалды тесттер жалпы қабілеттер ретінде немесе қабілеттердің тобы ретіндегі интеллекті өлшеу құралы ретінде өзін ақтаған жоқ. Психологтардың бір бөлігі «*интеллект*» деп жалпы қабілеттерді түсініп, IQ интелектің көрсеткіші деп қарастырудан бас тартты. Олардың ойынша интеллекттің бағалау үшін адамның мінез-құлқын ұзақ уақыт әр түрлі жағдайларда бақылау керек және әр түрлі іс әрекетте табысқа қалай жеткендігіне талдау жасай отырып бағалау керек, - деді. Оны диагностикалаудың қатаң әдістері жоқ. [3]

Интеллектуалды тестілеуге келсек, қазіргі кезде психодиагностар интеллектуалды тестердің мазмұндық жарамдылығын дәлелдеп, оны практикалық қолдану мақсаттарын шектеумен айналысып жатыр. Мазмұндық жарамдылық туралы сұрақ тесттік тапсырмалардың жинағының шектеулігін, интеллектуалды бағалардың осы тапсырмалардың сипатын тәуелділігін, сонымен қатар индивид қолданған шешу тәсілдерінен, оның мотивациялық және басқа да тұлғалық сипаттамалары тәуелділігін түсінудің арқасында пайда болады, сондықтан психодиагностар әрбір интеллектуалды тест диагностикалайтын психикалық аймақты нақты шектеуге тырысты. *Көптеген психологтар қазіргі кезде интеллектуалды тесттер индивидтің білімімен, сонымен бірге, табиғи мүмкіншіліктеріне тәуелді интеллектуалды дағдылардың қалыптасу деңгейін өлшейтіндігін мойындайды.* Бірақта, тесттік нәтижелерден бірін - екіншісінен ажырату мүмкін емес, тесттік бағалардың қоршаған ортаға тәуелділігі, олардың тұрақсыздығы, өзгермелілігін көрсетеді. Осыны түсіне білу тестілеудің негізгі мақсатының өзгеруіне әкеледі. Бұрын интеллектуалды тестер бойынша сыналушыларды категорияларға бөлу үшін болжам жасалса, қазіргі кезде интеллектуалды тесттер арқылы колледж жетістіктерін болжау үшін және оқушыларды түрлі типтегі оқуларға дайындау үшін қолданылады. Әрине, мұндай тар саладағы IQ бағаларының негізіндегі жорамалдар әрқашан да дәл бола бермейді. Сонымен, психологтар индивидтің ақыл-ой дамуының тепе-тең бағасын алу үшін тесттік ұпай жеткіліксіз екенін көрсетеді. Бұл үшін тестілеу нәтижелерін басқа көздерден: бақылаулар, оқыту ерекшеліктерін талдау арқылы алынған мәліметтермен толықтырылу керек. Тестілеу нәтижелерін дұрыс интерпретациялау үшін келесі жағдайларды білу қажет:

- тесттерді орындаудағы сыналушының жаттығу дәрежесін;
- тест орындау мотивациясын;
- тестілеу кезеңдегі эмоционалды күйін;
- тест бағаларына зерттеуші тұлғасының әсерін;
- тестілеуден бұрын индивидтің жасаған іс-әрекетін және басқа мәліметтер.

Осының бәрін ескере отырып, интеллектуалды тестті кейбір іскерліктер мен дағдылардың шынайы қалпын сипаттау үшін қолдануға болады деген қорытындыға келеміз және ол арқылы адамның ақыл-ой дамуындағы өзгерістері мен дамуын да байқауға болады.

Ең алдымен, психология ғылымының маңызды саласы-психодиагностикаға тоқталып көрейік.

Диагностика гректің «*diagnostikos*» -айырып тануға қабілетті деген мағынаны білдіреді. Психодиагностика дегеніміз адамның психикалық қасиеті мен күйін ғылыми дәлелді тәсілдер арқылы сандық сипатта бағалайтын және нақты сапалық тұрғыдан талдайтын, сөйтіп адам психологиясының көрінісі туралы дұрыс болжамдық мәлімет

беретін ізденіс аумағы. Педагогикалық тәжірибеде психодиагностикалық жұмыстардың негізгі мақсат-міндеттері:

1. Жеке адамның психоэмоция өрісінде дамып жетілуі;
2. Қоршаған ортамен қарым-қатынасты дамыту мен коррекциялау;
3. Өзін-өзі тану мен жеке тұлға есебінде өсіп даму;
4. Жеке адамды адаптациялы табысты әрекеттің эффективті формаларын қалыптастыру;
5. Жеке тұлғаның қоғамдық өмірге белсене араласып, жеке басына жауапкершілікті ала білу сезімін туғызу.[4]

Оқу орындарында жүргізілетін психодиагностикалық жұмыстардың жүйесі:

1. Психологиялық кеңес беру;
2. Психодиагностика;
3. Психопрофилактика;
4. Педагогикалық процесті психологиялық сипаттау;
5. Кәсіби бағдар жұмыстары;
6. Аналитикалық әрекет, яғни құжаттармен жұмыс.
7. Психологиялық қызмет.

12 жылдық білім беру жағдайында психодиагностиканың төмендегі әдістері қолданылады:

- ✚ Топтық және индивидуалды әдістер
- ✚ Стандартталған (өлшемді, формальданған) әдістер
- ✚ Эксперттік әдістер (клиникалық, аз формальданған)

Психодиагностика әдістерін және оны кәсіби қызметінде тиімді пайдалануға болашақ 12 жылдық мектептің бастауыш сынып мұғалімдерін қалай үйретудеміз?

Ең алдымен, 0105000 мамандығы үшін Психология пәнінің мазмұнына 15 пайыздық өзгертулер енгізіліп (мазмұнына осы аталған психодиагностика саласы да енгізілді) жұмыс оқу бағдарламасы дайындалып, болашақ маманға психодиагностика әдістерін ұтымды қолдану құзыреттілігін қалыптастырудың моделі жасалды.

12 жылдық мектептің болашақ бастауыш сынып мұғалімдеріне жоғарыда көрсетілген психодиагностикалық мәліметтер төңірегінде аудио-визуалдық құралдарды, соңғы кездегі практикалық психология бойынша негізгі және қосымша оқулықтарды пайдалана отырып, арнайы 4 сағаттық теориялық мәліметтер оқылды. Оқушыларға дәрістер оқылып қана қоймай, психодиагностикалық, психокоррекциялық әдістерді жүргізудің жолдары жан-жақты түсіндірілді. Болашақ маман № 4,11,136,212 жалпы орта білім беретін мектептерде өткізілген тәжірибе жинақтау жұмыстары кезінде төменгі сынып оқушыларының таным

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

процестеріне «Не артық?», «Аналогия», «Бұл не?», «Қисынсыздықтар», «Сәйкесін тап», «Көрнекі-бейнелік ойлау», «Сандарды(суретті) есте сақтау» т.б. және оқу үрдісі ерекшеліктерін зерттеуге арналған «Сіз қай пәндерді ұнатасыз», «Сабақ үлгіріміңіз қалай?», «Оқу ахуалын зерттеу» секілді диагностикалық әдістемелерді жүргізіп, нәтижелерін өңдеуді үйренді. [5] Қорытынды диагностикалық талдамалар психология сабақтарында, сабақтан тыс арнайы ұйымдастырылған «Бастауыш сынып оқушыларының жеке қасиеттерін диагностикалық зерттеу», «Кіші мектеп оқушыларының интеллектуалдық қабілетін диагностикалау» тренингтерінде, «Төменгі сынып оқушыларының жағымсыз тұлғалық қасиеттерін психокоррекциялау шаралары» консилиумда «Қызықты психология» клубы оқушыларымен бірлесіп талданып, нәтижелеріне коррекциялық шараларды бірлесіп белгілеп отырды. Жүргізілген теориялық және практикалық жұмыстар нәтижесінде студенттер диагностикалық әдістемелер, олардың жүргізілу жолдары, нәтижелерін өңдеу жолдары жайлы арнайы әдістемелік журналдар, кітапшалар даярлап, олар бөлім мен ПЦК апталықтарында презентацияланып отырды.

Сонымен қатар, «Бастауыш білім беру» мамандығының 3 курс студенттері мектеп оқушыларын таңдап алып, оларды бақылап, қорытындыларын күнделікке түсіріп отырды. Таңдалынған оқушының жағымсыз, ұнамсыз қасиеттеріне мектеп мұғалімдерімен бірге түзету жұмыстарын жүргізіп, соңында оқушыға педагогикалық-психологиялық мінездеме беруге дағдыланды.

Болашақ маманды 12 жылдық мектепте психодиагностика әдістерін ұтымды пайдалана білуге дағдыландырудың бір жолы - *портфолио*. Мамандар диагностикалық әдістемелері жайлы алған теориялық және тәжірибелік бағытындағы ақпараттарын портфолиоға жүйелі түрде жинақтауда.

Міне, осы аталған жұмыстардың сапалы өткізілуінің арқасында болар колледждегі «Бастауыш білім беру» мамандығын бітіруші студенттер психология ғылымының осы саласына жоғары қызығушылық танытып, *ғылыми-зерттеу жұмыстарын* психодиагностика, психокоррекцияға, психопрофилактикаға арнауда. Оның қорытындыларын төмендегі 3 жылдық салыстырмалы кестеден көруіңізге болады.

Оқу жылы	Қызығушылық танытқан тақырыптар	Ғылыми зерттеу жұмысын қорғаған оқушылар саны	Пайызы
2017-2018 оқу жылы	Психодиагностика, психокоррекция, психопрофилактика салалары	5	100 %
2018-2019 оқу жылы		7	100 %
2019-2020 оқу жылы		11	100 %

Жоғарыда көрсетілген ғылыми және әдістемелік жұмыстар колледж студенттерінің болашақ 12 жылдық мектепте, яғни кәсіби қызметінде психодиагностика әдістерін кеңінен пайдаланып, бәсекеге қабілеттілік құзыреттілігін арттыруына көмек береді деген ойдамыз.

ЗЕЛЕНЦОВА ТАТЬЯНА ВИКТОРОВНА

Павлодарский медицинский высший колледж

Педагог-психолог

ФОРМИРОВАНИЕ СТРУССОУСТОЙЧИВОСТИ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

Жизнедеятельность современного человека связана с развитием и проявлением различных функциональных состояний, некоторые из которых оказывают существенное влияние на его здоровье. «Стресс является наиболее характерным психическим состоянием, возникающим под влиянием различных внешних условий» [3]. Понятие «стресс» включает в себя широкий круг вопросов, касающихся причин его возникновения, механизмов развития, особенностей проявления, а также его влияние на процесс общения. Концептуальные основы теории стресса были разработаны Г. Селье, К. Бернартом, Л. Лазарусом, С. Фолкманом, Ю.А. Александровским, В.А. Бодровым, Т.Л. Крюковой и др.

Современная психология неоднократно обращается к понятию стресса и влияния стрессовых факторов на человека. «Стресс (от англ. stress - давление, напряжение) – это состояния человека, при котором возникают неспецифические реакции на физиологическом, психологическом и поведенческом уровнях, в ответ на воздействие различных факторов» [1]. Большое значение для развития личности имеет психическое здоровье, т.е. состояние полного душевного, физического и социального благополучия. Если человек попадает в ситуацию дискомфорта, то первую очередь фрустрируется эмоциональная сфера, т.е. человек реагирует на ситуацию негативными переживаниями, которые, в свою очередь, вызывают стресс. «Стресс есть неспецифический ответ организма на любое предъявленное ему требование» [5].

Прародителем концептуальной основы стресса стал К.Бернар. Он экспериментально разработал принципы поддержания постоянства внутренних сред организма, лежащих в основе теории гомеостаз. Для того, чтобы выжить в постоянно изменяющихся внешних условиях, организм должен сохранять сбалансированный режим протекания жизненно важных функций [1]. В концепции Г. Селье различает позитивный эустресс (eu-stress) и негативный дистресс (di-stress) [5]. В случаях продуктивного стресса у человека обычно доминирует мотивация «на дело», тогда как при деструктивном стрессе обычно сильнее выражена мотивация «на себя».

Советский психолог Л.А. Китаев-Смык развил теорию стресса Г. Селье путем анализа понятия и особенностей психологических механизмов стресса, изучая стрессорные состояния у людей, находящихся в экстремальных условиях. Он описывает особые формы стрессогенных факторов (стрессоров), вызывающие стрессовые реакции, в которых первичным элементом являются рефлексорные, эмоционально-окрашенные формы поведения – «рефлексорно-эмоциональный стресс» [4]. В своей концепции Л.А. Китаев-Смык кроме общего адаптационного синдрома выделяет четыре субсиндрома стресса. Они, следуя один за другим в определенном порядке, становятся фазами развития стресса.

1. Эмоционально-поведенческий субсиндром стресса, в котором учитываются индивидуальные различия эмоционально-поведенческой активности при стрессе.

2. Вегетативный субсиндром стресса. Рассматриваются физиологические реакции на стресс.

3. Когнитивный субсиндром стресса, при котором происходят изменения познавательных процессов.

4. Социально-психологический субсиндром стресса. Основная причина возникновения стресса жизни в том, что, стремясь к удовлетворению своих биологических и социальных потребностей, индивид сталкивается с тем, что

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

социокультурные изменения, слишком быстрые для абсорбирования, и поэтому могут стать основанием для «болезней стресса» [4].

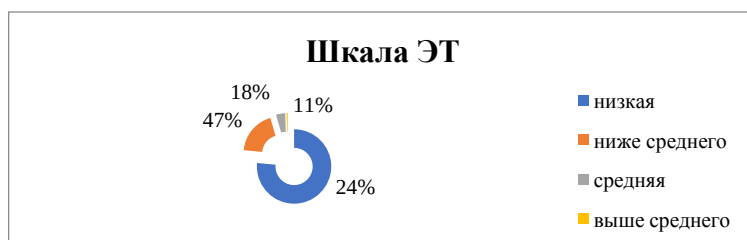
Студенты Павлодарского медицинского высшего колледжа при изучении психологии получают практические навыки, которые позволяют им сталкиваясь в производственной практике со сложными, порой экстремальными ситуациями сохранять спокойствие, быстро принимать необходимые решения и точно выполнять медицинские манипуляции и вмешательства. Формирование стрессоустойчивости, по нашему мнению, способствует профилактике синдрома эмоционального выгорания медицинского работника, хотя и не исключает его появление в процессе профессиональной деятельности.

Основной эмпирический материал, представленный в данной статье, был получен в процессе проведения программы, применяемой преподавателем психологических дисциплин, психологом колледжа «Адаптация студентов к новым социальным условиям». В процессе экспериментальной работы выдвигалась следующая гипотеза: групповая социальная поддержка, используемая в процессе обучения, приводит к повышению стрессоустойчивости, а также самоактуализации личности и других личностных параметров.

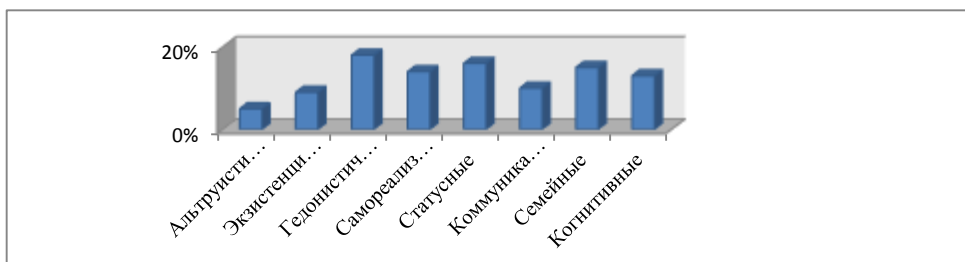
В исследовании принимало участие 10 групп студентов II-III курсов Павлодарского медицинского высшего колледжа (200 респондентов). Контингент испытуемых составляли студенты в возрасте от 17-28-и лет, обучающиеся в колледже, из них 25 юношей, 175 девушек.

В психологической диагностике были применены методики: шкала экзистенциального беспокойства Лорена-Кейтрин, методика исследования системы жизненных смыслов (В.Ю. Котляков); методика смысложизненных ориентации (СЖО) Д.А. Леонтьева; тест самоактуализации (САТ) Л. Гозмана.

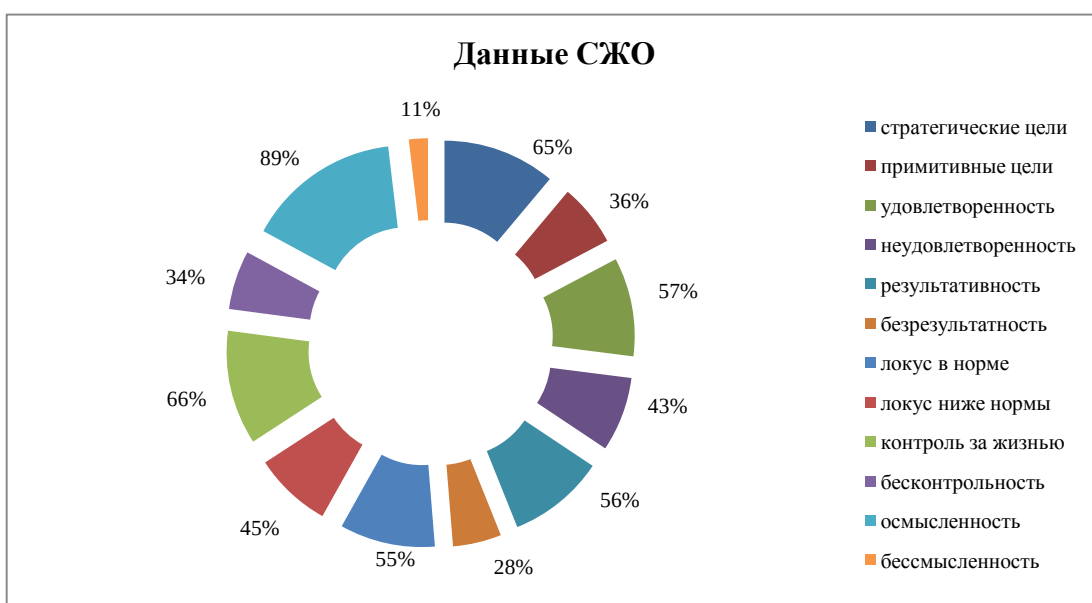
Шкала Лорена-Кейтрин показала, что у студентов Павлодарского медицинского высшего колледжа преобладает низкий и средний уровень экзистенциального беспокойства – 89% респондентов. Данный уровень показывает отсутствие у личности склонности к экзистенциальной тревоге и беспокойству. У таких студентов не возникает стрессовых реакций на жизненные неудачи. Они воспринимают жизнь реально, при решении проблем используя рациональные методы выхода из критической ситуации.

Методика на выявление жизненных смыслов В.Ю. Котлякова показала, что в системе жизненных смыслов студентов доминирует гедонистическая категория (18%) т.е. для испытуемых наиболее важны личные ценности и удовольствия. Затем, по степени важности, идет статусная категория (16%), категория семейных ценностей также оценена студентами высоко (15%).

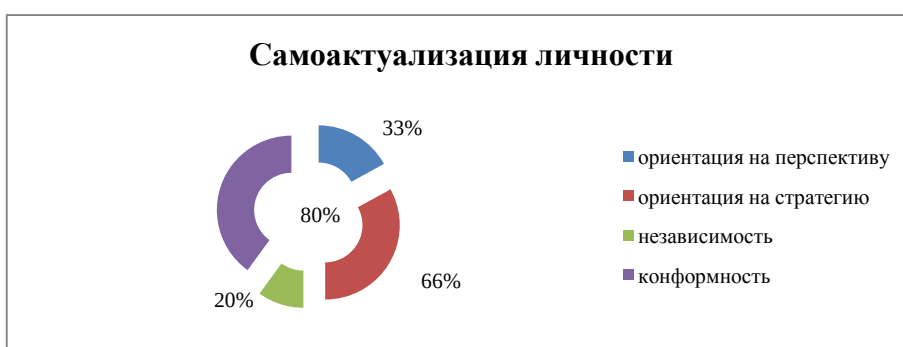

Полученные данные СЖО Д.А. Леонтьева по шкале «Цели в жизни» показывают, что для большинства испытуемых (65%) характерно наличие в жизни стратегических целей. Другая часть испытуемых (36%) испытывает тревогу о своем будущем, их жизненные взгляды еще не определились.

По общему показателю осмысленность жизни 89% испытуемых видят свою жизнь осмысленной и целенаправленной. Низкие результаты по данному показателю получили 11% учащихся.

По результатам теста самоактуализации Л. Гозмана, по показателям шкалы «Ориентация во времени» у 33,3% испытуемых высокие баллы, которые свидетельствуют о способности жить настоящим и видеть свою жизнь целостной. По шкале «Поддержки» 20% испытуемых получили высокие баллы, что говорит об относительной независимости в поступках, стремлении руководствоваться в жизни собственными целями, убеждениями, установками и принципами («изнутри направляемая» личность).

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Диагностика позволила определить направления формирования стрессоустойчивости в студенческих группах, выявить «группу риска» среди студентов с низкой стрессоустойчивостью. Среди направлений работы было использовано:

1. Консультативная работа для уменьшения стрессовых состояний личности. Индивидуальное консультирование позволило проводить анализ сложных жизненных ситуаций и сформировать новые «копинг-стратегии» поведения у студентов с высокой тревожностью.
2. Проведение антистрессовых тренингов в группах.
3. Проведение акций по профилактике стресса и суицидальных рисков с участием студентов-волонтеров кружка «Здоровый образ жизни».
4. Приглашение специалистов кризисного центра, клинических психологов поликлиники г. Павлодара № 1, центра практической психологии Павлодарского педагогического университета, студентов-практикантов специальности «Психология» ИнЕУ для участия в тренинговых занятиях и проведения круглых столов.

Данное исследование показывает только фрагмент, связанный с изучением стрессоустойчивости, который входит в структуру программ психологического сопровождения процесса обучения Павлодарского медицинского высшего колледжа, который ежегодно осуществляет психолог. Студенты отрабатывают навыки общения на занятиях курса «Основы психологии и коммуникативные навыки» где получают практически навыки поведения в стрессовой ситуации в диаде «медицинский работник – пациент». Для этого в учебный процесс включаются ролевые игры, где будущие медицинские сестры проводят медицинское интервью, с учетом понимания типа пациента. Во время проведения занятий по теме «Стресс» студенты обучаются антистрессовым техникам, приемам релаксации, дыхательным упражнениям и разнообразным «методам переключения». Что способствует выработке копинг-стратегий и готовности сохранения спокойствия во время нестандартных ситуаций.

Стресс является составной частью жизни каждого человека, и его нельзя избежать так же, как еды и питья. Он создает «вкус к жизни». Жизнь утрачивает свой вкус, если многие удовольствия могут быть получены легко, поскольку в этом случае стремительно падает мотивация к действию. Но стрессовые воздействия не должны превышать приспособительные возможности человека, ибо в этих случаях возникает ухудшение самочувствия и даже заболевание – соматическое или невротическое.

Обратимся к дневникам Н. А. Рериха, который писал: «Каждая радость уже есть новый путь, новая возможность. А каждое уныние уже будет потерей даже того малого, чем в данный час мы располагаем. Каждое взаимное ожесточение, каждое прощение обиды уже будет прямым самоубийством или явною попыткой к нему. Окриком не спасешь, приказом не убедишь, но светлое «радуйся», истинное, как светильник во тьме, рассеет все сердечные стеснения и затмения» [2].

АБАТ ҚАСЕН АБАТҰЛЫ

«Байганин техникалық колледжі» кмм

*Ақтөбе облысы, Байганин а
уданы, Қарауылкелді селосы*

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

Қазіргі кезде оқыту үрдісінде заманауи технологиялар мен техника жетістіктерін пайдалану арқылы ой-өрісі дамыған, шығармашыл тұлғаны дамыту басты мақсат болып табылады.

Білім беру саласындағы өзгеріс негізі білім алушылар үшін білім мен дағдылардың теңдей дәрежеде екендігі, бағдарлама ерекшелігі білім алушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, білімдерін өмірде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады. Қазіргі уақытта түрлі ақпараттың көптігі ұстаздың ізденуіне, өз білімін жетілдіруге асығуымыз керек деп отырғандай. Егерде мұғалім өз ісіне немқұрайлылықпен қарайтын болса, өз пәні бойынша біліміне, өзіне педагогикалық дағды қалыптастырмаса, әдістемесіне өзгерістер енгізбесе, «дәстүрлі, бірсарынды» сабақтардан бала жалығып, мектепке келу және білім алу үдерісі жүрмей қалатынын түсіне отырып, өз оқушыларына сабақ өтуде инновациялық әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалануы қажет. «Өмір бойы азық боларлықтай білім беру» идеясының енді «өмір бойы өздігімен үйрену» ұстанымына өзгеріп отырғандығын көруге болады.

Қазіргі таңда оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс-тәжірибесі зерттеліп сараланып білім беру жүйесіне енуде. Заман талабына сай сабақ беру әдіс-тәсілдері де жаңарып, жаңаша технологиялар мен модульдар анықталуда.

Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр — ақпараттандыру ғасыры» деп аталды. Қазақстан Республикасына да ғылыми-техникалық прогрестің негізгі белгісі — қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезең енді. Қоғамды ақпараттандыру экономиканың, ғылымның, мәдениеттің дамуының негізгі шарттарының бірі. Осы мәселені шешудегі басты рөл білім беру мекемелеріне жүктеледі. Оқыту үрдісінде заманауи технологиялар мен техника жетістіктерін пайдалану арқылы ой-өрісі дамыған, шығармашыл тұлғаны дамытудағы мақсат оқушылардың оқу материалдарын толық меңгеруі үшін оқу материалдарының практикалық жағынан тиімді ұсынылуы, ақпараттық коммуникативтік технологияларды меңгерту болады. Осы мақсатқа жету барысында келесі міндеттер қойылады:

- әр сабақта түрлі жаңа технологияларды тиімді қолдана білу;
- жаңаша оқыту;
- техника жетістіктерін сабақтарда қолдану.

Аталған міндеттерді орындау үшін қазіргі таңда күн өткен сайын пайда болып отырған әр түрлі технологиялармен танысу және жаңа әдіс-тәсілдермен жұмыс істеуге үйрену мақсатында түрлі біліктілік арттыру курстары өткізілуде.

Нәтижесінде оқушылардың бойынан мынадай өзгерістер байқалды:
уақытты үнемдеу, сабаққа көп уақыт бөлуді үйренді;

- жеке, жұппен, топпен жұмыс істеуге үйренді;
- заманауи тұлға болып қалыптасуына ықпал етті;
- жаңа технологиялардың мүмкіндіктерін жетік меңгерді және оны сабақ барысында тиімді қолдануға дағдыланды.

Жаңаша оқыту – жетістік көзі. Қазіргі білім беру ісінің басты шарттарының бірі болып оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуы және олардың өз оқу

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

траекторияларын өзінің таңдай білуі болып есептеледі. Сондықтан мүмкіндігінше педагогикалық технологияның түрлі тәсілдерін игеріп, оқушыларды өз беттерімен ақпараттар іздеуге, қосымша материалдарды ақпараттық-коммуникациялық технологиялар көмегімен анықтай алуға және заманауи технологияларды тез меңгеруге, олардың мүмкіндіктері таныстырылады. Қазіргі таңда көбірек қолданылып жүрген педагогикалық технологиялар: жаңа форматта оқыту, сыни тұрғыдан ойлау стратегияларының элементтері, ақпараттық коммуникативтік технологиялар, ойын элементтер, интерактивті оқыту, деңгейлеп оқыту және Smart-оқыту технологиясы т.б.

Әлемдік деңгейдегі білім берудің қазіргі парадигмасы білім беруде нәтижеге бағдарлану, оқытуды оқушының жеке тұлғасына бағытталу, ал оқыту әдістерін тұлғааралық қарым-қатынастарға бейімдеу болып отыр. Демек, оқушы білімді дайын күйінде мұғалім түсіндірмесінен алмай, өзінің өмірлік тәжірибесіне сүйену арқылы танымдық «жаңалық» ашуы шығармашылық тапсырмаларды орындау негізінде әр түрлі өнімдер жасауы тиіс. Нәтижесінде оқушының дүниетанымы кеңейіп, өзіндік пікірі мен көзқарасы қалыптасуы керек. Біздің ел дамудың демократиялық жолын таңдауына байланысты, бүгінгі таңда қоғамды шешім қабылдауға тартудың маңызы арта түсті. Осы бағытта оқушылардың белсенділігін арттыруға мүмкіндік беретін әдістемелік тәсілдер интерактивті деп аталып жүр. Бұл әдістерді қолдану сырттай өте жеңіл көрінгенімен, өзіндік ерекшеліктері мен қиындықтары да бар.

Интерактив – ағылшын тілінен аударғанда, inter – аралық, бірнеше, action- әрекет, яғни «өзара әрекет» дегенді білдіреді. Өзара әрекеттестік әдетте, белгілі бір мәселені шешу, ол шешімнің тиімділігі туралы әңгімелесу, талқылау түрінде өтеді. Демек, интерактивті оқыту әдістері тұлғааралық қарым – қатынасқа негізделі отырып, «жеке тұлғаны дамытуға бағытталатын» қазіргі білім беру парадигмасын қанағаттандырады. Оқытуды және білім беруді, егер сабақ барысында мұғалім мен оқушы арасында өзара әрекеттестіктің жоғары деңгейіне қол жеткізсе, «интерактивті» деп атаймыз.

Интерактивті оқыту – бұл, ең алдымен оқушы мен мұғалімнің қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады.

Интерактивті оқытудың мәнісі – кластағы барлық оқушы таным үрдісімен қамтылады, олар өздерінің білетін және ойлайтын нәрселері арқылы түсінуге және қарсы әсер етуге мүмкіндік алады. Таным үрдісінде, оқу материалын игеруде, оқушылардың біріккен әрекеттері мынаны білдіреді: әр оқушы өзіне тән еңбегін сіңіреді, білім, идея, әрекет ету тәсілдерімен алмасу үздіксіз жүреді. Сонымен қатар, бұл үрдіс мейірімділік пен өзара бір-біріне қолдау көрсету аясында болады.

Интерактивті әдіс қолдану кезінде мыналар ескерілуі керек:

- тұлғаның еркіндігі мен құқықтары сақталуы;
- тұлғаның өзін көрсете алуына жағдай жасау;
- педагогикалық қолдау көрсету.

Smart оқыту – бұл білім берудің жаңа парадигмасы. Қазіргі таңда көптеген мемлекеттер, сонымен қатар Қазақстан да Smart білімін дамытуға назарын аударды. Жаңа Smart-қоғамның моделі бұл заманауи ақпараттық және ұйымдық жүйелер арқылы адамның интеллектуалдық, жоғары технологиялық, жайлы ортасын құру. Қойылғын міндеттерді заманауи технологияларды қолданатын, жаңа ойларды, білімді және интеллектуалдық капиталды түрлендіретін маман шешеді. Білім беру мекемелеріне Smart-білім жүйесін енгізу үшін мұғалімдерді, оқытушыларды оқыту қажет. Заманауи білім жүйесінің дүниежүзілік жетекшісі, Оңтүстік Корея Республикасындағы Smart-оқыту ұйымы, Smart-оқыту саласындағы мамандардың біліктілігін арттыру және инновациялық тәжірибесімен танысу. Қазіргі электронды оқытуда қолға алған шараларымыздың басым бөлігі ақпаратты жинау, түгендеуге арналған. Білімімізді көтеруге қатысты тұстары әзірге іске қосылмады деуге болады. Білімді көтеруге арналған механизм – бейнедәріс, жаңа форматтағы оқулық, сарапталған тест тапсырмалары, контент жұмысы жанданғанда ісіміз оңға басады деуімізге болады.

Интерактивті ресурстарды әркім сабағына қолдануға болады. Атап айтқанда: Learningapps.org сайтының көмегімен түрлі тапсырмалар жасап оқушыларға сабақты бекіту кезінде немесе үй тапсырмаларын сұрау мақсатында, Kahoot.it бағдарламасында тесттік жұмыс орындату үшін қолданады. Әдістерді қолдану арқылы оқушылардың білімінің тұрақтылығы, беріктігін, оқуға деген қызығушылықтарын, белсенділіктерінің арттыруы, өз-өздерін бағалай алуы мүмкіндіктер туғызды.

Информатика пәні сабақтарында топтық-жұптық-жеке жұмысты ұйымдастыру, оқушыларды сыни ойлауына бағыттау, бағалау, алған білімдерін өмірмен байланыстырып қолдана алу бойынша берген деңгейлік тапсырмалары арқылы оқушыларды ойлауға, ізденуге, бірлесе жұмыс істеу, талқылау арқылы тақырыптың мәнін ашуға толық мүмкіндік береді.

Сондықтан, қазіргі кездегі барлық білім берудің жаңа әдіс-тәсілдерінің алдына қоятын басты мақсаты – білім алушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін арттырып, шығармашылығын қалыптастыру болып табылады. Жалпы осы аталған бағдарламаның: оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер, сыни тұрғыдан ойлауға үйрету, оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау, оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану, талантты және дарынды балаларды оқыту, оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және белгілі бір нәтижеге қол жеткізуге тырысу. Бұл модульдердің сабақтарда тигізетін пайдалары өте көп.

КАСЕМБЕКОВА ЛАУРА МУХТАРОВНА

Жезқазған қаласының №133 негізгі орта мектебі,

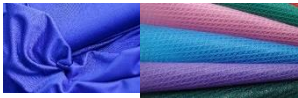
көркем еңбек пәні мұғалімі,

Қарағанды облысы, Жезқазған қаласы

Киім топтамасын жасау эксперименті/ жеке даралық имидж үшін аксессуарлар

Сабақ мақсаты	Барлығы: Киім топтамасын жасауда трикотажды, тоқусыз матаны және басқа да заманауи, дәстүрлі материалдарды өз бетінше анықтау. Көпшілігі: Киім топтамасын жасау экспериментінде аксессуарларды қолдану. Кейбіреуі: Қиялынан туындаған шығармашылығын аксессуарларды ойлап табу және жүзеге асырған жұмысын қорғау.
Бағалау критерийі	Трикотажды, тоқусыз матаны және басқа да заманауи, дәстүрлі материалдарды өз бетінше зерделейді. Кесте бойынша матаға байланысты атауларды анықтайды. Қиялынан туындаған аксессуарларды ойлау арқылы сурет салады.
Тілдік мақсаттар	Оқушылар: Пэнге тән арнайы лексика және терминалогия : трикотаж, имидж, фетр, аксессуар, стиль, гардероб, фетр. Диалог\ жазылым үшін қажетті сөз тіркестері Топтаманың стиліне сәйкес аксессуарлар ... Тұтас бейне, имидж жасауға қолданатындар гардеробтағы қарапайым және күрделі элемент.
Құндылықтарға баулу	Киім топтамасын жасау кезінде өз жұмысын ұйымдастыру қабілеті, белсенділік, жұмысқа деген құштарлық, азаматтық жауапкершілік, белсенділік пен шыдамдылығын, дамыту.
Пәнаралық байланыс	Қазақ тілі - оқушылар терминологияны қолданады. Биология- маталардың қасиеттерін анықтау.

Алдыңғы білім		Киім топтамасын жасауда оқушылар аксессуарларды біледі.	
Сабақ барысы			
Сабақтың жоспарланған кезеңдері		Сабақта жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы – 10 минут		Ұйымдастыру кезеңі. Психологиялық ахуал орнату. «Сендер суретшісіңдер» әдісі. Мақсаты: Оқушыларға жылулық және тамаша көңіл сыйлау арқылы сабағымызды бастау. Топқа бөлу. «Конверт» әдісі Мақсаты: Берілген мата қиындылары және аксессуарлар арқылы топқа бөліну және де оқушылар бойында белсенділікті қалыптастыру. (трикатажды мата , тоқусыз мата, аксессуарлар) Үй тапсырмасы «Даналық ағашы» әдісі. Мақсаты: Оқушылардың тақырып бойынша сандықшадан кез келген сұрақты алып, дауыстап оқи отырып, сұрақтарға толық жауап беру арқылы білімін тексеру. ҚБ «Шапалақ» әдісі. Мақсаты: Белсенді жауап бергендер 3 шапалақ, орташа жауап бергендер 2 шапалақ, төмен жауап бергендер 1 шапалақ көрсеткіші арқылы үй тапсырмасын бағалау.	Күн, шөп
5 мин			Конверт,мата қиындылары, аксессуарлар
5 минут			Сандық
Сабақтың ортасы 25-минут		Жаңа білім. «Киім топтамасы» таныстырылым. Мақсаты: жаңа сабақ тақырыбын ашу мақсатында жыл маусымына (мезгіліне) байланысты киім топтамасын таныстырылым арқылы таныстыру. «Ой түрткі» әдісі. Мақсаты: Таныстырылым бойынша оқушылардың терең ойлау қабілеттерін дамыту. 1.Бейне таспада не көрдіңіздер? 2.Қандай түсүйлесімділіктерді байқадыңдар? 3.Қандай жыл маусымына (мезгіліне) арналған? Топтама – белгілі бір идеяға топтасқан жыл мезгіліне байланысты әр түрлі стильдегі киім үлгілері. Трикотаж сөзі француз тілінен аударғанда «тоқыма, мата» деген мағынаны білдіреді. Шынымен, тоқыма мата басқа маталар секілді өрілмейді, тоқылады. Мұндай жіп жұмсақ болғандықтан, созылмалы келеді. Сол себепті күнделікті өмірде кию өте ыңғайлы. 1-тапсырма. 1- топ (Маталар) «Сәйкестендіру» әдісі. А (Т) Мақсаты: трикотажды, тоқусыз мата және заманауи, дәстүрлі материалдарды түрлерін, киім топтамалар түрлерін және аксессуарлар түрлерін сәйкестендіру арқылы айырмашылықтарын ажырату. Саралау тәсілі: Диалог және қолдау көрсету, тапсырма.	Таныстырылым Постер қою керек
5 минут			
5 минут			
		Мата , аксессуарлар,	

	Бағалау критерийі: Трикотажды, тоқусыз матаны және басқа да заманауи, дәстүрлі материалдарды өз бетінше зерделейді; Тапсырма: <i>Тоқусыз мат</i> <i>Дәстүрлі</i> <i>Трико таж</i> <i>Заманауи</i> 2- топ (Аксессуарлар) <i>Сәнді тұйреуіш</i> <i>Әмиян</i> <i>Сөмке</i> <i>Шарф</i> 3 - топ (Киім топтамасы) <i>Қызыл киім</i> <i>Қызыл киім</i> <i>Жазғы киім</i> <i>Көктемгі киім</i>	киім топтамалары.
5 минут	Дескриптор: - Материалдар түрлерін сәйкестендіреді - Аксессуарлар түрлерін бір-бірінен ажыратады - Киім топтамаларын жыл мезгіліне қарай анықтайды. ҚБ «Бағдаршам» әдісі Мақсаты: Топтық тапсырма бойынша оқушы бойына әділ бағалауды қалыптастыру. Тапсырмадан алған әсерлерін төмендегі түстер арқылы көрсету: Жасыл түс – тапсырмадан жаңа идеялар байқадым. Сары түс – тапсырмаға көңілім толды. Қызыл түс – тапсырма сезіміме ерекше әсер етті. 2-тапсырма. В. «Атаулар (терминдер) кестесі» әдісі. (Ү) Мақсаты: 3 негізгі атауларды (терминдерді)	

5 минут	жазып, оқушыларға мынандай кестеге түрлендіру. Саралау тәсілі: Диалог және қолдау көрсету, тапсырма Бағалау критерийі: Кесте бойынша матаға байланысты атауларды анықтайды. Тапсырма: Кестеге үш негізгі атауды жазып, анықта. (трикотаж, тоқусыз мата, заманауи материал)						
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>№ 1 атау</th><th>№ 2 атау</th><th>№ 3 атау</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері</td><td>Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері</td><td>Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері</td></tr> </tbody> </table>	№ 1 атау	№ 2 атау	№ 3 атау	Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері	Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері	Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері
№ 1 атау	№ 2 атау	№ 3 атау					
Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері	Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері	Атау туралы білімдері, мағлұматтары, түсініктері					
	Дескриптор: - Мата атауларын жазады; - Атауға анықтама береді; - Матаның қасиеті туралы мағлұмат береді. ҚБ «Бас бармақ» әдісі Мақсаты: Оқушылардың бас бармақтарын көрсету арқылы сіз түсіндіргенді олардың ұғу деңгейін тексеру. Бас бармақ жоғарыға қарап тұрса = Мен түсінемін. Бас бармақ көлденең тұрса = Мен түсінгендеймін. Бас бармақ төмен қарап тұрса = Мен түсінбедім. 3-тапсырма. «Сурет сал» әдісі. С (Ж) Мақсаты: Қиялынан туындаған аксессуарларды ойлап табу арқылы оқушылардың бойында жаңашылдықты қалыптастыру. Саралау тәсілі: Диалог және қолдау көрсету, қорытынды. Бағалау критерийі: Қиялынан туындаған аксессуарларды ойлау арқылы сурет салады. Тапсырма: Қиялынан туындаған аксессуарларды ойлап табу және жүзеге асырған жұмысынды суретін салу арқылы қорғандар. Дескриптор: - Қиялындағы аксессуарды туындатады - Аксессуардың нобайын салады - Жұмысын қорғайды. ҚБ. «Өзін-өзі бағалау» әдісі. Мақсаты: Оқушыларды шынайы бағалауға үйрету және белгілі бір сұрақтар бойынша өзін-өзі бағалай алу.	Кесте толтыру Басбармақ Басбармақ жоғарыға қарай = Мен түсінемін. Басбармақ көлденең = Мен түсінгендеймін. Басбармақ төмен қарай = Мен түсінбедім. Ақ қағаз, қарандаш, түрлі - түсті бояулар, 					

	Балаларды өзін-өзі бағалауға үйрету үшін мынадай сұрақтарды қойыңыз: - Бұл тапсырмада не нәрсе қиын болып көрінді? - Сізге қандай жағдайда көбірек көмек қажет? - Сіз не үшін разысыз? Сіз тапсырма бойынша не білдіңіз?							
<u>Сабақтың соңы – 5-минут</u>	Кері байланыс. «Плюс, минус, қызықты» әдісі. Мақсаты: Бұл рефлексияны ауызша да, жазбаша да орындауға болады. Жазбаша орындау үшін үш бағаннан тұратын кестені толтыру ұсынылады. «Плюс» бағанына сабақта ұнаған кезеңдердің барлығы жазылады. «Минус» -оқушының пікірінше, бұл ақпарат ол үшін керексіз, пайдасыз. «Қызықты» бағанына оқушылар қызығушылық тудырған деректер мен әдістерді, ол туралы басқа дерек көздерінен көбірек білгісі келгендіктері туралы жазады. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Плюс</th><th>Минус</th><th>Қызықты</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table> - Сабақта барлығы ұнады: -сабақ мазмұны, жұмыс түрлері ұнамады, -Барлық деректер мен әдістер қызықты Үйге тапсырма: «Аксесуарлар түрлері» тақырыбына эссе жазып келу.	Плюс	Минус	Қызықты				Кері байланыс Кестені толтыру
Плюс	Минус	Қызықты						
Саралау- Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз басқаларға қарағанда қабілетті оқушыларға қандай тапсырмалар бересіз?	Бағалау-Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз.	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау						
Бірінші тапсырма барысында кейбір оқушыларға сәйкестендіру барысында қажеттілігіне қарай жан-жақты қолдау көрсету. Екінші тапсырма бойынша кесте толтыру барысында оқушылардың қажеттілігіне қарай көмек көрсету. Үшінші тапсырма бойынша аксесуарларды ойлап табуда, оқушылардың	ҚБ «Шапалақ» әдісі. Мақсат: Белсенді жауап бергендер 3 шапалақ, орташа жауап бергендер 2 шапалақ, төмен жауап бергендер 1шапалақ көрсеткіші арқылы үй тапсырмасын бағалайды. ҚБ «Өзін-өзі бағалау» әдісі Мақсаты:Оқушыларды шынайы бағалауға үйрету және белгілі бір сұрақтар бойынша өзін-өзі бағалайды. ҚБ «Бас бармақ» әдісі. Мақсаты: Оқушылардың бас бармақтарын көрсету арқылы сіз түсіндіргенді олардың ұғу	«Бір-біріне жақында» жаттығуы. Оқушыларға денсаулыққа пайдалы бір –біріне жақындау арқылы дене мүшелеріне жаттығу жасату.						

әрқайсының өздерінен не күтетіндегін түсінгендеріне көз жеткізеу.	деңгейін тексеру. ҚБ «Бағдаршам» әдісі Мақсаты: <i>Топтық тапсырма бойынша оқушы бойына әділ бағалауды қалыптастыру</i>	
Сабақ бойынша рефлексия	Бұл тарауды сабақ туралы рефлексия жасау үшін пайдаланаңыз. Төменде өзіңіз маңызды деп санайтын сұрақтарға жауап беріңіз.	
Сабақ мақсаттары немесе оқу мақсаттары шынайы, қол жетімді болды ма? Барлық оқушылар оқу мақсатына қол жеткізді ме? Егер оқушылар оқу мақсатына жеткен болса, неліктен деп ойлайсыз? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме?		

ИНГАЙБЕКОВА ГУЛЬМИРА АМАНГЕЛЬДИНОВНА

АГБК Преподаватель хими-биологии, г.Алматы

Использование ЦОР на уроках химии в АГБК как основной компонент интерактивного урока

Развитие современного общества и системы образования предъявляют все более высокие требования к качеству подготовки выпускников колледжей.

Особую роль в повышении качества образовательного процесса должно сыграть широкое внедрение в практику цифровых образовательных ресурсов (ЦОР), направленных на интенсификацию процесса обучения, реализацию идей развивающего обучения, совершенствование форм и методов организации учебного процесса, обеспечивающих переход от механического усвоения фактологических знаний к овладению умением самостоятельно приобретать новые знания. Перед преподавателями нашего колледжа были поставлены новые приоритеты.

При этом, ведущим является подготовка подрастающего поколения к жизни в быстро меняющемся информационном обществе, в мире, в котором сильно ускоряется процесс появления новых знаний, постоянно возникает потребность в новых профессиях, в непрерывном повышении квалификации педагогов.

И ключевую роль в решении этих задач играет владение современным человеком информационно-коммуникационными технологиями.

Проведение уроков с использованием информационных технологий - это мощный стимул в обучении. Посредством таких уроков активизируются восприятие, внимание, память, мышление; гораздо активнее и быстрее происходит возбуждение познавательного интереса. «...Человек по своей природе больше доверяет глазам, и более 80% информации воспринимается и запоминается им через зрительный анализатор...» Дидактические достоинства уроков с использованием информационных технологий - создание эффекта присутствия («Я это видел!»), у

обучающихся появляется интерес, желание узнать и увидеть больше и стремление к самоподготовке.

Применять информационные технологии на уроках химии можно, используя компьютерные программы и обучающие системы, представляющие собой электронные учебники, учебные пособия, тренажеры, лабораторные практикумы, системы тестирования знаний, системы на базе мультимедиа-технологий. При этом у преподавателя появляется возможность проявить творческий подход к организации урока, к разработке своих оригинальных дидактических материалов. Каждый преподаватель может использовать как готовые образовательные ресурсы, так и созданные самостоятельно, например, на основе платформы «1С: Образование» или любой другой программы.

ЦОР – это достаточно простые в использовании и привычные ресурсы. Они созданы как дополнения к традиционным учебникам и учебным пособиям. Наборы ЦОРов безболезненно вписываются в традиционный классно-урочный учебный процесс, так как «привязаны» к хорошо знакомым учебникам. Вместе с тем, они дают самым широким слоям учительства возможность делать свои уроки ярче, динамичнее, современнее. Мною разработаны ЦОРы по химии для 1 курсов, которые используются обучающимися в медиатеке библиотеки.

Урок, как основная форма обучения химии, предоставляет большие возможности для использования электронных учебных модулей. Содержание некоторых из них дает возможность преподавания химии, как на базовом уровне, так и на повышенном для общеобразовательных учреждений технического и естественнонаучного профилей. Как правило, каждый урок состоит из трёх модулей: **информационного, практического (тренажёра), модуля диагностики и контроля.**

Информационный и практический модули можно применять на уроке, как при изучении нового материала, так и при его закреплении. *Контрольный* модуль целесообразно использовать при повторении нового материала, а также при контроле знаний и умений на обобщающих уроках.

Помимо традиционных рисунков, видео и анимационных фрагментов, используемых в уже имеющихся электронных пособиях по химии, *информационный модуль* пособия включает интерактивные задания (динамические схемы, рисунки и электронные модели). Они позволяют схематично показывать развитие химических процессов, укрупнять изображение отдельных фрагментов. Особенно эффективны иллюстративные блоки, сочетающие фото- и видеофрагменты с различными схематическими изображениями.

При обучении химии, наиболее естественным является конечно же использование компьютера, исходя из особенностей химии как науки. Компьютер необходим, во-первых, для моделирования химических процессов и явлений, лабораторного использования в режиме интерфейса, компьютерной поддержки процесса изложения нового материала и контроля его усвоения. Моделирование химических процессов и явлений на компьютере нужно, прежде всего, для изучения явлений и экспериментов, которые практически невозможно показать в школьной лаборатории, но они могут быть показаны с помощью компьютера. Использование

компьютерных моделей позволяет раскрыть существенные связи изучаемого объекта, выявить его закономерности, что ведёт к лучшему усвоению материала. Второе направление использования компьютера в обучении химии – контроль и обработка данных химического эксперимента.

Третье направление использования ИКТ - программная поддержка курса. Содержание программных средств учебного назначения, применяемых при обучении химии, определяется целями урока, содержанием и последовательностью подачи учебного материала.

В настоящее время активно осваиваю **Интернет**. Очевидно, что в будущем степень проникновения материалов из Интернета в учебный процесс возрастет.

Компьютеризация учебного процесса не отвергает ценность учебника, который в силу доступности остается пока главным методологическим инструментом преподавателя. В то же время для преподавателя компьютер является мощным средством, облегчающим процесс создания.

Целью создания ЦОР нового поколения является качественный и количественный прорыв в области ИКТ.

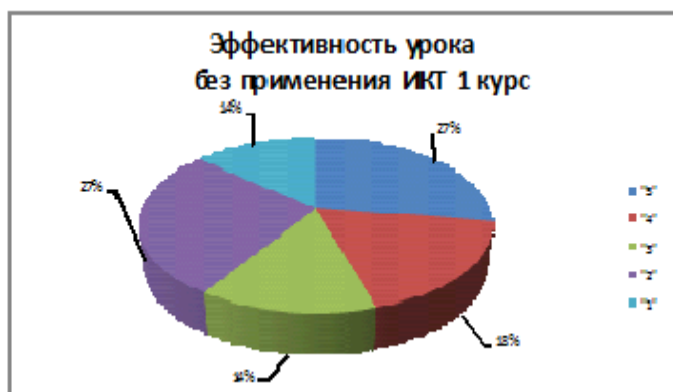
В качестве эксперимента мною были проведены уроки по одной теме в разных группах 1-го курса, разработанные в двух вариантах: в одном - с применением ИКТ, в другом использовались традиционные методы обучения.

Учёт результатов уроков осуществлялся на основе наблюдений за обучающимися и на основе анализа карт отслеживания эффективности урока. Наблюдения за процессом обучения показали, что на уроках с использованием ИКТ даже слабоподготовленные обучающиеся работают более активно, не отвлекаются, заинтересованно выполняют задания. Подтверждением этого являются диаграммы «Эффективность урока», из которых видно, что процент успешных работ при использовании цифровых образовательных ресурсов в учебном процессе выше, чем при обычном способе изучения материала (81% и 68% соответственно).

$$\mathcal{E}_y = \frac{N_y}{N_o} * 100\% = \frac{18}{22} * 100\% = 81\%$$

урок «отличный»

$$\Xi_y = \frac{Ny}{No} * 100\% = \frac{15}{22} * 100\% = 68\%$$

урок «хороший»

Проведённое анкетирование студентов выявило, что большинство приветствует работу с компьютером (90%), хотя мотивы могут быть разными.

Выступление обучающегося в ходе урока с опорой на мультимедиа-презентацию улучшает контакт докладчика и аудитории и повышает эффективность выступления. Повышение эффективности выступления происходит за счет представления главных положений выступления на экране, использования наглядного видеоряда и звукового сопровождения. Поддержка выступления обучающегося тезисами, цитатами, изображениями и звуком позволяет лучше организовать речь и помочь обучающемуся, которому трудно выступать перед аудиторией. Поэтому всё чаще обучающиеся свои сообщения к уроку готовят не в виде бумажных докладов, а создают презентации по заданной теме. Электронная презентация является незаменимым средством усиления наглядности изложения учебного материала, позволяет сделать урок живым и увлекательным, собирать и представлять информацию из различных источников, моделировать всевозможные процессы.

Таким образом, применение компьютерных технологий на уроках в АГБК усиливает восприятие нового материала, облегчает его усвоение и запоминание, воздействует сразу на несколько информационных каналов обучающегося, способствует повышению познавательного интереса к химии, развитию желания и умения учиться, даёт возможность осуществлять индивидуальный подход в обучении.

В данной работе проанализирована лишь небольшая часть вариантов использования цифровых образовательных ресурсов на уроках химии, которая была применена на практике и показала свои результаты с положительной стороны. Надеюсь, что методические рекомендации с примерами использования ЦОР в учебном процессе окажутся полезными для преподавателей.

Под руководством преподавателя обучающиеся могут научиться использовать компьютерные технологии для всестороннего развития своего интеллекта, овладеть способами получения информации для решения учебных, а в последствии и производственных задач, приобрести навыки, которые помогут продолжать образование в течение всей жизни.

В заключение хотелось бы отметить, что, на мой взгляд, эффективное внедрение ЦОР в учебный процесс возможно при сочетании их с традиционными методами преподавания. Использование цифровых образовательных ресурсов в учебном процессе повышает результативность деятельности не только обучающихся, но и преподавателя, помогает расширить кругозор, как педагогов, так и обучающихся, способствует обмену мнениями и опытом с коллегами.

РЫБИНОК ЕКАТЕРИНА ВАЛЕРЬЕВНА **КГУ «АНТОНОВСКАЯ ОСНОВНАЯ ШКОЛА»**

Повышение информационной грамотности учащихся в условиях обновленной системы образования

Действующий на сегодня в системе образования и в секторе индивидуального пользования парк компьютеров, а также предложенное массовой школе программное обеспечение к ПК позволяют оценить виртуальную среду как уже достаточно подготовленное к полномасштабному использованию в обучении средство повышения его эффективности. В этих условиях научное педагогическое сообщество обязано обратить внимание на проблему целенаправленного формирования у подрастающего поколения элементов новой информационной культуры учения. Сложившийся у школьников в процессе освоения курса информатики опыт работы с виртуальной средой должен быть непременно задействован в изучении основ наук. На достижение этой цели нас ориентируют требования к уровню подготовки выпускников школ, сформулированные в ГОСО. При изучении физики на основном и профильном уровнях учащиеся должны освоить практику сочетания в учебном познании новых и традиционных способов работы в предметной информационной среде. При этом важно, чтобы они овладели общими подходами к восприятию, обработке и использованию информации по физике независимо от того, представлена ли она устной речью, книгой или размещена на электронном носителе. Решение этих задач определяет новый более высокий уровень развития информационной культуры школьников.

Актуальность темы исследования обусловлена:

- 1) объективными изменениями в среде обучения, появлением и развитием в ней цифровых образовательных ресурсов, а также новых средств обработки учебной информации;
- 2) важностью формирования у подрастающего поколения умений оперативно ориентироваться в информационно-образовательной среде, отбирать и использовать в учении оптимальный комплекс источников информации, эффективно применять в изучении основ наук новые технологии ее поиска и обработки;

- 3) необходимостью разработки в условиях обновления системы средств обучения методики и технологии формирования у учащихся важнейших составляющих их предметной информационной культуры.

Следует отметить, что целый ряд аспектов проблемы формирования информационной культуры личности, в условиях предметного обучения (физика), остается пока неисследованным. Наиболее ярко обозначили себя те ее аспекты, которые связаны с комплексным подходом к анализу учебной деятельности школьников в многокомпонентной информационной среде.

Важность дальнейшей разработки проблемы формирования информационной культуры учащихся определяется существующими в образовательной практике противоречиями:

1. между стремительно нарастающим образовательным ресурсом современных источников информации, усложнением состава включенных в них учебных объектов, увеличением разнообразия видов познавательной деятельности учащихся в современной информационной среде и отсутствием целостной системы обучения, реализующей возросший образовательный потенциал данной среды;
2. между необходимостью формирования у учащихся элементов информационной культуры при изучении школьного курса физики и недостаточной разработанностью теоретико-методической и технологической компонент организации данного процесса;
3. между значимостью целенаправленного формирования у школьников умений в работе с учебными объектами сложной (многокомпонентной) среды обучения и отсутствием специальных дидактических материалов для учащихся, развивающих их самостоятельность в потреблении и обработке наполняющей среду информации.

Содержание указанных противоречий определяет проблему исследования: как должно быть организовано обучение в комплексной информационной среде, чтобы оно обеспечивало формирование у учащихся уровня информационной культуры, соответствующего требованиям ГОСО по физике?

Разнообразие подходов к решению данной проблемы связано с различиями в толковании сущности феномена информационной культуры личности. В нашем понимании, информационная культура личности как ее интегральная характеристика включает в себя основные составляющие информационной культуры общества и определяется следующими компонентами: 1) информационная грамотность; 2) объем и содержание усвоенной информации; 3) организация информации в индивидуальном сознании и на персональных носителях; 4) информационная активность; 5) информационное мировоззрение. Информационная грамотность является исходной (базовой) составляющей информационной культуры. На ее основе формируется информационная компетентность, которая как составляющая информационной культуры определяется преимущественно остальными ее компонентами (2-5).

Необходимость целенаправленного формирования предметной информационной культуры учащихся требует создания такой системы обучения, которая будет базироваться: на последовательном овладении школьниками языковыми нормами информационного обмена (т.е. формировании у них информационной грамотности); на формировании у учащихся знаний по предмету, на развитии системности их мышления и соответствующих подходов к организации собственной учебной деятельности, на совершенствовании информационной активности детей и на формировании у них представлений об информационной картине мира (т.е. на формировании информационной компетентности). Это есть основные направления развития предметной информационной культуры личности.

Обозначенная проблема и подходы к ее решению определили выбор темы исследования «Формирование предметной информационной грамотности и компетентности учащихся при обучении физике».

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Объект исследования: процесс обучения физике в средней общеобразовательной школе.

Предмет исследования: формирование предметной информационной культуры учащихся при обучении физике средствами комплексной (двухкомпонентной) образовательной среды: «учебная книга - электронные учебные издания».

Цель исследования: разработка методики и технологии формирования у учащихся предметной информационной культуры (грамотности и компетентности) при обучении физике.

Гипотеза исследования: процесс формирования предметной информационной культуры учащихся (их информационной грамотности и компетентности) при обучении физике будет эффективным, если:

1. методика обучения будет построена с учетом структуры предметной информационной культуры личности и будет предусматривать комплексное развитие составляющих ее компонентов;
2. организация учебной деятельности в двухкомпонентной среде будет обеспечиваться информационной базой, в состав которой входят источники «готовой» учебной информации, содержащие весь спектр учебных объектов {текст, рисунки, графики, таблицы, виртуальные динамические модели, видеосюжеты и др.}, и комплекс дидактических средств самостоятельного учения;
3. технология обучения будет базироваться на использовании обобщенных моделей знаний и способов деятельности, разработанных А.В. Усовой, Е.В. Оспенниковой.

В качестве критериев эффективности предложенной методики и технологии были приняты: 1) уровни развития информационной грамотности {начальная, базовая, профессиональная}; 2) уровни развития предметной информационной компетентности {начальный, средний, высший}.

Общая цель и гипотеза исследования определили содержание его конкретных задач:

1. Выполнить теоретико-методологический анализ проблемы исследования, изучить состояние ее решения в практике школьного обучения.
2. Уточнить содержание предметной информационной культуры учащихся, выявить дидактические условия, способствующие ее росту, и основные направления развития в процессе обучения физике.
3. Разработать методику формирования у учащихся обобщенных умений в работе с учебными объектами комплексной (двухкомпонентной) информационной среды при обучении физике.
4. Разработать технологию обучения в двухкомпонентной среде, направленную на формирование у учащихся предметной информационной грамотности и компетентности и описывающую процедурно-операционные модели деятельности учителя и учащегося; создать соответствующую данной технологии систему дидактических материалов для организации самостоятельной работы учащихся с источниками учебной информации по физике.
5. Провести педагогический эксперимент с целью проверки результативности разработанной методики и технологии обучения.

Для решения поставленных задач использовались эмпирические и теоретические методы исследования. Эмпирические методы включали в себя: анализ нормативных документов, определяющих содержание учебного процесса; изучение педагогического опыта; анализ системы источников информации, используемых в школьной практике, и дидактических средств обучения; изучение результатов опытно-экспериментальной работы по проблеме исследования в психологии, дидактике, теории и методике обучения физике; педагогическое наблюдение и констатирующий педагогический эксперимент. Теоретические методы включали: систематизацию педагогических фактов и их обобщение; анализ теоретических моделей обучения в психологии и дидактике, их объясняющего и прогностического потенциалов; выдвижение гипотез и теоретическое моделирование учебного процесса; использование положений теории и методики

обучения для проверки справедливости педагогической гипотезы в формирующем эксперименте.

АСАНБЕКОВА ГУЛМИРА САГАТОВНА

Алматы қаласы, «Б.Алтынсарин атындағы №159 гимназия» КММ-сі

Тарих және құқық пәндерінің мұғалімі, «Шебер педагог»

«ҚҰҚЫҚ НЕГІЗДЕРІ» ПӘНІ БОЙЫНША САБАҚТЫҢ НЕГІЗГІ ФОРМАЛАРЫ

Жүйелі оқу үрдісі туралы сөз болғанда, құқықтық оқытуды ұйымдастыру «безендірілген» сипат алады. Құқық сабағының түрлі базалық негіздерінде мамандар оқыту формаларының түрлерін салыстырмалы түрде анықтайды. Юридикалық материалдың мазмұнына қарай: жаңа материалды меңгерту сабағы, толықтыру немесе өткен материалды пысықтау сияқты түрлерін бөліп айтуға болады. Әдіс-тәсілдердің жүйесін негізге ала отырып, сабақтардың түрлері туралы айтқанда: кіріспе сабақ, -бақылау-пысықтау сабағы, дәріс-сабақ, семинар-сабақ, рөлдік ойындар т.б. сияқтыларын атауға болады. Мектепте білім берудің қазіргі заманғы жүйесі құқықтық мәселелерді оқытудың түрлі нұсқаларын қарастырады. Оның ішіндегі маңызды рөлді атқаратындар кіріктірілген және модульдік оқытулар болып табылады. Бірінші жағдайда, құқықтық мәселелер «Қоғамдық білім негіздері» курсының аумағында жүзеге асырылады. Басқа жағдайда оқушылар заңнаманың маңызды мәселеріне терең еніп, меңгеруге мүмкіндік ала алады.

Оқыту үрдісінде қолданылатын технологиялар. XX ғ соңындағы оқулықтарда төмендегідей мазмұндағы сұрақтар мен тапсырмаларды байқауға болады: «салыстыр», «неге», «неліктен», «қорытындысын шығар» немесе «мақсатын айқында». Мұндай жағдайда юридикалық мазмұндағы материалдар оқушылардың санасы арқылы «өтіп», жадында сақталады. Дегенмен, қазіргі заманғы құқықтық оқытудың бағыттары оқушылардың танымдық қызметтерін белсенді етуге ықпал етеді. «Біліп кел», «өз пікіріңді ұсын», «өз тұрғыңды негіздеп бер», «осы дау –жанжалдан шығудың алдын алу жақтарын таба отырып, бұл қылыққа баға бер», «мәселені шешуде өз нұсқанды ұсын» сияқты жаңа типті тапсырмалар пайда болды.

Қоғамдық өмірдің ағымы оқыту формаларының жан-жақты болуы мен оған өзгерістер енгізуді талап етіп отыр. Оқытудың жаңа қадамдарында сабақтардың белсенді және интерактивті түрлері басым бола бастады.

Драмалық-ойындар (көріністер қою, рөлдерді ойнау). Осындай ойындарды жалпы рөлдік деп атайды. Бұндай ойындар құқықтық

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

мәселелерді білу мен көзқарас бойынша оқытуға, өз пікірі мен көзқарасын ұстануға, даулы мәселелерде «қарама-қарсы жақты» терең түсінуге мүмкіндік береді.

Пікірталастық әдістер. Құқықтық білім беруде пікірталастық әдістер басты рөл атқарады. Пікірталас жансыз пәнді жанды етіп, бірыңғай құрастырылған параграфтарды қайталаудың орнына, өмірден алынған өзіндік мысалдарды келтіруге мүмкіндік бере отырып, қазіргі заманғы қоғамдағы адам құқықтарын пайдалану мен қолданудың өзекті жағдайларын көрсетіп бере алады. Пікірталастың өзі әдіс ретінде басты құқықтар мен бостандықтар ұстанымдарын қолдану қажеттілігіне көз жеткізеді. Ол өз пікірін еркін білдіру құқығы, азшылықтың пікірін ескеру, бір-біріне қарама-қарсы көзқарас қақтығыстарында төзімділік танытуға мүмкіндік береді.

Газетпен немесе бұқаралық ақпарат құралдары материалдарымен жұмыс. Демократиялық қоғамды бұқаралық ақпарат құралдарының кең желісіз көз алдымызға елестетуге болмайды. Газетпен жұмыс немесе интернет ресурстарымен жұмыс оқушылардың жүздесу біліктілігін дамытады.

Сұхбаттасу. Бұл- адам құқықтарын оқытуды күнделікті өмірмен байланыстыратын, оқушылардың әлеуметтік ой-өрісін кеңейтетін, түрлі адамдармен жүздесу біліктілігін дамытатын жақсы тәсіл.

Ақпаратты қабылдау. Бұл тәсіл ақпаратты түсіну мен меңгеруден басқа да түрінде қабылдауға үйретеді. Әдіс ой-қиялды кеңейтіп, көз алдыға елестетуден басқа бақылауды, таңдау мен логикалық тұрғыдан ойлауға ықпал етеді.

Казустарды оқыту. Құқықтық білім берудің ажырамас бөлігі, казустарды (жағдайлар) оқыту болып табылады. Бұл оқушылардан өзекті мәселелерді анализдеу мен олардың өздеріне қалыптасқан жағдайдан шығудың дұрыс жолын көрсету мен салыстырмалы түрде болса да қорытынды жасауды қалыптастырады.

Түрлендіру. Оқушылардың анализдеуге және көзқарастарын талдауға қадам жасауға түрлендіру жаттығулары көмектеседі. Оқушылар өздерінің алдарында тұрған баламалар алдында дұрыс таңдау жасауы тиіс. Мысалы, олар құқықбұзушылықты түрлендіру арқылы салмақтың неғұрлым одан да салмақтыраққа ауыстыруы мүмкін.

Жобалау техникасы. Бұл оқушыларға өз көзқарастарын белгілі бір құбылыстарға қатысты жобалауға, аяқталмаған ойды ары қарай жалғастыруға мүмкіндік береді. Мысалы, оқушыларға төмендегі берілген ұсыныстарды аяқтауға тапсырма беруге болады: «Мен Мәжіліс депутатына мыналарды ұсынар едім...», «Мен Президенттің былай істегенін қалар едім...», «Мен полицияны көргенде, маған мынандай ойлар келеді...».

Азаматтық форум. Бұл азаматтардың көкейінде жүрген өзекті мәселелерді бірлесіп шешіп, қабылдайтын, ашық қоғамдық диалогтың арқасында қол жеткізген жалпы тұрғыны таңдау мектебі.

Жұмыс дәптері. Бұл соңғы кезде құқық бойынша оқу әдебиетінің танымал жанрына айналды. Әр оқушыға арналған тапсырма материалдарды осылай атайды. Сабақта тақырыпты қарастыра отырып, оқушылар өздерінің білімін жеке тапсырмаларды шешу арқылы бекітеді.

«Құқық негіздері» пәні бойынша оқушылардың қол жеткізген нәтижесін бағалауда оқушылардың пән бойынша оқу жетістіктерін 12 баллдық жүйемен бағалап, оның деңгейлерін төмендегідей анықтауға болады:

1 балл- оқушылар құқықтың негізгі түсініктері мен ұғымдарын атауда дөрекі қателер жібереді.

2 балл- оқушылар құқықтық жүйе, құқық түсінігін айыра алады, алайда өз бетінше түсіндіріп бере алмайды.

3 балл- оқушылар оқу материалын оның арасындағы элементтердің байланысын түсінбей қателер жібереді. Көбіне өзінің қатесінің кейбір бөліктерін өзі түзей алады. Құқықтық тапсырмаларды орындауда дөрекі қателер жібереді (оқушының өзі құқықтың анықтамасын, заңдылық белгісін сипаттай алмайды).

4 балл – оқу материалының көп бөлігін сабақтастық пен жүйелілікті сақтай отыра, меңгеріп түсіне алады. Құқықтық ұғымдарға қарапайым түсініктер бере алады. Жеңіл тапсырмаларды орындай алады.

5 балл - оқушылар оқу материалының негізгі бөлігін меңгере алады. Берілген тапсырмаларды көрсетілген үлгі бойынша ғана орындайды.

6 балл - оқушылар теориялық материалдың негізгі мөлшерін онша дөрекі емес қателер жіберу арқылы сабақтастыра айта алады. Материалға қатысты қойылған мұғалімнің сұрағына өз бетімен нақты жауап бере алмайды.

7 балл - оқушылар теориялық материалдың барлық мөлшерін меңгере алады және оған мысалдар да келтіреді. Мұғалімнің жетегімен ғана нақты сұрақтарға жалпы жауап беріп, өз бетімен жауаптарды дәл құра алмайды.

8 балл - оқушылар оқытылып жатқан тақырыптардың тікелей және жанама көздерінен ақпараттарды өз бетінше қолданады. Күрделі емес құқықтық тапсырмаларды қажетті деңгейдегі теориялық білімдеріне сүйене отырып, орындайды.

9 балл - теориялық білімдерін шарты көрсетілген тапсырмаларды орындауда қолданады. Өз бетімен қателерді тауып түзете алады. Мемлекеттің құқықтық білім берудегі саясатын түсіне алады. Құқықтық сауатсыздықпен күрестің мақсатын айыра алады.

10 балл - оқушылар әр түрлі тақырыптардағы оқу материалынан құрастырылған тапсырмаларды орындауда теориялық білімдерін орнымен қолдана алады.

11 балл - оқушылар рефераттар жазу мен басқа да шығармашылық жұмыстарды, құқықтық жағдайларды шешуде негізгі құқықтық білімдерді толық қолдана отырып, әлеуметтік жобаларды құрастыра алады. Теориялық материалды жаңа жағдайларды шешуде қоғамдық пәндердің басқа бөлімдерден алған білімдерін қолдана алады.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

12 балл - оқушылар теориялық материалды анализдеу мен бағалауда шығармашылық қабілеттерін көрсете алады. Күрделі алдын ала шарты көрсетілмеген құқықтық есептер мен жағдайларды шеше алады. Өздері де өз бетінше есептерді шығарудың жаңа алгоритмін құра алады. Өздігінен білім көздерін тауып, өзінің қабілеттерін дамыту мен зерттеуге бағытталған жұмыстарды атқара алады.

Бұл баллдық жүйені мұғалім өз сабағында оқушылардың білімін тексеруде қолдана алады. 1-12 балл арасындағы критерийлер мен параметрлерді мұғалім өз бетінше өзгертіп, тәжірибесінде қолдана алады. Жоғарыда берілген баллды жиынтық бағаға ауыстыруға да болады. Мысалы, 12-10 балл- «5», 9-7 балл-«4», 6-4 балл-«3», ал 3-1 балл арасы төмен, ондай балл алған оқушымен мұғалім жеке жұмыс жасауы тиіс.

ТЕЛЕУЕВА ИНДИРА БАЙГАЗИНОВНА

«Алматы көпсалалы колледжі» КМҚК,

Өндірістік шебер оқытушысы, Алматы қаласы

ЖАСЫЛ ЭКОНОМИКА

1) білімділік	оқушылардың ынтасын арттыра отырып білімін тексеру
2) дамытушылық	жеке тұлғаны да дамыту , оқу материалдарының ең бастысын мазмұнын ажыратуға дағдыландыру
3) тәрбиелік	әдептілік ережесі бойынша сіңірген шығармашылық қабілеті мүмкіндігінше дамыған азаматтар тәрбиелеу

Сабақтың негізгі кезеңдері

Сабақтың құрылымы

1. Ұйымдастыру кезеңі - Оқушыларды түгендеу, сабаққа дайындығын тексеру, кабинет тазалығын қадағалау;

2. Өткен тақырып бойынша студенттердің білімін тексеру.

3. Жаңа тақырыпты түсіндіру.

Жасыл экономика – бұл адам өмірінің ұдайы өндірісіне қажетті табиғи негізді бұзбайтын, биосфераның шаруашылық сыйымдылығы шеңберінде дамитын экономика. Сонымен бірге жасыл экономика халықтың жоғары тұрмыс деңгейі мен табиғи ресурстарды ұтымды пайдаланумен сипатталатын экономика болып табылады. Бұл экономикалық модель 21

ғасырдағы елдердің тұрақты дамуын қамтамасыз ететін маңызды құралдардың бірі ретінде танылып отыр.

Өткізілген «РИО + 20» Саммитінен кейін қазақстандық қоғамның күші «жасыл» экономикаға ауысу бойынша стратегияны іске асыруға бағытталған. Н.Ә.Назарбаевтың бастамасы бойынша «Жасыл» экономикаға ауысу бойынша тұжырымдама әзірленді. Тұжырымдамада бірінші кезекте басты түрде экономиканың белгілі бір салаларын реформалауға бағытталған басым міндеттер тізбесі ұсынылды.

«Жасыл» экономикаға ауысу аясында:

қорлардың тиімділігін арттыру;

Қазақстандық инфрақұрылымды жетілдіру;

халықтың әл-ауқатын жақсарту болжанады;

Тұжырымдаманы іске асыру үш кезеңде жоспарланады:

бірінші кезең - 2013–2020 жж. – қорларды пайдалануды оңтайландыру және табиғат пайдалану қызметінің тиімділігі арттыру, сондай-ақ, «жасыл» инфрақұрылымды құру;

екінші кезең - 2020–2030 жж. – табиғи қорларды тиімді пайдалану, жоғары технологиялар базасында жаңартылатын энергетиканы енгізу;

үшінші кезең - 2030–2050 жж. – олардың жаңартылуы жағдайында негізіне табиғи қорларды пайдалану қойылған, ұлттық экономиканың «үшінші өнеркәсіптік революция» қағидаттарына ауысуы.

«Жасыл» экономиканы дамытудың жеті негізгі бағыттары

Бірінші бағыт - жаңартылатын энергия көздерін енгізу.

Пайдалы қазбаларды ары қарай сақтау туралы мәселе орасан ауқымға ие болады. Біздің мемлекет табиғи қорлары өте бай ел ретінде танылған. Мұнай, газ – бүкіл дүние жүзінде ең ірі энергетикалық қорлардың бірі ретінде сыныпталады, бірақ тіпті олардың өзі уақыты келгенде сарқылады, демек өмір үшін жаңа ресурстар табу қажет. Бұл ретте Қазақстанның жақсы экожүйеге, жер қыртысына және орманға ие болуы айғағы басқа елдер алдындағы өзінің ұстанымын айтарлықтай арттырады.

Екінші бағыт – тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығындағы энергия тиімділігі.[

Қалалық тұрғын үй қорының маңызды бөлігі кеңестік дәуірден кейінгі уақытта салынғандықтан, тұрғын үй кешендерінің көпшілігі тиімсіз жылу изоляциялық құрылымдармен және жылумен қамтамасыз ету жүйелерімен жабдықталған, ол маңызды жылу шығындарына алып келеді. Қазіргі уақытта Қазақстанда жылумен қамтамасыз ету аспаптарының жұмысының істен шығуы саласындағы іс-шараларды жүзеге асыратын энергия сервистік компаниялары әрекет етеді.

Үшінші бағыт – ауыл шаруашылығындағы органикалық егін шаруашылығы

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Бірінші кезекте бағыттың аталмыш түрі әр түрлі азық қоспаларынан, синтетикалық тыңайту өнімдерінен (пестицидтерден) бас тартуды қарастырады. Дақылдық өсімдіктердің шығымдылығын, өсуін қамтамасыз ету үшін органикалық тыңайтқыштарды пайдалану туралы сөз болып отыр. Ауыл шаруашылығын «көгалдандыру» табиғи қорларға зиян келтірместен, халыққа азық-түлікті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Қазақстан мынадай бағыттар бойынша әрекет етуді жоспарлайды:

жердің құнарлылығын басқару;

суды тиімді пайдалану;

өсімдіктер және жануарлар денсаулығын басқару;

фермаларды механикаландыру.

Төртінші бағыт – қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру Қалдықтарды басқару мәселесі ерекше танымалдылыққа ие болды. Лас көшелер, үйінділер және қандай да бір болып жатқанға бақылаудың жоқтығын жиі кездестіресіз. . Қалыптасқан жағдайларға байланысты қалдықтарды өндірістік өнімнің қайталама өнімі ретінде пайдалану ұсынылған. Осылайша, мысалы қатты тұрмыстық қалдықтарды кешенді қайта өңдеу және балама отынды алу технологиясы Алматыда іске асырылуда.

Бесінші бағыт – су қорларын басқару жүйелерін жетілдіру. Су адамзаттың өмір сүруін және экожүйелердің тұтастығын қамтамасыз етудің шешуші табиғи құрылымы болып қала береді. Осыған байланысты су қорларын тиімді пайдалану орасан ауқымға ие болатын мәселе болып қала береді.

Алтыншы бағыт – «таза» көлікті дамыту

Қазақстандағы тасымалдардың көпшілігі дизелде/бензинде жүргізіледі. Қазіргі уақытта тасымалдардың басым бөлігі бензин (дизель) негізінде жүзеге асырылады. Бірінші кезекте бұл парник газдарының жоғары шығарындыларына жағдай жасайды.

Жетінші бағыт – экожүйелерді сақтау және тиімді басқару

Осы бағыттағы қызмет басты түрде біздің елдің бірегей табиғат байлығын сақтауға бағытталған.

4. Жаңа білімді бекіту, қолдану

5. Үй тапсырмасын беру

6. Сабақты қорытындылау, студенттерді бағалау. Кері байланыс - (не үйрендім, не қиын болды, сұрақ). Бағалау парақшаларын тарату .Бағалау парақшасы мен бағалау шкаласын тарату. Өзін өзі топпен бағалайды

ЛИ АЛИСИЯ НИКОЛАЕВНА

Орталықазия техника экономикалық колледжі, Алматы қ.

МЕТОДЫ И ПРИЁМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

В своём докладе я хочу представить новые подходы к организации взаимодействия учителя и учащихся на уроках русского языка и литературы.

Основными целями данной работы являются:

- 1) сформировать у педагогов представление о современных методах и приёмах обучения как о способе воздействия преподавателя на обучающихся, с одной стороны, и совокупности форм и методов предъявления учебной информации – с другой;
- 2) обеспечить совершенствование профессиональных умений учителей русского языка и литературы;
- 3) развить творческое отношение учителей к технологизации учебного процесса, основанной на высокой методологической культуре.

В основе современного образования лежит активность и учителя, и, что не менее важно, ученика. Именно этой цели - воспитанию творческой, активной личности, умеющей учиться, совершенствоваться самостоятельно, и подчиняются основные задачи современного образования. Сегодня, к сожалению, господствуют методы внешних побуждений - отметка, похвала, наказание. Но действительная мотивация будет иметь место только тогда, когда обучаемые будут стремиться в школу, в колледж где им хорошо, содержательно, интересно.

Положительно изменить многое в отношении обучаемых к учению может творческий подход учителей к подготовке и проведению уроков. В целях активизации учащихся, развития интереса, побуждения их к приобретению знаний - учителю необходимо вводить в практику работы общеобразовательных заведений занимательные разновидности уроков, создавая в итоге авторские - нетрадиционные уроки. Нетрадиционный урок не только может, но и должен быть использован на уроках русского языка и литературы. Для того, чтобы поддерживать в течение урока внимание детей, необходима организация активной и интересной мыслительной деятельности. Нестандартные формы и методы обучения позволят обеспечить занимательность занятий, учесть индивидуальные особенности группы, использовать содержание учебного материала, активизировать познавательную деятельность, отыскать резервы времени, наладить процесс сотрудничества учителя и ученика. Нестандартные уроки воспитывают общую культуру и культуру мнений, умение грамотно вырабатывать собственную активную, высоконравственную позицию.

Нестандартные уроки - это всегда уроки- праздники, когда активны все обучающиеся, когда каждый имеет возможность проявить себя и когда класс становится коллективом. Необходимо как можно чаще использовать на уроках нестандартные задания, нестандартный раздаточный материал и наглядность. Нестандартные задания нередко представляют собой проблемные ситуации, вызывающие у учащихся затруднение, путь преодоления которого следует искать творчески. При планировании нестандартных заданий учителю необходимо учитывать 4 уровня проявления активности

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

учащихся: а) нулевой; б) относительно- активный; в) исполнительно- активный; г) творческий. Ведь иногда на уроках мы даём интересное задание, а для значительной части ребят оно бывает недоступно. Интерес мгновенно пропадает. Развитие навыка самостоятельного поиска информации обучающимся формирует его информационную компетентность.

Главное, чтобы ребятам на уроке было некогда скучать, чтобы им хотелось работать, учиться, а ведь для этого важны и ситуация успеха, которую, как правило, создают нестандартные уроки или элементы уроков, и самостоятельность, к которой учащиеся приучаются на таких уроках, и творческое отношение к родному языку, которое воспитывается только на творческих уроках.

Группы нестандартных уроков

1. Уроки в форме соревнования и игр: конкурс, турнир, эстафета, дуэль, КВН, деловая игра, ролевая игра, кроссворд, викторина и т.д.
2. Уроки, основанные на формах, жанрах и методах работы, известных в общественной практике: исследование, изобретательство, анализ первоисточников, комментарии, интервью, репортаж, рецензия.
3. Уроки, основанные на нетрадиционной организации учебного материала: урок мудрости, откровение.
4. Уроки, напоминающие публичные формы общения: пресс- конференция, аукцион, бенефис, митинг, дискуссия, панорама, телепередача, телемост, рапорт, диалог, «живая газета», устный журнал.
5. Уроки, опирающиеся на фантазию: урок- сказка, урок- сюрприз.
6. Уроки, основанные на имитации деятельности учреждений и организаций: суд, следствие, трибунал, цирк, патентное бюро, учёный Совет.
7. Перенесённые в рамках урока традиционные формы внеклассной работы: КВН, «следствие ведут знатоки», утренняя гимнастика, спектакль, концерт, инсценировка художественного произведения, диспут, «посиделки», «клуб знатоков».
8. Трансформация традиционных способов организации урока: лекция- парадокс, парный опрос, экспресс- опрос, урок- зачёт (защита оценки), урок- консультация, защита читательского формуляра, телеурок без телевидения.

Каждый тип урока имеет свою мотивацию, время, место и форму проведения, соотносится с содержанием, уровнем сложности изучаемого материала, реализуется в особой атмосфере взаимопонимания и доверия, в особо оформленном классе и т.д..

Испокон веков считается, что учитель должен объяснить, а ученики - понять, выучить и ответить. Методика же развивающего обучения направлена как раз на активизацию процесса обучения, как со стороны учителя, так и со стороны ученика. Но, в первую очередь, активизация обучения может быть осуществлена только при условии активной творческой деятельности именно учителя. Чтобы научить детей размышлять, анализировать, сопоставлять, изобретать и делать большие, или маленькие открытия, учитель сам должен быть творческим человеком, изобретать новые формы и методы работы на уроке, быть увлечённым своим предметом и любящим его.

За последние годы, к сожалению, у учащихся наблюдается резкое снижение интереса к урокам русского языка, нежелание детей расширять свой кругозор, повышать грамотность и культуру речи. Как возродить любовь к языку, как заставить работать на уроках даже самых нерадивых школьников? В настоящее время важнейшей проблемой, волнующей всех педагогов является повышение эффективности урока русского языка как основной формы обучения и воспитания учащихся. Десять тысяч уроков - вот, сколько приходится на долю школьников за год учёбы. И если все они будут проведены в одной и той же

форме, то это будет утомительно, однообразно и для ученика, и для учителя, а значит, уроки будут не результативны. Не принуждать к учению, а пробуждать интерес, тягу постоянному получению знаний- задача учителя.

Отличительной особенностью учебно- ролевых уроков является то, что их психологическую основу составляет механизм воображения; обучающиеся и преподаватель представляют себя в определённых ролях и оказываются в заданной ситуации совместно решающими соответствующую задачу. Учебно- ролевые игры бывают нескольких видов: с пониманием и принятием обучающимися ролевых функций (масок), деловых игр. Идея ролевых функций может быть заимствована из театрального спектакля, кинофильма, известного рассказа и др. Роли схематизированы и во многом символичны.

Следует заметить, что обучающий и развивающий эффект таких уроков- инсценировок невысок. Такие уроки творческие в большей степени по форме, чем по содержанию. А поэтому на содержательную сторону следует обратить более пристальное внимание. Отличительной особенностью уроков, на которых используется сказочный сюжет, сцены из реальной жизни является то, что привлекаются к учебным сказочные персонажи, присутствуют элементы реальной действительности. Значительное развитие учебно - ролевые игры получили в связи с изучением нового учебного материала.

Деловые игры, также построены на проигрывании ролей, но только не художественных, а в большей степени творческих, профессиональных (функциональных). Психологически моделируются, воспроизводятся с необходимыми взаимодействиями (применительно к требованиям учебной деятельности) условия профессиональной деятельности. Возникает вопрос, могут ли такие игры использоваться на уроках русского языка, где, как известно, формируются лишь основательные умения и навыки. Да, могут, но ограниченно. Главной предпосылкой успеха служит продуманный выбор моделируемой профессиональной деятельности.

Излюбленной формой урока студентов остается **урок-игра**. Отличительной особенностью учебно-ролевых уроков является то, что их психологическую основу составляет механизм воображения: ребята представляют себя в определенных ролях, оказываются в заданной ситуации, совместно решают поставленную задачу. Приняв за основу соответствующий механизм, можно оживить даже самый сложный материал. В чем же успех такого урока? В его необычности (использование фантастического сюжета, приглашение любимых героев), и в доступности изложения материала, и в использовании яркой наглядности, презентации. Ведь ребятам надоедает «зубрить» из урока в урок материал учебника. Особенно длительной подготовки такие уроки, как правило, не требуют. Но прежде, чем приступить к проведению интегрированного урока учителю нужно тщательно продумать и сопоставить темы двух разных дисциплин, наметить этапы перехода одного урока в другой и их сочетаемость. К примеру, проводя урок по русскому языку, обсуждая тему: «Культура речи и языковые нормы», я провела его, инсценируя зал суда. Где были судья, адвокат, государственный обвинитель, подсудимый(в лице студента, требующий заменить преподавателя русского языка и литературы, т.к., как ему кажется, она виновата в том, что с ним перестают общаться бывшие однокурсники, обвиняемая(в лице преподавателя русского языка и литературы, запрещающая выражаться на переменах, в быту нецензурными словами, отстаивая свою точку зрения, тактично обосновывала неправоту истца, приводя цитаты, афоризмы великих русских писателей и поэтов). Урок прошёл необычно, интересно. Каждый из присутствующих имел возможность высказать своё мнение. Презентация только доказала правильность мнения о вреде мата, раскрыла красоту, певучесть, выразительность великого и могучего русского языка.

Большое значение для раскрытия творческого потенциала обучающегося имеют и нетрадиционные формы домашнего задания, которые призваны, с одной стороны,

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

закрепляют умения и навыки, полученные на уроке, а с другой стороны, позволяют учащемуся проявить самостоятельность, самому найти решение нестандартного вопроса, задания.

Таким образом, эффективность учебного процесса во многом зависит от умения преподавателя правильно организовать урок и грамотно найти ту или иную форму проведения занятия.

Как известно, целью обучения в образовании является формирование межкультурной компетенции обучающихся, которая реализуется в способности к речевому общению. Залогом успешной речевой активности обучающихся являются нетрадиционные формы уроков, в ходе которых обучающиеся расширяют знания, что позволяет им принимать активное участие в обсуждении.

Нетрадиционные формы проведения уроков дают возможность не только поднять интерес обучающихся к изучаемому предмету, но и развивать их творческую самостоятельность, обучать работе с различными источниками знаний. Такие формы проведения занятий «снимают» традиционность урока, оживляют мысль. Однако необходимо отметить, что слишком частое обращение к подобным формам организации учебного процесса нецелесообразно, т.к. нетрадиционное может быстро стать традиционным, что приведёт к падению у обучающихся интереса к предмету.

При всем многообразии и эффективности нетрадиционных уроков использовать их часто нельзя по целому ряду причин. Но ведь так хочется, чтобы каждый урок был особенный, со своей «изюминкой». Поэтому можно прибегнуть к нестандартным, творческим элементам отдельного традиционного урока. Главное, чтобы обучающимся на уроке некогда было скучать, чтобы им хотелось работать, учиться, а ведь для этого важны и ситуация успеха, которую, как правило, создают нестандартные уроки или элементы уроков, и самостоятельность, к которой ребята приучаются на таких уроках, и творческое отношение к родному языку, которое воспитывается только на творческих уроках. Успешность любой педагогической технологии зависит от личности учителя и психологически грамотной направленности его педагогической деятельности.

КАСЕНОВА АЙНУР КАДЫРАХМЕТОВНА

*Алматы облысы, Іле ауданы, Ащыбулақ округі,
М.Тумебай ауылы, № 20 орта мектеп*

ECOLOGY AND THE ENVIRONMENT

Цель урока: проверить знания учащихся по этой теме, знания лексики, умения использовать ее при обсуждении проблем, умения выражать свое мнение, помочь учащимся выяснить экологические проблемы, возможности их решения, умения разрабатывать проекты по выполнению акции, связанной с защитой природы, воспитывать бережное отношение к природе.

Ход урока:

I. Организация урока

II. Ход урока

Part I- discussing problems of the environment

Teacher: Dear friends! We got together to speak about our planet Earth, about the Environment, its problems and life of people in modern conditions. We live in the planet Earth. It's so big and so fragile.

I think we can discuss ecological problems and try to solve some of them. One life is connected with environment. Tell me what does it mean?

Pupil: The environment is air, water and land in which people, animals and plants live.

Teacher: Nowadays the environment has a lot of problems. What are the most serious environmental problems?

Pupils: 1) pollution in many forms
2) destruction of wild life and countryside beauty
3) shortage of natural resources
4) noise from cars, buses, planes.....
5) bad health of generation

Teacher: Let's talk about pollution. What is pollution?

Pupils: Pollution is making water, atmosphere, land dirty and dangerous for people and animals to live in.

Teacher: What pollution is more dangerous for people?

Pupils: Water pollution, air pollution and land pollution.

Water pollution

Oceans cover more than 70% of the Earth's surface. There is no ocean which isn't used as a dump. The Pacific Ocean, especially, has suffered, from nuclear pollution because the French Government tests nuclear weapons there. Many seas are used for dumping industrial and nuclear waste. Britain alone dumps 250,000 tons of industrial waste straight into the North sea. This poisons and kills fish and sea animals.

Many rivers and lakes are poisoned too. Fish and reptiles can't live in them. In such places all the birds leave their habitats and many plants die too. It happens so because factories and plants produce a lot of waste and pour it into rivers. So they poison the water. Factories use clean water. After the water is used it becomes poison which goes back into rivers, lakes and seas.

Water is one of the most important source in the Earth. People can't live without water only three days. The drinkable water is only 3% in the world water stock. Almost all drinkable water is in ice, on the tops of mountains or deeply inside the Earth. Only 1% of drinkable water is accessible. Many regions have water crisis. People pollute water themselves. It is a global problem. 80% of all diseases are the result of using polluted water. Such pollution kills 25 million people a year.

Main problems of water pollution:

- 1) using as a dump
- 2) testing nuclear weapons
- 3) using for dumping industrial and nuclear waste

- 4) rivers and lakes are poisoned
- 5) fish are poisoned too
- 6) rivers and lakes become dry because of rising temperature
- 7) rivers,lakes,seas and oceans are polluted with oil

What can we do to make water clean and protect it?

- not to pour waste into rivers and lakes
- not use seas and oceans for transporting oil
- we need good filters,cleaners of water at the factories and plants
- not to build factories and plants on the banks and coasts
- to save water (to turn off water if you needn't)

AIR POLLUTION

Air pollution is the result of man's use of chemicals. One form of air pollution is acid rains. Acid rains results from the release into the atmosphere of sulfur oxide and nitrogen oxide. Electrical plants, industrial boilers and automobiles are among chief sources of these emissions. Acid rains are killing vast forests in Canada, the United States, and central and northern Europe.

One of the important air pollution is the holes in the ozone layer. Normally the ozone layer in atmosphere protects us from ultraviolet radiation, but if there are holes in the ozone layer ultraviolet radiation can get to the Earth. Such radiation can cause skin cancer.

The most dangerous pollution is nuclear pollution. The results of it accidents at nuclear power stations. Its effect is terrible. Why people build nuclear stations? Because natural resources are exhausted and now there is a shortage of metals, different kinds of fuel. Nuclear power stations can go wrong and cause nuclear pollution. It happened in Windscale in Britain, in Chernobyl in Russia. The accident at Chernobyl was happened on the 26th of April, 1986. It was the most terrible accident in history. More 30000 people died from it. The level of cancer diseases increased. The nature was dead in radius of 50 kilometres. Scientists say there will not life there for many years else.

Awful harm is caused to our home and health by nuclear tests and atom bombs. It kills the environment.

There are many kinds of transport in our cities and countries. Going out gas harm our health. The scientist think about others kinds of fuel, for example using the solar batteries.

Main problems of air pollution:

- 1) pollution from cars and buses in the cities
- 2) the holes in ozone layers
- 3) ultraviolet radiation from the sun. It can cause skin cancer.
- 4) smog in the town and cities from factories and plants
- 5) greenhouse effect because of the rising temperature

- 6) acid rains which damage plants and people's lives
- 7) pollution and poisoning from atomic bombs, nuclear power stations
- 8) burning rubbish and leaves
- 9) fires in the forests

What can we do to make air clean?

- we need good filters at nuclear power stations, at factories and plants
- we need good filters in cars and buses
- limit using and testing nuclear weapons and atomic bombs
- not to burn leaves, use them for fertilizer
- burn rubbish, litter far from habitats of people and animals
- recycle rubbish
- plant trees for cleaning air
- not to make fire in forests
- not to cut down trees

LAND POLLUTION

Our planet is rich in beautiful nature and different resources. But people changed the Earth in pile of rubbish. You can see litter and rubbish everywhere: in the streets, on the ground, on mountains, in rivers and so on. Our planet is a beautiful place and we must not spoil it.

People buy drinks in plastic bottles, then they throw them on the ground. If you throw this bottle, it will still litter the earth forever. These bottles can't be recycled and plastic won't even degrade.

Many people like to rest in the country. And what do they leave after themselves? A lot of litter: paper, bags, bottles, waste of food, cans. They cut wild flowers, they put the grass. Many wild species have disappeared and many are standing on the brink.

For making newspapers and magazines are used 500000 trees a year. But they grow very slowly. People must plant more trees and save paper.

Dumps are great problems nowadays. There are not enough litter bins in the streets and near houses. People throw away the garbage on the ground. It has disgusting smell and spoils view of this place.

Main problems of land pollution

- 1) a lot of dumps
- 2) litter in the street and on the ground
- 3) shortage of natural resources
- 4) destroying wild nature (plants and animals)
- 5) poisoned land from radiation waste

What can we do to keep land clean?

- not to throw litter on the ground

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

- recycle litter
- put the gabage into litter bins
- plant more trees, flowers and others plants
- not to pick up the wild flowers
- save papers
- not to cut down trees
- recycle glass bottles,aluminium cans and cartoon packets

Teacher: now we have discussed main problems of pollution. Polluted environment destroys ecology. What is ecology?

Ecology is the balance between plants,animals,people and their environment.

Ecology is a science about nature and relations of man with it.

As you see, a man is a part of the environment. The environment influences on man, his life, his health and his habitat. But and a man influences on the environment. We must protect our planet and we must do something for it.

PART II – making project

Now I offer to make the real project. It should contain the specific actions for cleaning or improving ecological situation in certain place.

PROJECT

Subject	Problems	Aim of action	Who	Pre-work	Main actions	Motto

PART III - protecting the project

Teacher: Today we've tried to solve a part of great environmental problems.If people want to survive they must think about it today and must solve these problems quickly. English writer John Galsworthy said: “ If you don't think about the future you'll not have it.”

ШАЯНБАЙ ҮМІТҚАН АЙТҚАЛИҚЫЗЫ

ШҚО Абай ауданы Арқат ауылы,

С.Бекбосынов атындағы орта мектебі КММ

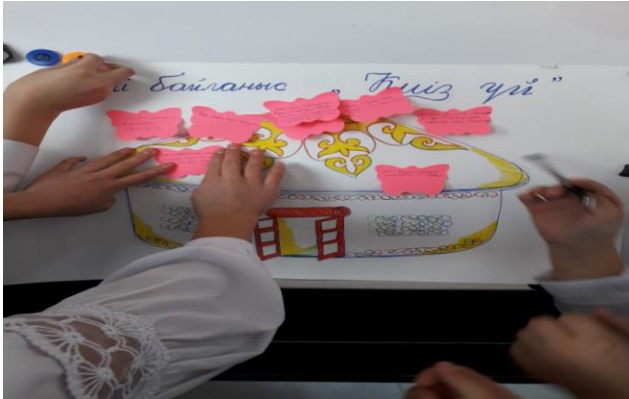
РАЦИОНАЛ САНДАРҒА АМАЛДАР ҚОЛДАНУ

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: 6.2.А Рационал сандарға амалдар қолдану. Мектеп: «С. Бекбосынов атындағы орта мектебі» КММ Мұғалімнің аты-жөні: Шаянбай Үмітқан Айтқалиқызы Күні: 12.12.2019 Пәні : математика Сынып: 6 Сабақ түрі: қайталау сабағы Қатысқандар: Қатыспағандар:		
Сабақтың тақырыбы	Рационал сандарға амалдар қолдану .	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	6.1.2.22 Рационал сандарға арифметикалық амалдар орындау.	
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар Рационал сандарды қосу, азайту, көбейту, бөлу амалдарын орындайды. Оқушылардың басым бөлігі: Рационал сандарды қосу, азайту, көбейту, бөлу амалдарын өрнектің мәнін табуда, мәтін есептерді шешуде қолдана алады. Рационал сандарды салыстыра алады. Тақырып аясында берілген есептерді шығара алады, яғни теориялық алған білімін практикада қолдана алады. Кейбір оқушылар: Бірнеше есе көп, бірнеше есе аз ұғымдарын мәтін есептерін шешуде қолдана алады .	
Ойлау дағдыларының деңгейі мен бағалау критерийі	Дағды деңгейі	Бағалау критерийі
	Білу Түсіну Қолдану	Рационал сандарды біледі, түсінеді, ажырата алады. Рационал сандарды қосу, азайту, көбейту, бөлу амалдарын өрнектің мәнін табуда, пропорцияның белгісіз үшесін табуда, практикалық есептерді шешуде қолдана алады.
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты лексика мен терминология: Үлес, жай бөлшек, бөлшектің алымы, бөлшектің бөлімі, бөлшек сызығы, жартысы, ширегі, сегізден бірі (т.с.с) Рационал сандар, бүтін сандар, натурал сандар, үлкен, кіші, тең, есе артық, пропорция. Диалогқа, жазылымға қажетті тіркестер: Жай бөлшектің бөлімі бүтіннің қанша....., ал алымы..... Жай бөлшектің жазылуындағы бөлшек сызығы..... Екі теріс санның бөліндісі..., екі теріс санның көбейтіндісі... Таңбалары әр түрлі екі санның көбейтіндісі..., таңбалары әр түрлі екі санның бөліндісі...	

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Құндылықтарға баулу	Ұлы Абай шығармашылығын танып білуге,өмірде қолдана білуге үйрету. Табиғатты,қоршаған ортаны сүйуге,қорғауға тәрбиелеу, эстетикалық, танымдық қабілетін дамыту.	
Пәнаралық байланыс	Әдебиет, геометрия,жаратылыстану	
АКТ қолдану дағдылары	Интерактивті тақта, интернет ресурстары https://learningapps.org/ (сайттар, , есептер), таратпа материалдар.	
Алдыңғы білім	Рационал сандарды бөлу.	
Қолданылатын модульдер	Сын тұрғысынан ойлау,АКТ-ны қолдану,жас ерекшелдамлігіне сәйкес оқыту	
Қолданылатын әдіс-тәсілдер	«Топтас,жұптас,ойлан,ой-бөліс», «Кім жылдам» ойыны, деңгейлік тапсырмалары,сергіту жаттығулары,практикалық жұмыс,шығармашылық ізденіс	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы (7 мин)	I.Ұйымдастыру кезеңі. Сәлемдесу.Психологиялық ахуал тұғызу.Шеңбер жасап: «Дөңгелене тұрамыз, Керегені құрамыз. Уық болып иіліп, Шаңыраққа киіліп, Қазақ үйді құрамыз» Топқа бөлу. Алма ағашындағы алмаларды алу арқылы екі топқа :ондық бөлшек және жай бөлшектер топтарына бөліну 1)Үй тапсырмасын тексеру.Жұптық жұмыс. $(-2,9:25+0,26)*(-100)= -14,4$ $(-12- 3,7:(- 0,4))*(-1,6) = 4,4$ $(-41:0,25+162,8):(-0,06)= 20$ $(-20,5)*(1821-73:0,4) =82$ Бағалау: Басбармақ әдісі 2) «Білгенге маржан» Эйлер –Венн диаграмасы бойынша қайталау Топтық жұмыс.Берілген сандарды орналастыр. Дескриптор: -натурал сандарды анықтайды -бүтін сандарды анықтайды - рационал сандарды анықтайды; 3-балдық жүйемен бағалау. 3) Шығармашылық ізденіс: «Графикалық органайзер» әдісі бойынша тапсырманы орындау	Шаттық шеңбері
Сабақтың ортасы (25мин)		Интерактивті тақта
		Слайд
	Тапсырмалар жазылған кеспе қағаздар	
		
	Слайд	
	Тапсырмалар	

	топтық жұмыс Постер қорғау «Ойлан- жұптас – бөліс» әдісі арқылы оқушылар топтық білімді жинақтау, ынтымақтаса жұмыс жасай отырып өз ойларын еркін, дәлелді түрде жеткізе білуге ықпал ету мақсатында топта тапсырманы орындайды. Оқушыларға сұрақ : Қазіргі қыс мезгіл уақытында қарды тоқтату үшін қандай ағаш егу тиімді? Осы тапсырманы шешу барысында жауабын таба аласыңдар. Дескриптор: - рационал сандарды көбейтеді; - жауабына қарай жасырын сөзді құрастырады, жазады. Бағалау: 3- баллдық жүйе Саралау: диалог, бағалау Оқушыларды келер жылы мемлекетіміздің ұлы Абайға-175 жыл атап өтетініне назар аудару ,осыған байланысты Абай шығармашылығынан жыл мезгілдеріне арналған өлеңдерінен үзінді оқып беру сұралады. 4) «Ғылым таппай мақтанба» Деңгейлік тапсырмалар(Жекелеме жұмыс) А-деңгей Есепте: $-\frac{4}{15} : (-\frac{3}{16})$ Дескриптор: -екі теріс рационал сандарды бөледі; В-деңгей Есепте: 1) $-\frac{3}{5} * \frac{10}{9}$ 2)- $2\frac{1}{2} : (-1\frac{1}{4})$ Дескриптор: -таңбалары әртүрлі рационал сандарды көбейтеді; - бұрыс бөлшекке айналдырып екі теріс сандарды бөледі; С-деңгей Пропорцияның белгісіз мүшесін табындар: $\frac{x}{-405} = \frac{-3}{0,5}$ Бағалау критерийлері: - Пропорцияның негізгі қасиетін қолданады және - пропорцияның белгісіз мүшесін табады; Дескриптор: -ad=bc түріне келтіреді;	жазылған кеспе қағаздар Тапсырмалар жазылған кеспе қағаздар Интерактивтік тақта Оқушылар орнынан тұрып сергіту тапсырмасын орындайды Домбра,теннис ракеткасы,жемістер,өлшеу құралдары Интерактивтік тақта https://learningapps.or
--	--	---

Сабақтың соңы 5-8 мин	-теңдеуден белгісіз мүшесін таба Бағалау: 3- баллдық жүйе 5) Сергіту сәті«<i>Ауада жазу</i>». Мақсаты: Ұзақ отырған адамның денесін ширату. Баспен,көзбен,бір қолмен,екі қолмен,аяқпен 1,2,3,4,5 сандарын жазу. 5)Практикалық жұмыс :1-топқа Домбра ұзындығы теннис ракеткасынан неше есе артық? 2- топқа: Банан салмағы құрма салмағынан неше есе артық?Топтық жұмыс. Дескриптор: -жекелеме өлшеу жұмыстарын жүргізеді; -үлкен шаманың кіші шамаға бөледі. Бағалау:Басбармақ 6)Кім жылдам? Интерактивтік тапсырма Рационал сандарды салыстыру Электронды-интерактивтік тапсырмалар. https://learningapps.org/ Дескриптор: - жай бөлшектерді салыстырады; - аралас сандарды салыстырады -таңбалары әр түрлі рационал сандарды салыстырады -таңбалары бірдей рационал сандарды салыстырады Бағалау: 3-балдық жүйе Саралау: диалог, бағалау Үйге тапсырма №668 Қорытынды . Кері байланыс: «Киіз үй» Шаңырақ- Бүгінгі мен өзіме не алдым? Кереге-Әлі де да үйренгім келеді...	g/
----------------------------------	--	-----------

	Есік-Маған қажеті жоқ... Қалыптастырушы бағалау арқылы оқушыларды ынталандыру, жетелеу, ой-қозғау мақсатында «Бас бармақ», «3-балдық жүйе», топ мүшелерінің және жұптық жұмыста өзара бағалау жүргізу Белсенді оқу әдістері оқушыларды ынталандырылады, сабаққа деген құлшынысы мен қызығушылығы байқалады. Сабақ мақсаттарына сай және оқушылардың қажеттіктерін қанағаттандыратындай тапсырмаларға құрылған. Барлық оқушылар өз деңгейінде тапсырмаларды орындай алады. Ал орындай алмаған тапсырмаларды топ ішінде талқылап түсіндіреді. Әр тапсырмаға жеткілікті уақыт берілген. Тапсырмаларды дұрыс орындау үшін әрбір тапсырмаларға дескрипторлар берілген. Дескрипторларға қарап оқушы есеп шығаруды алгоритммен жүзеге асырады. Сондай-ақ дескриптормен өзара бағалау да жүргізеді.	
Саралау – Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз басқаларға қарағанда қабілетті оқушыларға қандай тапсырмалар бересіз? Топтағы жұмыс барысында саралау жұмысы «Диалог және қолдау көрсету» , «Жіктеу» «Қарқын» тәсілдерін қолдану жоспарланды.		Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау Топтың ережелерін сақтау. Оқушыларды топтастыру кезінде денсаулықтарына көңіл бөлу. Сабақта сергіту жаттығулары мен белсенді жұмыс түрлерін орындағанда ережені сақтап, қауіпсіздікті ескеру

СЕКСЕНБАЕВА САУЛЕ КЕНЖЕГАЛИЕВНА

*Семей қаласы, «Шәкәрім атындағы үштілде
оқытатын көпбейінді гимназия» КММ*

ЖАҢАРТЫЛҒАН БАҒДАРЛАМА - БІЛІМ БЕРУДІҢ ЖАҢА МАЗМҰНЫ

Білім саласының даму көшінен қалмай ілгерілеу басты мақсатымыз. Қазіргі заман талабына сай болашақ ұрпақтың оқып білім алуын еліміз бірінші орынға қойып отыр. Тәуелсіз елдің негізгі тірегі - білімді ұрпақ. Қазіргі таңда білімдінің алға түсіп, бәйгеден озып келетін заманы енді туды.

Мемлекет болашағының кепілі- жастарға білім мен тәрбие беру мәселесінен өткір мәселе жоқ екені белгілі. Қазақтың кемел талантты ұлы ұстазы

Ахмет Байтұрсынов: «Елді түзетуді бала оқыту ісін түзетуден бастау керек», - деген. Қазақстан Республикасының білім беру реформаларының негізгі мақсаты- білім беру жүйесін жаңа экономикалық ортаға бейімдеу. Білім беру жүйесін жетілдіру осы мақсатқа қол жеткізуде маңызды рөл атқарады. Болашақта өркениетті, дамыған елдер қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы оқушының сөйлеу әрекетінің төрт түрін: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылымды жетілдіруге бағытталған.

Бағдарламаның мақсаты: Бастауыш сынып пәндері бойынша білім беру бағдарламасын жаңарту және критериалды бағалау жүйесін енгізу тұрғысынан мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін жетілдіру.

Бағдарламаның міндеттері:

- Бастауыш сынып пәндері бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасының құрылымымен, ондағы материалдардың күрделілігінің өсу ретімен, мазмұнымен және мақсаттарымен таныстыру;

- Бастауыш сынып пәндері бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериалды бағалау жүйесін түсініп, қолдана білуін қамтамасыз енгізу.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасының құрылымымен, ондағы материалдардың күрделілігінің өсу ретімен, мазмұнымен және мақсаттарымен таныстыру;

2. Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасына сәйкес келетін педагогикалық тәсілдерді түсінуін және қолдана білуін қамтамасыз ету;

3. Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериалды бағалау жүйесін түсініп, қолдана білуін қамтамасыз ету;

4. Мұғалімдердің бойында орта білім мазмұнын жаңарту жағдайында пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасын іске асыру үшін қажетті дағдыларды қалыптастыру.

Дамудың негізі білім мен ғылымға келіп тіреледі. Сондықтан да, әлемдегі дамыған елдер сияқты Тәуелсіз елімізде білім жүйесі сапасын жетілдіру ең негізгі өзекті мәселелердің бірі болып отырғаны белгілі. Осыған орай, білім беру жүйесінде жастарға сапалы білім беріп, олардың үйлесімді дамуы мен тұлға ретінде қалыптасуында ұстаздың кәсіби шеберлік көрсеткіштерінің бірі - жалпы педагогикалық, ғылыми- теориялық, әдістемелік жаңалықтар мен озық тәжірибені жетік меңгерудің маңызы зор.

Қазіргі ұстаздар алдындағы міндет: ғылым мен техниканың даму деңгейіне сәйкес оқушының білімі терең, іскер және ойлауға қабілетті, әлемдік стандарттар негізінде жұмыс істей алатын құзырлы тұлғаны қалыптастыру. Мұндай талапқа сай қызмет істеу үшін ұстаз үздіксіз ізденісте кәсіби білікті болуы тиіс.

Инновациялық оқыту нәтижелері оқушының өз бетінше әрекет етуі арқылы білімді меңгеруіне ықпал етуі тиіс. Оқушының ой-өрісін кеңейтіп, дүниетанымдық көзқарастары мен танымдық белсенділігін арттыруда, зерттеушілігі арқылы шығармашылық икемділігін дамытуда, біліктілікке ұмтылуда, яғни тұлғаны жан-жақты дамытуды жүзеге асыруда оқу үдерісіне инновациялық технологияларды енгізу шешуші рөл атқарады, оң нәтиже береді.

Иә, қазіргі таңда еліміздің түкпір-түкпірінде Қазақстан Республикасы орта білім беру мазмұнын жаңарту шеңберінде бірқатар пәндер бойынша педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстары жүргізілуде.

Күтілетін нәтижелер: бастауыш сынып пәндері бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериалды бағалау жүйесін түсіне отырып, қолдана білу. Оқу бағдарламаларында оқу мақсаттарының жүйесі түрінде берілген күтілетін нәтижелер тұжырымдалған. Күнделікті білім беру үдерісі оқу мақсаттарына жетуге және оқушыларда алынған білім мен дағдыларды кез келген оқу және өмір жағдайында шығармашылық пайдалануға дайындығын қалыптастыруға бағдарланған.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы оқушының сөйлеу әрекетінің төрт түрін: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылымды жетілдіруге бағытталған. Бұл сөйлеу әрекетінің түрлері бойынша түйінді дағдылар оқу жоспарында «спиральді» тәсілмен берілген. Қарапайымнан күрделіге қарай, бірте-бірте білім, білік пен дағдылары кеңейтіліп қалыптасады.

Оқу мақсаттары оқушылардың зерттеу дағдыларын, қарапайым бақылауға тәжірибе арқылы білімі қалыптасуына, алған білімін қайта өмірде қолдана білуге бағытталған. Оқушы бойында әлеуметтік дағдылар, жалпы білімнің іргетасы, танымдық белсенділігі, жүйелі оқу әрекетінің қалыптасуына жаңартылған білім беру бағдарламасында көрсетілген. Бастауыш сынып пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары оқушылардан шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді, қолайлы білім беру ортасын құра отырып, сын тұрғысынан ойлау, зертеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау. АКТ-ны қолдану, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді қолдана білу. Оқушылар барлық пәндерді оқу кезінде АКТ қолдану дағдыларын дамытады. Ақпаратты іздеу және өңдеу барысында ұжымда идеялармен алмасады, өз жұмыстарын бағалайды және жетілдіреді, түрлі жабдықтар пен қосымшалардың кең ауқымын пайдаланады. АКТ оқушы білімінің, оларды тиімді қолдану бойынша дағдыларының дамуына жәрдемдеседі.

Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі- спиральді қағидатпен берілуі. Бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериалдық бағалау жүйесімен бағаланды.

«Бастауыш сынып пәндері бойынша критериалды бағалау және оқытуды жос-парлау» жүзеге асырылып отыр. Қалыптастырушы және жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша өткізіледі. Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы баланың ойлау қабілетін

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

дамытып, ғылыммен айналысуына ықыласын туғызады. Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді.

Жиынтық бағалау мұғалімдер мен оқушыларға белгілі бір оқу кезеңін аяқтағанда (әр бөлім немесе ортақ тақырып бойынша, тоқсан соңында, оқу жылының соңында) оқушыға балл және баға қою арқылы оқу нәтижесінің ілгерлеуі туралы ақпарат беру үшін жүргізіледі. Жиынтық бағалау үшінші оқу тоқсанынан бастап, барлық пәндер бойынша жүргізіледі.

Нәтижелер:

- Мұғалімдер жаңартылған білім беру бағдарламасының құрылымын, ондағы материалдардың күрделілігінің өсу ретін, мазмұнын және мақсаттарын біледі және түсінеді;
- Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасына сәйкес келетін педагогикалық тәсілдерді, оқу материалдарын қолдана біледі;
- Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериалды бағалау жүйесін түсінеді және қолдана біледі;
- Мұғалімдердің орта білім мазмұнын жаңарту жағдайында пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасын іске асыру үшін қажетті біліктері мен дағдылары қалыптасқан.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша мұғалімдердің біліктілігін арттыру курсынан алған әсерлем өте көп. Ондағы жүргізілген тиімді әдіс-тәсілдер - педагогтардың оқытудың әмбебап үлгісін және тиімді әдістер жүйесін қолданып, оқушыларға тәуелсіз болуға, сыни тұрғыдан ойлауға, оқуға жауапкершілікпен жәнешығармашылықпен қарауына көмектесетін сыни тұрғыдан ойлауға бағытталған.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша мұғалімдердің біліктілігін арттыру курсынан алған әсерлем өте көп. Ондағы жүргізілген тиімді әдіс-тәсілдер - педагогтардың оқытудың әмбебап үлгісін және тиімді әдістер жүйесін қолданып, оқушыларға тәуелсіз болуға, сыни тұрғыдан ойлауға, оқуға жауапкершілікпен жәнешығармашылықпен қарауына көмектесетін сыни тұрғыдан ойлауға бағытталған.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы - озық технологиялардың барлық қыр-сырларын білуге жетелейді.

Қорытындылай келгенде, мұғалім үшін мыналар маңызды болмақ:

- сабаққа тың ойлар мен ынталандырушы материалдарды енгізу;
- оқушылар өзінің ойлауы мен оқуы туралы ойлана алуына жағдай жасау үшін логикалық ойлау мен зерттеу дағдыларын енгізу;
- оқушыларға өздеріне қызықты салаларда сұрақ құрастыруға көмектесу;
- топтық жұмыс жүргізуді көздейтін жаттығуларды енгізу;
- оқушыларды бір-бірімен қарым-қатынас жасап, диалог құруға ынталандыру;
- оқушылардың қызығушылықтарын қанағаттандыру;
- оқушыларды өз бетінше ойлануға жетелеу;
- оқушының логикалық ойлаудағыларын дамытуға көмектесетін сұрақ қою;

XXI ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектенеді.

Үздіксізбілім – толассыз, тоқтаусыз білім. Көрнектіа мерикандық психолог, философ және педагог Дж.Дьюенбектерін өзекті мәселесі де әр адамның өмір бойына білім алуында деп көрсетеді.

Міндет ауыр, мақсат айқын. Отандық іс-тәжірибе негізінде әлемдік тәжірибедегі алдыңғы қатарлы идеяларды басшылыққа ала отырып, функционалды сауаттылығымызды арттыру үшін сыни тұрғыда ойлай алатын оқушылар оқытып, тәрбиелесек жақсы нәтижеге жететініміз сөзсіз.

Сөзімнің соңын қорытындылай келе, бұл жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша менің көкейге түйгенім: алдымызға бір мақсат қоя отырып, сол мақсатқа жету жолында шәкірттердің жүрегіне жол тауып, әрекеттендіре білу шеберлігіне жетсек, егемен елдің ұл-қыздары білімді де білікті болып шықпақ. Соның арқасында біз бәсекеге қабілетті, іргесі мықты ел боламыз. Ұстаздықтың ұлы жолында өзімнің бар күш жігерімді салып, еліме пайдамды тигізіп жатсам, бұл ғаламда одан артық бақыт жоқ деп ойлаймын.

ГРИДИНОЙ ЛЮДМИЛЫ ИВАНОВНЫ

методист ГKKП ясли-сада № 8 «Думан»

города Нұр-Сұлтан

МЕТОДИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПЕДАГОГОВ В ДОО ЧЕРЕЗ СМЕШАННОЕ ОБУЧЕНИЕ.

В статье автор рассматривает технологию методического сопровождения педагогов ДОО через смешанное обучение, как технологию, которая позволяет более эффективно использовать преимущества как очного, так и дистанционного консультирования и обучения. Смешанное обучение в современном образовательном процессе РК наиболее эффективно, является актуальным и удобным в методическом сопровождении педагогов и воспитателей ДОО.

Основные принципы смешанного обучения применялись ещё в шестидесятых годах XX века в корпоративном и высшем образовании, но сам термин был впервые использован в 1999 г., когда американский Интерактивный Учебный Центр начал выпуск программного обеспечения, предназначенного для преподавания через Интернет [1]

Что же такое смешанное образование в современном образовательном пространстве в период обновления системы дошкольного образования в Республике Казахстан. Смешанное образование или blended learning это процесс получения знаний как очно так и дистанционно используя интернет. Методист в очной или заочной форме даёт направление и ссылки на предполагаемые источники, а педагог уже самостоятельно получает необходимую информацию в интернет источниках или принимает участие в дистанционных семинарах, мастер классах и т.д., т.е. педагог является активным пользователем интернета занимаясь самообразованием.

Смешанное обучение удобно тем, что не имеет одного конкретного автора,

А состоит из многообразия методов и технологий, которые творческие педагоги методом проб и ошибок пытаются изменить и адаптировать к требованиям современного мира. Такое многообразие технологий в системе смешанного обучения вызывает сложности при анализе данной технологии, однако дает хорошие результаты в образовательном процессе не только детей но и педагогов и воспитателей. Ведь данная технология не требует от воспитателя или педагога отрыва от своих непосредственных обязанностей, т.е педагог не оставляет детей без присмотра, а занимается получением знаний и самообразованием в свободное от работы время, при этом сам выбирает время, место, темп и траекторию обучения.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Современное общество требует от воспитателей и педагогов ДОО быть мобильным, и постоянно использовать в работе с детьми современные образовательные технологии, представленные путём объединения интернета и электронных средств массовой информации, с формами, требующими физического или онлайн присутствия педагога или методиста. В школах уже давно используется смешанное образование, в дошкольном же образовании РК данная технология еще не нашла широкого применения. Однако из практики видно, что в работе с педагогами и воспитателями система методического сопровождения через смешанную форму обучения аттестуемых педагогов или молодых специалистов дает хорошие результаты, педагог постоянно находится с детьми, не отвлекается на консультации и семинары в свое рабочее время, а получает необходимые знания через онлайн семинары, консультации, или мастер классы или используя мессенджеры (система мгновенного обмена информацией текстовыми сообщениями с поддержкой аудио и видео связи).

В методическом кабинете любой организации ДОО нет столь обширного библиотечного фонда, который может предоставить интернет, для этого методисту необходимо создать для воспитателей и педагогов интерактивную библиотеку т.е. картотеку с ссылками к источникам интернет ресурсов по темам необходимым для воспитателей и учителей а так же специалистов ДОО.

Все это экономит время педагогов для подготовки работы с детьми. т.е , педагог имея под рукой такую картотеку кликнув на ссылку сразу может показать сказку в исполнении профессиональных артистов, или познакомить детей с произведениями художников и т.д.

Исходя из этого, можно сказать, что в XXI веке работа методиста и оснащение методического кабинета в современной организации дошкольного образования очень изменились. Методист через смешанную форму обучения больше работает индивидуально с каждым воспитателем и педагогом, педагогам дается больше свободы выбора формы получения информации, возможность получения обратной связи в любом месте в любое время. Такая форма методического сопровождения даёт высокую степень вовлеченности педагога в процесс повышения своей профессиональной компетентности, возможность быстрой реакции методиста на действия, обучаемого воспитателя или педагога.

Технология дает возможность одинаковой образовательной траектории, для всех педагогов, как молодых специалистов, так и педагогов со стажем.

Так же педагоги могут воспользоваться не одним источником, а взаимодействовать группой единомышленников исходных по стажу или работающих по одной творческой теме. Технология дает возможность формирования непосредственных личных человеческих связей с глубоким эмоциональным взаимодействием.

Смешанное обучение в системе методического сопровождения педагогов ДОО несомненно представляет собой прогрессивную образовательную технологию, имеющую широкие перспективы для использования и дальнейшего развития. При правильном и полноценном применении смешанной формы методического сопровождения педагогов ДОО работает на формирование ценных качеств личности, которые также известны как навыки XXI века такие как:

- способность к комплексному решению проблем, учёту всех аспектов решаемой задачи;
- критическое мышление, способность выбора достоверных источников данных и отбора информации, которая действительно необходима для решения проблемы;
- креативность, способность творчески переосмыслить имеющуюся информацию, синтезировать новые идеи и решения;
- командная работа, умение продуктивно взаимодействовать с другими людьми, искать единомышленников и создавать команды;
- умение и стремление учиться на протяжении всей жизни;

- умение принимать решения и нести за них ответственность;

Благодаря перечисленным преимуществам, цифровые ресурсы приобретают совершенно новые дидактические свойства: разнообразие форм представления учебной информации и мультимедийность, избыточность, разноуровневость и, как следствие, вариативность, интерактивность, гибкость и адаптивность. [2]

Одновременно в цифровых образовательных ресурсах могут быть сохранены такие традиционные свойства как научность, наглядность, структурированность и системное изложение учебного материала.

Как правило, 2 часа свободного времени, когда педагоги и воспитатели имеют возможность посетить методический кабинет не достаточно для проведения полноценного семинара или индивидуальных консультаций для продуктивной деятельности педагогов. Смешанная технология методического сопровождения не ограничивает обучающихся во времени, однако требует технического оснащения всех групп ДОО компьютерами, а так же предъявляет высокие требования к методисту, воспитателям, педагогам и специалистам организаций дошкольного образования Республики Казахстан такие как: знание ИКТ, владение разнообразным электронным инструментарием, в том числе сервисами коммуникации, совместной онлайн-работы, социальными инструментами, системами управления обучения и т.д, умение создавать собственное учебное содержание, умение дифференцировать образовательный процесс с учётом особенностей каждого обучаемого.

АУБАКИРОВА РЫСКҮЛ ТҮБЕКБАЙҚЫЗЫ

МҚКҚ №8 «Думан» балабақшасының,

II санатты қазақ тілі мұғалімі

ҰЛТТЫҚ ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНУ

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Ана тіліне қамқорлық ең алдымен сол тілде сөйлейтін халыққа жүктеледі» демекші, менің қаным қазақ болғандықтан, басты парызым — мамандығыма сай балабақшадағы орыс тілді топ балаларына мемлекеттік тілді меңгерту. Сондықтан, сабақтарымда тілді үйретуді ұлттық негізімізден алшақтатпай, бүлдіршіндердің өсіп жатқан мемлекетінің ойындарымен ұштастырып өткіземін. Яғни, мақсатым «Ұлттық ойын элементтерін пайдалану арқылы балалардың сөздік қорларын молайтуға, меңгерген сөздерін күнделікті өмірде қолдана білуіне бағыт беру, ауызекі сөйлеу тілдерін дамыту жолдарын зерттеу. Сабақ барысын ойын негізінде құра отырып қазақ тілін үйренуге деген құлшыныстарын арттыруға жағдай жасау».

Халқымыздың асыл қазынасын тиімді пайдалану - оның салт-дәстүрі мен мәдениетіне құрметпен қарауға үйретері сөзсіз. Халықтық педагогиканың бір саласы – ұлттық ойындар. Халық ойындары тек көне заманда ғана емес, күні

бүгінге дейін өзінің жалғасын тауып келе жатқан құбылыс. Бүгінгі күні ұлттық ойындардың сабақтарда қолданылуының маңызы мынада. Олар зеректілікке, білгірлікке, тапқырлыққа баулиды. Бізге мұра етіп тапсырып кеткен бабаларымыздың асыл қазыналары қазақтың ұлттық ойындарына деген өзге ұлт өкілдерінің көзқарасын өзгертіп, құрметтеуге үйретеді.

Қазақ ауыз әдебиетіндегі, әсіресе, балалар фольклорын дамытушы негізгі бір сала – балалар ойыны. Ойын – балалар өмірінің нәрі, яғни оның рухани жетілуі мен табиғи өсуінің қажетті алғы шарты және халықтың салтын үйренуде, табиғат құбылысын тануда олардың көру, есту, сезу қабілеттерін, зейінділік пен тапқырлықтарын дамытады. Ойын – теориялық жағынан да, практикалық жағынан да, мектепке дейінгі педагогика саласында күрделі мәселелердің бірі. Бала ойын арқылы ақыл – ойын дамытып, күш-жігерін жаттықтырып, қоршаған заттар мен құбылыстардың ақиқат сырын ұғынып, еңбек дағдысына үйрене бастайды. Ойын — бала үшін нағыз өмір. Өйткені, ойын үстінде баланың бір затқа бейімділігі, мүмкіндігі және қызығуы анық байқалады. Егер ойын, ақылмен ұйымдастырылса, ол балаларға ықпал жасауға мүмкіндік береді. Балалардың өмірі мен іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыру — оларды тәрбиелеу деген сөз. Бала үшін ойын — өзін-өзі жетілдіру мен өзін-өзі көрсетудің құралы. Ойын әрекетінде баланың психикалық қасиеттері мен жеке басының ерекшеліктері әлдеқайда тез қалыптасады, яғни ол арқылы бала білім алады. Ойын ойнау барысында бала ешбір бүкпесіз, бар жан-тәнімен ойынға кірісіп кетеді-де, белсенділік пайда болады, қызығушылық танытады. Тіпті тілді үйренгісі келмейтін баланың өзі ойын ойнаған кезде оны ұмытып кетеді.

Ұлттық ойындарды қазақ тілі сабағында пайдалану не береді?

а) ойын - тәрбие құралы, ақыл-ойды, тілді ұстартады, сөздік қорды байытады, өмірді танытып, сезімді кеңейтеді тәрбиелейді.

ә) ерік және мінез қасиеттерін бекітеді, адамгершілік сапаны жетілдіреді.

б) ұжымдық сезім әрекеттері өсе түседі.

в) эстетикалық тәрбие беру - өнерді, көркемдікті түсіндіру құралына айналады.

г) еңбек тәрбиесін беру мақсаттарын шешуге мүмкіндік береді.

д) дене күшінің жетілуіне көмектеседі - ойын баланы жан-жақты жарасымды тәрбиелеудің психологиялық және физиологиялық негіздері болып табылады.

Балалар өмірінде саусақ ойындарының маңызы зор, ол ойындарды саусақ моторикаларын дамытуға, қазақша байланыстырып сөйлеуге, көңілін көтеруге қолдануға болады. Сондай ойындардың бірі «Қуыр, қуыр, қуырмаш»

Қуыр, қуыр, қуырмаш,

Балапанға бидай шаш.

Әй-әй балапан,

Жамандықтан қаш, қаш, қаш.

Саусақ санау ойыны: бас бармақ, балаң үйрек, ортан, терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек.

Қазақ халқының көптеген ұлттық ойындары, қимылды ойындар. Сондықтан ұлттық ойындарымыз балаларға тәрбиелік мәнімен қатар, дене бітімінің әсем де сымбатты болып бітуіне пайдасы зор. Осындай, қимылды ойындарды түрлі тәрбиелік шараларда қосымша материал ретінде пайдаланып отырамыз. Олар «Арқан тартыс», «Қыз қуу», «Асық ату», «Ханталапай» т.б. ойындар.

Ұлттық ойындардың ішінде балалардың қызығушылықпен ойнайтын ойындарының бірі «Асық ойындары». «Асық ойындарын» да түрлендіріп, ұтылған балаларға сөздік тапсырмалар орындата отырып, сабағымда ұтымды пайдалануға тырсамын.

Оқу үрдісінде ақпараттық технология құралдарын қолдана отырып балалардың танымдық қызығушылықтарын қалыптастыру да басты мақсатымыз болып табылады. Балаларда танымдық қызығушылықтың болуы – олардың сабаққа белсенді, білімінің сапалы болуына, оқуға жағымды түрткісін қалыптастыруға, оқыту үрдісінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Сондықтан, қимылды ойын элементтерін ақпараттық технология арқылы ойнауға бейімдеп, тақырыпқа сай өзгертіп қолданудамын.

«Бәйге» ойыны. Шарты: «Сөреде» екі ат тұрады. Екі атты екі бала немесе екі топ иемденеді. Тапсырмалар дұрыс орындалған сайын аттары алдыға қарай жылжиды. Қай ойыншының аты «Мәреге» бірінші жетсе, сол жеңімпаз болып табылады.

«Теңге алу» ойыны. Шарты: Экраннан тізілген теңгелер тізбегі шығады. Әр теңгенің тапсырмасын орындаған баланың қолына мұғалім ойыншық теңгелер беріп отырады. Ойын соңында балалардың теңгелері саналып, ең көп теңге жинаған бала жеңімпаз болады.

«Ханталапай» ойыны. Шарты: Кез-келген тақырыпты өту барысында ойнатуға болады. Ойын балалардың есте сақтау қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Интерактивті тақтада берілген суреттердің орналасу ретін есте сақтап, мұғалім жасырған суретті табу керек. Балалар бейнеленген суреттерді естеріне сақтап, аталған сурет қай асықтың астына жасырылғанын табу керек. Мұғалім белгісімен балалар көздерін жұмып, белгі берілгенде ашады. Суреттердің орынын асықтар басады. Тапсырма : мұғалім пілдің суреті қай асықтың астында жасырылғанан сұрайды, балалар өз жауаптарында асық орналасқан жерді атап көрсетуі керек, мысалы: жоғарыдағы екінші асық.

«Ақсүйек» ойыны. Шарты: Қағаздан жасалған «Ақсүйектер» топ бөлмесінің немесе ойын алаңының әр жеріне жасырылады. Ойын басталысымен балалар сүйектерді іздей бастайды. Әр бала өздерінің тапқан сүйектерінің тапсырмасын орындайды. Өтілген тақырыптарға байланысты тапсырмалар беріледі.

Ұлттық ойындарда өлең-тақпақтар жиі кездеседі. Ол өлең-тақпақтардың негізгі мақсаты балалардың тілін дамыту. «Соқыр теке», «Ақ серек, көк серек», «Тақия тастамақ» ойындарында айтылатын шағын өлең-тақпақтардың балаларға қазақша байланыстырып сөйлеуді үйретуде

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III маңызы зор. Бір жағынан, қазақ мәдениетіне етене жақындастыратын ойын түрлері де осылар болып табылады.

Жалпы ойынның қандай түрі болмасын, атадан балаға, ұрпақтан- ұрпаққа ауысып отырады. Халық ойындары өмірлік қажеттіліктен туады да, психологиялық жағынан денсаулық сақтауға негізделеді. Тапқыр да алғыр, шымыр да епті, қайратты да қажырлы бала өсіруді армандамайтын отбасы жоқ. Демек, ойынның өзі бала үшін біліктің, тәлімнің қайнар көзі болып табылады. Балаларға ұлттық ойындарды үйретіп, оған өзгеше әр беріп, жаңартып өткізіп отыру менің басты міндетім. Өйткені, жас бүлдіршіндер ойнай да, күле де, ойлай да білсін! Және қазақша сөйлей білсін!

ТАШИМОВА ДИНАРА

Учитель английского языка

ГККП ясли-сада № 8 «Думан», города Нұр-Сұлтан

РОЛЬ ИГР В ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Мақалада ағылшын тілін дидактикалық ойындар арқылы оқыту - оның оқуын жеңілдететіндігі жайлы айтылған. Бала танымдық үрдіске белсенді қатысады. Автор сабақта сынақтан өтіп, жақсы нәтижелер әкелген бірнеше ойын түрлерінің мысалдарын ұсынды.

В статье говорится о том, что изучение английского языка через дидактические игры облегчает его изучение. Ребёнок принимает активное участие в познавательном процессе. Автор представил примеры нескольких видов игр, которые апробированы на занятиях и принесли отличные результаты.

The article says that learning English through didactic games makes it easier to learn it. The child takes an active part in the cognitive process. The author presented examples of several types of games that were tested at the kindergarten and brought excellent results.

Иностранный язык, как общеобразовательный учебный предмет может и должен внести свой вклад в процесс развития творческих способностей учащихся. Обладая огромным воспитательным, образовательным и развивающим потенциалом творческих способностей учащихся, иностранный язык может реализовать его лишь в ходе осуществления практической цели обучения, то есть только в том случае, если ученик в процессе иноязычной коммуникативно-познавательной деятельности (слушая, говоря) будет расширять свой общеобразовательный кругозор, развивать свое мышление, память, чувства и эмоции; если в процессе иноязычного общения будут формироваться социально-ценностные качества личности: мировоззрение, нравственные ценности и убеждения, черты характера. Многие дети, начинающие изучать иностранный язык, считают, что это весело и забавно. Но спустя некоторое время они начинают понимать, что это совсем нелегко, и вскоре иностранный язык становится одним из нелюбимых предметов. Одной из причин, которая приводит к такому результату — трудности в изучении языка. Традиционные способы объяснения и тренировки к желаемому

результату не приводят. Обучение более эффективно, если ученики активно вовлечены в процесс. Есть разные способы стимулировать детей к активности, но самыми эффективными являются игра, творчество и любопытство. В настоящее время игры являются неотъемлемой частью обучения английскому языку. Бельгийский бизнесмен, наблюдавший за детьми, которые изучали грамматику в процессе игры, сказал: “It isn’t silly at all”, тем самым выражая удивление, что игра может быть забавной и серьезной в одно и то же время. Игры способствуют интенсивной языковой практике. Важно, чтобы игры доставляли радость, помогали в тренировке языковых явлений.

Предлагаю вам дидактические игры на занятиях английского языка для дошкольников. Данная работа будет полезной. Вашему вниманию предлагаются игры, направленные на развитие у дошкольников диалогической и монологической речи, на воспитание интереса к изучению английского языка. В арсенале учителя иностранного языка имеется множество методов и приемов, направленных на повышение учебной мотивации и развитие познавательного интереса детей в ДОО.

Использование традиционных форм наглядности (карточки, картинки, иллюстрации, игрушки, магнитная доска, аудиоматериалы) в сочетании с инновационными технологиями (мультимедийные презентации, проектные методики, электронные пособия, различные программные продукты, развивающие коммуникативно-направленные игровые методы и приемы) облегчают учебный процесс, способствуют повышению познавательной активности детей и воспитанию любви к иностранному языку.

Важно правильно построить обучение иностранного языка на начальном этапе. Особенности дошкольного возраста оказывают благоприятное воздействие на успешное овладение детьми иноязычной речью. Детей отличают более гибкое и быстрое запоминание языкового материала, отсутствие языкового барьера в общении на иностранном языке. В то же время у дошкольников недостаточно развиты произвольное внимание, ассоциативная память, логическое мышление, что оказывает тормозящее воздействие на обучение иностранному языку. Данный возрастной недостаток учитель компенсирует за счет использования на уроке игр, соревнований, иллюстративно-изобразительной наглядности, музыки, ритмических приемов, движения, рисования и т.д. На занятиях иностранного языка в ДОО дети вовлекаются в иноязычную среду постепенно, через игру. Использование игровых приемов и методов является ключевым в организации учебного процесса дошкольников.

Игровые приемы и методы характеризуются универсальностью: их можно применять на разных этапах занятия, приспосабливать к разным целям и задачам. Игра выполняет множество функций в процессе развития ребенка, облегчает учебный процесс, помогает усвоить материал, развивает необходимые компетенции. Через игру учитель формирует и развивает у дошкольников навыки и умения находить нужную информацию, преобразовывать ее, вырабатывать на ее основе решения в стандартных и нестандартных ситуациях.

Поэтому игра, являясь главным видом деятельности ребенка, позволяет преодолеть большинство трудностей, связанных с условным характером иноязычного общения и усилить положительное воздействие иностранного языка на становление личности. Обилие игровых ситуаций, сказочных сюжетов создает на занятиях атмосферу радости, творчества, благоприятного психологического климата. В игре задействованы все: и слабые, и сильные ученики.

Таким образом, игра – это:

- деятельность (т.е. речевая);
- мотивированность, отсутствие принуждения;
- индивидуализированная деятельность, глубоко личная;
- обучение и воспитание в коллективе и через коллектив;
- развитие психических функций и способностей;

- «учение с увлечением».

Хотелось бы выделить цели использования игр на занятиях иностранного языка. Основных целей шесть:

1. формирование определенных навыков;
2. развитие определенных речевых умений;
3. обучение уметь общаться;
4. развитие необходимых способностей и психических функций;
5. познание (в сфере становления собственно языка);
6. запоминание речевого материала

Педагогическая игра – вид деятельности, характеризующийся четко поставленной целью обучения и соответствующим ей педагогическим результатом, учебно-познавательной направленностью.

Обучение детей дошкольного возраста невозможно без использования дидактических игр. Их использование хорошо помогает восприятию материала и потому ребенок принимает активное участие в познавательном процессе.

Дидактическая игра требует усидчивости, серьезного настроения, использование мыслительного процесса.

Данная тема является актуальной, поскольку дидактическая игра играет большую роль в обучении дошкольников, без использования дидактических игр занятия становятся менее интересными для дошкольников, снижается количество усваиваемого материала.

Игра всегда предполагает принятие решения – как поступить, что сказать, как выиграть? Желание решить эти вопросы обостряет мыслительную деятельность играющих. А если ребенок будет при этом говорить на иностранном языке? Дети, однако, над этим не задумываются. Для них игра прежде всего – увлекательное занятие. Поэтому цель игровой формы обучения – не только формирование произносительных, лексических и грамматических навыков, но и развитие интереса к изучаемому языку. Этим-то она и привлекает учителей, в том числе и учителей иностранного языка. Также актуальность использования игры заключается в том, что в игре все равны. Она посильна даже слабым детям. Более того, слабый по языковой подготовке ребенок может стать первым в игре: находчивость и сообразительность здесь оказываются порой более важными, чем знание предмета. Чувство равенства, атмосфера увлеченности и радости, ощущение посильности заданий – все это дает возможность ребятам преодолеть стеснительность, мешающую свободно употреблять в речи слова чужого языка, и благотворно сказывается на результатах обучения. Незаметно усваивается языковой материал, а вместе с этим возникает чувство удовлетворения – «оказывается, я уже могу говорить наравне со всеми».

Любая игра имеет свои этапы. По мнению Травина, игра дает очевидные преимущества на всех этапах проведения дидактического взаимодействия.

I. Мотивация познавательной активности. Игра мотивирует ребенка очень эффективно, ибо нацелена не на результат, а на процесс. Даже пассивный ребенок быстро подключается к игре. Играть любят все, даже те, кто не любит учиться. Но в том-то и секрет, что, играя, они учатся, даже не зная об этом.

II. Активизация познавательных действий. В игре активны все, потому что участниками движет азарт. Дети могут играть часами, опрокидывая все представления о физиологической утомляемости. У преподавателя скорее возникнут проблемы с излишней активностью, нежели с обычной пассивностью.

III. Организация дисциплины. Правила игры сами определяют рамки необходимых запретов. Игроки и команды соблюдают их играя.

IV. Содержание преподавания. Выстраивая игру, учителю не приходится беспокоиться о популяризации содержания материала, ибо игра содержательна настолько, насколько ее может понять каждый. Большинство игроведов называют это свойство игры

«демократичностью». Игры на уроках позволяют одним усвоить материал на уровне предметных явлений, другим на уровне знаний., третьим на уровне логических выводов.

V. Оценка успешности . Оценка знаний и действий ученика на уроке – обязательный элемент, а в игре желательный. Но форма оценки в игре предпочтительна игровая.

1. Прежде чем предложить игру, спросите сами себя: зачем нужна эта игра, что она дает. Игра ради игры – это потерянное время. Преподаватель всегда должен четко ставить перед собой дидактическую цель. Сообщать ее учащимся не нужно. Игра, конечно, имеет и свою, чисто игровую цель. Именно ее и поставьте перед учащимися.

2. Не пытайтесь одной игрой решить две задачи: отработать новый грамматический материал и выучить новые слова. Определите, какая у вас главная цель. Ее и добивайтесь. Если вам нужно отработать новую грамматическую структуру, то лексика должна быть хорошо знакома. Если вашей задачей в данной игре является запоминание новых слов, то делать это нужно на хорошо усвоенном грамматическом материале.

При проведении игр учитель должен учитывать некоторые методические рекомендации:

1) Подготовить методический материал в достаточном количестве;

2) Внимательно прочитать описание игры, сделать запись основных моментов, шагов.

Продумать, как объяснить игру, предусмотреть свою помощь;

3) Решить, какую роль учитель возьмет на себя: наблюдателя, помощника, участника;

Таким образом, изучив роль игры в процессе обучения и рассмотрев необходимость применения дидактических игр на занятиях английского языка можно сделать вывод о том, что воспитательная и развивающая ценность обучения в игровой форме заключается в содержании и направленности его на решении задач, поставленных педагогом. В результате, мы приходим к выводу о том, что:

- использование на занятиях по иностранному языку игр и игровых моментов, является важным методом для стимулирования мотивации учебно-познавательной деятельности дошкольников;

ГРИДИНА АННА ВЛАДИМИРОВНА

Физинструктор ГKKП я/с №8 «Думан», города Нұр-Сұлтан

ТЕХНОЛОГИЯ СМЕШАННОГО ОБРАЗОВАНИЕ В ДОШКОЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКЕ

В статье автор рассматривает возможность применения технология смешанного образование в дошкольной педагогике в целом и в ФИЗО в частности

Современная система образования все больше становится интерактивной и цифровой. Огромный вклад в этот процесс вносит так называемое «смешанное обучение» (от англ. blended learning).

Это некая образовательная технология, в которой сочетаются и взаимопроникают очное и электронное обучение с возможностью самостоятельного выбора учеником времени, места, темпа и траектории обучения.

Таким образом, технологию смешанного обучения можно рассматривать как технологию синергетическую, которая позволяет более эффективно использовать преимущества как очного, так и электронного обучения, и нивелировать или взаимно компенсировать недостатки каждого из них. [1]

В европейских странах, США и странах Юго-Восточной Азии эта образовательная технология используется уже с 2006 года, в соседней с нами России с 2013 года. [2] Дело в том, что подобный подход к образованию, при правильном его использовании, разумеется, способствует формированию именно тех качеств личности, которые так

необходимы современному человеку и как мы понимаем человеку будущего. Т.е. нашим детям и внукам, которые уже сейчас находятся в куда более насыщенном информационном потоке, чем мы с вами. Им просто жизненно необходимо развивать критическое мышление, навык отбора достоверных источников информации, умение комплексно подходить к решению поставленных задач с учетом различных обстоятельств, чужих мнений и при этом, не идти на поводу этих мнений, способность творчески и не стандартно мыслить, однако при этом уметь продуктивно работать во взаимодействии с другими людьми. Причем это взаимодействие может и должно осуществляться с людьми из других городов, регионов, стран и даже континентов. Смешанное образование способствует приобретению и развитию любознательности и сохранению этого навыка в течение всей жизни, развивает умение принимать самостоятельные решения и нести за них ответственность.

Да, для этого необходимы соответствующие цифровые платформы. Но ведь информационное поле уже существующее по истине бескрайне. В нем можно и нужно искать подходящие информационные платформы и цифровой контент, способный развивать именно те навыки, которые необходимы в данный момент времени конкретному ребенку. При этом легче осуществлять индивидуальный подход к каждому ребенку. Главное, в этом вопросе, на мой взгляд, педагоги, обладающие необходимыми навыками и знаниями, стремящиеся развиваться вместе с развитием системы информации и при этом имеющий внутренний стержень. Сейчас я говорю о некоей системе моральных ценностей, которые педагог, так или иначе, передает своим ученикам и воспитанникам. Как известно любая информация нейтральна, она может быть использована и во благо и во зло. И то, как именно мы ее используем, зависит исключительно от свойств личности, от сформированности, зрелости этой личности. Все что мы делаем во взрослой жизни, все к чему мы стремимся было так или иначе вложено в нас с детства. Всем известно, что основные качества личности формируются в дошкольном возрасте, и по большей части в возрасте до 3 лет. Все остальное обучение это лишь корректировка этих свойств личности в разрезе вопросов социализации. Поэтому особенно важно чтобы ребенка окружали люди, способные не только не разрушить положительные качества личности ребенка, а и развить их на должном уровне. Дать не просто набор навыков, знаний и умений, а развить любознательность, стремление к получению новых знаний и умений, умению выбирать какие области знаний ему наиболее интересны и при этом не останавливаться на достигнутом и не ограничиваться узким кругозором. Этому как нельзя лучше способствует система смешанного образования.

Применительно к дошкольному образованию следует заметить, что погружать ребенка в самостоятельное изучение информации нужно максимально осторожно и осмотрительно. На первых парах малышу необходимо многое пояснять и делать это лучше эмоционально и естественно. Ведь известно, что дети во много более восприимчивы к эмоциональному окрасу получаемой информации, чем к ее содержанию. Даже просмотр мультимедийных материалов требует пояснений и обсуждений совместно с ребенком. Нюанс заключается в том, чтобы в случае неверного восприятия ребенком полученной информации использовать метод убеждения или путем совместных рассуждений на заданную тему помочь ребенку самостоятельно понять, в чем именно он не прав. В некоторых случаях следует заранее настроить детей на восприятие информации определенным образом. В этом очень помогает обычная беседа. Решение различных задач, требует различного подхода.

Некоторые вопросы можно решить посредством самостоятельного выполнения ребенком не сложных домашних заданий. Например, для занятий по физической культуре в детском саду вполне подходят небольшие видео ролики или мультимедийные материалы для самостоятельного выполнения упражнений дома, для развития интереса к спорту и здоровому образу жизни. Также для этой цели вполне применимы не сложные, подходящие по возрасту электронные игры. Например, различные сортировки вроде

«выбери полезные и вредные продукты», «помоги спортсменам найти свой инвентарь», «Спорт, спорт, спорт» (серия вопросов в картинках о различных видах спорта) и прочие подобные им. Тот факт, что учитель предварительно просматривает или даже сам создает подобные материалы, позволяет контролировать качество информации получаемой ребенком дошкольного возраста, что особенно важно на этапе формирования психики. Такие задания могут даваться индивидуально. Тем деткам которые отстают, в каком то виде деятельности, или напротив давно готовы двигаться дальше и опережают сверстников это поможет не потерять интерес к занятиям физической культурой. Важно в этом случае не пускать все на самотек. После выполнения таких заданий необходима их оценка и похвала за достижение определенных результатов. Кроме того, таким образом проводится и косвенная работа с родителями воспитанников по приобщению их к здоровому образу жизни, и расширению кругозора в вопросах спорта. Это происходит благодаря тому факту, что сами дошкольники без помощи родителей еще не в полной мере освоили компьютеры и смартфоны.

Другие задания логичнее давать всей группе детей. Например, просмотр показательных выступлений спортсменов для дальнейшего совместного обсуждения увиденного. При обсуждении педагог должен стремиться не просто к детскому восхищению от ловкости, смелости или красоты происходящего, а и к анализу происходящего и попыткам воспроизвести некоторые доступные элементы. Так, например можно анализировать постановку корпуса спортсмена для сохранения устойчивости в единоборствах, метании копья или диска, в фигурном катании. Или, напротив, для ускорения движения вперед лыжников и конькобежцев. Каким образом спортсмены добиваются замедления, растягивания движения, например, в художественной гимнастике или фигурном катании. Как выполняется замах при броске мяча и как при разном замахе отличаются результаты броска, такие как дальность полета мяча или снаряда, сила удара, точность попадания.

Однако просмотра и обсуждения не достаточно для усвоения и развития двигательных навыков. Поэтому, на мой взгляд, следует давать задания на выполнение сильных элементов физических упражнений. В свои занятия по физической культуре часто ввожу подражательные движения, которые способствуют более емкому восприятию информации об определенном виде спорта. Например, при изучении такого вида спорта как фигурное катание, на занятии пробуем его изображать. Причем в зале и без коньков. Это связано не столько с ограниченностью материальной базы, сколько со стремлением сформировать максимально положительное отношение к спорту, и при этом свести к минимуму травматизм на занятиях. Достаточно того, что дети под музыку движутся по залу скользящим шагом, выполняя периодически кружения. Если это одиночное фигурное катание, то все дети двигаются враспынную по залу, если катание парное, то они делают это, держась за руки заранее оговоренным образом. Если это синхронное фигурное катание, то дети становятся в хоровод или шеренги и стараются продвигаться вперед или по кругу синхронно.

Одной из особенностей смешанного обучения является избыточность информации, чтобы было из чего выбирать. При этом не следует забывать об основных принципах любого обучения, таких как объективность, научность, связь теории с практикой, последовательность, систематичность, доступность при необходимой степени трудности, наглядность, разнообразие методов, активность обучаемых, прочность усвоения знаний, умений и навыков в сочетании с опытом творческой деятельности. В слишком большом потоке информации и без поддержки взрослого ребенок может просто растеряться. И от того что он не будет знать с чего начать, может не начать вовсе. Образно говоря, задача педагога в смешанном образовании заключается не в том, чтобы вести корабль от начала до конца путешествия, а в том, чтобы постепенно передать штурвал юнге, с тем, чтобы уже к середине пути он мог вести корабль самостоятельно, не игнорируя при этом мнения

и интересов других участников путешествия и будучи уверенным в том, в случае необходимости ему всегда окажут помощь и поддержку.

ЛИСУНОВА НАДЕЖДА ЕВГЕНЬЕВНА

*музыкальный руководитель ГККП
ясли-сада № 8 «Думан», Города Нұр-Сұлтан*

РАЗВИТИЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ ХОРОВОЕ ПЕНИЕ

Только эмоциональное побуждение разума
дает положительные результаты в работе с детьми.
В.А.Сухомлинский.

Основной вид музыкальной деятельности, которому принадлежит ведущая роль в реализации познавательной и коммуникативной функции музыки – ее восприятие и анализ. Слушание музыки – одна из лучших форм работы для развития способностей активно воспринимать музыку и внимательно вслушиваться в разные ее особенности. Поэтому, получение смешанного музыкального обучения в современном мире очень актуально. К тому же слушание музыки в интернете позволяет познакомить детей со значительно более сложной музыкой по сравнению с той, которую они сами исполняют. Дети получают возможность услышать большие вокальные, инструментальные, оркестровые произведения в хорошем исполнении. Слушание музыки совместно с родителями дает возможность услышать музыку разных жанров, форм, стилей, эпох в исполнении известных исполнителей и композиторов. Большое значение имеют вопросы и задания, которые дети получают перед слушанием и в процессе анализа произведения. В наше время слушание музыки, благодаря широко развитой концертной деятельности, развитию многообразных видов технических средств, способных воспроизводить музыку (радио, телевидение, магнитофоны, кино т.д.) становится доступной формой общения с искусством широких слоев населения. Поток музыкальной информации практически безграничен. Тем важнее становится проблема организации целенаправленного слушания музыки, помогающей формировать избирательность потребления музыкальных впечатлений в соответствии с уровнем воспитанного художественного вкуса. Наблюдения показывают, что научить детей активно слушать музыку – дело сложное. Задача заключается именно в том, чтобы процесс восприятия был активным, творческим.

Принято различать три основных группы вопросов и заданий: по идейно эмоциональному содержанию музыки (что выражает); по выразительным средствам (как выражено); по определению причин (почему так выражено). Такие вопросы задаются с целью сделать более ясным понимание

взаимосвязи содержания и формы, действительности музыкального искусства. Ответы на такие вопросы многому учат детей. Можно легко проверить, как дети различают разные отдельные части произведения, как слышат звучание инструментов, как замечают появление характерных ритмических, мелодических оборотов. Дается конкретное задание в процессе слушания поднять руку (или карточку), если услышал то, что от него требуется. С помощью такого простого задания можно более точно контролировать работу детей, заставляет активно вслушиваться в музыку, ведь в поисках ответа они должны внимательно прослушать всю «ткань» музыкального произведения. Удобно такое задание еще и потому, что уровень усвоения материала можно проверить тут же, в самом процессе обучения.

Главной задачей восприятия музыки дошкольниками остаётся эмоциональный отклик на неё, переживание её содержания. Решение этой проблемы связано с необходимостью:

- специально подбирать музыкальный репертуар и методы работы с ним;
- использовать на занятиях другие виды музыкальной деятельности детей: музыкального движения, пения, игры в оркестре, дирижировать.
- использование на занятиях произведений других видов искусства, прежде всего изобразительного и художественной литературы.

Другой формой приобщения детей к музыке является творческая исполнительская деятельность, которая может осуществляться в самых различных видах (игра на музыкальных инструментах, участие в оркестре, сольное, ансамблевое и хоровое пение, танец и д.).

Из всех видов активной музыкальной деятельности способной охватить широкие массы детей, должно быть выделено хоровое пение. Пение. «Влияние пения на нравственную сферу выражается в двух аспектах.

С одной стороны, в песнях передано определенное содержание к нему; с другой – пение рождает способность переживать настроения, душевное состояние другого человека, которое отражено в песнях. Хоровое пение является эффективнейшим средством воспитания не только эстетического вкуса, но и инициативы, фантазии, творческих способностей детей, оно наилучшим образом содействует развитию музыкальных способностей (певческого голоса, чувства ритма, музыкальной памяти), развитию певческих навыков, содействует росту интереса к музыке, повышает эмоциональную и вокально-хоровую культуру.

Непременным условием качества репертуара является разнообразие тем и жанров песенного материала. Соблюдение этого условия способствует повышению интереса и желания у дошкольников исполнять песни.

Что бы работа над музыкальным произведением приносила удовлетворение и радость, следует проводить ее живо и увлекательно.

Хоровое пение оказывает исключительное влияние на формирование личности ребенка. Этому во многом помогает то обстоятельство, что в хоровом искусстве соединяются воедино музыка и слово. Этот факт

усиливает воздействие на психику ребенка, на его художественное развитие, воображение и чуткость. Сам процесс освоения хорового произведения всегда связан с кропотливой работой по преодолению художественно-исполнительских или технических трудностей, а потому воспитывает в детях трудолюбие, заставляет их подчинять свои личные интересы интересам коллектива. Воспитание певческих навыков есть одновременно и воспитание человеческих чувств и эмоций.

Методы и приемы формирования вокально-хоровых навыков детей, эффективность их применения в решении заданий.

Общее развитие ребенка на шестом году жизни, совершенствование процессов высшей нервной деятельности оказывают положительное влияние на формирование его голосового аппарата и на развитие "слуховой активности. Однако голосовой аппарат по-прежнему отличается хрупкостью, ранимостью. Гортань с голосовыми связками еще недостаточно развиты. Связки короткие. Звук очень слабый. Он усиливается резонаторами. Грудной (низкий) резонатор развит слабее, чем головной (верхний), поэтому голос у детей 6 лет несильный, хотя порой и звонкий. Следует избегать форсирования звука, во время которого у детей развивается низкое, несвойственное им звучание.

Дети этого возраста могут петь уже в более широком диапазоне (ре 1 октавы — ре 2 октавы). Низкие звуки звучат более напряженно, поэтому в работе с детьми надо использовать песни с удобной тесситурой, т.е. такие песни, в которых встречается больше высоких звуков, а низкие должны быть проходящими. Удобными звуками для детей 6 лет чаще всего являются (ми) фа — си 1 октавы. Именно в этом диапазоне звучание наиболее легкое, естественное, звук до первой октавы звучит тяжело, напряженно, поэтому его надо избегать.

Итак, в результате систематической работы с детьми младших и средних групп, направленной на реализацию программных требований в развитии музыкального восприятия и пения, к старшей группе дети уже могут достаточно чисто интонировать контрастные звуки по высоте, различать громкую и тихую музыку, передавать несложный ритмический рисунок хлопками, в движении: игрой на металлофоне, узнавать по тембру музыкальные инструменты. К пяти годам дети должны иметь определенный фундамент музыкального развития, быть активными на музыкальных занятиях, проявлять инициативу в самостоятельной музыкальной деятельности.

Хоровое пение - один из видов коллективной исполнительской деятельности. Оно способствует развитию певческой культуры детей, их общему и музыкальному развитию, воспитанию духовного мира, становлению их мировоззрения, формированию будущей личности. Решение задач музыкального воспитания возможно только при условии достижения детьми художественного исполнения музыкального произведения.

Выразительное исполнение произведений должно быть эмоциональным, в нём должна чувствоваться глубина понимания музыкального образования. Поэтому выразительное исполнение требует овладения вокально-хоровыми навыками и умениями.

Работа над песней - не скучная зубрёжка и не механическое подражание воспитателю, это увлекательный процесс, напоминающий настойчивое и постепенное восхождение на высоту. Воспитатель доводит до сознания детей, что над каждой, даже самой простой песней следует много работать.

Хоровое пение - наиболее доступная исполнительская деятельность дошкольников. Правильное певческое развитие, с учётом возрастных особенностей и закономерностей становления голоса, способствует развитию здорового голосового аппарата.

Следует отметить, что приобщение дошкольников к певческой деятельности является важным условием формирования их музыкальной культуры.

Успех работы зависит от умений педагога, знаний и учёта возрастных особенностей детского голоса, дифференцированного подхода к детям при формировании у них певческих навыков, развитии музыкальных и творческих способностей.

2. Хоровая музыка тесно связана со словом, что создает базу для более конкретного понимания содержания музыкальных произведений. Хоровая музыка всегда яркая программная, ее содержание раскрывается через слово, через поэтический текст и через музыкальную интонацию, мелодию. А потому идейно-эмоциональная сущность содержания хоровой музыки как бы удваивается.

ТРЕГУБОВА ЖАГУЛ КУДАЙБЕРГЕНОВНА

Воспитатель, ГККП ясли-сада № 8

«Думан», города Нұр-Сұлтан

РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ДОШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Логика, логическое мышление – понятия, о которых, казалось бы, на первый взгляд рано говорить в дошкольном возрасте. Ведь не каждый взрослый умеет логически рассуждать, анализировать, обобщать, делать правильные выводы, а что уж говорить о дошкольнике! Вы скажете зачем это ребёнку? Дело в том, что навыки и умения, приобретенные в дошкольном возрасте, служат фундаментом для получения знаний и развития познавательных способностей в более старшем возрасте. Ребёнку, не овладевшему приёмами логического мышления, труднее будет даваться учёба – решение задач, выполнение упражнений потребует больших затрат

времени и сил. Овладев логическими приёмами, ребёнок становится более внимательным, мыслит ясно и чётко, умеет в нужный момент сконцентрироваться и убедить других в своей правоте. Чтобы ребёнок не испытывал трудности с первых уроков пребывания в школу, надо уже сейчас, в дошкольном возрасте готовить его соответствующим образом.

Исходя из этого, я поставила перед собой следующие задачи:

- Учить анализировать, сравнивать, обобщать, классифицировать предметы и их изображения.
- Развивать у детей познавательные интересы, творческое воображение, произвольность внимания.
- Воспитывать уверенность в себе, стремление к преодолению трудностей, коммуникативные навыки, желание вовремя прийти на помощь другу.

Успешность работы по развитию логического мышления у дошкольников во многом определяется не только планомерными играми и занятиями, организуемыми нами воспитателями, но и окружающей детей развивающей предметно - пространственной средой, которую стараемся создать в группе в соответствие с требованиями в период обновления системы дошкольного образования в Республике Казахстан. Для достижения поставленной цели в группе создала зону интеллектуального развития, которую систематически обновляю развивающими материалами: Ассоциации», «Логика», «Что напутал художник?», «Весёлая логика, игры на плоскостное моделирование: «Геометрическое лото», «Танграм», игры со счетными палочками, развивающие игры Б. Никитина «Сложи узор», «Сложи квадрат», «Логические блоки Дьенеша», разнообразные конструкторы и строительные наборы. Есть дидактические игры и пособия «Продолжи логический ряд», «Найди общий признак», «Что лишнее», карточки со знаками – символами, на которых отражены признаки предметов (цвет форма, размер, толщина).

Подобрала загадки и стихи-небылицы с логическими ошибками. Игры и пособия выставляем не все сразу, а периодически одни заменяются другими. Удобное расположение центра делает их доступными детям.

Отбирая методы и приёмы, стараемся включать в основу образовательного процесса игры, как основной метод обучения дошкольников: дидактические, развивающие, логико-математические, а также игровые упражнения, экспериментирование, решение творческих и проблемных задач, практическую деятельность. В своей работе также используем ИКТ – технологии: создаем презентации при помощи программы Power Point, просмотр видеоматериалов по ТВ. Это помогает нам обеспечить наглядность, улучшить запоминание материала, способствует проявлению интереса к поиску решений поставленных задач.

Логические приемы умственных действий - сравнение, обобщение, анализ, синтез, классификация, аналогия, систематизация, абстрагирование - в литературе также называют логическими приемами мышления.

Серияция - построение упорядоченных возрастающих или убывающих рядов по выбранному признаку.

Серии можно организовать по размеру, по длине, по высоте, по ширине, если предметы одного типа (куклы, палочки, ленты, камешки и т. д.), и просто по величине (с указанием того, что считать величиной), если предметы разного типа (рассадить игрушки по росту). Можно по цвету, например, по степени интенсивности окраски (расставить баночки с окрашенной водой по степени интенсивности цвета раствора).

Анализ - выделение свойств объекта, или выделение объекта из группы, или выделение группы объектов по определенному признаку.

Например, задан признак: "Найти все круглые". Сначала у каждого объекта проверяется наличие или отсутствие этого признака, а затем они выделяются и объединяются в группу по признаку "круглые".

Синтез - соединение различных элементов (признаков, свойств) в единое целое.

Задания на формирование умения выделить элементы того или иного объекта (признаки), а также на соединение их в единое целое можно предлагать с первых же шагов математического развития ребенка.

Психологически способность к синтезу формируется у ребенка раньше, чем способность к анализу. То есть, если ребенок знает, как это было собрано (сложено, сконструировано), ему легче анализировать и выделять составные части. Именно поэтому столь серьезное значение уделяется в дошкольном возрасте деятельности, активно формирующей синтез, - конструированию.

Для конструирования используются любые мозаики, конструкторы, кубики, разрезные картинки, подходящие этому возрасту и вызывающие у ребенка желание возиться с ними. Взрослый играет роль ненавязчивого помощника, его цель - способствовать доведению работы до конца, то есть до получения, задуманного или требуемого целого объекта.

Сравнение - логический прием умственных действий, требующий выявления сходства и различия между признаками объекта (предмета, явления, группы предметов).

Выполнение сравнения требует умения выделять одни признаки объекта (или группы объектов) и абстрагироваться от других. Для выделения различных признаков объекта можно использовать игру "Найди это по указанным признакам": "Что (из этих предметов) большое желтое? (Мяч и медведь.) Что большое желтое круглое? (Мяч.)" и т. д.

Ребенок должен использовать роль ведущего так же часто, как и отвечающего, это подготовит его к следующему этапу - умению отвечать на вопрос: "Что ты можешь рассказать о нем? (Арбуз большой, круглый, зеленый. Солнце круглое, желтое, горячее.)". Или: "Что это: белое, холодное, рассыпчатое?" и т. д.

Рекомендуется сначала учить ребенка сравнивать два объекта, затем группы объектов. Маленькому ребенку легче сначала найти признаки различия объектов, затем - признаки их сходства.

Типы заданий на сравнение:

1. Задания на разделение группы объектов по какому-то признаку (большие и маленькие, красные и синие и т. п.).

2. Все игры вида "Найди такой же". Для ребенка двух - четырех лет набор признаков, по которым ищется сходство, должен быть четко обозначен. Для более старших детей предлагаются упражнения, в которых количество и характер признаков сходства может широко варьироваться.

Классификация - разделение множества на группы по какому-либо признаку, который называют основанием классификации. Классификацию с детьми дошкольного возраста можно проводить: по названию (чашки и тарелки, ракушки и камешки, кегли и мячики и т. д.); по размеру (в одну группу большие мячи, в другую - маленькие, в одну коробку длинные карандаши, в другую - короткие и т. д.); по цвету (в эту коробку красные пуговицы, в эту - зеленые); по форме (в эту коробку квадраты, а в эту - кружки и т. д.);

Обобщение - это оформление в словесной (вербальной) форме результатов процесса сравнения. Обобщение хорошо понимается ребенком, если является результатом деятельности, произведенной им самостоятельно, например, классификации: эти все - большие, эти все - маленькие; эти все - красные, эти все - синие; эти все - летают, эти все - бегают и др.

АХМЕТОВА ЖАНАР САПАРБЕКОВНА

*воспитатель ГККП ясли-сада № 8 «Думан»
города Нұр-Сұлтан*

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

Данная тема очень актуальна в наше время. Если мы оглядимся во круг, то с легкостью поймём что воспитывает абсолютно все: люди, явления, даже вещи, но прежде всего воспитывают - люди. На самом первом месте – воспитывают родители и воспитатели. Со всем сложным миром, окружающей действительности ребенок входит во множество отношений, каждое из которых неизменно развивается, переплетается с другими отношениями, усложняется физическим и нравственным ростом самого ребенка. Весь этот «хаос» не поддается как будто никакому учету, тем не менее, данный «хаос» создают определенные изменения в личности ребенка. Направить это развитие и руководить им – задача воспитателя.

Очень широко в детском саду используют ИКТ, дошкольникам очень нравится данный метод обучения, информация усваивается быстрее, и больший процент информации запоминается. Каждый режимный момент в детском саду, идёт на обучения и воспитания личности ребёнка.

Так же большое влияние в развитии каждого человека, приходится на образование, человек получает соответствующее воспитания, образование способствует полноценному

развитию личности человека, так как данный возрастной период определяет большую потенциальную перспективу разностороннего развития ребенка.

Главной целью дошкольника, является – способствовать эмоциональному, физическому, нравственному, и конечно умственному развитию личности. Для достижения данной цели, воспитатели так же используют различные методы обучения.

Пользуясь различными источниками, давайте рассмотрим, что же такое метод обучения.

Метод обучения – совместная деятельность воспитателя и детей, направленная на достижение определенной цели обучения. Дидактические методы можно разделить на три составляющие: воспитательские методы обучения. Педагогические методы относятся, к действиям воспитателя эти методы отражают, способы обучения с точки зрения детей. Особого внимания заслуживают методы обучения, подразумевающие определение совместной работы воспитателя с детьми.

Методы обучения - это способы организации учебно-познавательной деятельности детей с заранее определенными задачами, уровнями познавательной активности, учебными действиями и ожидаемыми результатами для достижения дидактических целей.

Методы обучения — система последовательных взаимосвязанных действий воспитателя и детей, обеспечивающих усвоение содержания образования.

Современный воспитатель постоянно должен совершенствоваться , использовать новые методы и приёмы в обучении детей. От усилий не только воспитателя, но и от самих детей, напрямую зависят, успех осуществления метода и степень его эффективности. В противном случае при неправильном использовании методов обучения могут быть отрицательные результаты. Методы должны быть используемы в совокупности, если использовать только один метод обучения, то выполнить задачи и цели обучения не удастся. В современном детском саду используется такие методы как: традиционно - словесные, игровые и развивающие.

К словесным методам относят: рассказ, беседу, объяснение. Если воспитатель использует данную группу методов, то он не должен забывать о темпе и тоне изложенного материала. Темп не должен быть слишком быстрым, если темп очень быстрый, то это приводит к затруднению восприятию и пониманию материала. Если же наоборот, темп речи педагога слишком медленный, то дети теряют интерес к излагаемому материалу, и попросту перестают его воспринимать. Так же слишком громкий или же наоборот слишком тихое и монотонное изложение, отрицательно влияют на усвоение материала.

Метод изложения - это связное сообщение излагаемое воспитателем данный метод используется для детей, так повторение уже изученного знакомого материала. Таким образом, воспитатель закрепляет уже изученный материал, и подводит итоги.

Так же излагать учебный материал можно в виде объяснения или же описания.

Со всеми данными методами, можно использовать ИКТ, детей так же нравится данное внедрение.

Изложение материала может быть в форме рассказа, или художественного описания. Делается это при использовании выразительных средств.

Рассказ — это образное, эмоциональное и живое изложение материала. Используется он в основном при изложении гуманитарных предметов.

Так же как и в дошкольных учреждениях, очень распространены дидактические игры, считается, что игры относятся к виду учебной деятельности, который моделирует какой-либо изучаемый объект, явление, процесс.

Дидактическая игра стимулирует в дошкольнике его познавательный интерес и активность. Главным ее отличием является деятельность человека. За последнее время многие учителя накопили огромный запас разнообразных методических разработок дидактических игр по учебным предметам.

Сейчас же, всё чаще сюжетные игры, которые носят обучающий и развивающий характер.

Ещё с дошкольного возраста игра в жизни ребёнка является ведущим видом деятельности, дети воспринимают игру как жизнь, действительность, которую создаёт сам ребёнок. В связи с этим игра для ребенка более доступна, чем окружающий мир, с точки зрения ее понимания, в дошкольном возрасте ребёнок познаёт мир через игру, обучается, а так же воспитывается. Нередко для детей важен сам процесс игры, а не результат.

Игра помогает развитию способностей ребёнка, так же облегчает вхождение детей в сложный мир различных человеческих отношений, но и снимает психологическое напряжение, сюжетно - ролевые, дидактические, подвижные игры и т.д. Таким образом, мы понимаем, что игра способствует развитию личности ребёнка.

Широкое распространение получил проблемный метод обучения. В основе проблемы всегда лежит противоречие. Противоречие воспринимается в качестве категории диалектики. Проблемные ситуации, в которых ребёнок ищет правильный ответ, правильный выход из сложившейся ситуации.

Данный метод применяют для создания и разрешения на занятиях проблемных (противоречивых) ситуаций. Следовательно, разрешая противоречия, дошкольник познаёт явления и предметы, являющиеся предметом исследования. Проблемная ситуация не всегда становится проблемной для дошкольника. Дошкольники активно проявляют интерес к данному методу. От мастерства учителя зависит, заинтересует ли дошкольников учебный материал, преподнесенный в виде проблемы, или нет.

Воспитатель должен преподнести до детей определённый материал, так чтобы активизировалась мыслительная работа всего класса, что бы дети усвоили и поняли полученную информацию. Цель воспитателя — заинтересовать дошкольника к поиску верного решения поставленной проблемы. Побудить к решению проблемы.

В современных садах, широко стали использовать компьютерное и программное обучение. Данное обучение необходимо для создания технологии обучения, которая способна постоянно контролировать процесс усвоения знаний детьми. Оно выполняется по программе, составленной заранее. Программа может находиться либо в обучающей технике, либо в учебнике. Процесс обучения можно представить в виде схемы, пунктов:

1. материал изложенный учителем, усваивается не полностью, а отдельными порциями, которые представляют собой последовательные шаги;
2. после изучения каждого этапа учебного материала осуществляется контроль учителем над его усвоением;
3. необходимо помнить, что, если ученик правильно ответил на вопросы, ему нужна новая порция материала, предыдущий материал он усвоил.
4. если же ребенок ответил на вопросы с ошибками, воспитатель ему помогает, или же напоминает пройденный материал.

Существует так же дистанционная форма обучения, которая тесно связана с развитием информационных технологий и телекоммуникаций.

Данная технология очень удобна, человек находящийся в любой точке мира может учиться, при использовании современных информационных технологий.

В состав таких технологий входят трансляции учебных программ по теле и радиостанциям, кабельное телевидение, видеоконференции. Через электронную почту и Интернет у учащихся есть возможность получать и передавать учебную информации.

Какая цель обучения - такие и методы, любой метод обучения выбирается в зависимости с целью.

Современная дидактика от ребенка требует не бездумное заучивание огромных кусков текста, а творческое и сознательное изучение материала, а также умение его анализировать. Сам воспитатель выбирает метод обучения, в зависимости с поставленной целью, не забывая о таких правилах как: степень наглядности, научности и конечно же доступности.

ВОЙТЯКОВА АЙГЕРИМ ЕРКЕНОВНА

воспитатель ГККП ясди-сада № 8 «Думан»

города Нұр-Сұлтан

МЕТОД КЕЙС-ТЕХНОЛОГИЙ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы актуальности и необходимости кейс технологии в современной образовательной системе.

Внедрение в **образовательный** процесс интерактивных педагогических технологий направлено на формирование целевых ориентиров **дошкольников**, овладение ими конструктивными способами и средствами взаимодействия с окружающими людьми в соответствии с задачами, которые ставят современные государственные **образовательные стандарты**.

Одной из актуальных на сегодняшний день является использование **кейс-технологий в дошкольном образовании**. Внедрение **кейс-технологий в дошкольном образовательном** учреждении позволяет на практике реализовать компетентностный подход.

Кейс-технология – это интерактивная технология для краткосрочного обучения, на основе реальных или вымышленных ситуаций, направленная не столько на освоение знаний, сколько на формирование у слушателей новых качеств и умений.

Название **кейс-технология** произошло от латинского «*casus*» - запутанный, необычный случай; а также от английского «*case*» - портфель, чемоданчик.

Case представляет собой не просто правдивое описание событий, а единый информационный комплекс, позволяющий понять ситуацию.

4. Для чего нужен кейс?

- Кейс дает возможность приблизиться к **практике**, встать на позицию человека, реально **принимающего решения, учиться на ошибках других**.
- **Кейс – метод развивает:**
 - 1. умственные, сенсорные и речевые способности.
 - 2. аналитические умения: классифицировать, анализировать, представлять свой взгляд на решение проблемы.
 - 3. формирует навыки коммуникативного взаимодействия (*вести дискуссию, защищать собственную точку зрения, убеждать*).
 - 4. практические умения.
 - 5. социальные умения (*оценивать поведение детей, умение слушать, поддерживать чужое мнение*)

Хороший **кейс** должен удовлетворять следующим требованиям:

- соответствовать четко поставленной цели создания;
- иметь соответствующий уровень трудности;
- иллюстрировать типичные ситуации;
- развивать аналитическое мышление;
- провоцировать дискуссию;
- иметь несколько решений.

При всём **многообразии видов кейсов**, все они имеют типовую структуру.

Как правило, **кейс включает в себя:**

- ситуацию – случай, проблема, история из реальной жизни,
- контекст ситуации – хронологический, исторический, контекст места, особенности действия или участников ситуации,

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

- комментарий ситуации, представленный автором,
- вопросы или задания для работы с **кейсом**,
- приложения.

К **кейс**-технологиям относятся:

• **метод** ситуативного анализа (**метод** анализа конкретных ситуаций, ситуационные задачи и упражнения; **кейс-стадии**; **кейс-иллюстрации**; фото-**кейсы**);

- **метод инцидента**;
- **метод** ситуационно-ролевых игр;
- **метод** разбора деловой корреспонденции;
- игровое проектирование;
- **метод дискуссии**.

Например:

Ситуационно-ролевая игра.

Цель - в виде инсценировки создать перед аудиторией правдивую историческую, правовую, социально-психологическую ситуацию и затем дать возможность оценить поступки и поведение участников игры.

Одна из разновидностей **метода** инсценировки — ролевая игра.

Игровое проектирование:

Цель — процесс создания или совершенствования проектов.

Игровое проектирование может включать проекты разного типа: исследовательский, поисковый, творческий, аналитический, прогностический.

Сущностью **кейс**-технологий является анализ проблемной ситуации. Анализ, как логическая операция мышления, способствует речевому развитию ребенка, «поскольку речь является формой существования мышления, между речью и мышлением существует единство» (С. Л. Рубинштейн).

В процессе освоения **кейс**-технологий **дети**:

- учатся получать необходимую информацию в общении;
- умение соотносить свои устремления с интересами других;
- учатся доказывать свою точку зрения, аргументировать ответ, формулировать вопрос, участвовать в дискуссии;
- учатся отстаивать свою точку зрения;
- умение принимать помощь.

Кейс-технологии формируют навыки коммуникативного воздействия детей:

- происходит формирование у детей навыков работы в команде;
- умение вести диалог со взрослыми и сверстниками;
- развивается умение адекватно реагировать в возникающих конфликтных ситуациях;
- обеспечивается взаимосвязь с жизнью и игрой ребенка;
- учатся применять самостоятельно, без помощи взрослого полученные знания в реальной жизни без затруднений.

Метод кейсов включает одновременно и особый вид материала, и особые способы использования этого материала в воспитательное **образовательном процессе**.

Воспитанники должны разрешить поставленную проблему и получить реакцию окружающих (*других воспитанников и воспитателя*) на свои действия. При этом они должны понимать, что возможны различные решения проблемы. Поэтому воспитатель должен помочь **дошкольникам рассуждать**, спорить, а не навязывать им свое мнение.

Метод кейсов способствует развитию умения анализировать ситуации, оценивать альтернативы, выбирать оптимальный вариант и планировать его осуществление. И если такой подход применяется многократно, то у **дошкольника** вырабатывается устойчивый навык решения практических задач.

Чем отличается **кейс** от проблемной ситуации? Отличительной особенностью **кейс** - **метода** является создание проблемной ситуации на основе фактов из реальной

жизни. **Кейс не предлагает дошкольникам** проблему в открытом виде, им предстоит вычлениить ее из той информации, которая содержится в описании **кейса**.

Содержащаяся в **кейсе** проблема не имеет однозначного решения; суть **метода в том и состоит**, чтобы из множества альтернативных вариантов в соответствии с выработанными ранее критериями выбрать наиболее **целесообразное** решение и разработать практическую модель его реализации.

В практике **дошкольного образования** можно широко использовать **Кейс-иллюстрации, кейс-фото**.

Кейс-иллюстрация - это иллюстрация, которая используется для рассмотрения проблемной ситуации.

Целью работы с ней является разбор сути проблемы, анализ возможных решений и выбор лучшего из них.

Кейс-иллюстрация отличается от наглядности тем, что предполагает знакомство детей с реальной или предполагаемой проблемой и выработку **дошкольниками** своего взгляда на ее решение. Рассматривая иллюстрации, дети обсуждают полученную информацию, рассуждают, принимают решение, могут предполагать и строить на основе этого прогноз.

Кейс-иллюстрации активизируют мысль детей, развивают **воображение**, потребность в общении с другими людьми, воспитывают чувства. А иллюстрация с продолжением мотивирует интерес детей.

В **«фото – кейс»** входит:

1. Фото, сюжет которого отражает какую – либо проблему.
2. Текст к **кейсу**, который описывает совокупность событий.
3. Задание – правильно поставленный вопрос. В нем должна быть мотивация на решение проблемы.

Вывод:

Кейс - технология помогает повысить интерес детей к изучаемому материалу, развивает у них такие качества, как социальная активность, коммуникабельность, умение слушать и грамотно излагать свои мысли.

Главное предназначение **кейс-технологии** — развивать способность исследовать различные проблемы и находить их решение, то есть, научиться работать с информацией.

МАРКИТАН ИРИНА ДМИТРИЕВНА

*Воспитатель ГККП ясли-сада № 8 «Думан»
города Нұр-Сұлтан*

**МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ В
ПРОЦЕССЕ СЮЖЕТНО-РОЛЕВЫХ ИГР**

Игра – не только интересное, любимое для ребёнка занятие. Многогранно её значение для человека, входящего в мир. И прежде всего – для социализации ребёнка. Известный педагог С.А. Шмаков отмечал: «Игра – выверенный веками, народным опытом, социально-культурными нормами общества фактор социализации личности. Детская игра – гарантия и условие свободного развития культуры всего общества, гарантия продления детства как важнейшего завоевания цивилизованных обществ». Социализация осуществляется как путём осознанных социально-контролируемых процессов воздействия на личность, усвоения детьми знаний, духовных ценностей, норм, присущих определённой социальной общности, так и посредством стихийных, спонтанных процессов. В дошкольном возрасте ребенок открывает для себя мир человеческих отношений, разных видов деятельности и общественных функций людей. Ему хочется включиться в эту взрослую жизнь и активно в ней участвовать. Дети стремятся к самостоятельности. Из этого противоречия и рождается сюжетно-ролевая игра – самостоятельная деятельность детей, моделирующая жизнь взрослых. Именно в дошкольном возрасте складываются первые стереотипы социального поведения, формируется индивидуальный стиль поведения человека, вырабатываются навыки и привычки правильного поведения, складывается характер. Сюжетно-ролевая игра – подлинная социальная практика ребенка, его реальная жизнь в обществе сверстников. Поэтому актуальной является проблема использования сюжетно-ролевой игры в целях всестороннего развития ребенка, формирования его положительных личностных качеств и социализации как члена общества. Я обратилась к проблеме социального развития детей, так как заметила, что у некоторых воспитанников группы наблюдаются трудности в сфере социализации, а именно, проявляется излишняя робость, замкнутость, нежелание следовать правилам или требованиям взрослых, конфликтность, недостаточное развитие игровых умений. Дети не всегда могут назвать полностью свой домашний адрес, фамилию, имя, отчество своих родителей, их профессию, затрудняются найти правильный выход из проблемной ситуации. Чем же можно объяснить социальную некомпетентность дошкольников? Можно назвать много причин. Но все они сводятся к одному знаменателю — взрослые (родители и педагоги) не обеспечивают детей полноценным, познавательным общением. Особенность социального развития детей заключается в усвоении социального опыта через взаимодействие ребенок — взрослый. Дети очень наблюдательны и любознательны. Многие замечают.

Задают вопросы. Иногда сами делают умозаключения и не обязательно правильные. Ребенок моделирует отношения, поведение и деятельность окружающих его взрослых. Такое моделирование оказывает гораздо большее влияние на социальное развитие ребенка, чем словесные инструкции и поучения. В дошкольном возрасте моделирование происходит через сюжетно — ролевую игру. Эльконин Д.Б., рассмотрев структуру сюжетно-ролевой игры, показал, что центральным компонентом ее выступает роль - соответствующий принятым в обществе нормам, правилам способ поведения людей в различных ситуациях. В ней через роль взрослого, которую берет на себя ребенок, происходит освоение отношений между людьми. Выполнение роли ставит ребенка перед необходимостью действовать не так, как он хочет, а так, как это предписано ролью, подчиняясь социальным нормам и правилам поведения. В пределах одного сюжета ребёнок «смотрит» на ситуацию глазами нескольких людей. Сегодня девочка исполняет роль мамы, а завтра - дочери. Она понимает, как важно, чтобы мама заботилась о своих детях, и как важно, чтобы дочка была послушной. Таким образом, перед ребенком открываются не только правила поведения, но и их значение для установления и поддержания положительных взаимоотношений с другими людьми. Осознается необходимость соблюдать правила, т.е. формируется сознательное подчинение им. Коллективная игра не возможна без общения детей друг с другом. Контактируя со сверстниками во время игры, дошкольники стремятся наладить между собой деловое сотрудничество, у них появляется общее дело, они стараются согласовать свои действия для достижения общей цели.

Учитывая важность данной проблемы, я свою работу осуществляю в двух направлениях:

- 1.Создание необходимой предметно – развивающей среды для сюжетно-ролевых игр.

- 2.Непосредственное руководство играми детей.

Наблюдая за воспитанниками, своей группы я заметила, что любимыми сюжетами у детей 4–5 и 5-6 лет остаются игры в больницу, в поликлинику, в которых ребятам наиболее легко воплотить свой жизненный опыт. Поэтому мной было принято решение пополнить игровую среду сюжетно-ролевыми играми «Поликлиника», «Больница», «Аптека», «Магазин» Создавая развивающую среду группы, очень важно, чтобы окружающая детей обстановка была комфортной и эстетичной. Красота формирует ребенка. Поэтому я уделяю большое внимание эстетике оформления атрибутов и игровых материалов. Они должны быть привлекательными для детей и вызывать у них стремление к самостоятельной деятельности. В то же время стараюсь научить детей поддерживать порядок в группе и воспитываю бережное отношение к игрушкам. Предметно-игровая среда группы организована таким образом, чтобы каждый ребенок имел возможность заниматься любимым делом, что позволяет детям объединяться подгруппами по общности интересов. При организации сюжетно-ролевых игр я стараюсь

учитывать индивидуальные и личностные особенности каждого ребенка, даю детям максимальную степень свободы и ни в коем случае не подавляю их фантазию. Моя задача – умело начать игру, заинтересовать детей, направить в нужное русло. Также предусматриваю наличие предметов, которые дети могли бы использовать в роли заменителей. Кроме того, среди игровой атрибутики значительное место занимают детские поделки, применяемые в играх (деньги, кошельки из бумаги, таблетки и многие другие). Использование самоделок повышает у детей интерес к игре. Осваивая новые сюжеты, роли и игровые действия, ребенок обогащает игру новым содержанием, и, следовательно, она будет оставаться для него интересной. Я стараюсь поддерживать этот интерес, содействую обогащению жизненного опыта, создаю все необходимые условия для развития игры, стимулирую творческую активность детей. Для обогащения игровых сюжетов, провожу экскурсии и целевые прогулки, читаю рассказы о профессиях, использую тематические беседы, дидактические и театрализованные игры, показываю иллюстраций, придумываю рассказы. Рассказы о профессиях интересуют детей живыми образными сравнениями и дают пищу для воображения. Во время тематических бесед уточняю представления детей о той или иной игровой (жизненной) ситуации, их мнение относительно какого-либо сюжета, вовлекаю детей в диалог, что позволяет показать модели замыслов игры и их развитие. Через театрализованные игры обыгрываем готовые сюжеты, воплощаем в действие игровой план. Все эти формы взаимодействия с ребенком становятся содержанием предварительной работы, которая подготавливает детей к игре. В руководстве игрой я использую методы, способствующие становлению и развитию игровой деятельности. Среди них важное место занимает непосредственное участие в сюжетно-ролевой игре это: выполнение ведущей или второстепенной роли; учет индивидуальных особенностей детей; оказание детям помощи в реализации знаний, полученных на занятиях, путем напоминаний, советов, предложений, подбора игрового материала, беседы-разговора по поводу замысла игры, развития ее содержания, подведения итогов. В целях воспитания у детей навыков и умений самостоятельной организации игры, использую также — поручения; задания (по подбору игрового материала, по изготовлению игрушек - самоделок и др.); поощрения, разъяснения, вопросы, направленные на подсказ детям возможной реализации замысла, определения игровых действий. Важной задачей является воспитание у детей умения самостоятельно распределять роли с учетом возможностей, интересов и желаний каждого. Поэтому, хорошо изучив характеры, склонности и привычки своих воспитанников я постоянно помогаю детям лучше узнать друг друга, обращаю их внимание на положительные стороны личности каждого ребенка. При проведении игр использую индивидуальный подход к каждому воспитаннику, помогаю детям с трудностями социализации. Например, у застенчивых детей выявляю положительные качества, и создаю

ситуацию успеха, чтобы повысить самооценку и улучшить положение в системе межличностных отношений. Широко использую похвалу за положительное поведение в игре легковозбудимых детей, часто конфликтующих с товарищами. Неуверенным в себе детям поручаю интересные, но не сложные роли, которые не требуют организаторских способностей. Для более успешной социализации ориентирую детей не только на собственные игровые действия, но и на отношения с партнерами. Длительные сюжетно-ролевые игры создают благоприятные возможности для качественно иных по своей структуре взаимоотношений детей, чем в обычных играх, способствуют процессу их социализации. Положительных результатов в работе можно добиться, действуя в тесном контакте с родителями. Совместно с семьями воспитанников я стараюсь обеспечить каждому ребенку внимание и заботу о его психическом и физическом здоровье, воспитываю интерес детей к сюжетно-ролевым играм, в которых они учатся общаться, проигрывать различные проблемные ситуации, так как сюжетно-ролевые игры развивают у детей навыки волевой регуляции и самоконтроль. Провела ряд консультаций: «Воспитание дружеских отношений в игре», «Игрушки в жизни ребёнка», составила памятку для родителей «Игровой уголок ребёнка дома». Из выше изложенного можно сделать вывод: сюжетно-ролевые игры в качестве ведущего педагогического средства способствуют эффективности процесса социализации дошкольников. При чем, эффективное влияние сюжетно-ролевых игр на процесс социализации становится возможным при создании продуманной предметно-игровой среды и, когда сюжеты игр моделируют жизненные ситуации. Игра - ведущий вид деятельности дошкольника и один из способов проявления и выражения себя, своих чувств, мыслей, отношения к окружающему миру. Процесс включения ребенка в социальную среду будет успешен лишь в том случае, когда благополучно протекает его игровая деятельность. В процессе своей работы я обратила внимание, что систематическое проведение и организация сюжетно-ролевых игр влияет на развитие коммуникативных данных ребёнка и на умение строить взаимоотношения с другими детьми. Она помогает сплотить детский коллектив, в активную деятельность вовлекаются застенчивые и робкие, что способствует самоутверждению каждого в коллективе. Воспитывается сознательная дисциплина, трудолюбие, взаимопомощь, активность ребенка, готовность включаться в разные виды деятельности, самостоятельность, умение отстаивать свою точку зрения, проявить инициативу, найти оптимальное решение в определенных условиях. Для достижения оптимального результата в сюжетно-ролевой игре дошкольника необходимо учитывать индивидуальные особенности ребенка, владеть методами и приемами руководства игрой.

Игра выступает в роли своеобразного мостика от мира детей к миру взрослых, где всё переплетено и взаимосвязано: мир взрослых влияет на мир детей и наоборот.

ШУМАЕВА ДИНАШ КАНАШЕВНА

*воспитатель ГККП мини-центра «Алтын ғасыр»
города Нұр-Сұлтан*

**ТРИЗ ТЕХНОЛОГИЯ И ВОСПИТАНИИ И РАЗВИТИИ ДОШКОЛЬНИКОВ XXI
ВЕКА**

Обучение в дошкольном возрасте - это систематический, планомерный, целенаправленный процесс развития познавательных способностей детей, вооружения их системой элементарных знаний, формирования умений и навыков в объеме, предусмотренном «Программой воспитания в детском саду».

Современные родители и педагоги, воспитатели ставят перед собой задачу развивать ребенка в первую очередь творчески. Поэтому не редко можно встретить педагогов, которые применяют ТРИЗ для дошкольников в своих обучающих программах. Игры и задания , на которых основана это система , способствуют развитию активного мышления.

Один из современной образовательной технологии XXI Века применение ТРИЗ технологий

ДЕВИЗ ТРИЗ:

«Разрешение противоречий – ключ к творческому мышлению.

Средство работы с детьми – педагогический поиск.

Если ребенок не задает вопроса, то педагог задает его сам: «Что было бы, если...»

Занятие- не форма, а поиск истины»

ТРИЗ не является строгой научной теорией. ТРИЗ представляет собой обобщённый опыт изобретательства и изучения законов развития науки и техники.

Целью использования ТРИЗ – технологии в детском саду является развитие с одной стороны таких качеств мышления, как гибкость, подвижность, системность, диалектичность, а с другой стороны поисковой активности, стремления к новизне, развитие речи и творческого воображения.

Цель ТРИЗ – не просто развить фантазию детей, а научить мыслить системно, с пониманием происходящих процессов. Дать в руки воспитателям инструмент по конкретному практическому воспитанию у детей качеств творческой личности, способной понимать единство и противоречие окружающего мира, решать свои маленькие проблемы.

Исходным положением концепции ТРИЗ по отношению к дошкольнику является принцип природ сообразности обучения. Обучая ребенка, педагог должен идти от его природы. А также положение Л. С. Выготского о том, что дошкольник принимает программу обучения в той мере, в какой она становится его собственной.

ТРИЗ, как универсальный инструментальный используется на всех занятиях. Это позволяет формировать единую, гармоничную, научно обоснованную модель мира в сознании ребенка. Создается ситуация успеха, идет взаимообмен результатами решения, решение одного ребенка активизирует мысль другого, расширяет диапазон воображения, стимулирует его развитие.

ТРИЗ дает возможность проявить свою индивидуальность, учит детей нестандартно мыслить.

ТРИЗ развивает такие нравственные качества, как умение радоваться успехам других, желание помочь, стремление найти выход из затруднительного положения. ТРИЗ позволяет получать знания без перегрузок, без зубрежки.

Основным средством работы с детьми является педагогический поиск. Педагог не должен давать детям готовые знания, раскрывать перед ними истину, он должен учить ее находить.

Программа ТРИЗ для дошкольников – это программа коллективных игр и занятий. Они учат детей выявлять противоречия, свойства предметов, явлений и разрешать эти противоречия. Разрешение противоречий – ключ к творческому мышлению.

На первом этапе занятия даются не как форма, а как поиск истины и сути. Ребенка подводят к проблеме многофункционального использования объекта.

Следующий этап – это «тайна двойного», или выявление противоречий в объекте, явлении. Исследование объекта:

- что – то в нем хорошо, а что- то плохо,
- что – то вредное, что – то мешает, а что – то нужно.

Следующий этап разрешение противоречий. Для разрешения противоречий существует целая система игровых и сказочных задач. Например, задача: «Как можно перенести воду в решете?». Воспитатель формирует противоречие; вода должна быть в решете, чтобы ее перенести и воды не должно быть, так как в решете ее не перенести – вытечет. Разрешается противоречие изменением агрегатного состояния вещества – воды. Вода будет в решете в измененном виде (лед) и ее не будет, т. к. лед это не вода. Решение задачи – перенести в решете воду в виде льда.

Например: зонт нужен большой, чтобы скрыться под ним от дождя, но он нужен и маленький, чтобы носить его в сумке.

Решение этого противоречия – складной зонтик.

Следующий этап по программе ТРИЗ – это решение сказочных задач и придумывание новых сказок с помощью специальных методов. Этот метод заключается в том, что привычные объекты начинают обладать необычными свойствами. Вся эта работа включает в себя разные виды детской деятельности – игровую, речевую, рисование, лепку, аппликацию, конструирование.

Тематика игр, творческих заданий на занятиях по познавательному развитию и развитию речи зависит от темы изучаемого материала. Цель игр – поисковая, исследовательская, изобретательская деятельность. Развитое мышление предполагает видение противоречия, его формирование и решение. Результатом решения противоречия является изобретение. Творчество – самый эффективный способ активного развития личности и развития человечества в современном быстро меняющемся мире.

Основные функции ТРИЗ

1. Решение творческих и изобретательских задач любой сложности и направленности без перебора вариантов.

2. Прогнозирование развития технических систем (ТС) и получение перспективных решений (в том числе и принципиально новых).

3. Развитие качеств творческой личности.

Принципы построения занятий по ТРИЗ.

- Минимум сообщения информации, максимум рассуждений.
- Оптимальная форма организации обсуждения проблемных ситуаций — мозговой штурм.

- Системный подход (все в мире взаимосвязано, и любое явление должно рассматриваться в развитии).

- Включение в процессе познания всех доступных для ребенка мыслительных операций и средств восприятия (анализаторов, причинно-следственных выводов и заключений, сделанных самостоятельно; предметно-схематичной наглядности).

- Обязательная активизация творческого воображения.

Таким образом, ТРИЗ, с одной стороны, — занимательная игра, с другой — развитие умственной активности ребенка через творчество. Что дает творчество ребенку?

- Дает возможность проявить себя.
- Стремление получать новую информацию об окружающем.
- Развивает потребность в познавательной деятельности.
- Дает возможность созидать, творить.
- Способствует развитию аналитических способностей.
- Формировать умение развивать и доказывать свою точку зрения. Этому помогут приемы и методы ТРИЗ.

В результате выделяются следующие **положительные стороны ТРИЗ**:

- У детей обогащается круг представлений, растет словарный запас, развиваются творческие способности.

- ТРИЗ помогает формировать диалектику и логику, способствует преодолению застенчивости, замкнутости, робости; маленький человек учится отстаивать свою точку зрения, а попадая в трудные ситуации самостоятельно находить оригинальные решения.

ЕРИМБЕТОВА ЖАНАТ СЕРИКБАЕВНА

*педагог-психолог «Алтын ғасыр» шағын орталығының
ҚР. Нұр-Сұлтан қаласы*

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ЕРТЕГІ АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

Психикалық дамуы тежелген балалардың сөздік қорын дамытуда халық ауыз әдебиеті үлгілерінің ішіндегі ертегілер ең негізгісі болып табылады.

Халықтық шығармалардың ішінде ертегілердің балаларға тигізетін әсері ұшан теңіз екені еш күмән туғызбайды.

Ертегі және театрландырылған қойылымдар арқылы балалардың тілін дамыту

Мұхтар Әуезов: «Ертегілер жас баланың ой

санасын оятып, қиялының шарықтап өсуіне әсер етеді», – деп көрсеткен.

Ертегілер – халық өмірін бейнелейтін көркем шығармалар. Ертегінің бай фантасстикасы психикалық дамуы тежелген балалардың ойына қозғау салып, өмірдің неше алуан сырларын танытады, санасезімі мен ақыл-ой қызметінің дамуына, ерте қалыптасуына, соның негізінде сөйлеу тілінің дамуына көмектеседі.

Ертегіні психикалық дамуы тежелген балалардың сүйсіне тындайды, себебі ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа

айтылып, әбден екшеліп, халықтың даналы, тапқырлық ой пікірлері жинақталып, көркем әрі

жеңіл тілмен берілетіндігінде. Ертегі оқиғасы басталатын жерден-ақ қызықты, ұшқыр қиялды болып келеді де, психикалық дамуы тежелген балаларды бірден қызықтырып, еліктіріп әкетеді.

Халық ертегілерінің ішінде ең

көп тарағаны хайуанаттар жайындағы ертегілер.

Ондай ертегі кейіпкерлерінің өмір сүру жолындағы, қарым-қатынастар жасаудағы айла-тәсілдері психикалық дамуы тежелген балаларға ой салады. Бұл ертегілер психикалық дамуы тежелген балалардың санасын оятып, мақсат-мұрасына жетуге үйретеді. Ертегі жөнінде Хайуанаттар

жайындағы ертегілердің бәрін алып қарасақ та, баланың ұғымына сай,

түсінуіне жеңіл, күлкілі, қызықты болып айтылады. Ертегілерде балаларға

ой

салатын екі сипат бар. Олар:Ертегінің барлық кейіпкерлерінің мінез өзге шеліктерін, сырт көріністерін, күнкөрісін байқайды. Есту, тыңдау арқылы олар енді тікелей білуге, зерттеуге құштарланады. Екінші ден, хайуанаттар жайындағы ертегілер арқылы оны мысал ете отырып, адамдар арасындағы қарым-қатынасты, олардың мінез-кұлқын салыстыра отырып, байқайды. Ондай ертегілердің қатарына «Түлкі мен қоян», «Түлкі мен бөдене», «Күшік пен мысық», «Түлкі мен тауық» т.б жатады.

Ертегілерді психикалық дамуы тежелген балалардың сөйлеу тілін дамыту үшін қолдануда көптеген әдіс-тәсілдерді пайдалануға болады.

Солардың негізгілерін төмендегідей бөліп қарастыруға болады:

ертегілерді рөлдерге бөліп оқыттыру;

ертегі желісімен суреттер салғызу,

сол сурет негізінде ертегі мазмұнын сұрау;

ертегі кейіпкерлерін рөлдерге бөліп сахналау;

оқылған ертегі бойынша сөздік жұмыстарын жүргізу және ертегінің

психикалық дамуы тежелген балаға түсінікті болуы үшін қысқартып немесе артық шұбылаңқы сөздерін алып тастап қолдану.Ертегі түрлеріне: қуыршақ театры,саусақ театры,көлеңке театры, ойыншақтар театры жатады.

Саусақ театры: театр қуыршақтарының ішіндегі ең жеңілі,қолжетімдісі.

Саусақ театрын бос уақытта қолдануға болады.

Ас ішер алдында қолдануға болады.

Тамақ ішер кезде саусақ қуыршағы арқылы : тақпақ айтуға болады.

Тамақ ішер кез келді

Сөйлемейміз,күлмейміз

Астан басқа өзгені,

Көзімізге ілмейміз. (Астарың дәмді болсын!)

Балаларға арналған көркем шығарманы оқыту неғұрлым дұрыс ұйымдастырылса, мектеп жасына дейінгі балалардың эстетикалық талғамын дамыту соғұрлым табысты болады.Тіпті кішкентайлар тобынан бастап-ақ тақпақпен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін үстел үстіндегі театрды, қысқа сахналық қойылымдар көрсетуді қолдана білген жөн.

Қазіргі таңда балабақшаларда балалармен ертегілер мен әдеби шығармаларды рөлмен ойнау, қойылымдар қою жұмыстары жақсы жүргізілуде. Дегенмен де осы жұмыстарды жүргізуде кездесетін қиындықтар мен қарама-қайшылықтар да жоқ емес. Олардың ең негізгісі қазақ ертегілерінің кейіпкерлерінің қуыршақ театрына арналған қуыршақ киімдерінің жоқтығы. Ертегілердің балалардың жас ерекшеліктеріне қарап жинақталмағандығы. Қазақ жазушыларының балалар жасына арналған шығармаларының аздығы. Балаларға ертегілерді өлең шумақ ретінде берілсе балалар тез түсініп, тез рөлімен ойнар еді, тіл байлықтарыда тез молайар еді.

- театрландырылған қойылымдар арқылы балалар тілін дамыту;
- сөздік қорларын байыту;
- ауызша сөйлегенде дыбыстарды анық айтуға үйрету;
- кейіпкерлердің іс-әрекеттері мен дауыс ырғақтарын сәйкестендіре дұрыс сөйлеуге баулу;
- байланыстырып сөйлеуге дағдыландыра отырып, шығарма барысын, мазмұнын ұғынуға, рөлдерді түсініп ойнауға үйрету;

Әдіс-тәсілдер:

балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты материалдарды жинақтау; қойылымдарға қажетті театр түрлерін іріктеп, дайындау; қойылымдарға керекті көрнекіліктер мен құрал-жабдықтарды дайындау (ширма, атрибуттар, костюмдар т.б.)

ата-аналармен жұмыс: қойылымдарға ата-аналарды қатыстыру, газеттер, жылжымалы папкалар шығару, қажетті жабдықтар дайындауға көмектесу.

Жұмыстың нәтижесі:

Жұмысты жүйелі жүргізу негізінде төмендегі нәтижелерге қол жеткізіледі: балалар тілі дамиды;

сөздік қорлары толығады;

байланыстырып сөйлеуге дағдыланады;

дұрыс дыбыстау, мәнерлеп сөйлеу дағдылары қалыптасады;

театр өнеріне деген қызығушылықтары артады.

Қорыта келгенде, театр балалардың көркем қабілеттіліктерінің жетілдіріп қана қоймай оларды тұлға аралық қарым-қатынасқа, өнерге деген қызығушылықтарының арттырады. Сонымен бірге сахнаға бейімделген балалардың бойында өзіне деген сенім артып, алғашқы қолшапалақтауларды сезіне алады. Қалай десекте театр балалар үшін мереке, демалыс орны. Ал осындай бақытқа жолашу бізге тәрбиешілер үшін үлкен табыс.

Ұсыныс:

Баланың жеке тұлғалық ерекшеліктерін анықтау.

Шаршап кетпеуін қадағалау.

Оқу әрекетін ойын түрінде ұйымдастыру

Ойын дағдыларын оқу әрекетіне аудару.

Арнайы әдістемелермен оқытуды ұйымдастыру.

Жылдық диагностикалық даму деңгейін салыстыру.

МАНТАЕВА САЛАМАТ НУРЛЫБЕКҚЫЗЫ

Қызылода облысы, Жаңақорған ауданы,
Бірлік ауылының №55 орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

БАЛҒАБАЕВА АҚНҰР

Алматы қаласы, Алатау ауданы, И.Қ.Мандоки атындағы №154
ЖББМ химия пәнінің мұғалімі

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Аннотация

Обратитесь к эффективному использованию критической посещаемости стратегии мышления. Изучение новых способов говорить об эффективности и качества образования. Обмен опытом между партнерами находит свое отражение в действиях.

Abstract

Refer to the efficient use of critical thinking strategies attendance. Learning new ways to talk about the effectiveness and quality of education. Exchange of experience between the partners is reflected in the actions.

Ключевые слова:

критические стратегии мышления, "FILA" стратегии, "толстый" и "тонкие" вопросы "стратегии" Smart Wings "стратегия, стратегия развития разговорных навыков

Key words: critical thinking strategies, "the FILA" strategy, "thick" and "thin" issues "strategy" Smart Wings "strategy, the strategy of development of speaking skills

Әрбір күні өзгеріске толы қазіргі жауапты кезеңде замана кешінен қалып қоймай, уақыт талабына сай болу, ертеңгі болашағымыз - жас ұрпақты саналы, білімді азамат етіп тәрбиелеу ұстаздарға зор міндет жүктейді. А.Байтұрсынұлы «Мектеп жаны-мұғалім» дегеніндей, ұстаздар алдымызда отырған әр шәкіртті бәсекеге қабілетті, өмірде өзін-өзі дамытуға бейім,үздіксіз білім жүйесінде белгілі бір құндылыққа жетелейтін қазақстан азаматы ретінде тәрбиелеуіміз үшін оқушының ықыласын оятып,өзінің ғана емес, өзгенің өсуіне де ықпал ететіндей деңгейге жеткізуге тиіспіз.

Мұғалімнің сыни тұрғыдан ойлауы өзінің іс – тәжірибесін, жаңа әдіс – тәсілдерді қолдана білуімен, бағалау әрекеттерін сыни тұрғыдан қолдана білуімен көрінсе, оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауы ақпарат пен синтездеу қабілеті, ақпарат пен идеяның шынайылығы мен салыстырмалы түрде маңыздылығы туралы ойлана білуімен, өзінің оқуына таңдау жасай алуымен, басқалардың айтқан уәждеріне, пікірлеріне күмәнмен қарау қабілетімен ерекшеленеді.Сабақ барысында стратегиялардың бірнешеуін қолдануға болады. Сол стратегия бүгінгі өтілетін сабаққа қолданған тиімді ме, әлде тиімсіз бе соны анықтап алу керек. Сабақтарға қолданып жүрген стратегияның бірнешеуін сіздермен бөліскім келеді.

«FILA» стратегиясы. Бұл сингапурлық әріптестер тәжірибесінен алынған стратегия бойынша оқушылар бірнеше топтарға бөлінеді. Барлығына бір мәтін беріледі. Мәтінді оқып, танысып болған соң сол мәтін бойынша арнайы кестені толтырады. Кесте 4 бағаннан тұрады.

FACTS – Мәліметтер Сіз не білесіз?	IDEAS – Идеялар Сіз не ойлайсыз?	LEARNINGISSU ES – зерттеуді талап ететін сұрақтар	ACTION PLAN – шешімдер жоспары Сізге білу үшін не істеу керек?
---------------------------------------	-------------------------------------	---	---

Мәліметтер. Проблеманың толық сюжеті. Проблеманың мұқият зерттелуі.	Болған ситуация жайлы өз пікірлерін білдіру. Осы ситуацияның туындауы мүмкін себептерді айқындау. Гипотеза (болжау).	Зерттеуді қажет ететін және проблеманың шешілуіне көмектесетін сұрақтар қою. Мысалы: Қалай? Қандай жағдайда?	Жоспар құру.
---	--	--	--------------

«Жуан» және «жіңішке» сұрақтар» стратегиясы Оқушылар мәтінді өз бетінше оқиды. Оқып болған соң мәтін бойынша сұрақтар құрастырады.

—Жіңішке|| сұраққа қарапайым сұрақтар жатады: Кім? Не? Қашан? Дұрыс па? Қайда?.

—Жуан|| сұрақтарға салыстыруды, талдауды, жинақтауды, бағалауды қажет ететін сұрақтар жатады: Түсіндір, неге олай деп ойлайсың? Айырмашылығы неде? Неге ұқсас келеді?

Сұрақтарды кестеге рәсімдеуге болады. Бұл әдіс оқушыларға сұрақтарды сауатты қоюға және олардың күрделілік деңгейін түсінуге үйретеді.

«Ақылды үкілер» стратегиясы Оқушыларға материалмен өз бетінше танысу ұсынылады. Мәтін бойынша жұмыс жеке, жұптық немесе топтық түрде ұйымдастырылуы мүмкін. Әрбір оқушыға (немесе топқа) мәтіндегі ақпаратты өңдеу мақсатындағы нақты сұрақтары мен тапсырмалары бар жұмыс парағы ұсынылады. Мәтінді өңдеудің түрлі амалдары «Ақылды үкілер» педагогикалық техникасы деп аталады.

Мәтінмен жұмыстың бастапқы қадамдары.

Мәтіндегі негізгі (жаңа) ұғымдарды тауып, оларды алфавиттік ретпен жазыңыз.

Күтілмеген ақпарат.

Мәтіннен сіз күтпеген, сіздің алғашқы пікірлеріңізге қарама-қайшы келетін ақпаратты табыңыз.

Соңғы жаңалық. Сіз үшін жаңа болып табылатын ақпаратты жазыңыз.

Ең негізгі өмірлік даналық. Бір сөйлеммен мәтіннің (мәтін тарауларының) негізгі ойын келтіріңіз.

Екінші нұсқасы: әрбір тараудың қай сөйлемі негізгі болып табылады, қай сөйлемдер түйінді болып табылады? Белгілі және белгісіз. Мәтіннен сізге бұрыннан белгілі және бұрын белгілі болмаған ақпаратты табыңыз. Иллюстративті бейнелеу. Мәтіннің негізгі ойын сурет, схема, карикатура және т.б. арқылы бейнелеңіз. Мағыналы қорытынды. Оқығаннан алдағы өмірде және қызметте пайдалы болатын қорытынды жасауға болады ма? Талқылау үшін маңызды тақырыптар. Мәтіннен ерекше көңіл бөлуге және сыныпта талқылауға тұрарлық тұжырымдарды табыңыз. Әрі қарай жұмыс нәтижелерін талқылау ұйымдастырылады. Мұнда келесі қадамдарды белгілеуге болады: қосымша ақпарат іздеу, жеке оқушылар немесе топтар үшін үй тапсырмалары, шешілмеген проблемаларды анықтау, жұмыстың кейінгі кезеңдерін белгілеу.

Айтылым дағдыларын дамыту стратегиялары Пазл. (әр оқушыға оқиға үзіндісі беріледі және оны басқаларға көрсетпей оқиға құрулары тиіс). «Молекулалар» әдісімен өз үзінділерінің ретін табу.

Сұхбат. Мысалы, «Ғалым», «Профессор» /үздік оқушылар/ тобына келеді. Тыңдаушы үздік оқушының еңгімесін жазып алуы керек. Баланың оған міндетті түрде 3-4 сұрағы болуы керек. Ғалым, профессор арқылы лидерлік қабілетін анықтаймыз. **«Фишбон»,**

«Тарихи шынжыр» әдісін қалай пайдалану керектігін мұғалімдер арасында коучинг сабақ өту барысында түсіндіріліп, керекті жерінде сабақ барысында оқушылармен жұмыс жасауға пайдалануға болатынын білді. Ал постер арқылы оқушы берілген тапсырма бойынша өзінің ойын дәлелдейді. Жаңа сабақтың тақырыбын оқушы өзі —ақ ашып береді.Тек мұғалім бағыттаушы тапсырмалар беру арқылы оқушыны ізденуге жетектейді

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

және ойын ашық айтуға мүмкіндік береді. Жоғарыда сипатталған стратегиялар оқушылардың оқығанын ой елегінен өткізіп, мәтінді терең түсіне білу қабілетін, логикалық ойлау қабілеттерін, қажетті ақпаратты іздеу, табу және интерпретациялау қабілеттерін дамытуға ықпал ететіні сөзсіз. Әрбір жұмыстың нәтижесі болады. Оны критерий арқылы бағлау немесе бағалау парағы арқылы көрсетуге болады. Оқушының бойында өзіндік пікірі бар, ізденіс арқылы ойын делелмен жеткізе алатын, топпен жұмыс кезінде достарымен біріге отырып тапсырманы орындайтын, өзіндік мен деген стилі бар тұлға болу керек. Мұғалім-бағыттаушы, оқушы-ізденуші ролін атқаруы тиіс. Мұғалім оқушылардың оқу үлгерімін бақылап, оларға мақсаттарына жетуге қолдау көрсетеді. Сыныптан сыныпқа ауысқан сайын оқушылар анағұрлым жақсы нәтижелерге қол жеткізу үшін өз бетінше әрекет етуге үйрену керек. Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым оқудың сындарлық теориясына негізделеді. Оқушылар жаңа ұғым туралы сын тұрғысынан ойлана отырып, оның мәнін, мағынасын ұғынады, бұған дейінгі білімімен байланыстырады. (МАН 2015ж)

Ұстаз еңбегі – оқушы білімімен өлшенеді. Оқыту процесі басқарылатын процесс болғандықтан, жеке оқушының ерекшелігін ескеру – мұғалімнің міндеті. Оқушылармен жұмыс жасағанда:

- Еркін ойлауға мүмкіндік беру;
- Ақыл-ойын дамыту;
- Шығармашылық белсенділігін арттыру;
- Ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелеу;
- Тіл байлығын жетілдіру;
- Жан-жақты ізденушілік арттыру керек.

Жаңа технологияны жүзеге асырудағы міндеттеріміз:

- Әр сабақта оқытудың интерактивті әдістерін қолдану.
 - Әр оқушының психологиялық, физиологиялық, жеке-дара ерекшеліктерін ескеру. -
- Міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып, мүмкіндік деңгейлерін ашу
- Инновациялық технологияларды сынау арқылы тиімділігін арттыру, мектеп жағдайына бейімдеу. Ұлы педагог Я.А.Коменский «Мұғалім – мәңгі нұрдың қызметшісі, ол барлық ой мен қимыл-әрекетіне ақылдың денін сеуіп, нұр құятын тынымсыз лаулаған жалын иесі» деп ұстаздың еңбегіне ерекше баға беріп, үнемі ізденісте, шығармашылық әрекетте болатын, жалындап жүретін тұлға екенін айтқан. Ал, шығармашыл мұғалімнің шекіртті де шығармашыл болуы керек. Дарынды балаға дарынды ұстаз қажет. Олай болса, оған білімнің нұрын құйып, шығармашылық ынтымақтастықта әрекет етсе, шығармашыл дарынды тұлға шығары сөзсіз. «Ұстаз жаратылысынан өзіне айтылғанның бәрін жете түсінген, көрген, естіген және аңғарған нәрселерінің бәрін жадында жақсы сақтайтын, бұлардың еш нәрсені ұмытпайтын алғыр да аңғарымпаз ақыл иесі, мейлінше шешен, өнер - білімге құштар, аса қанағатшыл, жаны асқақ және ар-намысын ардақтайтын, жақындарын да, жат адамдарын да әділ, жұрттың бәріне жақсылық пен ізгілік көрсетіп қорқыныш пен жасқану дегенді білмейтін батыл, ер жүрек болу керек» - деп Әл-Фараби айтпақшы, келешекте біздің егеменді еліміз басқа тәуелсіз елдермен терезесі тең болып өмір сүру үшін, қазақ балаларын ешкімнен кем қылмай, мектеп қабырғасынан-ақ жан-жақты білімді-тәрбиелі етіп шығару жолындағы басты тұлға – ұстаз болып табылатынын айтқым келеді.

ТАБЫЛДИНА БАЛДЫРҒАН ЖАЛҒАСБАЕВНА

Ақтөбе облысы, Байғанин ауданы, Миялы селосы,

Т.Айбергенов атындағы орта мектебі

ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Біз білім беруді жаңғыртуды одан әрі жалғастыруға тиіспіз. Бүгінде мектептерді компьютерлендіру толықтай аяқталды. Орта білім берудің 12 жылдық моделі енгізілуде. Өмір бойы білім алу әрбір қазақстандықтың жеке кредосына айналуы тиіс» делінген. [1] Мұғалімдердің алдындағы басты міндеттердің бірі-оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіру, қазіргі заманғы педагогикалық технологияны меңгерту.

Оқытуды өзектілендірудің әдістемелік тәсілдері:

1. мұғалім оқушыны өз тақырыбы бойынша қайшылыққа әкеліп, оны шешудің жолдарын табуды өздеріне ұсыну.

2. мұғалім оқушыға ұқсастықтар мен қайшылықтарды өз бетімен салыстыра білуге, қорытып, түйіндей білуге жағдай туғызу.

3. практикалық жұмыстар жүргізу. 4. бір сұрақ қою арқылы жан-жақты қамтитын бірнеше жауаптар алу.

Қазіргі кезеңде Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, Қазақстандық білім беру жүйесі әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бүгінгі ұстаздарға бірден-бір қойылатын талап-білім беру жүйесі өзгергендіктен білім беру процесіндегі негізгі жылжымайтын күш-педагогта өзгеруі тиіс. Жаңаша білім беру үрдісінде оқушыларға білім берудегі мақсат бірінші орынға баланың білім, білік, дағдыларын ғана емес, оның алған білімдерін жай ғана иеленіп қана қоймай, оны практика жүзінде орынды жерде қолдана білетін тұлғаны қалыптастыру.

Елбасы Н. Назарбаев «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер-бүгінгі мектеп оқушылары, оларды мұғалім қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады», - делінген. Сондықтан жаңа форматтағы педагогтан тек өз пәнінің білгірі болуды ғана емес, педагогикалық-психологиялық білімділік, саяси экономикалық көзқарас пен білімді талап етеді. Кез келген білім бағдарламасының табысты орындалуы-мұғалімге байланысты. Оның кәсіби шеберлігі жаңа бағдарламаны да биік деңгейде жүзеге асыруға ықпал ете алады. Мұғалімдер қауымы жаңаша білім беру үшін жаңаша әдіс-тәсілдерді игерген, ақпараттық коммуникативті технологияларды толық игеруі шарт. Ұлы ойшыл Абай атамыз айтқандай адам бойындағы ізгі қасиеттерді оятатын ұлылық-ұстазда.

Ақпараттық технология құралдары оқыту үдерісінің барлық кезеңдеріне, жаңа тақырыпты меңгертуде, алынған білімді бекітуде, қайталауда, білім-білік дағдысын бақылауда қолдануға болады. «Балаға білім бергенде, алыстан жақынға, таныстан жатқа көшіп, жаңа білімді ескі біліммен байлап беру керек», - деп Мағжан Жұмабаев айтқандай, оқыту процесіне жаңа көзқараспен қарау керек. [2] Дамыған елдердегі білім беру жүйесінде маңызды мәселелердің бірі-оқытуды ақпараттандыру, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану. Өзім сабақ беретін математика және физика пәндерінде АКТ-ны пайдаланудың тиімділігі -оқушы өз бетімен жұмыс жасай алады-аз уақытта көп білім алып, ой-өрісі кеңейеді, -аз уақыт ішінде бірнеше баланың

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

білімін бағалап уақытты үнемдейді,-бағдарламадағы материалды қай дәрежеде меңгергенін айқындауға -білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексереді -қашықтықтан білім алу мүмкіндігі ашылады -қажетті ақпаратты тез алу мүмкіндігі оқушы ой-өрісін, дүние танымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Жаңа ақпараттық технология құралдары оқыту қызметін атқарады.Электрондық оқу құралдары,компьютерлік тестілеу, аудио және видео материалдар,интернеттегі ақпараттық материалдар оқытудың сапасын арттыруға көмегі тиеді.Дәстүрлі емес сабақтарды өту арқылы оқушылардың ой-толғауын білімін,қабілетін кеңейтуге болады.Білімді даяр күйінде бермей,оқушылардың алдына белгілі бір мәселені міндет етіп,оны олар инновация элементтерін пайдалана отырып,ізденіп шешуі тиіс жолдарды пайдалану.Бұл арқылы олар проблемалық жағдай туған кезде оны дұрыс шешебілу тәсілдерін үйренеді.Мұның нәтижесінде өз бетінше өмір сүре алатын шығармашыл азаматтар тәрбиелейміз.Бүгінгі таңда Қазақстанның білім беру жүйесіндегі басым бағыттардың бірі-жаңаша инновациялық көптілді білім беру моделін құру болып табылады.Заманауи мектеп бітірушілеріне шет тілін сапалы меңгерту-өмірден туындап отырған қажеттілік.

Ғылым мен техниканың қарқынды дамуы шет тілін еркін меңгеру сұранысын жоғарылатып теориялық және практикалық білімді терең де сапалы меңгеру шеберлік пен дағдысын талап етіп отыр.Көп тілді оқыту негізінде бейімдеу-дамыған тұлғаның әлемдік өркениет кеңістігіндегі бәсекеге қабілеттілік кепілі.Қазіргі жастар өздерінің алдына үлкен мақсат қоя біледі.Олар шетелде білім алуды армандайды.Сол себепті жекеленген пәндерді ағылшын тілінде оқыту заман талабы.Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруына себептігін тигізеді.Білімді дайын қалпында қабылдамай,оны өздігімен қалыптастырудың тұлғаны дамытатындығы,өздігімен құрастырылған білімнің есте ұзақ мерзімде сақталатындығы тәжірибе жүзінде дәлелденіп келеді.

Қазіргі таңда 500-ге жуық педагогикалық технологиялар бар.Олардың ішінде 20-ға жуығы инновациялық технологиялар қатарына жатады.Соның бірі-18 елдің тәжірибесінде енгізілген «Сыни тұрғысынан ойлау» технологиясы.Бұл технология оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады,ойлау белсенділігін,тапқырлығын,өзіне деген сенімділігін,іскерлік дағдысын қалыптастырады.Сабақ құрылымы қызығушылықты ояту,мағынаны ажырату,ой толғаныс кезеңдерінен тұрып,әр кезеңдегі тәрбиелік және оқу мақсаттары әр түрлі стратегияларды қолдана отырып,алға мақсат қою,мәселені зерттеу,жауап іздеу,оқушылардың өз ойларын ашық айта білуге тәрбиелейді.Бұл технологияда бұрынғы білім мен жаңа ұғым байланысады.Мұнда оқушыға ойлануына ,ойын ашық айтуына уақыт берілуі керек.

Заман ағымына қарай ,математика, физика сабақтарында видео,аудио қондырғылары,компьютерді қолдану оқушының дүние танымын кеңейтеді.Әсіресе,оқулықтардағы тарауларды қорытындылау кезінде оқушылар қосымша материал жинақтап,білімдерін кеңейтіп,шығармашылығын дамытады.Тесттік тапсырмалар орындайды.Ақпараттық мәдениет дегеніміз-тек компьютермен дұрыс жұмыс істей білу ғана емес,кез-келген ақпарат көзін;анықтамаларды,сөздіктерді,теледидар бағдарламаларын т.б. дұрыс пайдалана білу деген сөз.

Жаңа ақпараттық технологияның негізгі ерекшелігі-бұл оқушыларға өз бетімен немесе бірлескен түрде шығармашылық жұмыспен шұғылдануға,ізденуге,өз жұмысының нәтижесін көріп,өз өзіне сын көзбен қарауына және жеткен жетістігінен қуаныш алуға мүмкіндік береді.Сабақты сәтті ұйымдастырудағы басты мақсат-оқушының сабаққа деген қызығушылығын арттырып,бүгінгі заман талабына сай білім беру.

Қорыта келе, Елбасы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауында «Біз 2020 жылға қарай табысы жоғары елдердің қатарына қосылуды көздеп отырған елміз. Еліміздің болашақ ғылыми элитасын жасау үшін, дарынды оқушылардың мүмкіндіктерін дамыту-педагогтардың маңызды борышы» –деп атап көрсетілген.[3] Қоғамның әрбір мүшесі ақпаратты сауаттылығы, ақпараттық мәдениеті мен ақпараттық құзіреттілігі дамыған тұлға болуы қажет. Қабілеті жоғары баланы іздеп, онымен жұмыс істеу, оны жан-жақты тануды ойлап, оқушылардың шығармашылық деңгейін бақылап отыру әрбір мұғалімнің міндеті.

АЛИМОВА АНАРХАН РАХИМЖАНОВНА
*Түркістан Облысы, Кентау Қаласы, Шорнақ Ауылы,
«Шорнақ» Жалпы Орта Мектебі Педагог-Психологы*

ОТБАСЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН НАСИХАТТАУ ЖӘНЕ ОТБАСЫ МЕН МЕКТЕПТІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫН НЫҒАЙТУ

Еліміздің егемендік алған уақыт ішінде қоғамда қаншама өзгерістер болды. Сол өзгерістер туғызған соңғы жаңалықтар бала өміріне тікелей әсерін тигізіп жатқаны белгілі. Қазір біз өмір сүріп отырған қоғамдағы білім саласының басты мақсаты – әр оқушы өзінің және қоғамның мүддесіне өзін-өзі белсенді етуге дайын, өзгермелі даму үстіндегі ортада өмір сүруге бейім, бәсекеге қабілетті және құзіретті, шығармашыл білімді тұлға қалыптастыру болып табылады. Ата-аналармен бірлесе отырып, баланың жаны мен жүрегіне жылылық ұялату, танымдық күшін қалыптастыру және дамыту, білімін кеңейтуге тереңдетуге жағдай жасау. Өзінің бойындағы күш жігерін, сенімін нығайту, өмірге қызығушылығын, жеке тұлға ретінде қалыптастыру. Ата-ананың қоғам алдындағы жауапкершілігін арттыру. Осы міндеттерді орындау барысында біздер қандай кедергілер болса да жеңуге тиіспіз. Оқушылардың өміріндегі бір нәрсені ерекше деп алып, соған қатты зер салып, қалғандарын елемей қалдырсақ, ол қателіктің ең зоры болып табылады. Ондай ұсақ – түйектер үздіксіз күнбе – күн кездесіп отырады және өмірдің өзі сол ұсақ - түйек-тен құралады. Ата – ананың жасөспірімдерді қалыптастырудағы рөлі өте зор. Ата – ана-ның бала алдындағы жеке басының үлгі өнегесі, беделі жоғары болуы керек. Кез келген адам ұшқыш немесе ұстаз бола алмайды. Ал өмірге ұрпақ әкелген соң өнегелі отбасын құрып, әке мен ана болу – әр бір адамның міндеті.

Ата-ананың киім киюі, сөйлеу мәдениетінің жоғары болуы, өзгеге деген ілтипаты, үй ішіндегі тазалық пен тәртіп, сыпайы мінез, мейірімділік, төзімділік, балаға деген сүйіспеншілік тәрбие барысында өзінің оң нәтижесін берері анық. Баланың үйде көргені, ата-анасының жақын туыстарынан естігені – ол үшін тәрбиенің ең үлкені. Баланы жаны мен тәні таза, рухани бай, дені сау етіп өсіру мен бірге еңбекке деген сүйіспеншілікке, ұлт-жандылыққа, адалдыққа, жинақылыққа үйрету қажет.

Кейбір жанұяда ата-аналар өзінің жауапкершілігін сезіне бермейді. Осының нәтижесінде тәртіпсіздік туады. Бала мінез – құлқын қалыптастырудың негізгі көздерінің бірі - жанұядағы еңбек тәрбиесі. Жанұяда еңбек тәрбиесі талабына сай ұйымдастырылуы керек. Жанұя мүшелері еңбек іс-әрекеттерін орындауда тең құқылы өзінің қабілетіне, жас ерекшелігіне қарай қызмет етуі керек. Баланың еңбек тәрбиесі, күн режимі педагогикалық талаптарға сай болу керек.

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Ата-ананың баласына қалдыратын ең үлкен мұрасы –оны жақсы тәрбиелеу. Отбасы мықты болса, Отан да мықты. Ата-аналар мен мектептің бір де бір мақсаты жан – жақты жетілген үйлесімді дамыған адамгершілігі мол парасатты, ұлтжанды тұлғаны қалыптастыру. Баланы тәрбиелеуде әр ата –ана мұғаліммен тығыз байланыста болып түсінбегенін сұрап, пікірлесіп отыру керек, осындай жағдайда ғана балалардың жағдайын түсініп олардың адами қасиетінің дамуына ықпал жасай аламыз деп ойлаймын. Халық педагогикасында мынадай жақсы философия қалыптасқан. «Баланы 5-ке дейін патшадай көтер, 15-ке дейін құлындай жұмса, 15-тен кейін досындай сыйла» -деген. Осы қағидаларды жинақтай келе ата-аналарға мынадай ұсыныстар айтқан болар едім:

1. Бала тәрбиелеу - бесіктен басталады. Ендеше оған әрдайым көңіл бөліп, сергек

қараңыз. Қателігін зекіп, ұрысып немесе ұру арқылы түзетуге тырыспаңыз.

2. Таңертен сабаққа барарында баланы жайлап қана оятыңыз. Сіздің биязы үнііз бен күлкііз-ақ ұйқысын ашуы тиіс.

3. Егер балаңыз сабақтан кешігетіндей болып жатса, онда «Бол да бол» деп айғайламаңыз. Оны ертерек оятпаған өзііз кінәлісіз.

4. «Бұзық болма», «Қисалаңдамай тыныш жүр», «Бүгін 2 алсаң құртамын» деген ескертулерді жиі айта бермеңіз. Керісінше, оған жылу сыйлап, жақсы баға алып келуіне тілектестік жасаңыз.

5. Есіктен кірмей жатып, «Бүгін қандай баға алдың?» деп бас салып балаңызды сұрақтың астына алмаңыз. Мектептен келген балаңызды көңілді қарсы алыңыз, оның сабақтан шаршап келгенін ескеріңіз.

6. Бала бірденеге ашуланып жүрсе, үндемеңіз. Сабасына түскен соң, ол болған жағдайды өзі-ақ айтады.

7. Мектептен келе сала баланы отырғызып қойып, сабаққа дайындалтпаңыз. Олар да 2-3 сағат ойнап, демалған жөн, түсте ұйықтап тынықсын. Бесін мезгілі - сабаққа әзірленудің сәтті кезі.

8. Сабаққа әзірленіп жатқан баланың желкесінен төніп тұрмаңыз. Дөрекі сөйлемеңіз. Одан да көмектесіп, бірлесіп дайындалыңыз.

9. «Егер сен осы сабақты орындамасаң» деп басталатын тәртіпке шақыру баланың жүйкесіне әсер етеді. Одан да өзііз кірісіп, жайлап жетектеп отырыңыз.

10. Күнде жарты сағат ештеңеге алаңдамай балаларыңызбен емін-еркін, жақын тартып, әңгімелесіп тұрыңыз.

11. Балаңыздың көңіл-күйі нашар болса, онда бірден назар аударыңыз. Ол сабақтан зорығуы мүмкін.

12. Егер балаңыз айтқаныңызды тындамайтын болса, онда ұстазымен, психолог маманымен, дәрігермен кеңесіңіз.

13. Өз балаңызды дос санаңыз: білімін толықтыруға көмектесіп, жақсы ісін бағалай біліңіз. Шамамен тыс қатал, керісінше тым көңілшек болмаңыз. Нақты шешім ғана баланы қателесуден сақтандырады.

14. Отбасыңыздағы ұрыс-керіс балаңыздың жүйкесін жұқартады. Баламен бірге отырған жерде құпиялы әңгімен айтпаңыз.

15. Балаңызға уәде берсеңіз орындаңыз. Кемшілікті байқамауға тырысыңыз. Баланың көзінше өзгені сынамаңыз.

16. Тәрбие ісінде өзііздің жауапты екеніізді ұпытпаңыз, баланың өтінішін үнемі орындай бермеңіз.

17. Баланы өзгелерге де көмектесіп тұруға баулыңыз. Оған шыдамды болуды үйретіңіз.

Ал мектеп саналы мейірбан адамның қалыптасуына көмек көрсетеді. Ұлы ға-лым, философ Әбунасыр әл-Фараби «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек. Тәрбие-сіз берілген білім-адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның өміріне қауіп әкеледі» деген

екен. Бұдан шығатын түйін: бала тәрбиесіне, ең әуелі, оның өз ата-анасының еңбекқорлығы, ұстамдылығы, ақыл-ой, сана-сезімі, адамгершілігі әсер етпек.

Отбасында баланы ұлтын сүюге тәрбиелеу, ана тілін үйрету, ұлттық өнерге бау-лу, шыққан тегін білуге, еңбек етуге тәрбиелеу жүзеге асса, сонда ғана, өсе келе мектепте осы жарты бүтінделіп, біліммен қатар саналы тәрбие жалғасын табады.

«Адамның бір қызығы - бала деген» деп Абай атамыз жайдан - жай айтпаған, бала-адамның да, өмірдің де қызығы. Бала - өмірдің жалғасы, халық-тың мұрагері. Баланың болашақта жақсы азамат болып өсуі, жан-жақты тәрбиелі болуы тағы да қайталап айтқым келеді, ол отбасында берілетін тәрбие-ге тікелей байланысты. «Ата - анадан өсіп ұрпақ таралған, жақсы жаман болса бала - солардан » дейді қазақ. Бала жасынса қалай тәрбиеленсе, есейгенде соны істейді.

Отбасы тәрбиесіндегі өзіне тән жарасымдылықтың бір ұшы олардың жасы кішісінің үлкеніне «сен» деп сөйлемеуі, алдын кесіп өтпеуі, үлкен тұрып кішінің, әке тұрып ұлдың, шеше тұрып қыздың орынсыз сөйлемеуінде деп есептейміз. Және қазақ отбасындағы бала тәрбиесін ұл тәрбиесі, қыз тәрбиесі деп жеке- жеке мән беріп қарастыруда оның өзіндік ерекшеліктерінің ішіндегі маңыздысының бірі. Тәрбиенің көзі ата- бабаларымыздың дана сөзі десек, ата- ана сол насихаттарды жүргізуші. Бұны ата- аналардың қоғам алдындағы үлкен міндеті десек те болады.

Қазақ мектебінің болашағы туралы Мағжан Жұмабаев «Әрбір елдің келешегі мектебіне байланысты...»деуі, Ұлы жазушы, әрі ғұлама М. Әуезовтың «Ел болам десек, бесігінді түзе» деген нақылы еліміздің ертеңі - жас ұрпағыңды жақсылап өсір деген сөз. Жас ұрпақ тәрбиесі - ұлт болашағы, ел ертеңі. «Балам дейтін жұрт болмаса, жұртым дейтін бала қайдан болады»деп А. Бай-тұрсынұлы айтқандай мемлекетіміз де ұрпақ тәрбиесіне батыл назар ауда-рып келеді. Себебі бала - еліміздің ертеңі, тірегі мен тілегі. Еліміздің - ажары мен базары.

Біздің жастар елімізді, жерімізді, тілімізді бүкіл әлемге паш етсін десек, жаңа заманға лайық етіп тәрбиелейік. Шәкірттеріміз көзге ғана емес, көңілге де қуаныш сыйлап, өміріміздің гүліне, мәні мен сәніне айналсын. Біз тәрбиелеген ұрпақ тәрбиелі де тәртіпті, ақылды да өнегелі, рухани адамгершілігі мол Қазақстанның беделді азаматы болады деп сенемін.

Ендеше, ата - аналар, қолымыздағы алтынымызды жақсылап тәрбиелейік және де біз оларға үлгі болар бейне екенімізді ұмытпайық!

ТҰРЛЫБЕКОВА БАЯНСҰЛУ АЛЛАХИЯРҚЫЗЫ

*«Шорнақ» Жалпы Орта Мектебі Жанындағы
Шағын Орталық Тәрбиешісі*

МЕНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ФИЛОСОФИЯМ

Адам өзінің болашақ кәсібіне әр түрлі жолдармен келеді. Біреулер үшін-ол ойға алған арманның орындалуы, отбасы дәстүрін жалғастыру, келесі біреулер үшін –жаңалық- қа, дербестікке талпыныс, үшінші біреулерге- әйтеуір бір мамандық алу керек болған. Мамандықты таңдау үшін, адам ең алдымен өзін, өз бейімділігін тануы қажет. Мынау көп салалы өмірде мамандықтың түрі көп. Әрине таңдау жасау оңай емес. Ең бастысы- адам еңбекке қабілетті, зейінді болуы қажет және оның мамандығы өзі өскен ортаға маңызды, бағалы үлес қосатындай болуы шарт. Адам еңбегінен қуанышын таба білсе, бойына жаңа күш қосылып, еңбекке деген шабыты арта түседі. Зор ықылас, шабытпен істеген іс табыс биігіне жеткізетін қанат.

Мамандық таңдау деген өзің айналысқың келетін жұмысты таңдау ғана емес, өзің араласқың келетін ортаны да таңдау. Қазақ « Адам екі түрлі жағдайда қателеспей керек: бірі- жар таңдағанда, екіншісі –мамандық таңдауда» -деп бекер айтпаса керек.

Мен алғаш мектеп табалдырығын аттап, алғаш рет қолыма қалам ұстаған күннен бастап, менің арманым мұғалім болу еді. Қазір мен өз арманыма жеттім және маған сабақ берген ұстаздарыма, дұрыс жол көрсете білген ата-анама алғысым шексіз. Әр мамандықтың өз қиындығы, өз қызы-ғы бар. Менің таңдаған мамандығым- тәрбиеші. Мұғалім немесе тәрбиеші болу оңай емес.

Қазақ халқының нағыз азаматын тәрбиелеп өсіру негіздерін қалыптастыратын тұң-ғыш мектеп - ол балабақша. Балабақша келер ұрпақты еңбекке, өнер-білімге, елінің ар намысын қорғауға және ізгі адамгершілік ниеттерге баулиды. Балабақша - келешек, ел басқарар, жер суына иелік етер, ел халқын гүлдендірер, мерейін өсіріп, мәртебесін биіктетер жасампаз жандарды шыңдап, өмірдің ең басты сатысын қалайтын киелі ұя болып саналады.

Балабақша... Осы сөзді қайталап айтып көріңізші. Құлаққа қандай жағымды, анық, қарапайым естілетін сөз. Жасы үшке толар толмастан тілі былдырлап, томпаңдап келген баланы бауырына қысып, еркелету, ойнату қандай қызық. Әрбір сәбидің жүзін көргенде бақыттың базарында жүргендей күй кешесің.

Тәрбие -балабақшадан басталады. Тәрбиешінің шеберлігі -бұл балалардың ыңғай-ын тауып, әрбір баланы бауырына баса білу. Күллі ғажайыптың ішіндегі ең тамашасы – жақсы тәрбиеленген ұрпақ, ендеше жақсы тәрбие ең алдымен балабақшада басталады емес пе? Әр үйдің кішкентай бөбектері мектепке дейін ата-анасының тәрбиесімен қатар өнер-білімге баулитын балабақшада өсіп, тәрбиеленетіні анық. Бүлдіршіндер үшін балабақшадағы тәрбие ата-ана берген тәлім-тәрбиені жалғастырып, жандандыратыны сөзсіз.

Тәрбиеші жұмысы күрделі және қызықты да жауапты. Балабақшаға кіргенде жас бүлдіршіндердің жағымды үндері, сыңғырлаған күлкілері «Сәлеметсіздер ме, балалар?» деген сөзіңе берген балалардың « Сәлеметсіз бе?» деген жауабы бір сергітіп,серпілтіп тастайды. Сондықтан да, бұл сөз мен үшін қадірлі, мен үшін құдыретті сөз. Күнде таңертең жұмысқа келгенде, балалармен бірге болған әрбір уақытым мені жаңа әлемге жетелегендей болады. Алдымда отырған жас бүлдіршіндерімнің сүйкімді де әдемі, байсалды да ақылды жүздерін көрсем, әрбір үйдің ерке баласының жүздерінен не нәрсені де білуге құштар шабытты, сұраулы жанарларын байқаймын. Осы бір «Балалар әлемінің» теңізіне бір бағыт алсаң ешқашан басқа жаққа кете алайсың деп ойлаймын.

Тәрбие – қалып тәрізді, егер қалып қисық, олпы-солпы болса, сол қа-лыпқа салынған зат та оңды болмайды. Бала тәрбиесі де дәл сол сияқты. Сон- дықтанда бала бойына жас

кезінен бастап рухани құндылықтар, мейірімділік, инабаттылық, сұлулық, жақсылық, еркіндік сияқты қасиеттерді қалыптастыру - тәрбиешінің міндеті. Бүгінгі таңда ата-ана мен тәрбиеші арасындағы ортақ мәселе-бала тәрбиесі екені баршамызға мәлім. Ата-ана үшін бала өмір жалғасы, көздің нұры, үміт күткен шырағы, келешек қызық көрсетер болашағы десек, тәрбиеші үшін еңбегінің нәрлі жемісі болып табылады. Қай халық болмасын үмітін ең алдымен ұрпағымен байланыстырады. Сонда ғана бала бой көтеріп, бәйтерекке айналады. Балаларға тәрбиелік ықпалдың тиімділігі олармен көбінде дұрыс қарым-қатынас жасай білуге байланысты. Қазақтың белгілі ақыны Мағжан Жұмабаев «Бала тәрбиесі - бір өнер, өнер болғанда да ауыр өнер, жеке бір ғылым иесі болуды тілейтін өнер» дейді.

Күнделікті таңертең балабақшаға кіргеннен-ақ, өзінді мазалаған сан түрлі ойлардан арылып, балалардың тәтті қылықтары мен әдемі жүздерін көргенде шаттанамын. Балалардың әр күні біздің көз алдымызда өтіп жатыр. Бала-бақшада алдымызға келген балалар бірі тілалғыш, бірі айтқанды істемейтін, бірі көңілшек, бірі ашық жайдарлы, бірі біреудің маңдай алды жарығы, енді бірі - жар дегенде жалғыз, бірі - ерке, бірі - қой аузына шөп алмас момыны. Яғни, аралас орта. Әр үйдің еркелерін бір арнаға тоғыстырып, олармен жұмыс жасау оңайға соқпайды. Маңдай алды жарығын таңшолпандай жарқыратып, жар дегенде жалғызды көпшілікке үйретіп, қой аузынан шөп алмасты ортада жарқылдап сөйлер шешен қылып тәрбиелеу үшін қажымас қайрат пен батырлық қажет.

Міне, осы жерде балалардың мінездерінің әртүрлілігіне мән беріп, жалпы ортақ тәрбие - адамгершілік тәрбиесі беріледі. Алайда баланың тілін тауып, тілдесу, жақсы тәрбие берудің өзі бір үлкен ғанибет. Ақ парақ бетіне сызу сызғандай баланың кіршіксіз санасына алғашқы адамгершілік, мейірімділік нұрын сеуіп, білім, өнер нәрімен сусындату мына біз тәрбиешілердің еншісінде. Өйткені бала - кіршіксіз пәк, тап-таза, мөлдір бұлақ іспеттес. Бұлақтың бастауын, көзін ашып тұнығуына қону үшін қаншама қиын да қызықты еңбек пен тер төгу керек. Бала тәрбиесі бір сәтте назардан тыс қалмауы тиіс. Баланың ойын кезіндегі белсенділігі, өзара қатынастар жасауы оның дамуына ықпал етеді. Әр түрлі ойындар, шүйіркелесу, достасу, бірге отыру, бірге тамақтану, бір-бірін құрметтеу, ұрмау, жылатпау, көмектесу сияқты жан-жақты тәрбие беру тәрбиешінің қатысуымен іске асады. Бала жас тал болса, ал ересектер оған бағбан болуы ғасырдан ғасырға жалғасып келе жатқан іс. Сәби жанын небір жақсылық нәрімен суару-оны өсіруші, тәрбиелеуші тәрбиешінің міндеті. Бүлдіршіндердің сезімдері өте нәзік, әсершіл келеді. Оларға айтқан, көрсеткен нәрселердің бәрі - шындық, сұлу, әсем, жарасымды болуы керек. Балаларды ана тілінде әдемі сөйлету олардың ой-сезімдерін еркін көркем жеткізе алуға баулу, танымдық қабілеттерін дамыту - тәрбиешінің мақсаттарының бірі.

Балабақшадағы тәрбие - барлық тәрбиенің бастамасы. Балалармен жұмыс жасау - үлкен бақыт. Себебі, тек қана бала ешнәрсеге алаңдамай мейірімділікке сенеді, кішкентай алақанын менің алақанымға қойып, өз құпияларын айтып маған сенім артады. Пәк көңілді балалармен қарым-қатынас маған қуаныш, шаттық сыйлайды. Өйткені, мен оларға, олар маған қажетігіне сенімдімін. Осы сенімнің болуы - әр тәрбиешінің бақыты. Тәрбиеші балаға деген ыстық ықыласын бір сөзбен айтып көрсетіп қана қоймай, бар жүрегімен және жан-тәнімен сезіне білуі қажет. Тәрбиешінің жұмысы күрделі де қызықты. Шынымды айтсам, кейде жұмыстан үйге келгенде қатты шаршағанымды сезінемін. Бірақ сол өткізген күндерімді ой елегінен өткізе отырып, балаларымның ыстық ықыласын, маған ұмтылған үміт пен көздерін, тәтті қылықтарымен, сәбилік шын жүректерімен айтқан сөздері есіме түскенде шаршағанымды ұмытып кетемін. Осы бір «балалар әлемінің теңізіне» бір бойласам, ешқашан өз мамандығымды өзгерткім келмейтінін түсінемін. Өйткені, бала пәк, бала тап-таза мөлдір бұлақтың бастауы сияқты. Балалар-өмір гүлі. Ал гүлдер ешқандай жасандылықсыз, шынайылықпен баптағанда ғана өседі. Қазіргі таңда балдырғандардың туған жерін сүюге, өз елінің патриоты болып өсуіне барынша жағдай жасалған. Өйткені елдің ертеңгі тірегі - балдырғандырымыз. Олар заман талабына

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

сай тәрбиеленуі тиіс. Қазіргі таңда тәрбиешілер қауымына үлкен жауапкер-шілік жүктеліп отыр. Жан-жақты білім алған, тәлім-тәрбие алған парасатты, саналы азаматты тәрбиелеп шығару, олардың жан дүниесін әлемдік өркени-етке сай рухани қазыналармен байыту, халықтық педагогика дәстүрлерінің озық өнегелерін ой санасына орнықтыру - бүкіл ел-жұрт, ауыл - аймақ, отба-сы, қоғамдық мекемелер болып бірлесе атқаратын аса жауапты міндет. Сол себепті, тәрбиешілеріміз үнемі шығармашылық ізденіс жолында болуы тиіс.

«Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы, оған апат әкеледі» деген ғұлама ойшыл Әбу Насыр Әл-Фараби ойын әрбір ұстаз, әрбір ата-ана өздеріне қағида ретінде ұстанса құба-құп болар еді. Ал балабақшадағы тәр-бие ата-анадан берілген тәрбиені жалғастырып жандандырады. Жас ұрпаққа тәлім-тәрбие беруді қоғам болып, ұстаздар қауымы болып, ең бастысы ата-аналар болып қолға алсақ болашағымыз жарқын болмақ. Ата-аналар А.С.Ма-каренконың «Балаларды тәрбиелеу -біздің өміріміздегі ең жауапты сала . Дұ-рыс тәрбиелеу- бұл біздің бақытты ,қарттық шағымыз, жаман тәрбиелеу- бұл біздің келешек қасыретіміз, бұл біздің көз жасымыз, бұл біздің басқа адамдар алдындағы , бүкіл ел алдындағы айыбымыз» деген пікірінің мағынасын түсі-нуі тиіс.Сондықтан әр отбасында ата -ана өз баласының инабатты , тәрбиелі де әдепті, адамгершілігі зор азамат болып өсуі үшін ұлттық тәрбие бере білуі керек. Сонымен қатар ата - аналар мен мектепке дейінгі ұйымдар ұлттық тәр-биеге де мән бергендері жөн. Бұл саладағы күш-жігер алдымен бүлдіршін-дерді Отаншылдыққа тәрбиелеуге бағытталады. «Отан» деген ұғымды балаға дүние есігін ашқан үйі, ата-анасы, ағайын -туыстары, туған жері, кең-байтақ гүл жазира даласы, тау-тасы, өзен-көлі, сылдырап аққан мөлдір бұлағы бей-несінде қабылдатып, ең қасиетті де , құдіретті алтын бесігі ретінде үйретуге тиіспіз. Осы жерде тәрбиешілеріміз үнемі үздіксіз шығармашылық ізденіс жолында болса керемет болар еді.

Тәрбиешінің жұмысын жеңіл деп айтуға болмайды. Бұл тынымсыз күнделікті жұмыс, менің мойнымда кішкентай баланы тәрбиелеу үшін үлкен жауапкершілік жатады. Мен дұрыс мамандық таңдағанымды білемін. Балалардың жарқын жүздері,күлкісі, ата-аналардың ризашылығы соның белгісі. Біздің мамандық басқа мамандық сияқты емес, махаббатпен қоршалған, шынайы махаббатқа толы. Әрбір бала біз үшін меруертке тең. Бұл тас тастардың ішіндегі арнайы өңдеуді қажет етпейтін тас. Әр бала балабақшаға келгенде, өз үйіндегідей жылулықты сезініп, өзін еркін ұстап, балабақшаны өзінің екінші үйіндей санаса ол тәрбиешінің зор еңбегі.

Мен өз мамандығымды жақсы көремін. Өйткені, балалармен өсіп, жетіліп, олармен бірге бақытты балалық шақты бастан кешемін. Біз балаларымызға ертегімен, өлең жолдарымен, өзіміздің сиқырлы қорымызбен ақыл айтуымыз керек. Абай атамыздың мына бір : «Баланы ең алдымен мейірім-шапағатқа, содан соң ақыл-парасатқа, ақырында нағыз пайдалы ғылымға, еңбекке баулы» деген сөзі менің ұстанымыма айналғандай. Менің бала бақшада тәрбиеші болғанымға көп бола қойған жоқ. Дегенмен мен бұл ортада еңбектенуден жалықпаймын деп сеніммен айта аламын.

Сөзімді «Тәрбие –тал бесіктен басталады» деген халқымыздың дана сөзімен қорытындылағым келеді. Тал бесіктен бастау алған тәрбие ғана же-місті болмақ. Демек, баланың тәрбиелі ұрпақ болып жетілуіне бірден-бір ық-пал ететін орын – балабақша. Бала тәрбиелеу – біздің өміріміздегі ең маңыз-ды міндет. Біздің қызметіміз де, өміріміз де бала өмірімен өте тығыз байла-нысты. Тәуелсіз еліміздің жас ұрпақтарын білімді, жан-жақты дамыған, дені сау, рухани бай, жерін, ата-анасын құрметтейтін саналы азамат болып өсуіне бойымыздағы бар асыл қасиеттерімізді, білімімізді аямайық!

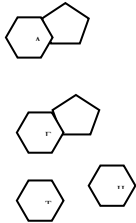
САГАТБЕКОВА СЕРИКҚАЙША КАБЫЛГАЗИНОВА

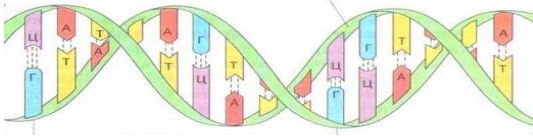
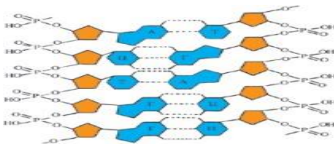
Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің «№70 мектеп-лицейі»

ДЕЗОКСИРИБОНУКЛЕИН ҚЫШҚЫЛЫ МОЛЕКУЛАСЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫНЫҢ ПРИНЦИПІ

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы	Мектеп: №70 мектеп-лицейі
Күні	Мұғалімнің аты-жөні: Сагатбекова Серикқайша Кабылгазиновна
Сынып	Қатысқандар Қатыспағандар
Сабақ тақырыбы	Дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының құрылысының принципі
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	9.4.1.2.Дезоксирибонуклеин қышқылы молекуласының қос шиыршықты (спираль) құрылымын сипаттау
Сабақтың мақсаты	- Дезоксирибонуклеин қышқылының құрылымдық қағидалары негізінде дезоксирибозануклеин қышқылының құрылымын түсіндіреді - Дезоксирибозануклеин қышқылының молекуласын модельдей отырып, азотты негіздердің пайыздық мөлшерлеріне есептеулер жүргізеді. - Тұқымқуалаушылық ақпарат тасымалдаушысы ДНҚ екендігіне көз жеткізе отырып, комплементарлық принципінің эволюциялық мәнін бағалайды.
Бағалау критерийі	- Дезоксирибозануклеин қышқылының құрылымын түсіне отырып, азотты негіздердің топтарымен танысып, сипаттайды. - Дезоксирибозануклеин қышқылының молекуласын модельдеу арқылы нуклеотидтердің комплементарлық ережеге сай орналасу реттілігін біліп, нуклеотидтердің мөлшерін есептейді. - ДНҚ арқылы тұқымқуалайтын белгілердің эволюциялық мәнін бағалайды.
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты лексикология мен терминология: нуклеотид, азотты негіз, пуриндік негіз, пиримидиндік негіз, хромосома, хромотин, гистон, комплементарлық ереже, аденин, гуанин, цитозин, тимин. Пәндік диалог -Нуклеин қышқылдарының мономері..... -Азотты негіздерге жатады..... -Азотты негіздердің жіктелуі.... -ДНҚ-дан тұратын тығыз шиыршықты денешік... -Адениннің санының тиминге, гуанин санының цитозинге сәйкес келуі.... Нуклеотид/nucleotide/нуклеотид, азотты негіз/азотистая основа/nitrogen base, пуриндік негіз/пуриновая основа/acrylic base, пиримидиндік негіз/пиримидиновая основа/pyrimidine base, хромосома/хромосома/chromosome, хромотин/хромотин/chromotin, гистон/гистон/histone, комплементарлық ереже/правила комплементарность/rules of complementarity, аденин/аденин/adenine, гуанин/гуанин/guanine, цитозин/цитозин/cytosine,

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

	тимин/тимин/thymine.	
Құндылықтарға баулу	Индустрияландыру мен инновацияларға негізделген экономикалық өсу. ДНҚ арқылы тұқымқуалайтын ерекше белгілерді инновация негіздерінде пайдалану.	
Пәнаралық байланыс	Генетика, медицина, экология	
Алдыңғы білім	7.2.4.4 Хромосомадағы генетикалық ақпарат дезоксирибозануклеин қышқылы рөлін түсіндіру 7.2.2.1 Әртүрлі ағзалардағы хромосомалардың саныны салыстыру 7.2.2.2 Соматикалық және жыныс хромосомаларындағы хромосомалар санының әртүрлілігін түсіндіру 8.4.1.3 Нәруыздардың қасиеттері мен биологиялық қызметтерін сипаттау 8.2.4.1 Тұқымқуалаушылық пен өзгергіштіктің эволюциядағы рөлін дәйектеу	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақ басы 5-7 минут	Жағымды психологиялық ахуал туғызу. Әдісі: «Сегіз керемет» Күннің шыққаны керемет!!! (күнді бейнелеу, қолды шапалақтау). Желдің соққаны керемет!!! (желдің бағытымен қолды қозғалту, қолды шапалақтау). Достармен бірге жүрген керемет!!! (аяқпен қадам жасау, қолды шапалақтау). Анаңды құшақтаған керемет!!! (өзін құшақтайды, қолды шапалақтау). Туған жердің төсінде ауасымен демалған керемет!!! (қолды кең жаяды, қолды шапалақтау). Өз үйінде өмір сүрген керемет!!! (үйді қолмен бейнелейді, қолды шапалақтау). Билеп, дөңгеленген керемет!!! (айналады, қолды шапалақтау). Қазақстандық болғаным керемет!!! (бас бармағын көрсетеді, қолды шапалақтау). Сыныпты шағын топтарға топтастыру. «Іс сапар» әдісі. Әр топ мүшелері орындықтарының артында жабық күйде жабыстырылған қағаз қиындыларындағы А, Т, Г, Ц әріптері бойынша өз тобынан (жұмыс орындарынан) басқа топқа барады. Алған әріптерін аяқтап жазады. Мысалы, А әріпін Аденин деп аяқтайды. І топ: Аденин ІІ топ: Тимин ІІІ топ: Гуанин ІV топ: Цитозин Алдыңғы білімді еске түсіру. «Бір минут» әдісі, жеке жұмыс Қ.Б.«Үш шапалақ» әдісі арқылы оқушылар бір-бірін бағалайды	Қағаз қиындылары

Сабақ ортасы 28-30 минут	Тапсырма 1. «Борт журналы» әдісі, топтық жұмыс Оқулықтағы мәтінді оқып, борт журналын толтырады Дескриптор: - Нуклеотидтердің құрам бөліктерін ажыратады; - Терминдерге анықтама береді; - Аденин, тимин, гуанин, цитозин азотты негіздердің топтарын сипаттайды. Қ.Б.: «Бутерброд» әдісі арқылы топтар бірін-бірі бағалайды. Кері байланыс: «Мен саған, сен маған...» Сұрақ қояды, қойылған сұраққа жауап берген оқушы, қарама-қарсы өзі сұрақ қояды (Сұрақ термин сөздер бойынша қойылады және үштілдік аудармасы жасалады). Тапсырма 2. «Ойлан, жұптас, бөліс» жұптық жұмыс Әрбір жұпқа берілген тапсырма бойынша жұмыс жасайды. I жұпқа 1) А суретінің сызбасын аяқтау А суреті 2) ДНҚ-ның бір тізбегі: АГГГЦТТААГ 2-ші тізбегін жасау II жұпқа 1) В суретінің сызбасын аяқтау 2) А, Ц, Т, Г, Г тізбектерінің мөлшері беріліп, екінші тізбектің мөлшерін анықтайды. В суреті А - 25%, Ц - 30%, Т - 15%, Г - 18%, Г - 22% Дескриптор - Аденин, тимин, гуанин, цитозин нуклеотидтерінің орналасу реттілігін жасайды. - Нуклеотидтердің мөлшерін есептейді. Қ.Б. «Қолыңды төмен ұста» оқушылар бір-бірін бағалайды, дұрыс жауапқа «Жарайсың!» сөзі айтылады. Кері байланыс: «Мүмкін» Тапсырма 3. «5-5-1» әдісі, жеке жұмыс	Оқулық, түрлі-түсті маркерлер. Сызғыш, қалам. Қосымша1. Модель құрастыру
-------------------------------------	--	--

	Дескриптор: - Видео көрсетілімнен ДНҚ құрылымын сипаттайды. - ДНҚ құрылымының байланысын айтады. Қ.Б. «Оқушы өз-өзін бағалау бойынша күнделік» Кері байланыс: ДНҚ құрылысында қандай ерекшеліктер болды? Тапсырма 4. «Микс» әдісі, жеке жұмыс Берілген конверттерден азотты негіздердің байланысына сәйкес келетін конвертті таңдап алып, ішінен тапсырма жазылған бір парақшаны алып және парақшада берілген тапсырманы мәтін мазмұнына сүйене отырып орындау. А тапсырмасы «Сәйкестендіру кестесі» Дескриптор: - Сәйкестендіру кестесін толтырады - Тимин мен гуаниннің мөлшерін есептейді. В тапсырмасы «Сызба нұсқалау» ДНҚ-ның химиялық құрам бөліктері мен хромосоманың сызба нұсқасын жасау. Дескриптор: - ДНҚ-ның химиялық құрамбөліктерінің сызбасын жасайды. - Сызба нұсқаны түсіндіреді. С тапсырмасы «Сұрақтар қойылымы» Хромосомалары нуклеопротейдтерден емес, тек ДНҚ-дан тұратын ағза бола ма? Талқылып, дәлелдендер Дескриптор: - Тек қана ДНҚ-дан тұратын ағзаға мысал келтіреді. - Нуклеопротейдтер болмайтын ағзалардың тұқымқуалауын қасиетін талқылайды. ҚБ: «Жетон» әдісі Мұғалім оқушыларды жасыл – «толық», қызыл- «толықтыру қажет», сары – «ойлан» түсті жетондар беру арқылы бағалайды. Кері байланыс: «Х және Y үлгісі» 1.Неліктен аденин тиминге сәйкес келеді? 2.Неліктен ДНҚ хромосомада орналасады? 3.Неліктен ген ДНҚ-ның кесіндісі болып табылады?	АКТ BilimLend ресурсы https://bilimland.kz/kk/courses/biologiya-kk/zhasusha-ahzalardyng-tirshilik-birligi/tuqym-qalau-aqparattary-zhane-onyng-zhasushada-zhuzeg-asuy/lesson/dnq-aquydzardy-sintezdeuge-arnalhan-matricza А конверті, Г конверті, Ц конверті
Сабақ соңы 5 минут	Рефлексия Активатор 3-2-1 3 нәрсені білдім. 2 нәрсені түсіндім. 1 нәрсені қолдануға дайынмын. Үйге тапсырма: Оқулықтағы 145 беттегі тапсырманы жазбаша орындау	

ЖЕКЕБАЕВА ЖАЗИРА ШАЙКЕНОВНА
Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің «№70 мектеп-лицейі»

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР

Мақсаты: оқушылардың экологиялық білімін тереңдету, қоршаған ортаны, жер-ананы сүйе білуге, аялай білуге тәрбиелеу.

➤ **Міндеттері:**

1. Еліміздің экологиялық ахуалы жайлы білімдерін толықтырады.
2. Табиғи сұрыпталу мен қолдан сұрыптауды салыстыра отырып, өзіндік іскерлік дағдыларын қалыптастырады.
3. Қоршаған ортаның ахуалымен таныса отырып, экологиялық тәрбие алады. Қоршаған ортаны қорғауды үйренеді.

➤ **Табыс критерийлері:**

- Барлық оқушылар: экологиялық тәрбие алады.
- Көпшілік оқушылар: функционалдық сауаттылықтары артады, өз ойларын жеткізе алады, қорытынды шығарады.
- Жекелеме оқушылар: Астана қаласының экологиялық жағдайын жақсартуға өз үлестерін қосады.
- Сынып: 10 «А»
 - Өткізілу формасы: баспасөз конференция
 - Көрнекілік: тақырыпқа байланысты қанатты сөздер, «Экология - заман талабы» атты стенд, презентация. Экологиялық ақпарат жүйесі – орталықтары, «Зерде» газеттерінің өкілдері, «Жасыл ел» телеарна өкілдері, эколог, физик, биолог, метеоролог.
 - Дидактикалық материалдар: тірек сөздер, интернет ресурстары

Жоспар:

1. «Экология» ғылымы туралы қысқаша түсінік беру;
2. Әр саладағы болашақ мамандарға сөз беру: эколог, химик, физик, биолог, метеоролог және газет, телеарна өкілдері;
3. Сұрақтар қойып, пікірталас жүргізу;
4. Қорытындылау.

Экологиялық баспасөз конференциясы мұғалімнің кіріспе сөзімен басталады (музыка әуені).

- Оқушылар, бүгінгі: «**Экологиялық өзекті мәселелер**» атты экологиялық баспасөз конференциямызды бастаймыз. Экологиялық баспасөз конференция дегеніміз – ақпарат жүйелерімен сұхбаттасу арқылы білімдерімізді ортаға салу және экологиялық мәселе бойынша қаулы қабылдау.

Бастаушы: -Құрметті конференцияға қатысушылар, бүгінгі баспасөз конференциямызды бастаймыз. Ең алдымен экологияның сөзіне тоқталып кетсем. Экология – өсімдіктердің, жануарлардың қоршаған ортамен қарым-қатынасын зерттейтін аса маңызды саласының бірі.

Ауада оттегінің азайып, стратосферада озон қабатының жұқарып, биосферада миллион тонна улы газдар мен шаң-тозаңдардың көбеюі адам денсаулығына ғана емес, өсімдіктер әлемі мен жануарлар дүниесінің өмір сүруіне үлкен зиянын тигізуде. Қоршаған ортаны, жер-ананы қорғауға экологтармен бірге биолог, химик, физик, метеорологтар да ат салысып, өз үлесін қосуда.

Бастаушы: - бүгінгі таңдағы адамзатты алаңдатып отырған тақырып – «Экологиялық апат». Мына сөздерді жиі естиміз: «Ойланыңдар, адамдар!», «Жер болашағына қауіп төнуде! Болашаққа біз жауаптымыз». Бірақ осы сөздер ұран түрінде ғана айтылып, ал

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

нақты жүргізіліп жатқан шаралар аз ғана. Біз адам өміріндегі экологиялық апаттың табалдырығында тұрғанымызды еске алуымыз керек. Ақын жүрегінен шыққан мына бір өлең жолдары осыны еске түсіреді:

Табиғаттың тарылтпайық мөлдір кәусар тынысын,

Пәк табиғат жүрегіміздің тамылжыған жырысың.

Ей, адамдар, қалай ғана қатыгездік жасайсың,

Ол анаң ғой, ал сен кенже ұлысың!

Ендігі сөз кезегін ортамызда отырған болашақ мамандарға береміз.

Болашақ **эколог-химик (Айбол)** бүгінгі көтеріліп отырған тақырыпқа сәйкес «парниктік эффект», «қышқылды жаңбыр», улы газдардың зиянды әсері туралы өз пікірін ортаға салды.

«Парниктік эффект» дегенді былай түсінуге болады: өнеркәсіп орындары атмосфераны әр түрлі улы газдармен, майда шандармен ластайды. Осы улы газдар қоспасының ауада шамадан тыс көбеюі тірі ағзаларға қолайсыз «парниктік эффект» құбылысын тудырады. Мұның зиянды салдары – жер бетіндегі пайда болатын жылудың тұтылуына, мұхит суларының жылынуына себепші болуы.

Келесі сөз кезегі болашақ **биологке** келді.

Биолог: (Гүлжазира) –Қазіргі заманда адамның қоршаған ортамен қарым - қатынасы күрделенді. Адам санасының өсуі, өнеркәсіптің тез өркендеуі, ғарышты игеру қоршаған ортадағы тепе – теңдіктің бұзылуына әкеліп соғуда. Бүгінде Қазақстанда экологиялық мәселе өзекті мәселеге айналды. сонымен қатар биолог өсімдіктердің ластанған ауаны тазартушы екенін айта келе, ауадағы улы газдардың мөлшерін азайту үшін ірі қалалар мен ауылды жерлерге тал егіп, өсімдіктер мен гүлдерді көп отырғызу – қоршаған ортаны тазартуда және ауаны оттегімен байытуда ең пайдалы іс екенін айтып өтті.

Келесі сөз болашақ **физикке** (Аружан) берілді.

-Тіршілік үшін ең қауіпті нәрсе – радиоактивті заттармен улану. Адам ағзасы кез келген аурумен шамасы келгенше күреседі, радиация әсеріне қарсы тұра алмайды. Кез келген адам биосфера ішінде азды-көпті радиация әсерін алып тұрады. Радиацияның 3 түрі болады: 1. Космостық радиация. 2. Топырақ құрамында кездесетін табиғи радиоактивті элементтерден шығатын сәулелер. 3. Ауа мен су, тамақ арқылы келетін радиоактивті заттар. Табиғи сәулелердің жалпы мөлшері жер бетінің әр жерінде әр түрлі. Мысалы, Европада – 200 мбэр, Бразилияда – 50 мың мбэр, Индияда – 100 мың мбэр, ал Қазақстанда - 140 миллирентген. Әрқайсымыз жылма-жыл рентгенге түскенде 0,04 – 7 рентген сәулесін алып отырамыз.

Атом энергиясын халық шаруашылығында дұрыс пайдаланбаудың, ядролық сынақтардың, радиоактивтік қалдықтарды дұрыс сақтамаудың нәтижесінде жер бетінде радиация мөлшері артуда. Бүкіл дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының деректері бойынша нәрестелердің 4 % -ы генетикалық кемістікпен туады.

Келесі сөзді болашақ **метеоролог** (Балнұр) алып, экологиялық мәселелердің ауа райына, климатқа әсері жайында өз пікірін ортаға салды.

Келесі сөз кезегі «Зерде» газеттерінің және «Жасыл ел» телеарна өкілдеріне берілді.

- Сіздердің газеттеріңіз бен телеарнаңыз экология мәселесіне көңіл бөле ме, қандай жұмыстар жүргізуде?

«**Жасыл ел**» (Мадина) телеарна өкілдері:

-Табиғаттағы тепе-теңдік сақталу үшін әр түрлі бағытта шаралар ұйымдастырылса. Сонымен қатар, мектептерде экология сабағы жүргізілсін. Осы шаралардың орындалуын қаламыздағы Экология департаментіне тапсырылса деп ойлаймын. Еліміздің экологиялық қауіпсіздігін сақтау мақсатында ҚР Экология және табиғат қорғау министрлігі құрылып, барлық экологиялық жағдайлар ескеріліп отырады.

«**Зерде**» газетінің тілшілері (Димаш, Гулайша) - Каспийдің экологиясы туралы айтып кетсеңіздер.

Эколог: (Раяна) - Каспий теңізінің жалпы жағалауы – 7000 км. Қазақстандағы ұзындығы–2340 км. Каспий - тұйық теңіз. Ластану себептері: өндірістік қалдықтардың тасталуы, мұнай–газ, тау–кен кәсіпорындарынан төгілетін сулар мен мұнай төгінділері. Ластану салдары: мұнай өндіру жұмыстары таязда жүргізіліп, мұнай операцияларының экологиялық қауіпсіздігі толық сақталмауы Каспийдің биологиялық жүйесіне зардап келтіреді. Қорғау шаралары: Каспий теңізінің мәселесін Каспий маңы елдері – Қазақстан, Әзербайжан, Иран, Ресей,Түрікменстан бірлесе шешеді. Осы елдердің қатысуымен 2003 жылы Біріккен Ұлттар Ұйымы даму бағдарламасы бойынша «Каспий теңізінің табиғи ортасын қорғау жөніндегі негіздемелік конвенция» қабылданып, 2006 жылы күшіне енді. Қазақстан Каспийдегі мұнай апаттарының алдын алу, реттеу ісіне ірі көлемде қаржы бөлуде. Каспий мәселесі осы 5 елді ойландырмай қоймады,жаңағы айтқан шараларды қолданып жатыр. Менің айтарым осы.

«Зерде» газеті: (Димаш, Гулайша) Ал, Балқаш туралы не ойлайсыздар?

Метеоролог: (Бибігүл) - Бұл сұрағыңызға мен жауап берейін. Орталық Қазақстанның оңтүстік құмды жерінде Балқаш көлі теңіз деңгейінен 340м. биіктікте, ұзындығы 600км.–ден астам. Ең терең жері – 26метр.

- Ластану мен тартылу себептері:

1.Қапшағайда су электр стансасы салуына байланысты Балқашқа құятын ең ірі Іле өзенінің бөгелуі.

2.Балқаш қаласындағы мыс қорыту комбинаты мен тағы басқа өндіріс орындарынан шыққан қалдықтардың көлге төгілуі.

-Экологиялық зардап:

1.Көлдің деңгейі бастапқы шамасынан 2 метрге жуық төмендеді.

2.Судың құрамында мыс, молибден және мырыш мөлшерінің көбеюі (14 – 15 есе) көлдегі тіршілік көздерін жоюда.

3.Көлдің флорасы мен фаунасына зиян келіп, нәтижесінде пайдалануға жарамсыз.

4. Лас су – жергілікті тұрғындар арасында көп тараған түрлі аурулардың (ішек, тері аурулары) негізгі көзі.

Болашақ мамандардың пікірлерін тындай келе, конференцияға қатысып отырған оқушылар төмендегідей сұрақтар қойды:

1. Егер озон қабаты тесілсе, «ақыр заман» болады дейді. Осы сұраққа қалай жауап алуға болады?

2. Біздің елімізде суды мұнай қалдықтарынан тазартуда және қорғауда қандай экологиялық шаралар жүргізілуде?

3. Радиация, яғни сәулелі ауруға ұшыраған адамдардың ең алғашқы белгілері қандай?

4. Радиация орталығында отырған (Семей полигоны, Абай ауданы) тұрғындарға қандай жеңілдіктер бар?

5. Ауданымызда, қаламызда, мектебімізде қандай экологиялық жұмыстар, шаралар жүргізілуде?

6. Ауаның, судың, қоршаған ортаның ластануы болашақ ұрпақ өміріне және оның демографиялық дамуына қандай зияны бар?

Қойылған сұрақтарға болашақ мамандар және қатысып отырған мұғалімдер жауап берді.

Қорытындылау. **Мұғалім:** Ал, құрметті конференцияға қатысқан қонақтар! Жұмыла көтерген жүк жеңіл» демекші, бірлесіп бәріміз бір кісідей ат салыссақ, ісіміз алға басары анық. Еліміздің экологиялық қауіпсіздігін сақтау мақсатында ҚР Экология және табиғат қорғау министрлігі де құрылды. Ал енді әр экологиялық баспасөз конференцияға тән қағида, соңында қаулы қабылдау.

1.Табиғатты тиімді пайдалану:

а) зерттеу; б)қорғау; в)игеру; г)қайта құру; д)үнемді технология қолдану.

2.Табиғат қорғау мәселелерін шешу жолдары.

3.Экологиялық саяхат.

4.Халықаралық экологиялық ұйымдар құру.

5. «Жасылдар қозғалысы» жұмысын жалғастыру.

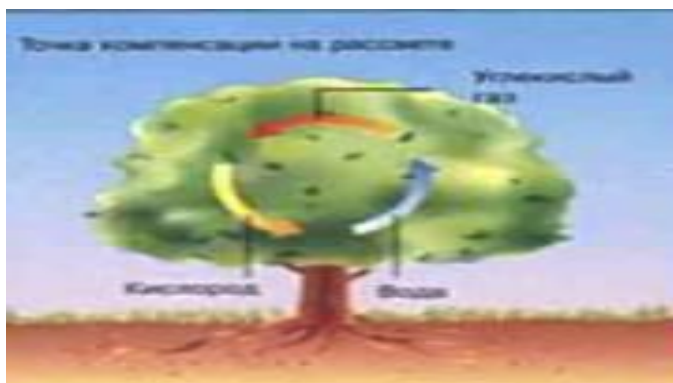
Бастаушы: -Осымен біздің экологиялық пресс конференциямыз аяқталды. Құрметті қонақтар, осындай экологиялық бағдарламаға келіп бізге мәнді де, мағыналы мәліметтер бергендеріңізге рахмет айтамыз. Бұл кездесу Жер туралы, Қазақстанның экологиясының қорытындысы ретінде өтті. Бар ғаламшар сіздерге ғана сенеді, сіздер жердің келешегісіздер. Келешекте Жер ғаламшары, Қазақстан Жері таза болсын!

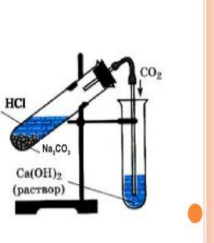
ИСМАГУЛОВА ДАМЕШ НУРМАКОВНА
Нұр-Сұлтан қаласының әкімдігінің №70 мектеп-лицейі

**СҰЙЫЛТЫЛҒАН ҚЫШҚЫЛДАРДЫҢ КАРБОНАТТАРЫМЕН
ӘРЕКЕТТЕСУІ**

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі 7.3А Мектеп 70 мектеп- лицей. Нұр-Сұлтан қаласы Химиялық реакция Мұғалімнің аты жөні : ИсмагуловаД.Н. Күні Сынып 7			
Сабақ тақырыбы	Сұйылтылған қышқылдардың карбонаттармен әрекеттесуі. № Практикалық жұмыс «Сұйылтылған қышқылдардың карбонаттармен әрекеттесуі. Көмірқышқыл газына сапалық реакция »		
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары оқу бағдарламасына сілтеме	7.2.2.4 Сұйылтылған қышқылдардың бірқатар карбонаттармен реакцияларын зерттеу және көмірқышқыл газына сапалық реакция		
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар	Көпшілік оқушылар	Кейбір оқушылар
	Реакцияны зерттейді	Сұйытылған қышқылдардың карбонаттармен реакцияларын жазады	Газды қалай анықтағанын жазады.
Бағалау критерийі	Сұйытылған қышқылдардың бірқатар карбонаттармен реакциясын зерттейді. Көмірқышқыл газының сапалық реакциясын жасайды.		
Тілдік мақсаттар	Пәнге тән лексика мен терминология: индикатор,сынауық, тұрғы, газ жүретін түтік, реактив, қауіпсіздік ереже. Диалог жасау үшін тіркестер: Қышқылдармен жұмыс жасау қауіпті, себебі..... теріні күйдіреді.		
Құндылықтарға баулу	Жалпыұлттық идеяларды жүзеге асыру(жаһандық жылыну), адалдық, жауапкершілік		
Пәнаралық байланыс	биология.		
АКТқолдану дағдылары	Интербелсенді тақта және суреттермен жұмыс		
Алдыңғы бөлім	.7,3А Химиялық реакциялар		

Сабақ барысы

Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс әрекет	Ресурстар					
Сабақтың басы 0-2минут 2-5 минут	I.Ұйымдастыру бөлімі. Сыныпта ынтымақтастық қалыпты оқу ортасын қалыптастыру. Сергіту сәті «Көңілді күн» Біз барлығымыз суретке қарап бүгінгі тақырыбымызды болжап көрейік. II.Өткен материалдысөздерге қарап, қайталау Металл , сутек, су, қышқыл, «пах» мына сөздердің арасында қандай байланыс бар? Біз барлығымыз суретке қарап бүгінгі тақырыбымызды болжап көрейік. Барлық оқушыларды жұмылдыру. Суреттен нені көріп тұрсыңдар? Осы сурет бойынша сабақтың тақырыбы шығады.	https://youtu.be/TwD0jZdUuC8 Слайд 1-3 Биология пәнімен байланыстыру					
Сабақтың ортасы 5 -28 минут	Тақырып ашылғаннан кейін топқа бірігеді. Түрлі түсті қағаздарға жасырылған химиялық құрал - жабдықтардың суреті бойынша топқа бірігеді. <table border="1"><tr><td>Тұрғы</td><td>Сынауық</td><td>Газ жүретін түтік</td><td>Қышқыл ерітіндісі</td><td>Тұз (карбонат)</td></tr></table> Кейбір оқушыларды жұмыллыру. Тапсырма: Берілген суреттердегі құралдардың атын айту және қолдану Мақсаты: Химиялық құралдардың аттарын білу, қолдану. Дескриптор: Білім алушы: Құралдардың атын біледі	Тұрғы	Сынауық	Газ жүретін түтік	Қышқыл ерітіндісі	Тұз (карбонат)	
Тұрғы	Сынауық	Газ жүретін түтік	Қышқыл ерітіндісі	Тұз (карбонат)			

	Оларды қолданады Дағды қалыптасады: есте сақтау және қолдану Барлық оқушылар: Мақсаты: Көмірқышқыл газына сапалық реакцияны жасайды 1. Көмірқышқыл газын алу аспапты суретте көрсетілгендей жинау. 2. Сынауыққа кальций немесе магний карбонатының аз мөлшерін салу, 2-3мл тұз қышқылының ерітіндісін құю. 3 Газ жүретін түтігі бар тығынмен жабу, екінші ұшын әк суы бар сынауыққа орналастыру. 4.Бақылау жүргізу. 5. Жұмыс бойынша қорытынды шығару. Жүргізілген реакциялардың теңдеуін сөзбен жазу. Көпшілік оқушылар: Мақсаты: Реакция жасау және сөзбен жазу Бірқатар карбонаттарды сұйытылған қышқылдармен реакциясын жасайды және өз бақылауларын жазып алады. Олар газ бөлінгендігін көреді. Бұл кезеңде олар реакцияны тек сөзбен жазады. Сабақты бекіту «Дұрысын тап» ойынын ойнату Ойын шарты: Сұрақтың дұрыс жауабын анықтау 1. Теріге қышқыл ерітіндісі тигенде қандай затпен бейтараптайды? Ас содасы, ас тұзы, натрий карбонаты Жауабы: ас содасы 2.Әк суын ұзақ мерзімде қалай сақтаймыз? Сутек газы жоқ жерде, көмірқышқыл газы жоқ жерде, оттегі жоқ жерде Жауабы: көмірқышқыл газы жоқ жерде 3.Қышқылдық ортада лакмустың түсі қалай өзгереді? Қызыл, көк, түссіз Жауабы: қызыл	Оқулық, химиялық құрал -жабдықтар
Сабақтың соңы 28-30 минут	 Бәрі түсінікті! Түсінбедім!	

	 Сұрақтарым бар! Бүгінгі сабақтың мақсаты жүзеге асырылды ма?	
Саралау -оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілетті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлап отырсыз?	Бағалау –оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы
Барлық оқушылар: Реакцияны зерттейді	Өзара бағалау (смайликтер) және қалыптастырушы бағалау	Қышқылмен жұмыс жасау ережесі
Көпшілік оқушылар: Карбонаттардың сұйытылған қышқылдармен реакциясын жаза алады.		
Кейбір оқушылар: Газды қалай анықтағанын жаза алады.		
Сабақ бойынша рефлексия		

КАРАГУЛАНОВА АЙЖАН СМАКАНОВНА
Нұр-Сұлтан қаласының әкімдігінің №70 мектеп-лицейі

ЭЛЕКТРОМАГНИТТІК ИНДУКЦИЯ. ГЕНЕРАТОРЛАР

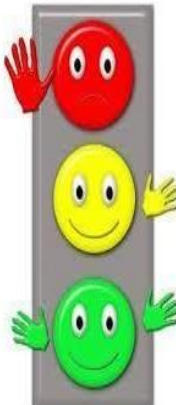
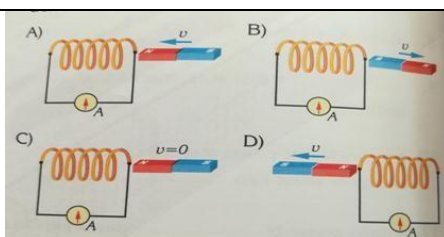
Пәні: Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімі: Электромагниттік құбылыстар Күні: Сынып: 8 сынып	Мектеп: № 70 Мұғалімнің аты-жөні: Карагуланова Айжан Смакановна Катысқандар: Қатыспағандар:
Сабақ тақырыбы	Электромагниттік индукция. Генераторлар.
Осы сабақта жүзеге асатын оқу мақсаты	8.4.3.6. Электромагниттік индукция құбылысын түсіндіру 8.4.3.7. Қазақстанда және дүние жүзінде электр энергиясын өндірудің мысалдарын келтіру.

Сабақ мақсаты	Барлық оқушылар істей алады: - Гальванометрдің тілшесінің көрсетуі ток бағытының өзгерісін анықтайды және электромагниттік индукция құбылысын түсіндіре алады. - Тұйықталған контурдағы индукциялық токтың пайда болуын түсіндіре алады. Көптеген оқушылар істей алады: - Генераторында индукциялық токтың пайда болуын көрсете алады. Кейбір оқушылар істей алады: - Энергетика саласында электромагниттік құбылыс қандай роль атқаратынын көрсете алады.
Ойлау деңгейі	Білу, түсіну, қолдану
Бағалау критерий	- Электромагниттік индукция құбылысын сипаттай алады. - Электромагниттік индукция құбылысы қандай шарттарда орындалатынын айта алады. - Дүние жүзі мен Қазақстанда электр энергиясын өндіруге қатысты мысалдар келтіре алады.
Тілдік мақсаттар	Пәнге тән лексика мен терминология: - индукциялық токтың генераторы - электромагниттік индукция құбылысы Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер:
Құндылықтарды дарыту	Еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу
Пән аралық байланыс	Математика
АКТ-ны қолдану дағдылары	Слайдтар, интербелсенді тақта Bilimland.kz (сілтемесі керек)
Косымша білім	Электр құбылыстарын талдай алады.

Сабақ барысы:

Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері және мұғалімнің іс - әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар
Сабақтың басы 8 мин	- Сәлемдесу - түгендеу	Сәлемдеседі Сыныпта жоқ	

	• Сынып оқушыларына жағымды ахуал туғызу • топқа бөлу (шарғы, гальванометр, магнит суреттері бейнеленген) арқылы 3 топқа бөлу. Мұғалім барлық оқушыларға табыс сәттілік тілеймін. • Үй тапсырмасын сұрау «Доп лақтыру» әдісі Оқушыларға допты лақтыру арқылы сұрақтар қояды. 1. Қандай күш Ампер күші деп атайды? 2. Ампер күшінің бағытын қалай анықтайды? 3. Магнит өрісінде тогы бар рама қалай қозғалады? 4. Тұрақты токтың электрқозғалтқышының құрылысы қандай? 5. Электрқозғалтқышта ток бағытының алмасуы қалай жүзеге асады? 6. Магнитті электр жүйелердің өлшеуіш аспаптары қалай әрекет етеді? Дескрептор: - Оқушылар әтілген тақырыптарды еске түсіреді; - Білімдерін жинақтайды; - Мадақтау арқылы бағаланады.	оқушыларды айтады. Әр оқушы себеттегі құралдың суреті бойынша үш топқа бөлінеді Оқушылар допты қағып алу арқылы мұғалімнің сұрағына жауап береді.	Ойын добы
Сабақтың ортасы 9 мин Жаңа тақырыпты ашу 10 мин	«Миға шабуыл» әдісі 1. магнит және соленоид (видео) 2. электр тогының индукциясы (видео) Stop-кадр Әр топқа құралдар таратылады. Интербелсенді тақтадан сілтеме бойынша бейне көрініс қосады. Қандай құбылыс дұрыс?	https://www.youtube.com/watch?v=HmcOk2BUtoA Әр топ жасаған және көрген тәжірибелерін көрғайды, түсіндіреді. Интербелсенді тақтадан сілтеме бойынша бейне	https://bilimland.kz/kk/courses/physics-11/elektromagnit-indukciya/lesson-11-1

			https://bilimland.kz/ https://bilimland.kz/
8мин 	 Дескриптор: • Электромагниттік индукция құбылысын 1 видео арқылы түсініп, сипаттай алады; • Электромагниттік индукция құбылысы қандай шарттарда орындай алатындығын 2 видео арқылы анықтай алады; • Тапсырманы орындау арқылы теорияны практикамен ұштастырады. • «Бағдаршам» әдісі арқылы бағаланады. • «Сәйкестендіру» әдісі 1.МЕТАЛЛ ДЕТЕКТОРЫ 2.МЕТАЛЛ ІЗДЕГІШ 3.ВЕЛОСИПЕД СПИДОМЕТРЫ 4.ВЕЛОСИПЕД ГЕНЕРАТОРЫ 5.ЖЕЛ ЭНЕРГИЯ СТАНЦИЯСЫ 6.ЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ ТУРБИНАСЫ 7.КҮН ЭНЕРГИЯ СТАНЦИЯСЫ	кәріністі кәреді. Қандай құбылыс екендігін анықтайды. Топта дұрыс жауапты тапқан соң, не себепті басқа тұжырымдар сәйкес келмейтіндігін дәлелдетеді. Электромагнитті к индукцияның ашылуына дейін, негізгі ток көздері зарядтар мен батареялар болды. Электр станцияларында электромагнитті к индукция тоқты тез тудырады. Бұл құбылыс әртүрлі құрылғыларда кәп қолданыс тапқандығын анықтайды. Өз көзқарасын, пікірін білдіре алады.	

	Дескриптор: - Электромагниттік индукцияға қатысты мысалдар келтіреді; - Берілген суреттерді атауларына қарай сәйкестендіре алады; - Өз кәзқарасын, пікірін білдіре алады. - Смайликтер арқылы бағаланады.		
Үйге тапсырма беру	«Дүние жүзі мен Қазақстанда электр энергиясын өндіруге қатысты менің үлесім». Оқушыларға ойтолғау жазуға тапсырма беріледі.	Ойтолғау жазады.	
Сабақтың аяғы (Рефлексия) 5 мин	«Бес саусақ» әдісін слайд арқылы көрсету Стикермен жауаптарын жапсыру 	стикерлер	

Саралау-сөз жоспар қолдауды қалай басымырақ қолдауды көрсетуді жоспарлайсыз?	Бағалау – оқушылардың меңгерген білімдерін қалай тексеруді жоспарға енгізіп отырсыз?	Денсаулық пен техникасын қорғау
Барлық оқушылар: Тапсырмалар топпен жұмыс істеуге арналған; ❖ Зерттеу барысында қосымша видео материалдарына сүйенеді; ❖ Тапсырманы орындау барысында көмек қажет ететін оқушыға уақыт беріледі; Барлық оқушыға, топтарға бағытталған нұсқау берілді; ❖ Диалог және қолдау; Оқушылар үнемі бағаланып отырады; ❖ Өз ойын, пікірін еркін, анық айта алады.	Сабақтың әр кезеңінде мадақтау арқылы, смайликтер арқылы, бірін бірі бағалау арқылы жүргізілді.	Қауіпсіздік ережесін сақтау.

МУКАЖАНОВА БАЯН КЕНЖЕТАЕВНА

Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің №70 мектеп-лицейі

АЛГЕБРАЛЫҚ БӨЛШЕК ЖАНЕ ОНЫҢ НЕГІЗГІ ҚАСИЕТІ

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: 7.4А Алгебралық бөлшектер		Мектеп: 70 мектеп-лицей Мұғалімнің аты-жөні: Мукажанова Баян Кенжетаевна	
Күні:			
Сынып: 7			
Сабақтың тақырыбы	Алгебралық бөлшек және оның негізгі қасиеті		
Сабақтың түрі	Бекіту сабағы		
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	7.2.1.16 алгебралық бөлшектерді танып білу; 7.2.1.17 алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер жиынын табу; 7.2.1.18 алгебралық бөлшектің негізгі қасиетін қолдану: $\frac{ac}{bc} = \frac{a}{b}, b \neq 0, c \neq 0$		
Сабақтың мақсаты	Барлығы: Бөлшек рационал өрнектің мүмкін мәндері бөлшектің бөлімін нөлге айналдырмайтын айнымалылардың мәндері екенін біледі; Басым бөлігі : Алгебралық бөлшектің негізгі қасиеттерін есеп шығару барысында қолданады; Жекелеген оқушылар: Жоғары деңгейлі тапсырмаларды орындайды және талдайды;		
Бағалау критерийі	-Алгебралық бөлшектің анықтамасын біледі; -Алгебралық бөлшектің мүмкін мәндер облысы ұғымын біледі; -Алгебралық бөлшектегі айнымалылардың мүмкін мәндер облысын табады; -Алгебралық бөлшектердің айнымалылардың берілген мәндеріндегі өрнектің мәнін табады.		
Тілдік мақсаттар	Пәндік лексика және терминология - айнымалы; -айнымалының мүмкін мәндер жиыны; - мүмкін болмайтын мәндер жиыны -рационал өрнек -алгебралық бөлшек -бүтін өрнек -бөлшек өрнек -бөлшектің негізгі қасиеті		

Құндылықтарға баулу	Мәңгілік ел» идеясы негізінде «Қазақстанның тәуелсіздігі мен Астана», қоғамымыздағы ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім құндылығы арқылы жауапкершілікке, әділдікке тәрбиелеу.																										
Пәнаралық байланыс	«Информатика пәні» арқылы ақпараттық технологиялар оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, интернет бағдарламалардың бірі - интербелсенді тақта және смартфон ,ұялы телефон																										
Алдыңғы білім	Алгебралық бөлшек																										
Сабақ барысы																											
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері		Ресурстар																								
Сабақтың басы (5 мин)	1. Сабақта психологиялық ахуал туғызу және ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру. Президентіміздің «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» мақаласында «Жаһандағы заманауи Қазақстандық мәдениет» жобасының 5-міндетінде Отандық мәдениет 6 тілде сөйлеуі тиіс- деп атап көрсеткенін негізге ала отырып, сабағымыз әр елдің амандасу салтымен басталады. Қазақтар – қол алысады; Итальяндықтар – «құшақтасады»; Бразилиялықтар – «бір-бірінің иығын қағады»; Македониялықтар – шынтақпен; Никарагуалықтар – иықпен амандасады; Австралиялықтар- шапалақпен амандасады. Үй жұмысын тексеру Жүппен жұмыс 1-тапсырма: «Ширату жаттығулары» әдісі арқылы оқушылар алған білімін қолдану, нақтылау және оқушылар белсенділігін арттыру мақсатында қолданылады.. Берілген өрнектердің қай алгебралық өрнекке жататындығын кестеде «+» таңбасын қою арқылы белгілейміз <table><tr><th>өрнектер</th><th>Бүтін</th><th>бөлшек</th></tr><tr><td>$\frac{y}{2}$</td><td></td><td></td></tr><tr><td>$\frac{1}{y}$</td><td></td><td></td></tr><tr><td>$\frac{2a}{5}$</td><td></td><td></td></tr><tr><td>$1\frac{3y}{5}$</td><td></td><td></td></tr><tr><td>$\frac{xz}{y}$</td><td></td><td></td></tr><tr><td>$\frac{y}{n}$</td><td></td><td></td></tr><tr><td>$\frac{100}{100}$</td><td></td><td></td></tr></table>		өрнектер	Бүтін	бөлшек	$\frac{y}{2}$			$\frac{1}{y}$			$\frac{2a}{5}$			$1\frac{3y}{5}$			$\frac{xz}{y}$			$\frac{y}{n}$			$\frac{100}{100}$			Интерактивті тақта үлестірмелі материал слайд Кесте-1
өрнектер	Бүтін	бөлшек																									
$\frac{y}{2}$																											
$\frac{1}{y}$																											
$\frac{2a}{5}$																											
$1\frac{3y}{5}$																											
$\frac{xz}{y}$																											
$\frac{y}{n}$																											
$\frac{100}{100}$																											

	<table> <tr> <td>$\frac{12}{ab}$</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>$\frac{1}{3}x$</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>$\frac{4}{5a}$</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>$\frac{7}{9n}$</td><td></td><td></td></tr> </table> Дескриптор: -Алгебралық бөлшектің анықтамасын біледі; -Бүтін өрнек пен бөлшек өрнектердің айырмашылығын ажырата алады; Кері байланыс. Алгебралық бөлшектің қандай қасиеттерін білесіңдер? Жұптық жұмыс <u>«Кім жылдам?»</u> Мақсаты: Ұйымшылдыққа, ынтымақтаса, бірлесе отырып жұмыс жасау арқылы, нәтижеге қол жеткізу. 2 тапсырма а) $\frac{3x}{x-y}$ бөлшегін бөлімі $(x - y)^2$ болатын бөлшекке келтір б) $\frac{x}{x^2+4}$ -өрнегінде айнымалының мүмкін мәндерін көрсетіңдер в) $\frac{1}{3x^2}$; $\frac{5}{6xy^2}$; $\frac{7}{12xy^3}$ бөлшектерінің ортақ бөлімін табыңдар Дескриптор: а) алгебралық бөлшектің негізгі қасиеттерін біледі; -бөлшекті ортақ бөлімге келтіреді; б) бөлшек- рационал өрнектің бөлімін нөлге айналдыратын санды табады немесе оның жоқ екеніне көз жеткізеді; -ММЖ аралық түрінде жазады; в) бөлшекті ортақ көбейкішіне қысқартады; - негіздері бірдей дәрежелерді бөлу ережесін қолданады; ҚБ: «Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі арқылы өзгені бағалау арқылы өзінде жоқты табу немесе өзгенің жетістігі арқылы өз кемшілігін тауып оны түзетуге бағыттау мақсатында білімдерін жетілдіреді. Кері байланыс. Айнымалының мүмкін мәндері деп нені атайды?	$\frac{12}{ab}$			$\frac{1}{3}x$			$\frac{4}{5a}$			$\frac{7}{9n}$			Интерактивті тақта үлестірмелі материал
$\frac{12}{ab}$														
$\frac{1}{3}x$														
$\frac{4}{5a}$														
$\frac{7}{9n}$														
Сабақтың ортасы (20 мин)	Жеке жұмыс 3 тапсырма Деңгейлік тапсырмалар Интерактивті тақта арқылы өз-өздерін бағалайды. Берілген тапсырманы жүзеге асырудасаралап оқытудың «Күрделендіру»қағидасы қолданылады. <table> <tr> <td>А деңгейі</td><td>В деңгейі</td><td>С деңгейі</td></tr> </table>	А деңгейі	В деңгейі	С деңгейі	Интерактивті тақта кеспе қағаздар https://biimland.kz/ru үлестірмелі материал									
А деңгейі	В деңгейі	С деңгейі												

	$1) \frac{6a^2y^2}{18ay} =$ $2) \frac{3a+12b}{6ab} =$ $3) \frac{m^2-n^2}{(m+n)^2} =$ $4) \frac{10a^2b(x-y)^2}{5a^4b(x-y)^3} =$ $1) \frac{4x^2+8xy}{x+2y} =$ $2) \frac{x^2+2xy+y^2}{3x^2-3y^2} =$ $3) \frac{3a+9}{a^3+27} =$ $4) \frac{a+a^2}{a^2-1} =$ $1) \frac{1+4x+x^2}{x^3-64} =$ $2) \frac{5m^2+10mn+5n^2}{5m^2-5n^2} =$ $3) \frac{9xy-27x^2}{(y-3x)^3} =$ $4) \frac{x^3+2x^2y}{x^2+4xy+4y^2} =$	Л
	Дескриптор: - негіздері бірдей дәрежелерді бөлу ережесін қолданады - қысқаша көбейту формуласын тиімді қолданады -Алгебралық бөлшектің негізгі қасиеттерін қолданып бөлшектеді қысқартады. ҚБ «Бағдаршам» әдісі арқылы оқушылар бағдаршамның түстерін пайдалана отырып, өз-өздерін бағалайды. Қызыл - түсінбеймін, сары- сұрағым бар, жасыл - барлығы түсінікті. Кері байланыс: Рационал бөлшектің негізгі қасиеттері қандай мақсатпен қолданылады?	
Сабақтың соңы (13 мин)	Қорытынды 4 тапсырма Жеке жұмыс Тест. 5 есептен тұратын тест алу арқылы балалардың білімдерін тексеру. 1. Айнымалының қандай мәнінде $\frac{x+2}{x^2-9}$ бөлшегінің мағынасы болмайды? А) 9-дан басқа барлық сандар Б) -2 –ден басқа барлық сандар С) -3 пен 3-тен басқа барлық сандар Д) кез келген сан 2. а – ның қандай мәнінде $\frac{a-12}{5+a}$ бөлшегінің мағынасы болмайды? А. 12 В. 5 С.-5 Д. 0 3. $\frac{3x+2}{x(x-6)}$ бөлшекті өрнегінде x –айнымалысының мүмкін мәндерін тап А. $(-\infty ; 0)$ В. $(0; -6)$ С. $(-\infty ; 0) \cup (0; 6) \cup (6+\infty;)$ Д. $(6+\infty;)$ 4. $2a-b = 5$ ескеріп ,бөлшек рационал өрнегінің мәнін табыңдар: $\frac{(b-2a)^2}{4a-2b}$ А. 5 В. 2,5 С.-2,5 Д. 1	Алгебра оқулық 7 сынып А.Е.Әбілқасымов, Т.П. Кучер Алматы «Мектеп» 2017 жыл. Интерактивті тақта https://join.quizizz.com

	5. $x=-2$ болғанда $\frac{x^5+3x^4}{x^3-2x^2}$ бөлшегінің мәнін табындар A. 1 B. 4 C. -1 D. 3 ҚБ: Оқушылардың алған білімдерін ұялы телефон арқылы анықтау. 5- Жарайсың! 4- Бұдан жақсы істей аласың 3- Талпын 1-2 Ерінбе ,қайтала Рефлексия: «Бес саусақ» әдісі. Қағаз бетіне қолыңызды қойып, саусақтарыңызды айналдыра сызады. Әр саусақтың өзінің мәні бар, солар бойынша өз ойын білдіре отырып, жан-жақты қарастырады. 1. Бас бармақ – мен үшін маңызды және қызықты болды 2. Сұқ саусақ – мен бүгін түсіндім. 3. Ортаңғы саусақ – мен үшін қиын болды. 4. Төртінші саусақ – менің бағам , өйткені... 5. Шынашақ – Мен білгім келеді. Үйге тапсырмасы. оқулық, 224 бет №38.9	
--	---	--

МЫРЗАЛИЕВА АЙНҰР ЕРАЛЫҚЫЗЫ

*Қызылорда облысы Жаңақорған ауданы Бірлік ауылы.
С.Қожанов атындағы №55 жалпы орта мектебі*

МЕКТЕПТІҢ ДАМУ ЖОСПАРЫНЫҢ МҮМКІНДІГІ

Бүгінде білім берудің барлық деңгейлерінде жаңғыру жүргізілуде, оқытудың әлемдік деңгейге сәйкес озық технологиялары енгізілуде, сапалы білімнің бәсекеге қабілеттілік жүйесі құрылуда, педагогтердің мәртебесі мен беделін көтеруге бағытталған білім беру жүйелері жаңғыруда. Қазақстанның білім беру саласындағы осындай жүйелі өзгерістері әлемдік деңгейдегі болып жатқан жаңашыл бастамалармен үндесіп отыр. Мемлекетіміз өзгерісті ең алдымен ұстаздар қауымынан бастағаны тіптен орынды деп санаймын. Себебі, кез келген бастаманың, жаңарудың жаршысы әрі тікелей ықпал етушісі, әрине, ұстаздар қауымы десем асыра айтпаған болармын. Мектептің биылғы оқу жылының, яғни 2019-2020 оқу жылының проблемалық тақырыбы: оқытудың жаңа инновациялық технологияларын енгізу арқылы жеке тұлғаның құзыреттілігін қалыптастыруға, кәсіби білім беруге мүмкіндік тудыру және оны жүзеге асыру; ал мақсаты: мұғалімдерге өз бетінше жұмыс істеу, іздену, оқушы дағдыларын қалыптастыра отырып, берілген тапсырманы нақты нәтижеге бағыттау, ойлау мүмкіндігінің ең жоғарғы деңгейіне жеткізу.

Жаңа цикл туралы, яғни мектептің даму жоспарына өзгеріс енгізу үшін негізгі басымдықтарды анықтауда мектептің бастапқы деректері арқылы қорытынды жасау жеткіліксіз. Сондықтан мектеп қызметкерлерінен, ата-аналардан, оқушылардан сауалнама

және сұхбат арқылы қосымша деректер іздестірдік. Соның нәтижесінде төмендегідей басымдылықтар анықтап, бөлімдерге бөлдік. Онда: « Оқыту мен оқу» , «Ғылыми – әдістемелік қызмет», «Тәрбие қызметі», «Әлеуметтік-психологиялық қызмет», «Ата - ана қызметі» әр бөлімнің миссиясы анықталып , күтілетін нәтижесі белгіленіп , іс-шара жоспары жасалынды. «Оқыту мен оқу» бөлімінің миссиясы: мұғалімдердің сабақ барысында заман талабына сай оқу ресурстарын тиімді, жүйелі қолдануын жүзеге асыру, сабақ барысында бірыңғай талаптың орындалуын тұрақты қамтамасыз ету және заман талабына сай бағалау жүйесіне өзгерістер енгізу ,қабілетті және үлгерімі төмен оқушылармен жұмысты жетілдіру. Ал, нәтиже және табыс критерийлері ; сабақ құрылымын нәтижеге бағыттай жоспарлау;сабақта оқушылардың белсенділігін, ынтасын арттыру; Оқушылардың ақпараттық құзыреттіліктерін арттыру; білім сапасының артуына қол жеткізу; оқушыларды бағалаудың жаңа критерийлерін қолдану: оқу үшін бағалау және оқытуды бағалау; оқушылардың өзін-өзі және өзара бағалау жүйесін енгізу; оқушыларды өзіне және өзгелерге сын көзбен қарауға дағдыландыру; қабілетті және үлгерімі төмен балалармен жұмыс жүргізу; Психологиялық ахуалды оңалту.

Ал, «Ғылыми әдістемелік қызмет» миссиясы: «Талантты және дарынды» оқушылармен жұмыс бағытындағы мұғалімдердің құзыреттілігін арттыру. «Тәлімгерлер мектебінің» жұмысын жаңа үлгіде ұйымдастыру және міндеті мен мақсатын айқындау. Сабақ барысын басқарудағы мұғалімнің құзыреттілігін жетілдіру. Дарынды оқушыларды танудың озық әдістерін меңгерту. Оқушыларды терең зерттеп, жеке оқушының бейімділік бағытын анықтауға дағдыландыру. Дарынды оқушылармен жұмыс жүргізудің әдіс-тәсілдерін жетілдіру. Тәлімгерлікті жаңаша жоспарлауға дағдылану . Тәлім алушыларға сапалы сабақ берудің әдіс-тәсілдерін меңгерту.

«Тәрбие қызметі» миссиясы: Оқушылар арасында құқықбұзушылықты (әлімжеттік) болдырмау бағытындағы жұмыстарды жетілдіру. Оқушыларға кәсіби бағдар беру жұмыстарын жетілдіру. Құқықбұзушылықтың алдын-алу бағытындағы сынып жетекшілердің жұмысын жетілдіру. Оқушылар арасында өзара ынтымақтастық қарым-қатынас орнату. Оқушылардың құқықтық сауаттылықтарын жетілдіру. Оқушылардың мамандық таңдау құзіреттіліктерін жетілдіру. Арнаулы оқу орындарымен серіктестікті нығайту .Тәжірибелі маман иелерімен кездесу арқылы өмірде қажетті мамандықтардың табыстылығына көз жеткізу. Жоспарланған шара: семинар «Құқықбұзушылық және оны болдырмау жолдары».

«Әлеуметтік-психологиялық қызмет» миссиясы: оқушылардың өзін-өзі бағалау жүйесін жетілдіру. Жағдаяттарға өз бетінше талдау жасай білуге дағдыландыру. Оқыту барысында оқушылардың жеке даму (қабілеті) ерекшеліктерін ескеру. Өз бетінше оқып - үйренуге дағдыландыру. Оқушылар арасындағы қарым-қатынас жақсарту. Қатарластарын сыйлай білуге дағдыландыру. Мұғалімдер мен оқушылардың арасындағы қарым-қатынасты дұрыс жолға қою; Оқушылардың өзіне деген сенімділігін арттыру. Жұмыс жүргізу түрі : Тренинг «Жедел есте сақтау қасиетін дамытуға арналған жаттығулар».

«Ата-аналармен жұмыс» миссиясы: Оқу- тәрбие үрдісінде ата-анамен бірлескен жұмысты дамыту. Ата-анамен бірлескен құқықбұзушылықтың алдын-алу жұмыстарын жетілдіру . Мектеп пен ата-ана арасындағы серіктестікті жетілдіру; Ата-аналар жиналыстарын жаңа форматта өткізу; Үштік одақтың бір-біріне сенімділігін арттыру; Ата-аналардың құқықтық жауапкершілігін арттыру; Құқық қорғау органдарымен серіктестікті жетілдіру; Бірлескен жұмыс нәтижесінде ата-аналардың құқықтық сауаттылығын арттыру

Қорытындылай келе, ата-аналардың белсенділігі артады, құқықтық жауапкершілігі артады. Оқушылар сабақты дайын түрінде қабылдамай өз еңбегімен, ал, мұғалімдер сыни тұрғыда ойлау технологиясын сабақтарында үнемі қолданады деп ойлаймын.

ИСАЕВ СЕРІКБАЙ

*Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы,
С.Қожанов атындағы № 55 жалпы орта мектебінің
алғашқы әскери даярлық пәні мұғалімі*

БАЯНДАМА ОҚУШЫЛАРҒА ӘСКЕРИ-ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

Еліміздің ертеңгі сенімі – жас ұрпақтың бойына туған жерге, халқына деген сүйіспеншілікті оятып, патриоттық сезімге баулу, білімді, өнегелі ұрпақ етіп өсіру – қазіргі қоғамның өзекті тақырыбына айналуға.

Ел өміріндегі бірқатар проблемаларды шешу көп жағдайда азаматтық қоғамның даму деңгейіне, жоғары патриоттық сананың қалыптасуына, өз еліне деген мақтаныш сезімге, Отанының мүдделерін қорғау жөніндегі азаматтық борышты орындауға дайындығын тәрбиелеуге байланысты. Қасиетті хадис: “Отанды сүю иманнан-дүр”, дейді. Елін сүю, Отанын қорғау қашаннан ер жігіттің парызы болған. “Отаншыл сезім жас ұрпақ бойына қайдан беріледі? “Отан от басынан басталады”, дейтін халықтың ұрпағы бұл сенімнен шыға алып жүрме? Қазіргі күні жастарымыздың бойындағы отаншыл рух, патриоттық сезім қай деңгейде?” деген сауалдардың бізді ойландыруы заңдылық.

Әскери-патриоттық тәрбие — азаматтардың, әсіресе жоғарғы сынып оқушыларының, бойында жоғары патриоттық сезімді, өз Отанына деген берілгендік сезімдерін тәрбиелеуді қалыптастыру жөніндегі маңызды бағыттардың бірі. Қазақстанның баянды болашағы өскелең ұрпақтың қолында. Жасұрпақты Отан сүйгіштікке тәрбиелеу отбасынан бастау алып, білім ошақтарында жалғасын табады. Жастарды патриоттық рухта тәрбиелеу – барлық оқу орындарының, барлық пәндердің, соның ішінде «Алғашқы әскери дайындық» пәнінің алдында тұрған басты міндет.

Жастарға әскери-патриоттық тәрбие берудің мақсаты-азаматтардың бойында жоғары патриоттық сананы, өзелі үшін мақтаныш сезімін қалыптастыру, Отанның мүдделерін қорғау жөніндегі азаматтық борышы мен конституциялық міндеттерін орындауға дайындығын тәрбиелеу. Әскери-патриоттық тәрбие жастардың бойында патриоттық сезім мен азаматтықты қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Әскери-патриоттық тәрбие жөніндегі жұмыстың пәрменділігін арттыру үшін әскери бөлімдер

жеке құрамының Ұлы Отан соғысы ардагерлерімен және жергілікті соғыстар ардагерлерімен кездесулер өткізіліп тұрады.

Ұрпағын өз халқының патриоты етіп тәрбиелеу – қай халықтың болса да тәрбиелеу жүйесінің негізгі талаптарының бірі. Ал біздің халқымызда бұл талап әрдайым жоғары болған. Ата – бабаларымыз кең далада өмір сүрген де, сондықтан оларға «Атамекен, туған жер» ұғымы – әрдайым қастерлі де қасиетті ұғым. Бұл қасиеттер ұрпақ бойына оқумен, біліммен, үйренумен, талпынумен бітеді. Халық батыры Бауыржан Момышұлы былай деген екен: «Біздің тарихымыз батырға бай тарих, халқымыз батырлықты биік дәріптеп, азаматтық пен кісіліктің символы, үлгісі санаған. Батырлық деген, ерлік деген ұрпақтан ұрпаққа ата дәстүр болып қала бермек. Өткенін білмеген, тәлім - тәрбие, ғибраталмаған халықтың ұрпағы - тұл, келешегі тұрлаусыз. Біздің қазақ халқы - батыр халық». Қазақ халқын құрып кету қаупінен сақтап қалған, жерін жауға бермей, ұлан байтақ өлкесін қазақ еліне мәңгі қоныс ету мақсатында жарғақ құлағы жастыққа тимей, елім деп еңіреп өткен хас батырлар қаншама десеңізші! Бұлардың ерлігі кейінгі ұрпаққа қашан да болса өнеге болмақ.

Қазақ халқы – намысты қолдан жібермеген ержүрек, батыр халық. Батыр халықтың ұрпағы екенімізге мақтана отырып, ата-бабаларымыздан келе жатқан ұлттық дәстүрімізді жалғастыру, “Отан үшін жанпида” деген аталыс өзді ұлықтау – біздің басты мақсатымыз.

КЕМЫЛБЕКОВА ГҮЛЗИНА ОҒАРБЕКҚЫЗЫ

Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы,

Бірлік ауылы, С.Қожанов атындағы

№55 жалпы орта мектебінің қазақ тілі

мен әдебиеті пәні мұғалімі

ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев жолдауында айтқандай: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған 50 елдің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін – білім» Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр.

Орыс педагогы К.Д.Ушинский айтқандай, қазіргі заман талабына сай, әр мұғалім, өз білімін жетілдіріп, ескі бір сарындардан гөрі, жаңа талапқа сай инновациялық технологияларды өз сабақтарында күнделікті сабақта пайдаланса, сабақ тартымды да, мәнді, қонымды, тиімді болары сөзсіз. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі- оқытудың

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен.

Педагогикалық технология-мұғалімнің кәсіби қызметін жаңартушы және сатыланып жоспарланған нәтижеге жетуге мүмкіндік беретін іс-әрекеттер жиынтығы. Педагогикалық технологиядағы басты міндет оқушының оқу-танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету.

Тәуелсіз ел тірегі-білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе-білім беру, ғылымды дамыту. Өркениет біткеннің өзегі ғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Осы орайда білім ордасы-мектеп, ал мектептің жаны-мұғалімдердің басты міндеті-өз ұлтының тарихын, мәдениетәнін, тілін қастерлей және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылықтарға ұштастыра білетін тұлға тәрбиелеу. «Сабақ беру-үйреншікті жай шеберлік емес, ол-үнемі жаңадан жаңаны табатын өнер» деген, Жүсіпбек Аймауытов.

Рухани бай, жан-жақты дамыған жеке тұлғадағы ең басты қасиеттердің бірі- тіл байлығы, өз ойын нақты, терең мағыналы әрі көркем жеткізе білетін, шешен де ойлы сөйлей білетін, Абайша сөйлегенде сөзі жүрекке жылы тиетін, сөз құдіретін игерген адамдарда да тұлғалық қасиет болады. Рухани адамгершілікке тәрбиелеудің басты мақсаты оқушылардың белсенді өмірлік жолын, қоғамдық борышқа саналы көзқарасын, сөз бен істің бірлігін қамтамасыз етіп, адамгершілік нормаларынан ауытқушыларға жол бермеуді қалыптастыру болып табылады. К.Д.Ушинский айтқандай, «Мұғалім тек өз пәнінен сабақ беріп қана қоймауы керек, сонымен қатар тәрбиеші, адал, әділетті шыншыл адам болуы керек» Олай болса, әр мұғалім сабаққа қойған үш мақсатының үшеуіне жетіп, білім мен тәрбиені ұштастыруымыз керек.

Сондықтан да оқушылардың ой-өрісін, ұлттық мәдениетін, ұлттық рух пен сана-сезімін дамытып, алғыр тұлғаны қалыптастыруда тәрбие жүйесіндегі инновациялық іс-әрекеттердің ендірілуі үлкен жетістіктерге жетелейді. Қоғамдағы әлеуметтік өзгерістерге сай оқытудың сапасын арттыру мәселесі жаңа оқыту технологияларын өз дәрежесіне сай қолдануға да тікелей байланысты. Мұны Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың Мемлекеттік бағдарламасындағы мынадай жолдар «...білім беруді дамыту үшін оқытудың озық жүйелері мен технологияларын әзірлеу мен енгізу» талап етіп отыр. «Адам ұрпағымен мың жасайды»-дейді халқымыз. Ұрпақ жалғастығымен адамзат баласы мың емес миллиондаған жылдар жасап келеді. Жақсылыққа бастайтын жарық жұлдыз-оқу. «Надан жұрттың күні- қараң, келешегі-тұман», -деп М.Дулатов айтқандай, егеменді еліміздің тірегі-білімді ұрпақ. Сусыз, құрғақ, таса көлеңке жерге дән ексең өнбейтіні сияқты, жас ұрпақтарымызды тәрбиелемесек өспейді, өнбейді. Қазіргі мұғалімдердің алдында тұрған басты міндет-оқушылардың шығармашылық білім дағдыларын қалыптастыру. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа пәнді тиімді ұғындырудың бірі-жаңа технология негіздері болып табылады. Сонымен бірге өскелең ұрпақты ақпарат құралдарымен жұмыстана білуіне назар аударған жөн. Бүгінгі таңда мектептің оқу үрдіссін жетілдіру үшін инновациялық білім беру технологияларын пайдалану тиімділігін өмірдің өзі дәлелдеп отыр. Ұстаздардың алдындағы міндет- жеке тұлғаның дамуына жағдай жасап, шәкірттерді жан-жақты даярланған азамат етіп шығару. Өз Отаны – Қазақстан Республикасына деген сүйіспеншілікке, мемлекеттік рәміздерді құрметтеуге, халық дәстүрлерін қастерлеуге, мемлекеттік тілді сауатты меңгеруге қалыптастыру. Жалпы білім аймағында тілдерді оқыту ең басты орын алады. Олоқушының қарым-қатынастық мәдениетін қалыптастырады, танымдық, инабаттылық, эстетикалық мәдениетін дамытады. Жаңа мазмұнға жаңа әдістер жүйесі қажет. Бүгінгі күні білім беру мекемелерінде оқыту үрдісін технологияландыру өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Технология мен әдіс –тәсілдің ара-жігін ажырату да қарапайым мұғалім үшін кейде қиын болып жатады.

Бүгінгі күннің талабы- сабақтың сапасын арттыра отырып, сабақ түрлері мен әдістерін танымдылық, білімділік деңгейге жеткізу. Осы мақсатта қазақ тілі мен әдебиеті

пән мұғалімдері сабақ өту әдістерін толықтырып, әр уақытта ізденісте болады. Қазіргі уақыт талабына сай мен де өз сабақтарымды жаңаша ұйымдастырып, өзіндік тың ізденістерге талпынып отырамын. Қазіргі кезде жалпы орта білім берудің мақсаты мен міндеттері, іс мазмұны едәуір өзгерістерге ұшырап, жаңаша мәнге ие болады.

Сабақ-мұғалімнің ізденісінің нәтижесі. Күнделікті сабақтағы бір сарындылық оқу-оқушылардың пәнге қызығушылығын жояды. Сондықтан сабақты ыңғайына қарай түрлендіріп өтсе, сабақтың мазмұнын аша түседі. Оқушылардың пәнге қызығушылығын арттырудың бір жолы сабақты жаңа тәсілмен өткізу болып табылады. Қазақ тілі сабағында ойын элементтерін пайдалану оқушылардың ой-өрісін, танымдық белсенділігін арттырады. Оқушыларды тапқырлыққа баулып, зейінін, ойлау қабілетін дамытып, білім танымын кеңейтеді.

Оқушылардың қазақ тілі мен әдебиеті пәніне қызығушылығына, еркін шығармашылығына, өздігінен ізденушілігіне ойындардың тигізетін үлесі зор. Ең бастысы оқушының ой-ниеті мен сапасын ынталандырып, әр тарауды оқып аяқтаған соң, сабақтан тыс ойын сабақтар ұйымдастырудың маңызы зор. Әсіресе, ойын сабақтарды пысықтау сабақтарында қолдану тиімді. Сабаққа дайындық барысында оқушылар әр түрлі газет-журналдарды, көмекші құралдар мен анықтама кітаптарды пайдаланады, яғни бір сөзбен айтқанда оқушылардың өз бетінше шығармашылық ізденіспен жұмыс жасау қабілетін арттырады. Ең бастысы ойындар оқушылардың көңілін өз бетінше ізденушілікке аударып, қабілетін арттырады. Ойынның әлеуметтік бейнесін зерттеуші белгілі психолог Д.Б.Элькониннің сөзімен айтсақ: «Ойын – ол адамдардың арасындағы әлеуметтік арақатынас, практикалық білімдері мен қызметі». Ойын – бала әрекетінің негізгі бір түрі. Бала үшін ойын-өмір сүрудің белсенді формасы, сол арқылы ересектерге еліктейді, олардың іс-әрекеттерін, қарым-қатынастарын үйренеді, еңбектің мәнін түсіне біледі, адамгершілік нормаларын игереді, әлеуметтік рөлдер атқарады. Ойын оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық категория. Сонымен бірге ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысы технологиясы ретінде қолдануға болады. Сонымен қатар, қазақ тілі сабағында ойын формаларын енгізу барысында интерактивті тактаны қолданудың маңызы өте зор.

Жаңа технология жүйесінде проблемалық, іскерлік ойын арқылы оқытудың маңызы зор. Оқушылар әр түрлі проблемаларды талдайды, оның шешу жолдарын іздестіреді. Мұндай сабақтар оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытады, пәнге деген қызығушылығын арттырады, өмірде кездесетін түрлі қиындықтарды жеңуге тәрбиелейді. Оқушылардың ойын кезіндегі белсенділігі көбінесе жарыс нәтижесін дұрыс есепке алуға байланысты. Оқушылар ойындағы өзжетістіктері мен кемшіліктерін біліп отыруы тиіс.

Педагогикалық ғылым тарихына көз салсақ, балалар ойынына қатысты мәселелерге соқпай кеткен ағартушы, педагог болмаған екен. Тұлғалы, кезіндегі прогрессивті ұлы педагогтар Я.А.Коменский, Ж.Ж.Руссо, И.Г.Песталоцций халықтық ойынға назар аударып, қолданып, халықтық ойындардың теориялық негізін жасауға талпынған. Ойынның балалардың денін сауықтыратынын, ақыл-ойын белсенді ететін және барлық ағзаларын икемді қозғалуға баулитын мәнін Я.А.Коменский дәріптеген. Ж.Ж.Руссо пікірінше білім алу ойынның балалар өмірінде кезектесіп, алмасып отыруы бір-бірімен сабақтаса байланысуы бала дамуындағы қажетті шарт болады.

Қорыта келгенде, ойын балалардың негізгі іс-әрекеттерінің бір түрі. Бала өмірі ойынға байланысты. Бала ойынсыз өсіп-өркендей алмайды. Бұл-өмірдің заңдылығы. Сондықтан да қазақтілі

Қазіргі Қазақстан мектебіндегі жаңа өзгерістер әлемдік білім беру тәжірибелерін пайдалана отырып, баланың жеке-дара күшінің дамуын қамтамасыз ететін жаңа технологияларды іздестіру және оларды қолдануға бағытталған.

**ЖУМАБАЕВ МЕЙРАМГАЛИ КОНЫСБАЕВИЧ
АЙТМАГАМБЕТОВ КЕНЖЕБЕК МАРЯКОВИЧ**

*Н.Құлжанова атынжағы
Торғай гуманитарлық колледжі,
Қостанай облысы, Арқалық қ.*

**ФОРТЕПИАНОНЫҢ СҮЙЕМЕЛДЕУІМЕН ОРЫНДАЛАТЫН
ШЫҒАРМАЛАРМЕН ЖҰМЫС**

Домбыра қазақ халқының ең кең тараған ішекті музыкалық аспабы. Домбыра аспабы халықтың кәсіби өнердің қалыптасуына негіз болған. Білім алушыға домбыра тарту шеберлігін дұрыс меңгертуге, өнерге деген ынта-ықыласын өсіріп, эстетикалық талғамын арттыруға, музыканы дұрыс тындап, тереңдей түсіне білуге тәрбиелеу болып табылады. Сол себепті оқытып үйрету сабақтары домбыра репертуарының озық үлгілері негізінде біртіндеп белгілі бір жүйемен жүргізілгені орынды. Домбыра тартудан бұрын білім алушының аспабы ыңғайлы ұстап дұрыс отырып үйренуінің мәні өте зор. Оқытушы мұны жіті қадағалап әр кез назар аударып отыруы тиіс. Домбырашының жалпы музыка танымы аспапты игеру тәсілдерімен тығыз байланыста қатар дамып отыруы керек. Күйшілікті домбыра тарту өнерінің шыңы дейміз. Ендеше, бұл өнерді мұрат тұтқан жас өнерпаздың дәстүрлі орындаушылық ерекшеліктерді мұқият үйренуі-болашақ шеберлікке апарар жолдың алғашқы сұрлеуі болмақ. Осыған орай, мұғалім сабақ барысында шәкіртінің ой-өрісі мен қабілетіне қарай күй өнерін жан-жақты талдап, тереңдете түсіндіріп отыруы тиіс. Болашақ күйші үшін өз бойындағы импровизаторлық қабілетін оятып, оны әрі қарай дамытудың өзіндік мәні бар. Бұл-күйшілік өнерге тән дәстүрлі қасиеттердің бірі. Білім алушының сан түрлі шығармаларды домбырада фортепианоның сүйемелдеуімен, орындап, музыка мәдениетінің озық үлгілерімен кеңінен танысуы оның ойнау шеберлігінің артып, ой-өрісінің кеңейе түсуіне игі ықпал етеді. Бұл істі тыңғылықты жүзеге асыру үшін оқытушы білім алушыны осы орындаушылық өнердің қыр-сырына тиянақты түрде баули білуі керек. Білім алушы орындаушы-музыкант ретінде аспапта ойнау процесі арқылы қалыптасып жетіледі. Сондықтан оқытушының сабақты творчестволық шабытпен тартымды ұйымдастырып, әдістемелік-эстетикалық тәжірибенің озық үлгілерін ұтымды қолдана білуі қажет. Оқытудың негізгі-көркем шығармамен жұмыс жасау. Мұнда білім алушы өзінің кәсіби білімін толықтырып, тәжірибе жинақтайды. Ең бастысы шығарманы өз бетінше үйреніп, орындауға дағдыланады.

Күй-қазақтың ертеден келе жатқан аспаптық музыкалық шығармасы. Қазақта артына өлмес, өшпес мұра қалдырып кеткен көптеген ұлы күйшілер бар. Олар әріпті таяқ деп білмейтін, нота дегеннен тіпті бейхабар болса да, өз халқының өзегін өртеген мұңын мұндап, жоғын жоқтап, көптеген тамаша күйлер шығарған. Сол, сары алтындай күйлері тот баспай біздің заманымызға

аман жетті. Қазіргі таңда домбырада тек қана күй емес, фортепианоның сүйемелдеуімен шығармалар орындалып жүр. Дүние жүзі халықтарының ән-биін, профессионал-композиторлардың шығармаларын фортепианоның сүйемелдеуімен орындау-домбыра тарту өнерінің бір саласы. Бұл домбырашының басқа елдердің музыка мәдениетімен жақын танысуына, ой-өрісінің жан-жақты дамып, әр түрлі музыка аспаптарының орындаушылық ерекшеліктерінен хабардар болуына зор ықпал етеді. Сонымен қатар домбыраның қоңыр сазымен фортепианоның үндесуі шығарманың өз нақышымен орындалуына үлкен септігін тигізеді. Әншіні немесе жеке орындаушыны фортепианомен, сырнаймен немесе ансамбль, оркестрмен қостану-«сүйемелдеу» деп аталады. Сүйемелдеушіні-концертмейстер (неміс тілінен аударғанда-сүйемелдеуші) дейді.

Фортепианоның сүйемелдеуімен домбырада шығармаларды орындаған кезде әртүрлі тәсілдерді қолданады. Мысалы: шертіп ойнау тәсілі-шығармаларда вариация орындағанда қолданады; қос ішекте қағып ойнау тәсілі-оң қолдың сұқ саусағымен төмен, ал, бас бармақпен жоғары қағып ойналады.

Домбырашыны музыкалық сауатын жетілдіру шыңдау мақсатында фортепианоның сүйемелімен халық әндерін немесе басқа ұлттың халық музыкасын домбыраға лайықтап өңделген түрін ойнату керек. Шығарманы нотамен талдау арқылы техникалық қиындықты меңгереді, жеңе біледі (он алтылық ноталар, паузаны санау, тыңдай білу, ритмикалық суретін талдай, күрделі қағыстарды алу, дыбыстан-дыбысқа көшу тәртібі т.с.с.). Шығарманы ансамбльмен тартудың тағы бір пайдасы баланың есту қабілетін, есте сақтау қабілетін дамытады және шығармашылыққа тәрбиелейді.

Ұлттық музыканың өнер қуаты мен күйдің күштілік қасиетін домбыра арқылы білім алушы сезіміне жеткізу арқылы музыкалық сауаттылығын арттыру, күйге, өнерге, домбыраға деген қызығушылығын оята отырып, эстетикалық тәрбие береміз.

Фортепиано сүйемелімен шығарма тартып үйрену үшін алдымен аспаппен танысуымыз қажет. Фортепиано-ішекті соқпалы-клавишті аспап. Фортепианоның екі педалі болады, ол дыбысты қатты немесе жайлап шығару үшін қолданылады. Фортепианоның дыбыс шығаратын соқпалы балғашықтары мен ішектері сырт кескіні құстың қанатындай типылданған сандық ішіне орналастырылады. Фортепианоның ұзындығы 150-ден 270 см-ге дейін, ал ені 150 см болады. Фортепианода ойнау үшін арнайы көптеген музыкалық шығармалар жазылған. Оның диапазоны өте кең жоғарғы-төменгі регистрлерді қамти отырып түрлі жанрдағы, характердегі шығарманы ойнай алады. Домбыраның фортепианомен қосылып ойнауы-ансамбльмен ойнау яғни «бірге ойнау» деген сөз.

Сабақтың өту уақытында білім алушыға жаттығуларды қайта тартқызу әр шығарманы тартқанда білім алушының аспапты ұстауын оң қол мен солдың қойылымын қатаң қадағалап отыру. Әр қағысты алғанда аспаптың дыбысын бақылау, әрбір әлді үлесті кезекпен алып, сөйлеммен, фразамен

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

жұмыс жасау. Аппликатураны қатаң сақтау. Позиция өзгерту барысында білім алушыға психологиялық көмек беру. Шығармадағы ырғақтың өзгерісіне байланысты қағыстың да өзгеруін түсіндіру.

Жай екпінде шығарманы фортепианомен қосылып ойнау. Білім алушының қызығушылығын арттыру үшін оқытушының ойнап беруі дұрыс.

Фортепиано сүйемелімен шығарма тартып үйрену кезінде оқытушы мына міндеттерді білгені жөн. Домбырада фортепианоның сүйемелдеуімен орындалатын шығармалар туралы түсінік беру; кездесетін қағыс түрлерімен таныстыру; білім алушының музыкалық білімін ашу; нотаны жүргізіп оқуға үйрету, сауаттылығын арттыру; музыкалық шығарманы өз мәнінде орындауға үйрету, түсініп тыңдай білуге тәрбиелеу.

Шығармада қос ішекте орындалатын тремоло штрихы көп кездеседі. Тремоло дегеніміз – бір немесе бірнеше дыбыстың өте жиі қайталануы. Ол дыбысты ұзақ ұстап тұру үшін немесе әуенді әрлеу үшін қолданылады. Қос тремоло сұқ саусақ пен бармақ арқылы қол буынының әртүрлі қимыл қозғалысымен орындалады.

Домбыра тарту өнерінің бір саласы-фортепианоның сүйемелдеуімен орындалатын шығармалар.

Шағын пьесаны фортепианоның сүйемелдеуімен ойнаудың ерекшелігі домбыраның қоңыр сазымен фортепианоның үндесуі шығарманың өз нақышымен орындалуына септігін тигізеді.

Ойнау барысында фортепиано мен домбыра аспабын үндестіріп, ансамбль жасау. білім алушының орындаушылық шеберлігін шыңдау. Фортепиано сүйемелдеуімен домбыра аспабына арналған шығарманы үйрету арқылы білім алушылардың қызығушылықтарын арттыру. Әлемдік музыкаға баулу және шығарманы түсініп өз мәтінінде ойнауға үйрету, сонымен қатар эстетикалық тәрбие беру.

Шығарманы орындап үйрету. Фортепианомен қосылып шығармалар орындауға байланысты дыбыс шығару (штрих перне басу т.б әдіс-амалдар). Европаның классикалық аспаптарынан алынып, домбыраға арналып жазылған шығармаларды жиі ойнату.

Концерттік қойылымдар оқушының шығармашылық ынта-жігерін дамыта отырып, оның өз жұмысына, ойындарына шығармашылық тұрғыдан қадам жасауына ықпал етеді. Мұндай жұмыстар білім алушының болашақта талантты музыкант, өнерлі өнерпаз болуы үшін өте маңызды. Домбырашы мұғалімінің бірден-бір мақсаты-болашақ орындаушы-музыкантты көп ұлтты музыка рухында тәрбиелеп, баулу. Ол үшін оқытушы музыкалық-эстетикалық сезімін жетілдіре түсуі қажет. Жас музыканттарды аса көрнекті композиторлардың творчествосы ретінде оқыту, үйрету қазіргі кездегі әрбір домбырашы мұғалімнің маңызды міндетті болып табылады.

Домбыра-қазақ халқының өмірінен елеулі орын алатын, өзіндік репертуары, дәстүрі бар музыкалық аспап. Домбырада тек қана күй емес, фортепианоның сүйемелдеуімен түрлі шығармалар ойнап, домбыраның мүмкіншілігін кеңінен пайдалану арқылы орындаушылық шеберлігімізді

шындай аламыз. Сондықтан қазақ халқының қазынасы қара домбыраны кастерлей білейік.

КУНПАЙСОВА ГУЛЬНАРА

*Түркістан облысы, Кентау қаласы,
Құмтүйін елді мекені «Құлыншақ»
балабақшасының тәрбиешісі*

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауында балалардың үнемі өзгерістерге бейім болуы мен жаңа білімді меңгеру қабілетін дамытуды басым бағыты ретінде айқындады. Әрине, бұл басым бағыттардың бірі. Білімнің алғашқы сатысы болып табылатын балабақша мекені – үздіксіз білім жүйесі.

Бұл тың бағдарлама мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енді. Жаңартылған білім беру бағдарламасы заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын бағдарлама болды. Осы тұста оқытудың парадигмасына өзгерістер еніп, балабақша тәрбиешілері жаңартылған білім беру бағдарламасымен оқытылып жатыр. Мен де өз кезегімде ізденісті бастап, білімді жетілдірдім. Бала тәрбие мен білім үлкен жауапкершілікті талап етеді. Осыған орай оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және жаңа технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндетім болып табылады. Осы тұста мен өз тәжірибеммен бөліскім келіп отыр.

Мен таным білім саласының қараша айына құрылған бір айлық перспективалық жоспарымның бірінші аптасы және циклограммасына жаңартылған бағдарламадан алған білімім бойынша өзгеріс енгіздім. Осы сала бойынша оқу қызметіме үш ойынды негіздедім, ойындардың барысында 4К моделі, диалог орын алады деп ойладым және тәжірибемде маған қаншалықты тиімді болатынын байқағым келді.

Ойын балалардың назарын аудару, көңілін аулау, қызықтыру үшін жүзеге асырылатын, таңдау бойынша іске асыруға болатын әртүрлі іс-әрекет түрлерін қамтиды. Ойын түрлерін оқыту әдісі ретінде қолдану балалардың танымдық қызығушылығын арттыруға ықпал етеді. Тәрбиелеу мен оқытуға арналған ойындарды да үш топқа бөліп қарастыруға болады:

- педагогтің жетекшілігімен жүргізілетін ойын;
- құрлымдалған ойын;
- еркін ойын.

Мен осы тәжірибемді қарапайым математика ұғымдарын қалыптастыру ұйымдастырылған оқу-іс қызметімнен бастадым.

Білім беру саласы: «Таным»

Ұйымдастырылған оқу қызметі: Қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру.

Тақырыбы: «5 көлемінде санау»

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Мақсаты: 5 көлемінде санау, заттарды үлгі бойынша және аталған саны бойынша санау дағдысын қалыптастыру.

Күтілетін нәтиже: Балалар 5 көлеміндегі заттарды санай алады. Сандарды ретімен атайды

Құрлымдалған ойын: «Мен бес заттың атыны білемін»

Мақсаты: 5-ке дейін реттік санау дағдысын дамыту.

Тиімділігі: командамен жұмыс болды, диалогқа түсті, сыни ойлау орын алды.

Тиімсіз жері: Екі топқа бөлуде уақыт көп кетіп қалды, топпен жұмыс жасап дағдыланбағаннан бір-бірімен орын таласып қала берді.

Білім беру саласы: «Таным»

Ұйымдастырылған оқу қызметі: «Құрастыру»

Тақырыбы: «Үлгі бойынша құрастыру»

Мақсаты: Конструктордан ойынға арналған ғимарат құрастыру дағдыларын қалыптастыру. Бөлшектерді бекіту тәсілдері мен ғимарат жасау туралы білімдерін жетілдіру

Күтілетін нәтиже: Әр түрлі пішіндегі конструкторлармен ойынға арналған ғимарат құрастыруды үйренеді.

Еркін ойын: «Біздің үй»

Мақсаты: Құрылыс материалдарын өз бетінше тандау және құрастыру дағдысын қалыптастыру

Тиімсіз жері: Оқу қызметіндегі уақытты үнемдей алмадым.

Тиімді жері. Топтық жұмысқа дағдылана бастағанын байқадым. Бір-бірлерін үдеріске тартып, командалық жұмыс болды. Сыни ойлана алды, қарым-қатынасқа түсті, идеяларын қалыптастыра алды.

Білім беру саласы: «Таным»

Ұйымдастырылған оқу қызметі: «Жаратылыстану»

Тақырыбы: «Тірі табиғат»

Мақсаты: Балалардың бөлме өсімдіктері туралы білімдерін байыту.

Күтілетін нәтиже: Балалар бөлме өсімдіктері түрімен танысады және олардың қоршаған ортаға келтіретін пайдасы туралы айтады.

Педагог жетекшілігімен жүргізілеті ойын:

«Жапырағына қарай ажырат»

Мақсаты: Тірі табиғатты қоғамдық өмірдегі қарапайым себебін байланыстыру дағдысын қалыптастыру

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Тиімділігі: Екі топқа болуде уақытым көп кетпеді. Топтық жұмысқа дағдылана бастады. Командалық жұмыс болды, коммуникативтілік орын алды, сыни ойлана білді.

Міне, ізденіс пен үздіксіз білім алып, тәжірибе алмасу арқасында біз біршама өзгерістер мен жаңа идеяларға тап келеміз. Жаңа ой, жаңа бағыт, көп ізденіс бізді шыңдайды. Балалардың ойын арқылы ойнып өсітінін ескерсек, ойынды сауатты ойната білген жөн. Бұл менің жаңартылған білім мазмұнындағы алғашқы жетістіктерім деп білемін.

ЖАБИКЕНОВА САЛТАНАТ

*Қызылорда қаласы, Абылай хан атындағы
№140 қазақ орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі*

**ҚАЗАҚ ТІЛІ: ДАРА ЖӘНЕ КҮРДЕЛІ ЕТІСТІК АҒЫЛШЫН: CAN
ЕТІСТІГІ**

Пәні: қазақ тілі мен ағылшын тілі (кіріктірілген сабақ)	
Сабақтың тақырыбы	Қазақ тілі: Дара және күрделі етістік Ағылшын: can етістігі
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтемеу)	2.1.3.1 күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттарға байланысты сұхбаттасының сөзін тыңдап, диалогке қатысу.
Сабақтың мақсаты	Оқушыларға дара, күрделі етістік туралы мағлұмат беріп, сөйлем ішінен таба білуге дара, күрделі етістіктерді бір - бірінен ажыратуға дағдыландыру. Ағылшын тілінде етістіктерді айтуға және оқуға дағдыландыру.
Оқушыны оқыту мақсаты	Барлық оқушылар: Дара және күрделі етістік туралы біледі. Көптеген оқушылар: Дара және күрделі етістіктерді сөйлем ішінде табады. Дара етістікті күрделі етістікке айналдырады. Сөздерді үш тілдегі аудармасын біледі. Кейбір оқушылар: Күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттарға байланысты мәтін құрайды. Ағылшын тілінде can етістігін ажыратады.
Бағалау критерилері	Оқушылар дара етістік пен күрделі етістікті бір-бірінен ажыратады. Дара етістік пен күрделі етістіктің жазылуын есте сақтайды. Дара етістіктерді күрделі етістіктерге айналдырады.
Сөздік қор	
Құндылықтарды дамыту	Ұжымда топтық, жұптық жұмыс барысында досының сөзін тыңдауға пікір алмаса білуге үйрету.
Пәнаралық байланыстар	Ағылшын, дүниетану, музыка сабағымен байланыс орнайды.
Алдыңғы меңгерілген білім	Ізденуді үйренемін
Сабақ барысы	

[illegible]

5мин	Тақтамен жұмыс. Жаттығуды дәптерге орындату. Кері байланыс. Етістікке сұрақты қалай қоямыз? Зат есім дегеніміз не? Етістік дегеніміз не? Сұрақтары қандай? Бағалау. Бәйтерек суретін тарату арқылы бағалау. Now, pupils we have magic carpet. Let's watch! The next task is make up the sentences with modal verbs "can". I can swim like a fish I can jump like a frog. I can run like a horse. I can hop like a rabbit. I can crawl like a snake. I can fly like a parrot. I can climb like a cat. I can dance like a monkey. I can sing like a bird. «Кинометафора» әдісі. Интерактивті тақтадан «Маймыл балдарымен» мультфильмі дауыссыз қойылады. Бейнефильм бойынша балдарға тапсырма беріледі.	 Кілемше												
7мин	Топтық жұмыс. 1-топ: етістіктер құрастыр 2-топ: маймыл балдарына кеңес бер 3-топ: дубляж жасап көр. 4-топ: көрсетілген фильмнен зат есімдерді тауып, үш тілде айт. Кері байланыс. Топтар бір-бірін шапалақпен бағалайды.	https://youtu.be/a2K2l02C9As												
Сабақтың соңы 3мин	(Ү)Қалыптастырушы бағалау тапсырмасы. <table border="1"><tr><th colspan="2">Етістіктерді аудармаларын тауып сәйкестендір.</th></tr><tr><td>Билеу</td><td>jump</td></tr><tr><td>Ән айту</td><td>Sing</td></tr><tr><td>Оқы</td><td>write</td></tr><tr><td>Жазу</td><td>Dance</td></tr><tr><td>Секіру</td><td>Read</td></tr></table> Сабақты қорыту. «Bilimlend» сайтынан дара және күрделі етістіктерге байланысты тест тапсырмасын орындату.	Етістіктерді аудармаларын тауып сәйкестендір.		Билеу	jump	Ән айту	Sing	Оқы	write	Жазу	Dance	Секіру	Read	Таратпа тапсырмалар
Етістіктерді аудармаларын тауып сәйкестендір.														
Билеу	jump													
Ән айту	Sing													
Оқы	write													
Жазу	Dance													
Секіру	Read													
3мин Рефлексия 3мин	Оқушыларға жол билетіне аттарын жазып, АҚШ-қа қай көлікпен барғыларың келетінін сұрау. Тақтадағы ұшақ (бәрін түсіндім), поезд (түсініп келемін) және автобуска (түсінбедім) билеттерді астына жапсыру. Үйге тапсырма. CAN істігіне 3 сөйлем құрау. 34-жаттығу. Сабақты аяқтау. Екі пән мұғалімі оқушылармен үш тілде	«Bilimlend» сайты 												

	қоштасады.	
Дифференциация – оқушыларға көбірек қолдау көрсетуді жоспарлау.	Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін тексеру жоспарыңыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы
Қабілеті төмен оқушыларға тапсырмалар жоспарлау. 35-жаттығуда берілген сөзжұмбақты шешу. Қабілеті жоғары оқушыларға тапсырмалар жоспарлау. Ағылшын тілінде етістік кездесетін шағын сөйлемдер құрап айту.	Оқушылар сабақ барысында топтық, жұптық және ұжымдық жұмыс барысында ағылшынмен кіріктірілген сабақ болғандықтан АҚШ пен ҚР жалаушалары арқылы бағалау. Бәйтерек пен бостандық ескерткішінің суреттерін тарату арқылы бағалау.	Денсаулық сақтау технологиялары. Сергіту сәттері мен белсенді іс-әрекет түрлері кезінде оқушылардың Қауіпсіздік техникасының ережелерінің қатаң сақталуын қадағалау. Сергіту сәттерін, ойын түрлерін ұйымдастыру.

ОМАРОВА ҰЛБОЛҒАН

*Қызылорда қаласы, Абылай хан атындағы
№140 қазақ орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі*

ҚОС СӨЗДЕР

Пәні: қазақ тілі	
Сынып: 4 «В»	
Сабақтың тақырыбы:	Қос сөздер
Осы сабақ арқылы жүзеге асатын оқу мақсаттары:	4.1.4.1 - тірек сөздер мен жоспарды пайдалана отырып монолог құрау; 4.4.2.1* - күрделі сөздердің түрлерін ажырата алу (біріккен сөз, қос сөз, қысқарған сөз)
Сабақ мақсаты:	Қос сөздер туралы алғашқы түсініктерін қалыптастыру; қос сөздердің екі түрлі сөздің өзара қосарлануы арқылы жасалып, жаңа ұғым туындыратынын ұғындыру; сөйлем ішінен қос сөздерді таба білуге, оның мағынасын ажырата алуға үйрету.
Бағалау критерийлері	: қазақ тілінде өзінің күн тәртібі туралы ақпарат береді, жаңа сөздер-ді- сөйлем ішінде қолдана алады. Қос сөздердің не екенін біліп, түрлерімен танысады
Құндылықтарды игерту:	Өзіне және өзгелерге құрмет мұғалім мен оқушылардың бір-бірімен амандасуында, сыпайы, ойын ашық білдіріп, тыңдауда, сабақты уақытында бастап, аяқтауда, тапсырмаларды нұсқалық бойынша толық орындауда, бір-біріне қолдау көрсетуінде көрініс табады. Патриотизм мен азаматтық жауапкершілік уақытты пайдамен өткізу қажеттігін түсіну арқылы жүзеге асырылады. Өмір бойы оқу қағидасы ақпаратты өздігінен табу, сабақ мақсатын білуде, кері байланыс беруде, рефлексия жасауда, алған білімінің практикалық мәнін түсінуде көрініс табады. Ашықтық оқушыларға ақпаратты алуында бірдей мүмкіндіктер беруде, сабақ мақсатын бірге құрастыруда, бағалау мен кері байланыс беруде, бірнеше көзқарастың бар екенін түсінуде орын алады. Еңбексүйгіштік жұмыс орынын таза сақтауда, оқушылардың белсенді жұмысында, ал шығармашылық жаңа идеяларды ұсынууда көрініс табады.
Пәнаралық байланыс:	әдебиет
АКТ-ны қолдану дағдылары:	PowerPoint таныстырылымы.
Тілдік мақсаттар:	Оқушылар: сөйлемде жазылу ережесін біліп, қолдануын дағдыға айналдырады. Пән лексикасы және терминология: Жаңа сөздер мен терминология. Алақай! Бәрекелді! Өттеген-ай! Қап! Пай-пай! Жә! Тәйт! Ойпырай! Шөре-

	шөре! Құрау-құрау!	
	Диалог және жазылым үшін қажетті сөз тіркестер:	
	Келесі көріністе сіздер тамашалайсыздар.	
	Назарларыңызға ұсынылған қойылымда куәгері боласыздар.	
Осыған дейін меңгерілген білім	«Уақыт алтыннан қымбат» тақырыбында сөздік қорын дамытып, тыңдалым дағдыларын дамытты. Мүмкін, шығар көмекші етістіктерінің қолданылу ережесін дағдыға айналдырады.	
Жоспар		
Жоспарланатын уақыт	Жоспар бойынша орындалуы тиіс іс-әрекеттер	Дереккөздер
Сабақ басы	Қызығушылықты ояту үшін миға шабуыл. Оқушылар сандықшадан кезекпен қағазды алып, онда жазылған одағайдың көңіл-күйін жеткізіп, айтады. Тыңдаған оқушылар одағай түрін анықтайды. Тақырыпқа ену үшін сұрақтарға жауап береді: Көңілді болғандай қандай одағайларды қолданамыз? Көңілсіз болғандай қандай одағайларды қолданамыз? Үй жануарларын шақырғанда қандай одағайларды қолданамыз? Ұрысқанда қандай одағайларды қолданамыз? Оқу мақсатымен, тілдік мақсатпен танысады; Жетістік критерийлерін болжайды; Жетістік критерийлерімен танысады.	Дидактик алық материал 1, Слайд 1-5
Сабақ ортасы	Қос сөздің тұлғалық ерекшелігі мен жасалу жолындағы айырмашылығын таныту мысалдарды салыстыру арқылы жүзег асырылады. Қос сөздердің тіліміздегі жаңа сөз жасаудағы басты тәсіл екендігіне оқушылардың көздерін жеткізе түсіндірген жөн. Мысалы: <i>Бет-аузын екі білегімен кезек-кезек сұртті.</i> Бұл сөйлемдегі <i>бет-аузын, кезек-кезек</i> сөздерін басқа түсті бормен жазып қойған жөн. -Сөйлемдегі басқа түспен жазылған сөздердің құрамы қандай? -Қалай жасалып тұр? -Бетін сұртті деп айтсақ, қандай мағынаны білдіреді? <i>Бетін сұртті</i> немесе <i>аузын сұртті</i> деп, бұларды жеке-дара күйінде айтсақ, тек бетін не аузын сұртіп қойғанын аңғарамыз. Ал бет-аузын сұртті деп қосарлап айтсақ, жалпы жинақтау, көптік мағынада жұмсалғанын білеміз. Сөйтіп, бет-аузын дегенде оған маңдау да, бет те, мұрын да, ауыз да, иек те жатады. Демек, екі сөз қосарланып келгенде, олар жеке айтылуына қарағанда, кең ұғым білдіреді. Сол сияқты кезек сөзінің түбір тұлғада білдіретінін бір ғана қимылдық ұғымын кезек-кезек деп қосарлап айтылғандағы көптік ұғымымен салыстыра түсіндіру керек. Кезек-кезек дегенде, қимылдың әлденеше рет қайталанғанын білдіреді. Сол	Слайд 6 Мәтін жазылған үлестіріме қағаз; Дидактик алық материал 2, Таймер

	сияқты гүрс етті, бір заттың құлағанын білдіреді, гүрс-гүрс етсе, құлаудың бір рет емес, бірнеше рет, үсті-үстіне болғанын білдіреді. Қос сөздердің мағыналарына осылайша жан-жақты талдау жасату арқылы екі түбір қосарланып келсе, екінші бір жаңа мағыналы сөз туатыны туралы қорытынды жасалады. Осындай дайындық жұмысынан кейін оқулықтағы жаттығу жұмыстары арқылы ары қарай білімдері кеңейтіледі. Кейбір сөздер екі сөздің қосарлануы арқылы жасалады. Оларды қос сөздер дейміз. Жазуда қос сөздің арасына дефис (-) қойылады: қора - қора, бүгін - ертең, әке - шеше, үлкен - кіші, алыс - жақын. Терме диктант. Қос сөздерді теріп жазу. Түйекұс, ата - ана, үйір - үйір, қосаяқ, бала - шаға, алабота, анда - санда, Темірқазық, жалт - жұлт.Кеспе қағаздармен жұмыс 1 - тапсырма Өлеңнен қос сөздерді тап. Көк құтандар көлбеңдеп Көтеріле алмайды Жалғыз - жалғыз ербеңдеп Көк қояндар зулайды. 2 - тапсырма Мақалдан қос сөздерді тап. Көре - көре көсем болады, Сөйлей - сөйлей шешен болады. 3 - тапсырма Осы өлеңнің ішінен қос сөздерді тап. Сеңгір - сеңгір таулардан Секіріп Бурыл гуледі. VI. Жұмбақтар сайысы. 1. Қабат - қабат киінген Төбедең шашы түйілген Жеп көріп ем өзінен Жас шығарды көзімнен (Пияз) 2. Жерге тырс - тырс тамады, Сайға қарай ағады. Шешуін кім табады? (Жаңбыр) Үш топқа үш тапсырма Берілген сөздерден қос сөздер жасау. 1 - топ ----- 2 - топ ----- 3 - топ	
--	--	--

	Дұп - дұрыс ----- қап - қара ----- сап - сары Қып - қысқа ----- тәп - тәуір ----- шоп - шолақ Қып - қызыл ----- моп - момақан ----- сүп-сүйкімді Екі жақты күнделік стратегиясы <table><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr></table> Тыңдаған топтардың кері байланысы. Сұрақтарға жауап беріңіз: 1. Көріністің идеясы қандай? Топ оны қаншалықты жеткізе алды? Себебін түсіндіріңіз. 2. Одағайлар мағынасына сай қолданылды ма? Себебін түсіндіріңіз.					
Сабақ соңы	Рефлексия. Оқушылар өздеріне қиық қағазға жазылып үлестірілген одағайды қиып, үш топқа бөліп, тиісті қорапшаларға салады.	Шағын 3 қорапша Дидактик алық материал 4				
Қосымша ақпарат						
Дифференциация – Сіз оқушыларға көбірек қолдау көрсету үшін не істейсіз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай тапсырма беруді көздеп отырсыз?	Бағалау – Оқушылардың ақпаратты қаншалықты меңгергенін қалай тексересіз?	Пәнаралық байланыс Қауіпсіздік ережелері АКТ-мен байланыс Құндылықтармен байланыс (тәрбиелік элемент)				
Дифференциация үш түрде іске асады: 1- үлгерімі төмен оқушыларға қолдау топтық жұмыста үлгерімі жақсы оқушылар тарапынан көрсетіледі. 2 –оқушылардың тапсырмасынан күтілетін нәтиже дифференциацияланған.	Оқушылар бір-бірін дискрипторлар арқылы бағалайды. Сол арқылы кері байланыс беріледі.	Сабақ философияға қатысты болғандықтан, белсенді азаматтық позициясын қалыптастыруға септігін тигізеді. Сабақта оқушылардың өміріне қауіпті ештеңе пайдаланылмайды. PowerPoint таныстырылымы, аудиофайл тыңдау үшін компьютер қолданылады.				

Ойлану Сабақ мақсаттары/оқу мақсаттары жүзеге асырылды ма? Бүгін оқушылар нені үйренді? Сыныптағы оқу атмосферасы қандай болды? Дифференциацияны жүзеге асыру қолымнан келді ме? Мен жоспарланған уақытымды ұстандым ба? Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және неліктен?	Төменде берілген бөлімді осы сабақ туралы ойларыңызды жазу үшін пайдаланыңыз. Сол жақ бағанда берілген сабағыңызға қатысты ең маңызды сұрақтарға жауап беріңіз.
--	--

АЛШЫНБАЕВА ҚАРЛЫҒАШ
*Қызылорда облысы, Жалағаш ауданы,
 Таң ауылы «№118 орта мектебі» КММ
 Мектепалды даярлық тобы жетекшісі*

ЕРМЕКСАЗДАН ЖАСАЛҒАН КҮЛДІРГІ ШАРЛАР (ЕРМЕКСАЗ)

Білім беру саласы:	Шығармашылық
ҰОҚ:	Мүсіндеу
Тақырыбы:	Ермексаздан жасалған күлдіргі шарлар (ермексаз)
Бөлімі:	II. Еңбек гигиенасы талаптарын және құралдармен жұмыс істеу барысында қауіпсіздік ережелерін сақтау.
Бөлімше:	1.1. Заттық мүсіндеу. 2.1. Мүсіндеуге арналған материалдармен және құралдармен жұмыс істеу
Оқу мақсаты:	0.1.1.4. Қарапайым көркем образдарды жасау, образды түрлі ұсақ бөліктермен, сәндік элементтермен толықтыра отырып, көңіл-күйін бере білу, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын талдау. 0.2.1.1. Мүсіндеуге арналған материалдарды үнемді пайдалану
ҰОҚ мақсаты:	Қауіпсіздік техникасын сақтап, дәстүрден тыс құралдарды, мүсіндеуге арналған бұйымдарды қолдана алады. Көркем және дәстүрден тыс құралдармен жұмыс жасай алады, кескіштерді қолдана біледі.

Дағды:	Бейненің сипатына тән бейнелеудің техникалық тәсілдері мен құралдарын өз бетінше таңдай алады.	
Күтілетін нәтиже:	Қауіпсіздік техникасын сақтап, мүсіндеу бұйымдарын қолдана біледі. Құралдарды дұрыс пайдалана алады.	
ҰОҚ жоспарлау		
ҰОҚ жоспарын жүзеге асыру кезеңдері/ уақыт	ҰОҚ жоспары бойынша іс - әрекет	Ресурстар
Басы. 2 мин. Дұрыс әсерлі көңіл күй орнату. Өмірлік тәжірибені маңыздандыру. Мақсатты болжам. 3–5 мин	(Ұ) Педагог ҰОҚ-де жұмыс істеуге қолайлы жағдай жасайды. Қызықтыру мен ынталандыру әдісі: «Күлдіргі шарлар» мультфильмінен үзінді. Ой қорыту: кейіпкерлердің бәрі шар тәріздес пішінде, ашық түсті. Ермек нағыз мультипликаторға айналып, балаларды мультфильм кейіпкерлерін жасауға шақырады. Ашық сұрақтар Бала үні тыңдалады (Ұ) Талқылау: «Күлдіргі шарлар» дегеніміз қандай кейіпкерлер? Оларды қайдан көрдіңдер? Балалар олардың мультфильм кейіпкерлері екенін және олар бір-бірімен тату достар екенін айтып мультфильмсериялдан көрген қызықты оқиғаларды құрастыратып айтып береді. Жаңа тақырыпты ашу Ширату Балаларға түрлі көңілді шарлар бейнесін әкеліп, колмен ұстатып, үрлетіп көремін «Көңілді шарлар»ойыны арқылы топқа біріктіру Балалар таңдаған шарлардың көңіл куйлеріне байланысты топқа отырғызылады I-топ Сары шар II-топ Жасыл шар III-топ Қызыл шар Ендеше бүгінгі сабағымызда көңілді шарлар деп алып сол шарларды мүсіндеп көрейік	 Көңілді шарлар.mp4

	(Ү) Әліппе-альбоммен жұмыс. Үлгілерді көрсету. Тәрбиеленушілер мүсіндеу үлгілерімен танысады, мүсіндеу түрлері мен тәсілдерін атап береді. Ермексазбен жұмыс істегенде қандай құралдар пайдаланылатынын айтады. Мүсіндеу алгоритмін көрсету және түсіндіру. Қажетті құралдар: -ермексаз,кескіш құралдар Ережемен таныстыру	
Ортасы 25 мин. Нәтиже арқылы саралау	Ұжымдық жұмыс «Сиқырлы шарлар» дидактикалық ойын Балаларға шарлардың түр –түсін ажырату мақсатында тапсырма беріледі ермексаздың түстерін шарларға қарап ажырттып жұмсартып шарлардың домалақ тәріздес болатынын біліп жұмыс жасайды мадақтау: шапалақтау әдісі арқылы Жұптық жұмыс «Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі арқылы түрлі шарлардың суретті карточкалар беріледі, шарларды түр-түсін ажыратып оларды көңілді шарларға айналдырып мүсінін сипаттау жұптар бір-бірімен пікір алмасады . Мадақтау: «Бас бармақ» әдісі Топтық жұмыс Топпен жұмыс жасау барысында саралау (сыни ойлауға арналған тапсырмалар) I-топ Шарлардың көңіл-күйіне байланысты шарлардың ішінен көңілді шардың бейнесін тауып мүсіндеу II-топ Шарлардың көңіл-күйіне байланысты шарлардың ішінен күліп тұрған шардың бейнесін тауып мүсіндеу III-топ Шарлардың көңіл-күйіне байланысты	

Қызығушылы
қ тәсілі
арқылы
саралау

Қарқыны төмен балаларға берілетін тапсырма	шарлардың көңіл- күйі жоқ шардың бейнесін тауып жасап мүсіндеу Топтар бір бірінің жасаған жұмыстарын мадақтау: шапалақтау әдісі арқылы Дайын үлгідегі шарларды мүсіндеу тапсырылады «Сикырлы шар» ойыны шар ішінде жасырылған сұрақтарға үш топ мүшелері жауап береді 1-сұрақ Бүгінгі шарлар қандай шарлар? 2-сұрақ Шарлардың түстерін ата? 3-сұрақ Аспан әлеміне нелермен ұштың? Балалардың жасаған жұмыстарын мадақтап кері байланыс жасап пікір білдіру Мадақтау: «Бас бармақ» әдісі Балалар жұмыстарының көрмесі. «Шебер қолдар» бұрышын жасау. Бас бармақ 	
Соңы: 3 минут Кері байланыс: Рефлексия	Кері байланыс ҰОҚ Қорытындылау -Бүгін не үйрендіңдер? -Қандай тапсырма қызықты болды? -Кімге қай тапсырманы орындау қиындық келтірді? - Нұрлыхан сен бүгін жұппен жұмыс кезінде белсенді болдың? Рефлексия Балалардың ой пікірлері тыңдалады Қаншалықты сабақтың қызықты өткендігі жайында	

ИЗМАТОВА ШОЛПАН СЕРИКБАЕВНА

Ақтөбе облысы, Ойыл ауданы,
«Ойыл аграрлық колледжі» МКҚК

«МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕРІНДЕ БЛУМ ТАКСОНОМИЯСЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ » КОУЧИНГ – СЕССИЯСЫНЫҢ ЖОСПАРЫ

Тақырыбы:	«Модульдік оқыту жүйесінде Блум таксономиясын қолданудың тиімділігі »	
Мақсаты:	Оқу үрдісінде оқытушылардың кәсіби біліктілігін жетілдіру барысында дара тұлға ретінде қалыптасуына ерекше педагогикалық, психологиялық жағдай туғызу. Жаңа әдіс - тәсілдер арқылы оқытушы мен студенттің қалыптасуына, бейімделуіне бағытталады. Оқытушының құзыреттілік деңгейін жетілдіре отырып, білім сапасын дамыту.	
Жалпы мағлұмат	Жаңа әдіс-тәсілдер арқылы, бір-бірімен ой бөлісе отырып, тәжірибе алмасу барысында құзыретті мұғалім болуға қалыптастырылады.	
Оқу нәтижесі	Оқытушылар өздеріне деген сенімділігін арттырады. Сапалы білім, саналы тәрбие беруге жетелейді.	
Түйінді идеялар	Оқу – тәрбие барысында жұмыстың жүйелі жүруіне нақты көңіл аудара отырып, студенттердің сапалы білім алуына ықпал ету және кәсіби шеберлігін шыңдау.	
Сабакта қолданылатын материалдар	Үлестірмелі материалдар, А3, А4 қағаздары, стикер, плакат, проектор, АКТ, Слайд-презентация, бейнеролик.	
Оқыту әдістері	Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер Сыни тұрғысынан ойлау Оқыту мен оқуда АКТ пайдалану Оқытуды басқару мен көшбасшылық	Бірлескен оқу Топтық жұмыс Жеке жұмыс
Дерек сөздер	Жаңа әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану. Білім сапасына көңіл бөлу. Кәсіби шеберлігін, құзыреттілігін дамыту.	
Тапсырмалар	«Кәсіптік, құзыреттілік, әлеуметтік » сөздерімен топқа бөлу, постер жасау, қорғау, бағалау. Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс, сұрақтарға жауап беру. Кері байланыс жүргізу	

Коуч пен мұғалімдердің іс-әрекеті

1. Оқытушыларға психологиялық ахуал туғызу	Коучтің іс-әрекеті	Оқытушылардың іс-әрекеті
	«Адамды ештеңеге үйрету мүмкін емес,	

I. Ұйымдастыру бөлімі	оған тек өздігінен үйренуге көмектесуге болады» Галилей 1.«Құмырсқа» бейнефильмі арқылы ойларын ортаға салу 2.«Өрмекші» тенингі арқылы ортақ орта қалыптастыру Бір шаңырақ мүшелері ретінде бір-бірімізбен тату, бірлікте болайық . Жұмыстың сәтті өтуіне байланысты жақсы сөздер айту. 3.Кәсіптік, құзыреттілік, әлеуметтік сөздерін құрастыру арқылы топқа бөлу.	Оқытушылар өз ойларын ортаға салады. Жақсы сөздер айтылады. Алған сөздерімен топқа бөлінеді.
II. Қызығушылықты ояту.	«Мұғалім өз білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен мұғалімдігі жойылады» Ушинский 1.Топ аттарындағы «Кәсіптік , құзыреттілік, әлеуметтік »сөздерін мұғалімге байланыстырып ашу. (Кәсіптік білімі жоғары, құзыреттілігі дамыған, әлеуметтік тұрғыда жетілген маман-мұғалім) 2.Мұғалімге қатысты теңеу сөздер айту.. 3.«Мұғалімнің үздіксіз дамуындағы кәсіби құзыреттілік деңгейі» қандай?	Сыни ойланып жауап беруге үйренеді. «Мұғалім» сөзіне қатысты ойлар айтылады. Сұраққа жауап алынады.
III. Мағынаны ашу.	«Ауызша айтылғанды ұмытамын, көрсетсең мүмкін есімде сақтармын, қатысушы болсам мен түсінемін»Конфуций 1-тапсырма: «Мұғалімнің үздіксіз дамуындағы кәсіби құзыреттілік деңгейі» 1- топ: «Құзыреттілік –болашақ мұғалімнің кәсіби маңызды сапасы» 2- топ: «Құзыреттілік- маман біліктілігінің негізі» 3- топ: «Педагогтардың құзыреттіліктерін қалыптастырудың деңгейлері » /Жұппен,топпен талқылап, ортақ ойды тұжырымдап, постер дайындату,қорғату 2-тапсырма : «Блум таксономиясы» тақырыбында слайд арқылы ақпарат беру «Білімді игеруге арналған 6 қадам» тапсырма орындау 1.Білу,тану 2.Түсіну 3.Қолдану 4. Талдау 5.Жинақтау 6. Бағалау Топтар бір тақырыпқа қадамдар арқылы сабақ жоспарын құру Бағалау	Жеке және топпен жұмыс жүргізеді. Топпен бірлесе жұмыс жасай мұғалімнің үздіксіз дамуындағы құзыреттілік деңгейі ашылады., постер қорғалады. Блум таксономиясы арқылы сабақ құрудың тиімділігін үйренеді, тәжірибе алмасады. Топтық бағалау

III. Ой толғаныс	1. «Оқыңыз,үйреніңіз, пайымдаңыз және бәрінің ішінен ең пайдалысын алыңыз» Пифагор 2. 3. «Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні» 4. Топтар бірін-бірі толықтырып, 5. «Модульдік оқыту жүйесінің тиімділігі» эссе жазу (Тақырыпқа сәйкес алған білімдерін тиянақтап, қорытады) Формативті бағалау.	Жеке, жұптық, топтық жұмыс жүргізіп, қорытады. Белсенді оқытушыларды мадақтау.
IV.Рефлексия	«Үйренуден жалықпау, үйренуден аянбау» Коучингті бағалау. Кері байланыс жүргізу. 1. Модульдік оқыту жүйесінде Блум таксономиясын қолдану арқылы өзгерістерге жетуге болама? 2. Коучингтің жетістігін айтып формативті бағалаңыз? 3. Коучинг арқылы толғандырған сұрақтардың шешімін таба алдыңызба? 4. Коучингтің тиімді жақтары қандай болды? 5. Коучингтегі әдістерді сабақтарда қолдану тиімдіме? 6. Модульдік оқытудың маңыздылығын атаңыз? «Тілек» ағашына пікірлерін жазу.	Байланыс парағын толтырады. Стикерлер арқылы

ЕТІСТІК ПЫСЫҚТАУЫШТЫҢ ТІЛ БІЛІМІНДЕ ЗЕРТТЕЛУІ

Етістіктің грамматикалық ерекшелігі әр алуан және олардың оралымды қолданылуы оның ерекше белгісі болып табылады. Етістік есім сөздердің септік формаларын меңгереді. Сөйтіп, басқа сөздермен синтаксистік байланысқа түседі.

Профессор Ш.Сарыбаевтың «Қазақ тіл білімі әдебиеттерінің бес библиографиялық көрсеткіші» (1,2,3,4,5) бойынша етістіктің әрі морфологиялық, әрі синтаксистік жағынан зерттелуі әр түрлі. Бұл библиографиялық көрсеткіш бойынша осы күнге дейінгі етістік тек морфологиялық жағынан сөз болды деу орынды. Өйткені етістік туралы монографиялық еңбектердің дені тек морфологиялық тұрғыда жазылған. Етістіктің синтаксистік қызметі туралы бірде-бір монографиялық еңбек жоқ.

Әрине, бұл жерде А.Байтұрсынов, Қ.Жұбанов еңбектеріне айрықша тоқталу орынды. Әсіресе, А.Байтұрсынов еңбегінде етістік, оның әрбір түрі жан-жақты уақытында сөз болған. Онда етістіктің көсемше, есімше, жақ, рай категориясы туралы айта келіп, етістіктің әрбір түрлерінің ішкі саралану мәселелеріне, әрбір райдың жасалуының ішкі көрсеткіштеріне, түрлеріне қазіргі етістікті зерттеуші ғалымдарға қарағанда, әлдеқайда терең тоқталған[1].

Профессор Қ.Жұбанов етістікті «Қазақ тілінің программасында» анық көрсете біледі. Бірақ автор етістіктерді осынша сағатқа бөліп, оның барлық түрлерін атағанымен, етістіктің синтаксистік қызметі туралы сөз қозғамайды [2,84].

Етістікті зерттеушілердің өзін екі топқа бөлуге болады.

Біріншіден, жоғарыдағы авторлардың кейбіреулері оқулық көлемінде жазып келсе, басқалары түрлі монографиялар көлемінде оның жеке мәселелерін сөз еткені белгілі. Профессор М.Балақаевтың 1940 жылдардың өзінде етістіктің сабақты, салт түрлеріне тоқталып, олардың қай септіктермен байланысатыны туралы айтқан құнды пікірлері осы күнге дейін құнын жойған жоқ. Автор етістік туралы осы пікірін «Қазақ тілінің кейбір мәселелері» (1941) еңбегінде айтқан болатын.

Етістіктің басты мәселелері туралы көп еңбек еткен ғалым – А.Хасенова. Автордың қаламынан бірнеше монографиялық еңбектер жарық көрді (Қазақ тіліндегі -ла-ле аффиксті туынды етістіктер (1957), Қазақ тіліндегі туынды түбір етістіктер (1959), Қазақ тілінің етіс категориясы (1951), Етістіктің лексико-грамматикалық сипаты (1962) т.б.). Бірақ қанша еңбек жаза отырып, автор еш жерде етістіктердің синтаксистік қызметі жайлы сөз қозғамайды.

Академик Н.Сауранбаев көсемше туралы алдымен жеке журналдық мақаладан монография дәрежесінде еңбек жазды. Онда автордың «Семантика и функция деепричастий в казахском языке» деп атауының өзінен көсемшенің пысықтауыш сөйлем мүшесіне қатысына тоқталғанын байқауға болады. Автор педучилищеге арналған «Қазақ тілі» оқулығында бүкіл етістік туралы арнайы тоқталып, соңында олардың кейбір сөйлем мүшелері болуы туралы біраз мәлімет беріп отырған.

Ғалым И.Маманов бар өмірін негізінен тек етістік сөз табы мәселесіне арнаған. Авторды қазақ тілінде етістіктің ғана маманы десе де болғандай. «Вспомогательные глаголы в казахском языке» деген 1949 жылғы еңбегі орыс тілінде шығып, түркологияға кеңінен танымал етті. Автор жоғары оқу орындарына арнайы оқулықтар да шығарды. Бірақ осы жазылған етістік туралы еңбектерінде тек көсемшенің пысықтауыш болуы

туралы сөз қозғағаны болмаса, етістіктің басқа түрлерінің синтаксистік қызметі туралы ештеңе айтпады.

Етістік, оның шақтары, олардың тарихы туралы ғалым Т.Қордабаев «Қазақ тіліндегі етістіктің категориясы» (1963) атты кандидаттық диссертациясы негізінде монографиясын жазды. Ол бүкіл түркі, қазақ тіліндегі шақ категориясының табиғатын, түрін ашуда айрықша еңбек еткен ғалым. Сол сияқты етістіктің жалпы мәселелеріне байланысты Ә.Төлеуов «Қазақ тіліндегі етістіктің грамматикалық категориялары» (1976), И.Ұйықбаев «Қазіргі қазақ тіліндегі етістіктің көріністері» (1958), А.Әбілқасымов «Етістігінің семантикасы» тақырыптарында монографиялық еңбектерін жазды.

Профессор А.Ысқақовты морфологияның үлкен білгір ғалымы ретінде танымыз. Ол - «Қазіргі қазақ тілі» атты морфология оқулығының авторы. Автордың етістік, оның әрбір категориялары туралы ойлары қазіргі морфология үшін үлкен бағыт-бағдар беретін құнды еңбек деп бағалау орынды.

Етістік туралы көп ізденген ғалым-профессор - Н.Оралбаева. Автордың, әсіресе, аналитикалық етістіктер, олардың өзіндік ерекшеліктері туралы «Қазіргі қазақ тіліндегі етістіктің аналитикалық форманттары» (1975), «Қазақ тіліндегі етістіктердің аналитикалық форманттарының құрамы мен мағынасы» (1979) деген көлемді еңбектері жарық көрді.

Дегенмен, қазіргі қазақ тіліндегі етістіктердің синтаксистік қызметі осы аталған монографиялық еңбектерде ешбір сөз болмады. Ал мектеп, жоғарғы оқу орындарына арналған оқулықтарда (Н.Сауранбаев, А.Ысқақов, Ғ.Әбуханов, М.Қараев т.б. ғалымдар еңбектерінде) ғана бір-екі сөзбен болса да, пысықтауыш болуын сөз етеді.

Етістік, оның ішінде көсемшенің синтаксистік қызметі туралы Н.Сауранбаев «Синтаксические функции деепричастий в казахском языке» деген кандидаттық диссертациясы (1955), соның негізінде «Көсемшенің синтаксистік қызметі» («Халық мұғалімі», 1956, №6) туралы мақаласы осы тақырыптағы алғашқы еңбек болды. Онда автор көсемшенің сөйлем мүшесі болуы туралы айта келіп, сөйлемде көсемшенің септеліп және кейбір шылаулармен тіркесу арқылы пысықтауыш болатынына тоқтала келіп, көбіне мезгіл, амал пысықтауыш болуын сөз етеді.

Етістіктің әрбір категориясын әрі морфологиялық, әрі синтаксистік жағынан байланыстыра қарау арқылы ғана етістіктің негізгі қасиетін айқындай аламыз. Қазіргі қазақ тіліндегі етістік сөз табындағы жаңаша көріністердің синтаксистік талдау жұмысына да ерекше ықпалы бар. Осындай жағдайлар етістік сөз табының тек бір сөйлем мүшесі қызметінде жұмсалып мүмкіндіктерін айқындау арқылы оның синтаксистік ерекшеліктерін нақты білу қажеттілігін туындатады.

Қазақ тіл білімінде сөйлем мүшелерінің зерттелуі XIX ғасырдың ортасынан бері айтылып келе жатқаны белгілі. Осы күнге дейін біз қазақ тілінің синтаксисі туралы зерттеулер 1939 жылдан бастап С.Аманжолов пен Н.Сауранбаев бастау алды деп келсек, енді Қ.Жұбанов, А.Байтұрсынов еңбектерінің негізінде біз 1917 жылға дейінгі мәліметтермен де таныса алатын мүмкіндікке ие болдық. Әрине қазақ тілі синтаксисі туралы көптеген мәселені Қазан төңкерісінен бұрынғы орыс ғалымдары еңбектерінен кездестіруге болады. Сөйтіп қазақ тілі синтаксисі XIX ғасырдың ортасынан бастап осы күнге дейінгі аралықты қамтитын үлкен сала болып табылады.

Қазақ тілі тарихында сөйлем мүшелерінің берілу деңгейі әр түрлі. Қазан төңкерісіне дейінгі еңбектерде сөйлем мүшелерінің ішінде, негізінен, тек тұрлаулы сөйлем мүшелері сөз болды да, ал сөйлемнің тұрлаусыз мүшелері онша елене бермеді.

Сөйлем мүшелерінің нақты зерттеліп, кітапқа түсуі А.Байтұрсынов есімімен тығыз байланысты.

Грамматикасы ертерек қалыптасқан орыс тіл білімінде пысықтауышты сөйлем мүшесі ретінде алу, алмау мәселесі төңірегінде қаншалықты сөз болуына қарамастан

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

А.Байтұрсынов бүкіл түркологияда алғаш рет бес сөйлем мүшесін, олардың атаулары, жасалу жолдары туралы құнды пікір айтты.

А.Байтұрсыновтың сөйлем мүшелерін классификациялауы осы кезде де толығымен қолданылуда[1].

Сөйлем мүшелері туралы кейін Х.Басымов, С.Жиенбаев, Ш.Сарыбаев, Ә.Ермеков сынды ғалымдарымыздың да бағалы пікірлері жарық көрді.

А.Байтұрсынов пысықтауыштың жасалуының біраз мәселесін айта келіп, етістіктен жасалған пысықтауыштардың мына түрін көрсетеді:

- Зат есім мен үстеуге айналған көсемше қосылып мекен пысықтауышы болады дейді. Оны мынадай мысал арқылы дәлелдейді: Қалашы *елге қарай* бұрылды. Осында автор *елге қарай* барыс жалғаулы зат есім мен *қарай* шылаулы түйдекті тіркесін мекен пысықтауышы деп беруіне біз де қосыламыз. Бірақ мұнда автордың *қарай* сөзін етістікті үстеуге айналған көсемше дегеніне ойлануымыз керек. Егер автор осы жерде *қарай* сөзін шылау деп беретін болса, онда біздің объектімізге алынбаған да болар еді. Шынында қазіргі заңдылық бойынша *қарай* шылау. Ал тарихи жағынан мүмкін автордың пікірі дұрыс та болар. [1,54].

- Есімшенің себеп пысықтауыш блуын автор орынды береді. Бала ұялғанынан қызарды – дегенде *ұялғанынан* шығыс жалғаулы есімше арқылы жасалады деуі дұрыс [1,54].

- Автор мақсат пысықтауышы ретінде етістіктің мынадай түрлерінің жұмсалуды көрсеткен:

а) Жұрт өлең тыңдауға жиылды.

ә) Жігіт қыз таңдау үшін жүріпті. Осында автор *тыңдауға, тыңдау үшін* барыс жалғаулы қимыл есім мен қимыл есіміне үшін шылауының түйдектелуін дұрыс көрсеткен.

Сонымен, А.Байтұрсынов етістіктердің пысықтауыш қызметінде жұмсалуды алғаш көрсете келіп, көбіне көсемше, есімше, қимыл есімді етістіктердің ғана пысықтауыш болуына тоқталған. Бұл жерде автор қазақ тілінде етістіктің де пысықтауыш болуын бұлайша атап көрсетуі дұрыс. Бірақ автор олардың (қимыл есімі, есімше, көсемше) пысықтауыш болуын тек атап қана өтеді. Бір жағынан бұл сол кезде дұрыс та болар. Өйткені ғалым Ә.Ермековтің қазақ тіліндегі пысықтауыш туралы мақаласында жалпы пысықтауышты сөйлем мүшесі етіп алу, алмау мәселесін күн тәртібіне қоюына қарамастан, А.Байтұрсынов пысықтауыштың үстеуден болуымен бірге, енді етістіктің үш тобынан да жасалуын көрсетуі әрі жаңалық, әрі тілдік заңды дұрыс түсінгендік деп білер едік.

Автор академик Н.Сауранбаевпен бірігіп жазған мектеп грамматикасында етістіктің пысықтауыш болуының мына екі түрін көрсетеді:

- Баяндауыштың алдында айтылған көсемше етістіктердің бәрі қимыл пысықтауыш болады. Оқытушылар *жиылып* келді. Ол кешіккен себепті сабағын білмеді – сөйлемінде есімшеге *себепті* шылауының тіркесі арқылы пысықтауыш болуын алғаш көрсетіпті. Негізінде *-ған, -ген* т.б. тұлғалы есімшелер осы тұлғада не баяндауыш, не анықтауыш болуы тиіс. Ал ол сөздерге шылаудың түйдектелуі арқылы ғана пысықтауыш болуын дұрыс айтқан деп білеміз [3,24].

Профессор С.Аманжолов пен ғалым Ғ.Бегалиевтердің 1950 жылғы мектеп грамматикасында көсемше, есімше, қимыл есімдерінің шылаулары және барыс жалғауында келуі арқылы пысықтауыш болуын келтірген [4,40].

Профессор М.Балақаев етістіктердің пысықтауыш қызметінде көсемше, *-дай, -дей* тұлғалы есімше, барыс жалғаулы қимыл есімі, етістіктерге көсемше тұлғада *де* етістігі, есімшенің септік жалғауда және есімшеден кейін шылаулар арқылы келуін негізге алуы орынды. Автор 1949 жылғы мектеп грамматикасында:

Асқар *асығып* үйге кірді.

Күн *шыға* атқа мінген жолаушылар ауданға жетті.

Сары құм *түк көрмегендей* сазара түседі.

Алматыға оқуын деп келді.

Шылымды көп тартқандықтан басым мең-мең болды.

Осы сөйлемдер арқылы проф. М.Балақаев есімше, көсемше, қимыл есімі арқылы пысықтауыш жасалуын көрсете білген[5,67].

Профессор М.Балақаев осы негізінде 1954 жылғы академиялық грамматикада *таң ата, күн шыға, ел орынға отыра, жаз шыққанда* тәрізді сөйлемдік құрамы бар тұрақты сөздер тіркесін және *Кәрібай болғалы, сабақтан шыққалы* сөз тіркестерін де мезгіл пысықтауыш болады дейді. Әрине бұл құрамды пысықтауыштар әрі есім, әрі етістік арқылы жасалғаны белгілі. Мұндай топты етістікті пысықтауышқа жатқызу олардың соңғы сыңары етістік болуына негіздеп барып қана біздің объектімізге алу орынды демекпіз[6,104]. Осы пікірді автордың соңғы еңбектерінен де көреміз [7].

Академик Н.Сауранбаев пысықтауыштың жалпы жасалуымен бірге оның етістік арқылы жасалатынын былай көрсетеді:

1. Лавада жұмыс қызу жүріп жатыр.
2. Тұман одан да баяу көтеріледі.
3. Мен тіл сабағын сүйсіне тыңдаймын.
4. Ол әңгімесін үйге кірген соң айтты.
5. Чапаев ызаланғандықтан жұдырығымен столды қойып-қойып қалды.

Осы сөйлемдер бойынша автор қимыл есімі, көсемше, есімшеге шылаудың түйдектелуі және *—дықтан* жұрнақты есімше арқылы жасалатынын дұрыс көрсеткен [9,169].

Ғалым Ғ.Әбуханов еңбегінде етістікті пысықтауыштың мына түрлерін көрсеткен:

- Қимыл есімі: *Өзіміз де тыныстауға* мейрамханаларға беттедік (С.Мұқанов).

- Көсемше: *Сізге сәлем бергелі* бұрылдым (С.Мұқанов).

- Есімше: Ол *қайта ауырғансып* жүдей қалды. Сары құм түк көрмегендей сазара түседі (М.Иманжанов).

Автордың пікіріне қарағанда етістікті пысықтауыштар көбіне қимыл есімі, көсемше, есімше арқылы жасалады[9,218].

Профессор Р.Әмір етістіктің пысықтауыш қызметінде жұмсалуда оның есімше, көсемше, қимыл есімі түрлерінің рөлін нақты көрсетеді. Автор пысықтауыштың әрбір түріне етістіктердің әрқайсысының қатысын көрсетіп отырады.

Етістіктердің пысықтауыш қызметінде жұмсалуды былайша топтап көрсетуге болады.

1. Көсемше арқылы.
2. Есімше арқылы.
3. Қимыл есімі арқылы.
4. Шартты рай арқылы.

ТУРИМОВА БОТАГОЗ ИМАНАЛИЕВНА

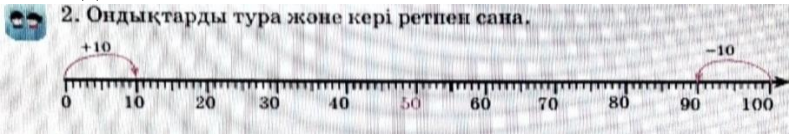
Қарағанды облысы, Сәтбаев қаласы

«Сәтбаев қаласының № 1 мектеп-гимназиясы» КММ

МАТЕМАТИКА ПӘНІ БОЙЫНША ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ЖОСПАР

Пән: Математика Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: 1 А Күні: Сынып: 2	Мектеп: Қарағанды облысы, Сәтбаев қаласы «Сәтбаев қаласының № 1 мектеп-гимназиясы» КММ Мұғалімнің аты-жөні: Туримова Ботагоз Иманалиевна Қатысқандар саны: 24 Қатыспағандар саны: 0
Сабақ тақырыбы	1.1 Натурал сандар және 0 саны. Бөлшектер. 21-ден 100- ге дейінгі сандар.
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	2.1.1.1 100-ге дейінгі сандардың құрылу жолын түсіну, 100 көлеміндегі сандарды тура және кері санау, натурал сандар қатарындағы орнын анықтау;
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: 100- ге дейінгі сандарды оқуды, жазуды, салыстыруды үйренеді. 100 көлеміндегі сандардың құрылу жолын түсінеді. Көптеген оқушылар: 100-ге дейінгі сандардың құрылу жолын түсінеді. 100 көлеміндегі сандарды тура және кері санайды, натурал сандар қатарындағы орнын анықтауды меңгереді. Кейбір оқушылар: 100-ге дейінгі сандардың құрылу жолын толық меңгереді, натурал сандар қатарындағы орнын анықтай алады. Тапсырманы дұрыс орындайды.
Бағалау критерийлері	• 100 көлеміндегі сандардың құрылу жолын атайды. • 100 көлемінде тура және кері санайды. • Санның натурал сандар қатарындағы орнын көрсетеді.
Тілдік мақсаттар	<i>Тілдік емес пәндер үшін құрастырылады.</i> <i>Тілдік мақсаттарды, лексика мен тіркес мысалдарын қоса анықтаңыз:</i> Сөйлеу барысында ретімен сан есімдерді пайдаланып, дұрыс айта алады. <i>Пәнге тән лексика мен терминология:</i> Жүз –Сто –One Hundred Мектеп- Школа- School 100 дейінгі сандардың аталуы, толық ондықтар, бірліктер. <i>Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер:</i> -Суретте не көріп тұрсындар? -Сендер суреттен қандай сандарды көріп тұрсындар? -Сызғышта қандай сандар жазылған? -Ондықтар ма? Бірліктер ма? -Сен оны қалай анықтадың? - 100 санын тура және кері санағанда нені байқадың?
Құндылықтарды дарыту	Тапсырманы орындау барысында ынтымақтастық құндылығын дарыта отырып, оқушылардың бір-бірлеріне құрмет көрсетуге тәрбиелеу.

Пәнаралық байланыстар	Менің мектебім тақырыбына арналған тапсырмаға тоқталып, оқушылардан мектепке қатысты сұрақ-жауап қойылып , әңгіме құру барысында әдебиет оқу пәнімен байланыс жүргізіледі. Үй жануарларына тоқталып, әңгіме құру барысында жаратылыстану пәнімен байланыс жүргізіледі.	
АКТ қолдану дағдылары	Интербелсенді тақтадан натурал сандарға байланысты видео жазба көрсету	
Бастапқы білім	Сандар туралы білетінің қайталау. Толық ондықтарды еске түсіру.	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы 		

	орындатқызады, кейбір түсінбеген оқушыларға қолдау көрсету арқылы көмектесіп ынталандырады. -Сендер суреттен қандай сандарды көріп тұрсыңдар? (ҚБ) Оқушылар тапсырманы орындап болған соң, бірін-бірі «Бас бармақ» әдісі арқылы бағалайды. 2. Тапсырма (Ж) (Тыңдалым мен айтылым дағдысы дамытылады) «Кім жылдам?» әдісі Бұл тапсырмада оқушылар суретке қарап жұмыс жасайды. Сандарды тура және кері санауды еске түсіреді. Тапсырмада 100 көлеміндегі сандарды, оның ішінде ондықтарды тура және кері ретпен санап шығады. Натурал сандар қатарындағы орындарын анықтайды. Жұптық талқылау жасайды. 	
5 минут	Саралау: Диалог және қолдау көрсету саралауы қолданылады. Кейбір оқушыларға тапсырманы орындау барысында жан-жақты және нақты көмек қажет болады. Мұғалім көмек қажет болған оқушыларға сұрақ қойып, сөзбен қолдау көрсетіп, ынталандырады. - Суретте не көріп тұрсыңдар? -Сызғышта қандай сандар жазылған? -Ондықтар ма? Бірліктер ма? -Сен оны қалай анықтадың? - 100 санын тура және кері санағанда нені байқадың? (ҚБ) Жұптық тапсырма бойынша оқушылардың жауаптары тыңдалып, «Робот»әдісі арқылы бір-бірін бағалайды. 	
3 минут	Сергіту сәті «Көңілді күн» электронды сергіту сәті. Оқушылар бейнебаяндағы іс-қимылды қайталайды. 3.(Ө) Тапсырма «Талқыла өз пікіріңді айт» (Оқылым, жазылым дағдысы) «Кім тапқыр» әдісі Оқушыларға берілген тапсырмада санның жазылуы мен атауы көрсетіледі, санның моделін құрастырып дөңгелек ондықтарды ажыратып, бірліктері мен ондықтарды ажыратады. Саралау: Қарқын саралауы қолданылады. Кейбір оқушылар басқаларына қарағанда жылдам жұмыс істейді. Қарқыны жылдам оқушыларға қосымша тапсырма дайындалады. Қарқыны төмен оқушыларға тапсырмаларды түсіндіруде біршама уақыт беріледі. Қарқыны жылдам оқушылар «Ғажайып хат» әдісі арқылы жеке тапсырмаларды орындайды. - Әр санда неше ондық, неше бірлік бар?	

5 минут	- 58, 67, 32 сандарының моделін жазып, ондықтар мен бірліктерін ажырату тапсырмалары беріледі. (ҚБ) Әр оқушының жауабына «Жарайсың!», «Керемет», т.б. кері байланыстар арқылы мадақтап, қолдау көрсетемін. 4. (Ө) (ҚБ) 4- жұмыс парағы (Оқылым және жазылым дағдысы) 1) (Ө) «Шығарып көр» тапсырмасында сурет бойынша сандардың құрылу жолын анықтап, өрнек түрінде жазып және түсіндіру керек. <i>Саралау: Диалог және қолдау көрсету саралауы қолданылады.</i> Тапсырманы орындау барысында көмек қажет болатын оқушыларға көмек көрсету. Оқушыларды ойланту үшін және бірқатар жауаптар алу үшін алдын-ала дайындаған сұрақтар қоюға болады. - Суретте не бейнеленген? - Таяқшалар қандай? - Бірдей таяқшалар ондық па, бірлік па? (ҚБ) Оқушыларды «Кері байланыс» әдісі арқылы бағалау қолданылады. 2) (Ө) (ҚБ) Тапсырма (Оқылым және жазылым дағдысы) «Кім тапқыр» әдісі қолданылады. Суретке назар аударта отырып төмендегі тапсырма беріледі. Тапсырмада 100 көлеміндегі натурал сандар қатарын кері бағытта жазып толықтыру керек. Бос орындарға сандарды кему ретімен жазып, тура кері санайды. <i>Саралау: Диалог және қолдау көрсету саралауы қолданылады.</i> Тапсырманы орындау барысында көмек қажет болатын оқушыларға диалог арқылы қолдау көрсетіледі. Оқушыларды ойланту үшін және бірқатар жауаптар алу үшін алдын-ала дайындаған сұрақтар қоюға болады. - Суретте қандай жануарлар бейнеленген? (ҚБ) Оқушыларды «Кері байланыс» әдісі арқылы бағалау қолданылады.	(ҚБ) арналған тапсырма 4 бет
10 минут	3) (Ө) (ҚБ) Тапсырма (Оқылым және жазылым дағдысы) «Көршісін тап» әдісі қолданылады. Тапсырмада берілген сандарға көршілес сандарды жазу керек. Натурал сандар қатарындағы орны бойынша белгісіз санды анықтайды 46 санына көршілес сандарды жазады. <i>Саралау: Диалог және қолдау көрсету саралауы қолданылады.</i> Оқушыларға тапсырманы орындау барысында нақты көмек қажет болады. Мұғалім көмек қажет болған оқушыларға сұрақ қойып, сөзбен қолдау көрсетіп, ынталандырады. - Ортасында тұрған сан 46 болса, сол санның алдында тұрған, кейін тұрған көршілес сан қандай деп ойлайсың? - 51 санымен 53 санының ортасында қандай сан болу керек Проблемалық сұрақ. - Ұяшықтағы берілген сандар қандай сандар? - Ондықтары мен бірліктерін ажыратып жаз.	

	(ҚБ) Оқушыларды «Кері байланыс» әдісі арқылы бағалау қолданылады.	
Сабақтың соңы 5 минут	Рефлексия «Желкенді кеме» әдісі бойынша бүгінгі өткен сабақты қаншалықты меңгергендерін анықтау мақсатында қолданамын. 100 көлеміндегі сандардың құрылу жолын, тура және кері санауды, натурал сандар қатарын табуды толық меңгерген оқушылар жасыл түске бояйды. 100 көлеміндегі сандардың құрылу жолын толық меңгермедім, деген оқушылар сары түске бояйды. Тура және кері санағанда қателесемін деген оқушылар қызыл түске бояйды.	
Саралау –оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілетіжоғарыоқушыларғақандаймі ндетқоюдыжоспарлапотырсыз?		
Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?		
Денсаулық және қауіпсіздік техникасын ың сақталуы		
1-тапсырма <i>Саралаудың диалог және қолдау көрсету саралауын қолданамын. Оқушыларға сұрақ қою арқылы тапсырманы орындатқызып, кейбір түсінбеген оқушыларға қолдау көрсету арқылы көмектесіп ынталандырамын.</i> 2-тапсырма <i>Саралаудың диалог және қолдау көрсету саралауын қолданамын. Көмек қажет болған оқушыларға алдын-ала дайындалған сұрақтарды қойып, терең ойлануға жетелеймін.</i> 3-тапсырма <i>Саралаудың қарқын саралауын қолданамын. Кейбір оқушылар басқаларына қарағанда жылдам жұмыс істейді. Қарқыны жылдам оқушыларға «Ғажайып хат» әдісі арқылы қосымша тапсырмаларды дайындаймын. Қарқыны төмен оқушыларға біршама ойлануға уақыт беремін.</i> 4-тапсырма <i>Саралаудың диалог және қолдау көрсету саралауын қолданамын. Оқушыларды ойланту үшін және бірқатар жауаптар алу үшін алдын-ала дайындаған сұрақтарды қоямын.</i>		
Дескриптор – екі таңбалы сандардың құрылу жолын анықтайды және түсіндіреді; – натурал сандар қатарын кері бағытта жазып толықтырады; – 46 санына көршілес сандарды жазады; – натурал сандар қатарындағы орны бойынша белгісіз санды анықтайды. Бағалау әдістері -«Бас бармақ» әдісі - «Робот»әдісі -«Жарайсың!», «Керемет», деген сөздермен ауызша мадақтау - «Смайлик» әдісі «Кері байланыс» әдісі «Желкенді кеме» әдісі		
<i>«Көңілді күн» сергіту сәтін қолданамын.</i> Жұптық, ұжымдық, топтық жұмыстарда сынып бөлмесінде дұрыс жүріп тұруына көңіл бөлемін.		
Сабақ бойынша рефлексия		

Жалпы баға

Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланңыз)?

1:

2:

Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланңыз)?

1:

2:

Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?

ЕРЕЖЕПОВА НУРГУЛ ЕСЕНБЕКОВНА

Қарағанды облысы, Сәтбаев қаласы

«№ 7 Жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

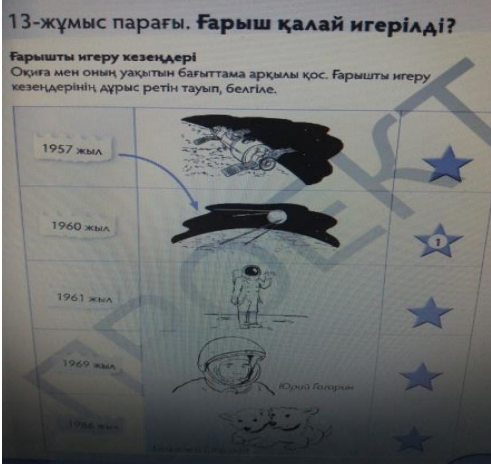
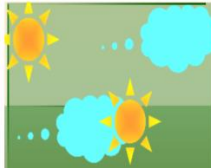
Бастауыш сынып мұғалімі

ҒАРЫШ

Пән: жаратылыстану Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: 4 Күні: Сынып: 3 Ортақ тақырып: Атақты тұлғалар	Мектеп: «№ 7 ЖОББМ» КММ Мұғалімнің аты-жөні: Ережепова Нургул Есенбековна Қатысқандар саны: 20 Қатыспағандар саны:
Сабақ тақырыбы	4.2 Ғарыш
Осы сабақта қол жеткізілетін мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	3.4.2.1 ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелеу
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелейді. Көптеген оқушылар: ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелей отырып, қосымша мәліметтер іздейді. Кейбір оқушылар: ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелей отырып, өз ойымен бөліседі
Бағалау критерийлері	- Ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелейді - Ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы хронологиялық кесте толтырады - Ғарышты игерген тұлғалар туралы мәліметтер жинақтап, постер қорғайды

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Тілдік мақсаттар		Тілдік мақсаттарды, лексика мен тіркес мысалдарын қоса анықтаңыз: Ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелей отырып, өз ойымен бөліседі Пәнге тән лексика мен терминология: <i>зымыран, ғарыш, Ай, Жер, ғаламшар, серік</i> Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер: - Ғарышқа алғаш рет қандай дене ұшырылды? - Ол қай кезде ұшты? - Ғарышқа адамға дейін не ұшырылды? - Ғарышқа ең алғаш ұшқан ғарышкер кім?							
Құндылықтарды дарыту		Отансүйгіштік және ғарышкерлер еңбегіне құрмет сезіміне баулиды.							
Пәнаралық байланыстар		Әдебиеттік оқу. Информатика							
АКТ қолдану дағдылары		Планшет (Youtube–тан бейнежазба көреді) http://imektep.kz (Google–дан ғарышкерлер туралы мағлұмат жинақтайды)							
Бастапқы білім		Зымыран, ғарыш, ғарышкер, Жер, Ай термин сөздерін біледі							
Сабақ барысы									
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет		Ресурстар						
Сабақтың басы 5 минут	Ширату: Оқушылар шеңбер бойымен тұрып, «Ұшты,ұшты» ойынын ойнайды. -Ұшты,ұшты...(қағаз,ұшақ, адам...) - Адам ұша ма? Сабақ мақсаты: Адам ғарышқа ұшады.Ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелейміз. Күтілетін нәтиже:оқушылар ғарышты игеру барысында жасанды серіктің, иттердің,адамның ұшуы жайлы біледі.								
Сабақтың ортасы 8 минут	№1 тапсырма (Ж.Ж) «Кинометафора» әдісі 1-қадам Бейнебаянда ғарыш туралы не көресіңдер, естеріңе сақтандар. 2-қадам Бейнебаянды көргендеріңді жұпта талқылайсыздар 1- Ғарышқа алғаш рет қандай дене ұшырылды? 2-Ғарышқа адамға дейін не ұшырылды? 3-Ғарышқа ең алғаш ұшқан ғарышкер кім? Қ.Б «БББ» кестесі <table><tr><td>Білемін</td><td>Білдім</td><td>Білгім келеді</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> 2тапсырма: (Ж) «Сәйкестендіру» Ғарыш қалай игерілді? 1 қадам Оқиға мен оның уақытын біледі 2 қадам Ғарышты игеру кезеңдерін сәйкестендіреді (жылдар кезеңдеріне сай адамның, иттердің ұшқанын,жердің серігінің Ұшқан уақытын сәйкестендірулері мүмкін		Білемін	Білдім	Білгім келеді				 http://imektep.kz
Білемін	Білдім	Білгім келеді							
3 минут			Жұмыс дәптер № 2 15 бет						

								
10 минут	Қ.Б «Суретті зымыран» әдісі. Оқушыларға зымыран суреті таратылады. Зымыранды ұнаған түстерімен бояйды. Жасыл түс – түсіндік Сары түс – сұрағым бар Қызыл түс – түсінбедім 3 тапсырма: Т.Ж «Тұлғалар сыры» постер құрау 1 қадам Оқушылар googlден ғарышкерлер туралы мәлімет іздейді. 2 қадам Алынған мәліметтерді жинақтап, постер жасап, қорғайды. (Берілген алғашқы ғарышкерлер туралы толық мәліметтер беруі мүмкін <table border="1" data-bbox="497 1039 1209 1218"> <tr> <th>1 топ</th><th>2 топ</th><th>3 топ</th></tr> <tr> <td>Тоқтар Әубәкіров</td><td>Юрий Гагарин</td><td>Талғат Мұсабаев</td></tr> </table>	1 топ	2 топ	3 топ	Тоқтар Әубәкіров	Юрий Гагарин	Талғат Мұсабаев	
1 топ	2 топ	3 топ						
Тоқтар Әубәкіров	Юрий Гагарин	Талғат Мұсабаев						
9 минут	ҚБ: «Бас бармақ» әдісі 1 қадам Сұрақтар бүгінгі тақырып барысында құрылады. 2 қадам Топ мүшелері жұмысты толық орындап, қорғайды Бас бармақ жоғарыға қарап тұрса-Мен түсінемін. Бас бармақ көлденең тұрса-Мен түсінгендеймін. Бас бармақ төмен қарап тұрса-Мен түсінбедім. 4 тапсырма «Сұрақтар ұшағы» әдісі Оқушылар топта отырады. Әр топ қағаздан жасалған ұшаққа сұрақтар жазып, бір біріне лақтырады. Алған сұрақтарына жауап жазып, кері лақтырады. Жауап жазылған ұшақты қағып алып ойыншы сол жауаптан сұрақ тудырып, ары қарай лақтырады. ҚБ: «Күн шуақ» әдісі Оқушылар топпен жұмыс барысында талқыланған мәліметтердің түсінгендігін былай көрсетеді. Барлығын түсінсе – күнді Жартылай түсінсе – күн мен бұлт Ештеңе түсінбедім - бұлтты	 Қағаздан жасалған ұшақ 						

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

Сабақтың соңы 5 минут	«Табыс ұшағы» Әр оқушы сабақтан алған әсерлерін, ой-пікірлерін жұлдызшаларға жазып, ұшақты жұлдызшалармен безендіреді. Жасыл – барлығын дұрыс істедім. Сары – қиындықтар болды. Қызыл – қателер көп болды.	
Саралау	Бағалау	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы
Оқушылар дереккөздер тәсілін пайдаланып, ресурс арқылы саралау түрі пайдаланады. Жеке жұмыс жасағанда берілген ресурс арқылы жұмыс жасайды. Нәтиже арқылы саралау түрі ұйымдастырылады. Бұл тапсырмада жеке жұмыс жасау кезінде барлығына бірдей тапсырма берілгенімен күтілетін нәтиже әр түрлі болады. Қолдауды қажет ететін оқушыларға көп көңіл бөлінеді. Уақыт арқылы саралау түрі жүргізіледі. Яғни, барлық топ белгіленген уақыт ішінде жұмыстарын аяқтай алмайды.	Қалыптастырушы бағалау түрлері: 1.«БББ» кесте 2. «Суретті зымыран» әдісі 3. «Бас бармақ» әдісі 4. «Табыс ұшағы» әдісі Дескриптор: -бейнежазбадағы айтулы мәліметтерді зерделейді; - мәліметтерді жинақтайды; -ғарышты игерудегі кейбір айтулы оқиғалар кезеңдерін хронологиялық кестеде толтырады; -атақты тұлғалар туралы мәліметтер жинақтайды; -постер қорғайды.	
Сабақ бойынша рефлексия		
Жалпы баға Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі(оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1:Өздігінен сабақтың тақырыбын табуға бейне жазба көру оқушыларға тиімді деп ойлаймын. Оқушылар айтқаннан гөрі, көргенді жақсы ұғады. 2:Тақырыптың негізгі ойын анықтауда «Кинометафора» әдісін қолданған тиімді деп болжаймын Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады(оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1:Топпен жұмыс және жұппен жұмыс барысында ынтымақтастыққа,бірлікке жұмыс жасау сабақты жақсартады. 2:Оқушылардың сабақ мақсатына жетуіне белсенді әдіс-тәсілдер қолдану жақсы ықпал етеді деп түсінемін Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың Жетістік/қиындықтары туралы нені білдім,келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет? Сабақ барысында жекелеген оқушыларға дұрыс әдіс қолдануға көңіл бөлу қажет.		

БАЛГАЗИНА МАФРУЗА РАХМАНКУЛОВНА

Қарағанды облысы, Сәтбаев қаласы.

«Сәтбаев қаласының №1 мектеп гимназиясы» КММ

НАТУРАЛ САНДАР ЖӘНЕ 0 САНЫ. БӨЛШЕКТЕР

Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	2.1.1.3 Екі таңбалы сандардың разрядтық құрамын анықтау, разрядтық қосылғыштарға жіктеу.
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: Мұғалімнің көмегімен екі таңбалы сандар разрядтық құрамын анықтай алады. Көптеген оқушылар: Тапсырмаларды орындай отырып екі таңбалы сандарды разрядтық қосылғыштарға жіктеп жазу арқылы анықтай алады. Кейбір оқушылар: Екі таңбалы сандардың разрядтық қосылғыштардың қосындысы мен айырмасын табу арқылы анықтай алады.
Бағалау критерийлері	• екі таңбалы сандардың разрядтық құрамын анықтайды • екі таңбалы сандарды разрядтық қосылғыштардың қосындысы түрінде жазады
Тілдік мақсаттар	<i>Тілдік мақсаттарды, лексика мен тіркес мысалдарын қоса анықтаңыз</i> Сан-цифра-numeral Сөйлеу барысында ретімен сан есімдерді пайдаланып, дұрыс айта алады. Бірліктер, ондықтар, разрядтар терминдерін сөйлеу барысында қолдана алады. <i>Пәнге тән лексика мен терминология:</i> Разрядтық қосылғыштар, екі таңбалы сандар <i>Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер:</i> - Санның ондығы мен бірлігін ата. - Екі таңбалы санды тап - Берілген сандарды разрядтық құрамдарымен сәйкестендір. - Сандарды разрядтық қосылғыштардың қосындысы түрінде жазып көрсет.
Құндылықтарды дарыту	Тапсырмаларды орындата отырып оқушыларды өз ісіне жауапкершілікпен қарауға, бір-бірін құрметтеуге үйрету, ынтымақтастыққа тәрбиелеу. Жеке жұмыс барысында жауапкершілікті сезінеді.
Пәнаралық байланыстар	Жаратылыстану – сабақ барысында жыл мезгілдеріне тоқталу. Ағылшын, орыс тілімен пәнаралық байланысты жаңа сөзбен танысу арқылы жүзеге асады..
АКТ қолдану дағдылары	Слайд тапсырмалары
Бастапқы білім	Екі таңбалы сандардың ондық құрамы.
Сабақ барысы	

Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар												
Сабақтың басы 3 минут	Сабақ басында: 1. Ширату жаттығуы (Ү) «Тез ойлан, тез есепте» ойыны Оқушыларға тапсырмаларды орындата отырып өз ісіне жауапкершілікпен қарауға, ынтымақтастықта болуға шақырамын. Оқушыларға мұғалім сан айтады сол санға 2,3,4 санын қосып мәнін ғана айтады.Оқушылар ауызша жылдам жауап айтуы тиіс. Жауаптары бірден түзетіліп отырады. Мысалы: <table><tr><td>+2</td><td>+3</td><td>+4</td></tr><tr><td>Мұғалі-20,дұрыс жауап-22</td><td>28-31</td><td>36-40</td></tr><tr><td>Мұғалім-22,дұрыс жауап-24</td><td>21-24</td><td>40-44</td></tr><tr><td>Мұғалім-35,дұрыс жауап-37</td><td>45-48</td><td>58-62</td></tr></table> Ынталандыру мақсатында оқушыларды ауызша мадақтау айтылады. Саралау: Бұл тапсырма үнемі түзетуді талап етеді сондықтан саралаудың бағалау тәсілі қолайлы болады. Себебі тапсырма барысында қателескен оқушыларға түзету қажет болады.	+2	+3	+4	Мұғалі-20,дұрыс жауап-22	28-31	36-40	Мұғалім-22,дұрыс жауап-24	21-24	40-44	Мұғалім-35,дұрыс жауап-37	45-48	58-62	Ағаштың суреті ілінеді
+2	+3	+4												
Мұғалі-20,дұрыс жауап-22	28-31	36-40												
Мұғалім-22,дұрыс жауап-24	21-24	40-44												
Мұғалім-35,дұрыс жауап-37	45-48	58-62												
2 мин	-Тапсырма орындауда қандай сандар айтылды? - Екі таңбалы сандар,бір таңбалы сандар -Сан сөзін үш тілде қалай айтылатынын біліп жаттайық (пәнаралық байланыс) - Сан-цифра-numeral -Қазір қандай жыл мезгілі? -Бұл жыл мезгілінің ерекшелігі неде? -Күн сәулесі нұрын шашып жерді жылытады. -Ағаштар бүршік атып, жер көгереді.(пәнаралық байланыс) Тақтаға ағаш ілінеді.													
2 мин	Оқу мақсатын хабарлау - Бүгінгі біздің мақсатымыз: Екі таңбалы сандардың разрядтық құрамын анықтау, разрядтық қосылғыштарға													

3 минут	жіктеу - Мінекей бүгінгі күні сіздер екі таңбалы сандармен танысасыздар. Бірақ жаңа сабақтың мақсаты бойынша сендердің білетіндерің әлі де аз. Мына суреттегі ағаш секілді. -Бұл ағаштың көркі не болады? (Жапырақ) -Ендеше балалар бүгінгі сабақта әр тапсырманы орындаған сайын мен сендерге жапырақ беріп отырамын. - Мақсатымызға жеткен күнде сабақтың соңында ағашты жапырақпен толтырамыз. -Ағаштың әдемі болып көркеюі сендердің қолдарыңда. 2. (Ұ) «Орнын тап» ойыны (жазылым, оқылым дағдысы) Тақтаға сандар ілінеді сол сандардың ішінен топтастыру әдісі бойынша екі таңбалы сандар мен бір таңбалы сандарды бөліп топтастыру жұмысын жүргізу арқылы екі таңбалы сандарды бөліп алып, алда екі таңбалы сандарды разрядтық қосылғыштарға жіктеуге дағдыландырамын Саралау: Осы тапсырмада бір таңбалы сандар мен екі таңбалы сандарды ажыратуда қиналған кейбір оқушыларға диалог арқылы қолдау көрсету жұмысын жүргіземін. Тапсырманы орындау барысында қиындыққа тап болған оқушыларға көмекші сұрақ қою арқылы көмек көрсетіледі. - Екі таңбалы сан неше цифрдан құралады? - Бір таңбалы сандар неше цифрдан тұрады?- деген сұраққа жауап бере отырып оқушылар топтастыру жұмысын жүргізеді. 1, 30, 5, 62, 43, 8, 85, 9, 63 Біртаңбалы сандар-..... Екі таңбалы сандар-..... (ҚБ) Тапсырманы дұрыс орындаған оқушыға жапырақтар таратылады.	Түсті қағаздан жасалған жапырақтар Цифрлар жазылған кеспелер
Сабақтың ортасы 8 минут	3. (МТ) Слайд көрсету арқылы екі таңбалы сандардың разрядтық қосылғыштарға жіктеу моделдерін көрсетіп түсіндіремін. <i>(Тыңдалым-айтылым, оқылым)</i> 23=бұл, 20 және 3, демек $20+3=23$ 54=бұл, 50 және 4, демек $50+4=54$ 4. (Ө) 2 тапсырма. Ойлан, тап! (Оқылым, жазылым,	Слайд

5 минут	<i>математикалық тілдік сауаттылық дағдысы)</i> Оқушылар сандарды ондықтар мен бірліктердің қосындысы түрінде жіктеп жазады. 28,38,54 сандары Үлгі: $28=20+8$ $38=30+8$ $54=50+4$ Саралау. Саралаудың қарқын тәсілі бойынша жұмыс жасалады. Кейбір оқушылар оқушылар басқаларға қарағанда жылдам орындайды. Сондықтан олар қосымша тапсырма қажет етеді. Қосымша тапсырма: «Домино» ойыны Доминоның тастарын беріледі, түскен таста екі сан болады. Біріншісі – ондығы, екіншісі - бірлігі болады. Дәптерлеріне екі таңбалы санды жазып разрядтық қосылғыштарын жазу тапсырмасы беріледі. ҚБ. Оқушылар тапсырмасын орындаған соң жұптық тексеру өтеді. Тақтаға жазылған жауаптарға жүгініп бірін – бірі жапырақ беру арқылы бағалайды. 5.Проблеманы шешуге негізделген тапсырма (Ө) «Әйнекшені толтыр» тапсырма Оқушыларға тақтаға ортақ тапсырма беріледі.Әр оқушы өздігінен дәптеріне орындайды. Берілген тапсырмада екі таңбалы сандарды табу, қосылғыштарды табу керек. Берілген сандар бойынша ондығы мен бірлігін жазып әйнекшені толтырулары тиіс 51 ■8 ■ ■ 5 ■ ■ 8 ■ 6 - Бос орынға тиісті санды жазып, екі таңбалы санды жаз. Тапсырма ортақ болғанымен оқушылардың қабілетіне қарай жауаптары түрлі болуы мүмкін соған байланысты көмек көрсету барысында сұрақ қою арқылы мұғалім тарапынан көмек көрсетіледі. Саралау. Барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да олардың нәтижесі әртүрлі болады. Сондықтан саралаудың қорытынды тәсіліне жатқызамын. Мысалы: екінші тапсырмады бір бала 28 санын жазса, екінші бала 48 санын таңдап жазуы мүмкін. Бұлт жағдайда екі оқушының да жауабы дұрыстығын оқушылар түсінуі тиіс. (ҚБ): Тапсырмалары толық орындалған оқушыларға	Оқулық 10 бет 2 тапсырма Домино тастары Түсті қағаздан жасалған жапырақта р Тапсырма тақтаға ілінеді
5 минут	Оқушыларға тақтаға ортақ тапсырма беріледі.Әр оқушы өздігінен дәптеріне орындайды. Берілген тапсырмада екі таңбалы сандарды табу, қосылғыштарды табу керек. Берілген сандар бойынша ондығы мен бірлігін жазып әйнекшені толтырулары тиіс 51 ■8 ■ ■ 5 ■ ■ 8 ■ 6 - Бос орынға тиісті санды жазып, екі таңбалы санды жаз. Тапсырма ортақ болғанымен оқушылардың қабілетіне қарай жауаптары түрлі болуы мүмкін соған байланысты көмек көрсету барысында сұрақ қою арқылы мұғалім тарапынан көмек көрсетіледі. Саралау. Барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да олардың нәтижесі әртүрлі болады. Сондықтан саралаудың қорытынды тәсіліне жатқызамын. Мысалы: екінші тапсырмады бір бала 28 санын жазса, екінші бала 48 санын таңдап жазуы мүмкін. Бұлт жағдайда екі оқушының да жауабы дұрыстығын оқушылар түсінуі тиіс. (ҚБ): Тапсырмалары толық орындалған оқушыларға	жасыл жапырақта р
7 минут		

	жапырақ тарату арқылы бағаланады. 6.(Д).(ҚБ) 7- жұмыс парағы (Оқылым, жазылым дағдысы) 1. Берілген сандарды разрядтық құрамдарымен сәйкестендіруді ұсынамын. <table><tr><td>6 онд.6 бірл</td><td>57</td></tr><tr><td>3 онд. 0 бірл</td><td>66</td></tr><tr><td>1 онд.9 бірл</td><td>30</td></tr><tr><td>5 онд.7 бірл</td><td>19</td></tr></table> 2. Сандарды разрядтық қосылғыштардың қосындысы түрінде жазып көрсетуді тапсырамын. 44= _____ 21= _____ 94= _____ Дербес жұмыс кезінде әр оқушы өздігінен жеке жұмыс жасауға үйрете отырып, жауапкершілікті дарытамын. Оқушыларға сандарды разрядтық қосылғаштарға жіктеуді үйрете отырып, математикалық функционалдық сауаттылықтарын дамытамын. Саралау. Диалог және қолдау көрсету тәсілі. Кейбір балаларға тапсырма орындау барысында бірқатар көмек пен қолдауды қажет етеді сондықтан бұл тапсырманы орындау барысында түрлі сұрақ қою арқылы қолдау көрсетіледі. -44 саны неше таңбалы сан? - Санның ондығын корсет - Бірлігін көрсет.т.б (ҚБ) Дескрипторларға сүйене отырып, «+,-» таңбасын дәптерлеріне қою арқылы бағаланады.	6 онд.6 бірл	57	3 онд. 0 бірл	66	1 онд.9 бірл	30	5 онд.7 бірл	19	ҚБ тапсырмасы 7 бет
6 онд.6 бірл	57									
3 онд. 0 бірл	66									
1 онд.9 бірл	30									
5 онд.7 бірл	19									
Сабақтың соңы 5 минут	Кері байланыс «Ағаш» Оқушылар өзін-өзі бағалау критерііне сүйеніп, сабақ үстінде, тапсырма орындау барысында алған жапырақтарын ағашқа іледі. Ағаш суреті - Сабақ ұнады, барлығын түсіндім, екі таңбалы санның									

	разрядтық құрамын анықтай аламын, разрядтық қосылғыштарға жіктеймін дегендерің ағаштын үстіне жапырақтарыңызды орналастырыңыздар. - Сабақты түсіне қоймадым, маған қосымжа жұмыс керек, екі таңбалы сандарды разрядтық қосылғыштарға жіктей алмаймын деген оқушылар жапырақтарын ағаш түбіне орналастырады. Үй тапсырмасы: Оқулықпен жұмыс.2 тапсырма (Ө)Есепте: 20+(3+5) 30+(7-2) Түріндегі амалдарды шығару.	
Саралау –оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілетіжоғарыоқушыларғақандайміндетқоюдыжоспарлапотырсыз?	Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы
2,6-тапсырма - Диалог арқылы қолдау көрсету тәсілі 4-тапсырма- Қарқын тәсілі 5-тапсырма - Қорытынды тәсілі	Қалыптастырушы бағалау әдістепрі: Жапырақ тарату арқылы бағалау өткізіледі. ҚБ дескрипторлары: -екі таңбалы сандардың разрядтық құрамын анықтайды. - ондығы мен бірлігі бірдей цифрлармен берілген санның разрядтық құрамын анықтайды. -екі таңбалы сандарды разрядтық қосылғыштардың қосындысына жіктеп көрсетеді.	Интербелсенді тақта Жаңа сабақты түсіндіруге арналған тапсырма слайд Ағаштың суреті. Жұптық, ұжымдық, топтық жұмыстарда оқушылардың сынып бөлмесінде дұрыс жүріп-тұруына ескерту жасау.
<i>Сабақ бойынша рефлексия</i>		
Жалпы баға Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1: Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1: Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет		

БАЛГАЗИНА АСЕЛ РАХМАНКУЛОВНА

Қарағанды облысы, Сәтбаев қаласы

«№ 19 мектеп-лицейі» КММ

ЖЕР

Осы сабақта жеткізілетін мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	2.4.1.1.Жер мен Күн арасындағы байланысты түсіндіру.	
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: Жер мен Күннің арасындағы байланысты түсінеді. Көптеген оқушылар: Жер мен Күннің арасындағы байланысты түсінгені бойынша мысалдар келтіреді. Кейбір оқушылар: Жер мен Күннің байланысты түсіндіре отырып, қызықты мәліметтер бере алады.	
Бағалау критерийлері	Күн мен Жер арасындағы байланысты түсінеді. Жер мен Күн арасындағы байланысқа мысалдар келтіріп, мәліметтер бере алады.	
Тілдік мақсаттар	Тілдік мақсаттарды, лексика мен тіркес мысалдарын қоса анықтаңыз 1.Жер мен Күннің арасындағы байланысты түсіндіре алады. 2. Жердің серігі туралы мәліметтер беріп мысалдар келтіреді. Пәнге тән лексика мен терминология: Күн,жер,табиғи серік,орналасу реті. Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер: 1. -Жердің,күннің пішіні қандай? 2. -Күн мен жер арасындағы байланыс қандай? 3. -Күннің қандай маңызы бар?	
Құндылықтарды дарыту	Тапсырманы орындау барысында оқушылар бір-бірін сыйластықпен тыңдап,өзара құрмет көрсетеді.	
Пәнаралық байланыстар	Дүниетану	
АКТ қолдану дағдылары	Белсендітақта,бейнебаян	
Бастапқы білім	Жер мен Күн туралы біледі.	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы 7 минут	Ширату: Жер мен Күн ойыны Шарты: «Жер» дегенде аяқтарын кезек-кезек қимылдатады. «Күн» дегенде қолдарын жоғары созады. Оқушыларға әрі жаттығу, әрі денсаулыққа пайдалы. Тапсырма: -Аяқтарымен дыбыс шығару.	Аяқ,қолмен жасалатын жаттығулар

	-Қолдарыңмен дыбыс шығару. -Аяқ дыбысы қалай? -Қолдың дыбысы қалай? -Балалар аяқтарыңды қайда соқтыңдар, ал қолдарыңды ше? -Аяқтарыңды жерге. -Қолдарыңды жоғары көтердіңдер. Бүгінгі біздің сабағымыздың тақырыбы осыған байланысты яғни, ”Жер” 1-топ-Жер 2-топ-Күн Топ аттарына байланысты ұран айтып жіберейік. 1.Жері байдың – елі бай. 2.Көп тілесе алар, Күн бұлттанса жауа	Ауыз әдебиетіне арналған мақал-мәтелдер
Сабақтың ортасы 5 минут	«Жас зерттеуші» ойыны 1-қадам. Бақылайды. Оқушылар бүгінгі біздің сабағымыз ерекше болады, өйткені біз бүгін тақырыпты түсіну үшін зерттеу жұмысын жүргізіп, түсініп, көптеген мәліметтер аламыз. Ендеше алдымен «Жұлдызды аспан» туралы бейнебаянды көріп алайық, оқушыларға жай ғана көріп қоймай, бақылауды тапсырмалар бойынша жазатындарын ескерту. (Ж.Ж.) Оқушыларға тапсырмалар жазылған карточкалар таратып беріп қаншалықты мәлімет берулерін бақылау. -Жер мен Күн арасындағы байланысты бақылау. -Қандай шокжұлдыз бар екенін түсіндіру. -Күн сәулесі барынша қай жерлерге түсетінін анықтап мәлімет беру. Оқушылар бейнебаянды көріп отырып, берілген тапсырмалар бойынша жұптасып бақылап отырады. Саралау. Оқушыларға алға ілгерілеп отыратын тапсырмалары бар карточкаларды пайдалану беріледі. Тапсырма. Қ.Б оқушылардың жер мен күн арасындағы байланысты бақылап, бақылаулары бойынша түсіндіремелерін аузыша мадақтау арқылы бағалаймын. «Жарайсыңдар!» 2- қадам.(Т.Ж) Зерттеуді жоспарлау. Тапсырма Оқушыларға бейнебаянды көріп болған соң алған мәліметтері бойынша жоспар құрастыру. (Плакат беріп зерттеуге қысқаша жоспар құру) -Күннің әсері қандай? -Күннен қалай қорғануға болады? 1 топ. Күннің пайдасы. 2 топ. Күннің зиянын түсіндіру. Оқушылар топтарға бөлініп берілген тапсырма бойынша зерттеу жүргізе бастайды. Құрған жоспарлары бойынша Зерттеу нәтижелерін түсіндіреді.	Интербелсенді тақтадан «Жұлдызды аспан»туралы бейнебаян көру Тапсырма жазылған карточкалар беру Плакат,маркер
7 минут		
7 минут		

7 минут	Саралау. Топтар күннің пайдасы мен зиянын анықтауға зерртеу жүргізу барысында кейбір оқушыларға оқушыларды ойланту үшін және бірқатар жауаптар алу үшін диалог және қолдау көрсету тәсілі арқылы қолдау көрсетіледі. Яғни, зерттеу барысында қиналып отырған оқушыға «Күннің әсері қандай?» деген сияқты бағыттаушы сұрақ қоямын. Қ.Б. «От шашу» әдісі арқылы күннің пайдасы мен зияны туралы әр топтың берген зерттеулерінің нәтижелерін өзара бағалауды ұсынамын. 3-қадам. (Т.Ж) Мәліметтер алу. Қалыптастырушы бағалау тапсырмасы. «Жалғастыр» ойыны арқылы тапсырманы орындайды. Тапсырма. Оқушыларға постерлерді беріп күннің қандай пайдасы, қандай зияны бар екенін ажыратып жазуды тапсыру. 1.Күннің пайдасы. 2.Күннің зияны. <table><tr><th>Күннің пайдасы</th><th>Күннің зияны</th></tr><tr><td>Жарық</td><td>Тура қарауға болмайды</td></tr><tr><td>Жылу</td><td>Күюге болмайды</td></tr><tr><td>Көңіл күй</td><td>Көзілдіріксіз қарауға болмайды</td></tr><tr><td>Күш</td><td>Бас киімсіз жүруге болмайды.</td></tr><tr><td>Өсімдік өсуіне көмектеседі</td><td></td></tr></table> Саралау. Қосымша тапсырмаларды көп күш жұмсауды талап ететін оқушылар үшін қарқын әдісін қолдануға болады. Қ.Б «Бас бармақ» әдісі тәсілі арқылы оқушылардың күннің пайдасы мен зиянын ажыратып жазуларын бағалаймын. 1.Мен түсіндім. 2.Мен түсінгендеймін. 3.Мен түсінбедім. 4-қадам.(Т.Ж) Таныстыру. Мақсаты: оқушылардың жазған постерлерін пайдаланып, топтық жұмыс бойынша оқып беріп таныстыру. Тапсырманы «Веер»әдіс тәсілі арқылы орындайды.. Қағаздан веер жасап,1-ші оқушы бір бөлігіне күннің пайдасы, 2-ші оқушы күннің зияны туралы жазып оқып беріп таныстырады. Саралау. Барлық оқушыларға бағытталған нұсқау бере отырып, түсінгендеріне көз жеткізіп, қорытынды жасау керек. Қ.Б. «Смайл» әдісі арқылы оқушылардың күннің пайдасы мен зияны туралы жазбаларын таныстырғандары бойынша бағалаймын.	Күннің пайдасы	Күннің зияны	Жарық	Тура қарауға болмайды	Жылу	Күюге болмайды	Көңіл күй	Көзілдіріксіз қарауға болмайды	Күш	Бас киімсіз жүруге болмайды.	Өсімдік өсуіне көмектеседі		Постер,маркер таратып беру 35-жұмыс парағы Қағаз,маркер
Күннің пайдасы	Күннің зияны													
Жарық	Тура қарауға болмайды													
Жылу	Күюге болмайды													
Көңіл күй	Көзілдіріксіз қарауға болмайды													
Күш	Бас киімсіз жүруге болмайды.													
Өсімдік өсуіне көмектеседі														
Сабақтың соңы 7 минут	Рефелексия «Құралдарды таңда» әдісі арқылы оқушылар	«Құралдарды												

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

	таңдаған құралдарына сәйкес топтарға бөлініп кері байланыс береді. Кітап - жер мен күн арасындағы байланысты түсінді. Дәптер - жер мен күн арасындағы байланысты анықтап, мысалдар келтірді. Қалам - жер мен күн арасындағы байланысты өз жұмыстары арқылы дәлелдей алды.	таңда»әдіс тәсілі
Саралау	Бағалау	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы
1-тапсырмада оқушыларға алға ілгерілеп отыратын тапсырмалары бар карточкаларды пайдалану беріледі. 2-тапсырмада мұғалім оқушыларды ойланту үшін және бірқатар жауаптар алу үшін диалог және қолдау көрсетіледі. 3-тапсырмада қосымша тапсырмаларды көп күш жұмсауды талап ететін оқушылар үшін қарқын әдісін қолдануға болады. 4-тапсырмада барлық оқушыларға бағытталған нұсқау бере отырып, түсінгендеріне көз жеткізіп, қорытынды жасау керек.	Қалыптастырушы бағалау түрлері: «Бас бармақ» әдісі, «От шашу» әдісі, «Смайл» әдісі, Ауызша мадақтау «Құралдарды таңда» әдісі Дескрипторлар: -Күннің жердегі тіршілікке тигізетін әсері туралы түсіндіреді. -Күннің пайдалы және зиянды жерлерін айтып мәлімет береді. -Жердің табиғи серігінің қандай пайдасы бар екені туралы мысалдар келтіреді	Аяқ, қолға арналған жаттығулар
Сабақ бойынша рефлексия		
Жалпы баға Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланңыз)? 1:Қысқа мерзімді сабақ жоспарын құруда оқу мақсатын басшылыққа ала отырып құрылған сабақ мақсаттары нақты, өлшемді, қолжетімді, шынайы болу керектігін түсіндім. 2:Сабақ мақсатын тұжырымдауда оқушының жаратылыстану танымдық негіздерін меңгеруі мен оқу материалдарын қолдану, алған білімді шығармашылық тұрғыда қолдану нәтижелерін сипаттайтынын білдім. Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланңыз)? 1: Қалыптастырушы бағалау оқу үрдісінің дер кезінде түзетуге мүмкіндік беретін, мұғалім мен оқушы арасындағы кері байланысты қамтамасыз ететін үздіксіз жүргізілетін үдеріс екенін білдім. 2:Болашақта сабақта оқушылардың арасында өзара әрекеттестік стильдерін өзгертуді жоспарлаймын. Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?		

САПЕНОВА ГУЛЬБАНУ БОЛАТОВНА

Ақтөбе қаласы, № 51 гимназия

Орыс тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

§18. В. АСТАФЬЕВ «БЕЛОГРУДКА»

Раздел долгосрочного плана:	Раздел II. Живой мир вокруг нас	
Тема урока:	§18. В. Астафьев «Белогрудка»	
Школа:	гимназия № 51	
Дата:14.10.2019г	Ф.И.О учителя: Сапенова Г.Б	
Класс: 6	Количество присутствующих: Количество отсутствующих:	
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке:	6.1.3.1 – понимать содержание рассказов, поэтических произведений/фрагментов, содержащих знакомые лексические и грамматические единицы, определяя тему и основную мысль, характеризовать и оценивать поступки персонажей или лирического героя; 6.2.4.1 – создавать высказывание (описание, повествование, рассуждение) с опорой на ключевые слова или план	
Предполагаемый результат	Все учащиеся смогут: прогнозировать содержание произведения по эпиграфу; создавать высказывание, извлекать необходимую информацию из текста Большинство учащихся будут уметь: подробно излагать содержание прочитанного рассказа, определять тему, отвечать на «толстые» и «тонкие» вопросы Некоторые учащиеся смогут: составить «Линию эмоций героя произведения – Белогрудки», передав изменение ее состояния и чувств на протяжении всего рассказа, составить хронологию по заданному началу, высказывать свои предположения о другой концовке рассказа	
Критерии успеха	Учащийся достиг цели обучения, если: сможет прогнозировать содержание произведения по заголовку; вести диалог с автором; понять, какую мысль хотел донести автор до читателя своим рассказом	
Языковая цель	Учащиеся могут: строить речь логично и последовательно, демонстрируя нормы устной и письменной речи. Ключевые слова и фразы: косогор – кия беткей, ютиться – здесь: находится, расположена, куница – сусар. Используемый язык для диалога/письма на уроке: русский. Вопросы для обсуждения: Что мы узнаем о героях «мира людей», «мира животных»?	
Предыдущее обучение	Этот раздел построен на знаниях и навыках, приобретенных в предыдущих классах, в том числе на тех, которые направлены на восприятие и оценку аудиоматериалов, на анализ текста, на формирование грамотности речи.	
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Планируемые действия	Ресурсы
0–2 мин	I. Организационный момент. Создание коллаборативной	Компьютер

	среды. Учитель: Здравствуйте, ребята! Сегодня у меня хорошее настроение. Как вы думаете, почему? Дети: Потому что вы хотели быстрее с нами встретиться. – Потому что наступила настоящая осень. – Сегодня светит солнце. – Может быть, у вас в семье какая-то радость? (варианты учащихся) Учитель: Да, все, что вы сказали, верно: и на улице стало красиво и ярко, и в семье все хорошо, а вот особенная радость для меня - это наша с вами встреча. А еще у меня такое приподнятое настроение от ожидания интересных открытий на нашем уроке ...Я попрошу подойти вас к моему столу и выбрать любую понравившуюся вам карточку (деление на 2 группы по картинке. 1 гр - цветочки, 2 гр - листочки)	Интерактивна я доска 								
Начало урока	II. Актуализация знаний. Учитель читает эпиграф к уроку заранее подготовленное на интерактивной доске: «Пусть поют в лесу птицы, пусть жизнь природы идет своим чередом, а мы, люди, как можно меньше будем вторгаться в ее мир, а будем только наблюдать за ней и наслаждаться ее звуками» (В.П. Астафьев) Как вы думаете, о ком или о чем будет рассказ Виктора Астафьева с таким необычным названием «Белогрудка»? Какие ассоциации у вас связаны с этим словом? (Деятельность учащихся) Учащиеся отвечают на вопросы, определяют тему урока. После учитель на интерактивной доске предлагает посмотреть картинку и узнать информацию о данном животном. (Куница — хищное млекопитающее с удлинённым гибким телом, короткими лапками и острой мордочкой, большинство из которых населяет леса. Этот зверек — неумолимый охотник на мышей, белок и бурундуков и большой любитель меда и личинок земляных ос и шмелей. Большую часть её рациона составляет растительная пища -разнообразные лесные ягоды. Как истинный лесной житель, куница великолепно лазает по деревьям, а в погоне за белками лихо перелетает с ветки на ветку и даже с дерева на дерево). III. Изучение нового материала. Задания группам Упр.1 Прочитайте 1-ю и 2-ю часть рассказа «Белогрудка» и с каждой группы определите рассказчика, который перескажет прочитанное (в сокращении).	Учебник Интерактивна я доска 								
Середина урока	IV. Освоение изученного материала. Учитель: - Ребята, вы молодцы! Вы хорошо поняли содержание текста. Понравился рассказ? Давайте, попробуем поработать над текстом. Обратите внимание на интерактивную доску (учащиеся должны ответить на «толстые» и «тонкие» вопросы) <table><tr><th>«Толстые» вопросы</th><th>«Тонкие» вопросы</th></tr><tr><td>1. Где происходит действие рассказа?</td><td>1.Как образовано существительное Белогрудка?</td></tr><tr><td>2.Кого автор называет Белогрудкой?</td><td>2.Докажите,что выделенные в 1-2 абзацах выражения являются сравнениями.</td></tr><tr><td>3. Как автор называет детёнышей куницы?</td><td>3.Почему Белогрудка не почувствовала запаха человека?Подтвердите свой ответ примером из текста.</td></tr></table>	«Толстые» вопросы	«Тонкие» вопросы	1. Где происходит действие рассказа?	1.Как образовано существительное Белогрудка?	2.Кого автор называет Белогрудкой?	2.Докажите,что выделенные в 1-2 абзацах выражения являются сравнениями.	3. Как автор называет детёнышей куницы?	3.Почему Белогрудка не почувствовала запаха человека?Подтвердите свой ответ примером из текста.	Учебник Компьютер Интерактивна я доска
«Толстые» вопросы	«Тонкие» вопросы									
1. Где происходит действие рассказа?	1.Как образовано существительное Белогрудка?									
2.Кого автор называет Белогрудкой?	2.Докажите,что выделенные в 1-2 абзацах выражения являются сравнениями.									
3. Как автор называет детёнышей куницы?	3.Почему Белогрудка не почувствовала запаха человека?Подтвердите свой ответ примером из текста.									

	<table><tr><td>4.Что однажды произошло с детёнышами куницы?</td><td>4.Почему куница принялась разбойничать?</td></tr><tr><td>5.Почему Белогрудка осиротела?</td><td>5.Как вы думаете, как развивались бы события,если бы мальчик,взявший кунят,отнёс их обратно в гнездо?</td></tr></table> Физкультурная минутка Потрудились – отдохнем. Встанем, глубоко вздохнем. Руки в стороны, вперед, Влево, вправо поворот. Три наклона, прямо встать, Руки вниз и вверх поднять. Руки плавно опустили, Всем улыбки подарили. Работа по учебнику. Упр. 4. Распределите героев рассказа в соответствии с их принадлежностью к миру людей и миру животных (ученики обмениваются работами, осуществляют взаимопроверку и дают обратную связь, правильные ответы в слайдовом материале иллюстрируется на интерактивной доске) 1 гр: Герои «мира людей» _____ Герои «мира животных» _____ 2 гр: Составьте хронологию по данному началу в соответствии с текстом Заботливая мать>пропажа птенцов>..... Упр. 5. Ответьте на вопросы. Какой эпизод или описание вам больше понравился и чем? Почему ни у кого нет имен, и только куница имеет имя? О чем говорит автор в конце рассказа? Упр. 7. Составьте «Линию эмоций» Белогрудки, передавая изменение её состояния и чувств на протяжении всего рассказа. Продолжите данную линию, опираясь на текст. V. Закрепление изученного материала. Какую мысль хотел донести до читателей В.П. Астафьев? Только ли о Белогрудке этот рассказ? Можно ли назвать финал рассказа трагическим? Осознали ли люди свою вину? (ответы учащихся)	4.Что однажды произошло с детёнышами куницы?	4.Почему куница принялась разбойничать?	5.Почему Белогрудка осиротела?	5.Как вы думаете, как развивались бы события,если бы мальчик,взявший кунят,отнёс их обратно в гнездо?	осуществлени е взаимопровер ки (ученики проверяют работу товарища)				
4.Что однажды произошло с детёнышами куницы?	4.Почему куница принялась разбойничать?									
5.Почему Белогрудка осиротела?	5.Как вы думаете, как развивались бы события,если бы мальчик,взявший кунят,отнёс их обратно в гнездо?									
Конец урока	Задание на дом: 1. Нарисуйте иллюстрации к рассказу «Белогрудка» и дайте их словесное описание. 2. Написать отзыв о прочитанном рассказе В.Астафьева 3. Написать письмо мальчишкам от лица Белогрудки Критерии оценивания домашней работы: Нарисуют иллюстрации и дают словесное описание. Пишут отзыв о прочитанном. Пишут письмо мальчишкам. По результатам выполнения Д/З учащиеся получают смайлики. Рефлексия (В конце урока учащиеся проводят рефлексию) «О чем заставил меня задуматься урок?»,«Сегодня на уроке я понял.» (ответы учащихся) Учитель: Спасибо ребята за урок! Я довольна вашей работой.	Стикеры - Смайлики Лист самооценивания <table><tr><th colspan="2">Арай</th></tr><tr><td>пересказ текста</td><td></td></tr><tr><td>ответы на «т» и «т» вопросы</td><td></td></tr><tr><td>составлени е линии</td><td></td></tr></table>	Арай		пересказ текста		ответы на «т» и «т» вопросы		составлени е линии	
Арай										
пересказ текста										
ответы на «т» и «т» вопросы										
составлени е линии										

	Надеюсь, вам тоже понравилась новая тема. Хочу попросить своих помощников (из числа сильных учащихся каждой группы) оценить работу всей группы, и отдельных учащихся по итогам листов самооценивания. Учащиеся, которые были сегодня активны и отличились своими знаниями получают звёздочки. Спасибо всем! Сегодняшний урок я хотела бы завершить стихами Кайсына Кулиева. <u>«Не разоряйте птичьего гнезда».</u> Не разоряйте птичьего гнезда, Так счастлива в своем жилище птица. Она в гнезде спокойна и тогда, Когда над рощей буря злится. Храните дерево от топора: Оно, высокое и вековое, Дает нам тень, когда стоит жара, Оно чарует все живое. Не разоряйте птичьего гнезда! Мне больше, чем другому, боль знакома Того, чья песня глохнет в холода, Кто на земле живет без дома. Кайсын Кулиев	эмоции	
		ответы по рефлексии урока	-
			
Дифференциация	Оценивание	Метапредметные связи	
При работе в группе каждый учащийся работает на своём уровне знаний. В группе осуществляется взаимообучение, взаимопомощь.	Формативное оценивание предполагает задания двух видов (в виде взаимооценивания работы учащихся, а также самооценивания). По итогам работы учащиеся получают смайлики в виде звезды.	Биология, история, связи с ИКТ	
Рефлексия по уроку			
Были ли цели урока/цели обучения реалистичными? Какие отступления были от плана урока и почему? Все ли учащиеся достигли ЦО? Если нет, то почему? Правильно ли проведена дифференциация на уроке? Выдержаны ли были временные этапы урока?	Урок прошёл по запланированному плану.Цели урока были достижимыми и реалистичными. Отступлений от плана урока не было. Думаю, что да, большинство учащихся достигли поставленных целей Да, в плане урока были задания с учётом возрастных особенностей учащихся, чётко выработан алгоритм последовательных действий учащихся для достижения поставленных целей, на уровне их способностей и возможности. Время на каждый этап отведено рационально, все этапы взаимосвязаны.		

ШАЯНБАЕВ АЛТАЙ МҰРАТХАНҰЛЫ

С.Бекбосынов атындағы орта мектебі КММ

ШҚО Абай ауданы Арқат ауылы

Сабақ тақырыбы	Қазақ ұлттық ойындары.
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	7.2.7.1 - жарыс кезінде әділ ойнау, патриотизм және ынтымақтастыққа жататын мінез-құлық көрсетуді талқылау және бейімдей білу. 7.2.3.1 - қолайлы оқу-үйрену ортасын қалыптастыру бойынша біріккен, әрі тиімді жұмыс дағдыларын талқылау және көрсете білу 7.3.5.1 - басқа адамдардың дене жаттығуларының тәжірибелерін байытуға арналған дағдыларды анықтай білу
Сабақ мақсаттары	Жарыс кезінде әділ ойнау, патриотизм және ынтымақтастыққа жататын мінез-құлық көрсетуді талқылау және бейімдей білу
Жетістік критерийлері	Қазақтың ұлттық ойындары арқылы патриоттық сезімді оятып, әділдіктің әсерін ойын арқылы көрсетеді • Қазақтың ұлттық ойындарының түрлерін ажыратады және балама ұқсас ойындарды құрастырады • Қазақтың ұлттық ойындарының атауларын атайды және қандай физикалық қасиеттерді дамытатынын анықтайды
Тілдік мақсаттар	<i>Оқушылар:</i> <i>қазақ ұлттық ойындарындағы өздерінің қозғалыс дағдыларын және стратегиялық ойлауын талқылай, салыстыра және талдай алады.</i> <i>Мыналарды қамтиды:</i> • ұлттық, зияткерлік • стратегия, тактика, жүріс • «Тоғызқұмалақ» (құмалақ, тұздық, отау, атсырау), «шахматтар», • рөлдер: ойыншы, төреші • команда қарсылас, шабуылдау, қорғаныс • ережелер, бағалау, адал ойын • «Белбеусоқ» • «Соқыртеке»
Құндылықтарды дарыту	Бұл бөлімде оқушылар дәстүрлі қазақ ойындарындағы бірқатар стратегиялар мен тактикаларды оқып, жетілдіреді, сондай-ақ дәстүрлі қазақ ойындарының ережелерін, тактикаларын зерделейді. Оқушыларға әр түрлі рөлдерді кезек-кезен орындап, ойынды таңдау ұсынылады. Оқушылар адал ойын үлгілері мен бірлескен жұмыс дағдыларын талдайды және бағалайды.

Пәнаралық байланыстар	Ойын кезінде физикалық есептеуілерді қолдану	
АКТ қолдану дағдылары	Интернет ресурстарын пайдалану.	
Бастапқы білім	Оқушылар алдыңғы сыныптарда және тарауларда, сондай-ақ үйле және/немесе сыныптан тыс сабақтар аясында оқу кезеңінде жалпы шеберлік пен стратегиялық түсінікке қол жеткізген әр түрлі қазақ ұлттық ойындарында тәжірибені меңгерген.	
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет.	Ресурстар
Сабақтың басы	Сәлемдесу,оқушылардың сабаққа дайындықтарын тексеру, жүрек қағысын(пульсін) тексеру. Сабақтың мақсатын түсіндіру Оқушыларды суреттер құрастыру арқылы топтарға бөлу. Әр топ өз беттерінше жалпы дене жаттығуын жасайды.	Кең, таза кеңістік әрбір әрекет үшін. Мұғалімге ысқырық
Сабақтың ортасы	Топқа бөлу: Оқушылар реттік нөмірі бойынша 3 топқа бөлінеді. Әрбір сурет бойынша қандай ұлттық ойындар көрсетілген жөнінде және қауіпсіздік ережесін айтып береді. 1-топ: 2-топ: 3-топ: 	Үлкен бос ойын кеңістігі Тоғызқұмалақ тақтайы және пішіндері (жүпқа). Ойын ережелері бойынша ақпарат: http://en.wikipedia.org/wiki/Toguz_korgool

<http://igrushka.kz/vip83/kazigr1.php>

(Т, Тәж, Ф) Оқушылар «Соқыртеке» ойынын ойнайды. Оқушыларды үш топқа бөліңіз. Әрбір топта көзі байланған (соқыр теке) бір оқушы болады. Осы топтағы басқа ойыншылар белгілі бір аумақта олардың айналасына жиналады және көзі байланған ойыншыға қол тигізуге, бірақ оған ұсталып қалмауға тырысады. Егер оқушы «жүргізушіні» ұстап алса, жаңа «жүргізушіге» айналады. Содан кейін олар өздеріне қол тигізуден қорғау үшін пайдаланған тактиканы, ал «жүргізушілер» бос оқушыларды ұстап алу үшін пайдаланған тактиканы талқылайды

(Т, Ж, К, Ф) Оқушылар «Белбеусок» ойынын ойнайды. Сыныпты 5-6 оқушыдан топтарға бөліңіз және оларды радиусы шамамен 6-8 метр болатын шеңберге отырғызыңыз. Жүргізуші шеңберді айнала белбеумен жүреді және оны отырған оқушының артына қояды. Отырған оқушы тұрып, белбеуді қолына алып, шеңбер сыртындағы жүргізушіні қуа бастайды. Оқушылар жеңімпаз болу үшін белбеуі бар жүргізушіге қол тигізуі тиіс. Егер олар мұны жүргізуші бос орынға жеткенге дейін істей алмаса, онда олар жеңіледі. Қуғыннан соң оқушылар шеңбердегі әрбір оқушы «жүргізуші» болғанға дейін рөлдерімен ауысады.

<https://www.zharar.com/kz/national/602-oiyn.html>

«XXI ғасырдағы білім берудің әдіс-тәсілдері : теория, практика» III

	Кері байланыс: оқушылар бір –бірінің жұмысына кері байланыс береді.	
Сабақтың соңы	Құрал-жабдықтарды тиісті орындарына қою. Бүгінгі өтілген сабаққа рефлексия жазу. Көкіректі кере демді реттеу. Оқушылар өздерінің жұмысы мен сыныптастарының жұмысын белгілі бір критерийлер бойынша бағалай алады	Үлкен, таза алаң.
Саралау – оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлап отырсыз?	Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы
<i>Саралау іріктелген тапсырмалар, нақты бір оқушыдан күтілетін нәтижелер, оқушыға дербес қолдау көрсету, оқу материалдары мен ресурстарын оқушылардың жеке қабілеттерін есепке ала отырып іріктеу (Гарднердің жиындық зият теориясы) түрінде болуы мүмкін. Саралау уақытты ұтымды пайдалануды есепке ала отырып, сабақтың кез келген кезеңінде қолданыла алады</i>	<i>Бұл бөлімде оқушылардың сабақ барысында үйренгенін бағалау үшін қолданатын әдіс-тәсілдеріңізді жазасыз</i>	<i>Денсаулық сақтау технологиялары. Сергіту сәттері мен белсенді іс-әрекет түрлері. Осы сабақта қолданылатын Қауіпсіздік техникасы ережелерінің тармақтары</i>
Сабақ бойынша рефлексия <i>Сабақ мақсаттары/оқу</i>	<i>Бұл бөлімді сабақ туралы өз пікіріңізді білдіру үшін пайдаланыңыз. Өз сабағыңыз туралы сол жақ бағанда берілген сұрақтарға жауап беріңіз.</i>	

мақсаттары дұрыс қойылған ба? Оқушылардың барлығы ОМ қол жеткізді ме? Жеткізбесе, неліктен? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? Сабақтың уақыттық кезеңдері сақталды ма? Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды, неліктен?	Рефлексия: оқушылар сұрақтарға жауап беру арқылы өзінің бүгінгі сабақтағы әрекеттеріне рефлексия жасайды. Қандай қате жібердім? Нені білу керек? Қауіпсіздік ережелері туралы не түсіндім?
Жалпы баға Сәтті өткен екі нәрсені атап көрсетіңіз (сабақ беру және оқытуға қатысты)? Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1. Төзімділік туралы талқылау жұмыстары жасалуы қажет екені байқалды. Соған лайықты тапсырмалар қосқан дұрыс. 2. Әр сабақта оқушыларды қазақтың ұлттық ойындары туралы сөздерін қолдануға үйрету тапсырмаларын беру керек. Қандай екі нәрсе сабақтың одан да жақсы өтуіне ықпалын тигізер еді (сабақ беру және оқытуға қатысты)? Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1. Қазақты ұлттық ойын кезіндегі ойынның дұрыс\дұрыс емес орындалуы туралы суреттерді талдау арқылы оқушылардың қажеттіні саралай алу дағдылары дамыды. 2. Оқушылардың дұрыс ойнау ережелерін топта талқылап, таныстырылым жасауы және дұрыс нұсқамен салыстыруы нәтижелі жұмыс болды деп санаймын. Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?	

САРБАСОВА МӨЛДІР ӘЗІМХАНҚЫЗЫ

Қызылорда қаласы, №271 орта мектебінің

Бастауыш сынып мұғалімі

Пәні	Әдібиеттік оқу						
Сынып	3						
Сабақтың тақырыбы	Табиғат тағылымы						
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	3.2.4.1 – өлең, мысал, нақыл сөз, аңыз, бата, әңгіменің жанрлық ерекшеліктерін анықтау; 3.2.6.1 – кейіпкерлердің іс-әрекеті, мінез-құлқының өзгеру себептерін мәтіннен дәлелдер келтіріп бағалау; 3.1.2.1 – шығарманың мазмұнын бірлесе құрастырған жоспар бойынша немесе өз сөзімен толық, тандауына қарай мазмұндау, сахналау.						
Күтілетін нәтиже	Барлық оқушылар: сұрақтарға дұрыс жауап береді. Көптеген оқушылар: мысалдың басты белгілерін біледі, түсінеді, кейіпкердің іс-әрекетіне баға береді. Кейбір оқушылар: шығарманы сахналайды.						
Құндылық	Еңбектену арқылы мақсатқа жетуге болады.						
Пәнаралық байланыс	Дүниетану. Жаратылыстану						
АКТ-ны қолдану дағдылары	Интербелсенді тақта, шығарылған суреттер						
Алдыңғы білім	С. Бегалин. «Есеннің кірпісі»						
Уақыт	Жоспарланған жұмыс түрлері					Ресурстар	
Сабақтың басы	Қызығушылықты ояту. Сыныпты қалыпқа келтіру. Ойсергек. – Сәлем, достым! (амандасады) – Сәлем! (иығынан қағады) – Қайда болдың? (құлағынан тартады) – Мен сені сағымды! (қолын жүрегіне қояды) – Сен келдің бе? (қолын жаяды) – Жаксы болды! (құшақтайды) Үй жұмысын сұрау. Оқушылардың аттары жазылған таяқшаларды таңдау арқылы. Кімнің есімін суырса, соған өз сұрағын қояды немесе керісінше, соның сұрағына жауап береді. Ойқозғау. Жұмбақты шеш: 1) Қатар-қатар қара нар, Аспанменен бара-бар. Алды биік, арты жар. (Құмырсқа) 2) Ат басты, Арқар мүйізді, Бөрі кеуделі, Бөкен санды, Қос қанатты, Құмырсқа ізді, Бота тірсекті. (Шегіртке)					Оқушыл ардың аттары жазылған таяқшалар	
Сабақтың ортасы	Мағынаны ажырату. – Сонымен, бүгін не жайында білетін боламыз? Бағалау критерийімен таныстыру. Бағалау критерийі.						
		Критерий	Тап-сырма	Дескриптор		Балл	

		Сұрақтарға жауап беру	1	Суретке қарап, сұрақтарға жауап береді.	1
		Кластер құрау	2	Мәліметті пайдаланады. Абай туралы кластер құрады, қозғайды. Туындаған сұрақтарға жауап береді.	1 1 1
		Постер салу	3	Мәліметті пайдаланады. Абай туралы постер салады, қорғайды. Туындаған сұрақтарға жауап	1 1 1
		Кейіпкердің іс-әрекетіне баға беру	4	Құмырсқа мен шегірткенің іс-әрекетіне баға береді. Келісетін, келіспейтінін айтады. Ойын дәлелдейді. Шегірткеге кеңес береді.	1 1 1 1
		Мысалды сахналау	5	Образға еніп, мысалды сахналайды. Дауыс ырғағын дұрыс келтіреді. Кейіпкердің іс-әрекетін түсінеді.	1 1 1
		Мысалды талдау	6	Авторын және атауын біледі. Басты кейіпкерлерін айтады. Бөлікке бөліп, талдайды. Қорытынды ой шығарады.	1 1 1 1
		Кейіпкерлер сөзін табу. Салыстыру. Сөйлемді толықтыру	7	Құмырсқаның сөзін табады.	1
				Шегірткенің сөзін табады.	1
				Кейіпкерлерді салыстырады.	1
				Кейіпкерлер іс-әрекетіне қарай ой қорытады.	1
Шегіртке мен құмырсқаның не екенін білесіңдер ме? Оларды қайдан кездестіруге болады? Суретте қайсысы құмырсқа? Қайсысы шегіртке? Сабақтың тақырыбын болжау. Суретке қарап, сөздерді оқып, бүгінгі сабақтың тақырыбын болжап көр. Құмырсқаға, табиғатқа, жәндіктерге қарау, үйрену. Күтілетін нәтижені айтқызу. Оқылымалды тапсырма. 1-тапсырма. Сурет бойынша берілген сұрақтарға жауап беріп, оқылатын мәтін не туралы екенін болжап көріңдер. Суреттен нелерді көріп тұрсың? Жылдың қай мезгілі бейнеленген? – Құмырсқаның киімі қандай? Шегірткенің ше? – Шегірткенің көңіл күйі қандай деп ойлайсың? Неліктен? Оқылым. Шегіртке мен құмырсқа (<i>мысал</i>) Жанрлық ерекшелікке тоқталу.					

